

T.C.
CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

18. YÜZYIL KASİDELERİNDE MEDHİYE

HAZIRLAYAN
Gülnihal PERK

DANIŞMAN
Prof. Dr. Mahmut KAPLAN

MANİSA
2008

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum“**18. Yüzyıl Kasidelerinde Medhiye**” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

17/01/2008

Gülnihal PERK

ÖNSÖZ

Eski Türk Edebiyatı alanında bugüne kadar birçok önemli çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar günümüzde de devam etmektedir. Edebiyatımızda önemli yeri olan divan şiiri de değişik yönleriyle bu çalışmalara konu olmaktadır. Birçok divan ve mesnevi tenkitli metin olarak yayımlanmış bazı divanların da tahlil ve şerhleri yapılmıştır. Divan edebiyatında şiir birinci derecede önemlidir. Şairlik ölçüsü müretteb bir divana sahip olmaktır. Divanların en önemli nazım biçimlerinden biri de kasidedir. Kasidelerle ilgili makale ve tez çapında bazı çalışmalar yapılmış olmakla birlikte medhiyeyi konu alan bir tez çalışması bugüne kadar yapılmamıştır.

Çalışmamızın konusunu; 18. yüzyıl kasidelerinde medhiye olarak tespit ettik. Çalışmamızda 18. yüzyıl şairlerinden; Nesib Dede(Ö.1714), Edirneli Kami(Ö.1722), Nedim (Ö. 1730 ?), Arpaemini-zâde Sami (Ö.1733), Şeyhülislam İshak Efendi (Ö.1734), Enis Recep Dede (Ö.1734), Mustafa Sakıb Dede (Ö.1735), İzzet Ali Paşa (Ö.1735), Raşid (Ö.1735), Seyyid Vehbi (Ö.1736), Şâkir (Ö.1742), Atf Efendi(Ö.1742), Mirza-zâde Salim (Ö.1743), Antakyalı Münif (Ö.1743), Agah(Ö.1745), Hamî(Ö.1747), Neylî Ahmed(Ö.1748), Kırımlı Rahmi(Ö.1751), Şeyhülislâm Mehmed Es'ad(Ö.1753), Akovalı-zâde Hatem (Ö.1754), Mehmed Emin Beliğ(Ö.1758), Ratıb Ahmed Efendi(Ö.1758), Nevres-i Kadim (Ö.1762), Koca Râgıb Paşa(Ö.1763), Haşmet (Ö.1768), Zübeyde Fıtnat (Ö.1780), Naşid(Ö.1791), Tokatlı Kânî (Ö.1792), Hazık Mehmed Efendi (Ö.1793), Esrar Dede(Ö.1797), Mekkî(Ö.1798), Şeyh Galib (Ö.1799), Hoca Neş'et(Ö.1807), Beylikçi İzzet(Ö.1809), Enderunlu Vasf (Ö.1810), Vak'anüvis Mehmed Pertev Efendi (Ö.?), Bağdatlı Esad(Ö.?), Vahid Mahtumî (Ö.?), Neyyir Abdülhalim Dede (Ö.?) divanları incelenmiştir. İncelediğimiz 39 divanın 26 tanesinde medhiyeye rastladık. 18. yüzyıl şair bakımından oldukça zengindir. Biz çalışmamızı padişah ve sadrazamlara sunulan medhiyelerle sınırlı tuttuk. Çalışmamıza başlarken önce YÖK tez merkezindeki tezleri tarayarak yüzyıla ait çalışılmış divanları tespit ettik. Divanlardaki kasidelerin medhiye bölümlerini tespit ederek, şairlerin memduhları için kullandıkları övgü kalıplarını çıkardık.

Çalışmamızın “giriş” bölümünde; 18. Yüzyıl Osmanlı Devletinde siyasal, sosyal ve kültürel durum özet olarak verildi. Birinci bölümde 18. yüzyılda kasideye ve kaside sunulan padişah ve sadrazamların kısaca hayatlarına yer verildi. Bu bölümde yüzyıl şairlerinin kasideleri tespit edilerek, kaside nazım biçiminin durumu kısaca sunuldu.

İkinci bölüm; padişah ve sadrazamlara sunulan kasidelere ayrılmıştır. Bu bölümde padişah ve sadrazamlara sunulan kasidelerin medhiye bölümleri incelenerek değerlendirilmiş, medhiyelerdeki övgüler özet olarak sunulmuş; bazı beyitlerle örnekleme yoluna gidilmiştir.

Üçüncü bölümde padişah ve sadrazamlara sunulan kasidelerde yer alan övgü kalıpları tespit edilmiş ve grafiklerle gösterilmiştir. Dördüncü bölümde övgü kalıplarının sözlüğü verilmiştir. “Sonuç” bölümünde çalışmamızın genel bir değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmamız bibliyografya ile bitirilmiştir.

Bu çalışmayı seçmemde ve hazırlamamda bana yardımcı olan hocam sayın Prof. Dr. Mahmut KAPLAN’a ve benden maddi, manevi yardımlarını esirgemeyen aileme çok teşekkür ederim.

Gülnihal PERK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
İÇİNDEKİLER.....	5
KISALTMALAR.....	14
GİRİŞ	15
18. YÜZYIL OSMANLI COĞRAFYASINDA TÜRK EDEBİYATININ GENEL DURUMU	15
BİRİNCİ BÖLÜM	18
KASİDE NAZİM ŞEKLİ VE TÜRK EDEBİYATINDA KASİDENİN GELİŞİMİ	18
KASİDENİN TARİHİ GELİŞİMİ	19
A) Arap Edebiyatında Kaside:.....	19
B) İran Edebiyatında Kaside:	20
C) Türk Edebiyatında Kaside:	21
18. YÜZYIL PADİŞAHLARI	23
III. AHMED (1703–1730)	23
I. MAHMUD (1730–1754)	24
III. OSMAN DÖNEMİ (1754–1757)	25
III. MUSTAFA (1757–1774)	26
I. ABDÜLHAMİT (1774–1789)	27
III. SELİM (1789–1807)	28
18. YÜZYIL SADRAZAMLARI	28
DAMAD HASAN PAŞA.....	28
KALAYLI AHMED PAŞA	29
BALTACI MEHMED PAŞA.....	29
DAMAD/ŞEHİD ALİ PAŞA	30
İBRAHİM PAŞA- NEVŞEHİRLİ/DAMAD	30
HEKİM-ZADE ALİ PAŞA.....	31
HACI AHMED PAŞA	31
MEHMED PAŞA- TİRYAKİ/HACI.....	32
SEYYİD ABDULLAH PAŞA/FİRARİ-ZADE	32
DİVİTTAR MEHMED PAŞA	33

BAHİR MUSTAFA PAŞA	33
RAGİB MEHMED PAŞA (KOCA RAGİB)	34
İKİNCİ BÖLÜM	35
18. YÜZYIL KASİDELERİNDE PADİŞAHLAR	35
1) İİİ. AHMED (1703–1730)	35
1.1 EDİRNELİ KAMİ DİVANI.....	35
1.2 HAMÎ-İ ÂMİDÎ DİVANI	35
1.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI.....	36
1.4 NEDİM DİVANI	36
1.5 RÂŞİD (VAK' ANÜVİS) DİVANI.....	43
1.6 SEYYİD VEHBÎ DİVANI.....	46
1.7 ŞAKİR DİVANI.....	52
1.8 ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI.....	53
1.9 VAHİD MAHTUMÎ DİVANI.....	55
1.10 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	57
2) İ. MAHMUT (1730–1754)	61
2.1 ENDERUNLU VASİF DİVANI	61
2.2 HAŞMET KÜLLİYATI.....	62
2.3 HATEM DİVANI.....	62
2.4 KOCA RAGİP PAŞA DİVANI.....	64
2.5 NEVRES-İ KADİM DİVANI	64
2.6 SEYYİD VEHBÎ DİVANI.....	66
2.7 ŞAKİR DİVANI.....	68
2.8 ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI.....	68
2.9 ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI.....	69
2.10 ZÜBEYDE FITNAT DİVANI	72
2.11 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	72
3) İİİ. OSMAN (1754–1757)	74
4) İİİ. MUSTAFA (1757–1774)	74
4.1 EDİRNELİ KAMİ DİVANI.....	74
4.2 HAŞMET KÜLLİYATI.....	75
4.3 NEVRES-İ KADİM DİVANI	75

4.4 AHMED NEYLÎ DİVANI	76
5) I. ABDÜLHAMİT (1774–1789)	76
6) III. SELİM (1789–1807)	76
6.1 ENDERUNLU VASIF DİVANI	76
6.2 NAŞİD DİVANI.....	78
6.3 NEYYİR ABDÜLHALİM DEDE DİVANI	78
6.4 ŞEYH GALİB DİVANI	79
6.5 TOKATLI KÂNÎ DİVANI.....	88
18. YÜZYIL KASİDELERİNDE SADRAZAMLAR	89
1) DAMAD HASAN PAŞA	89
1.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	89
2) KALAYLI AHMED PAŞA	89
2.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	89
3) BALTACI MEHMED PAŞA	90
3.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	90
3.2 AHMED NEYLÎ DİVANI	91
3.3 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI.....	92
4) DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA	92
4.1 AHMED NEYLİ DİVANI	92
4.2 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI.....	93
4.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI.....	94
4.4 NEDİM DİVANI	95
4.5 SEYYİD VEHBÎ DİVANI	98
4.6 ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI.....	99
5) İBRAHİM PAŞA (NEVŞEHİRLİ, DAMAD)	99
5.1 AHMED NEYLÎ DİVANI	99
5.2 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI.....	100
5.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI.....	101
5.4 NEDİM DİVANI	103
5.5 ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI.....	119
5.6 RAHMİ DİVANI.....	120
5.7 RÂŞİD (VAK'ANÜVİS) DİVANI.....	121

5.8 SEYYİD VEHBİ DİVANI.....	124
5.9 ŞAKİR DİVANI.....	130
5.10 ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI.....	132
5.11 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI.....	133
5.12 ANTAKYALI MÜNİF DİVANI.....	134
6) HEKİM-ZADE ALİ PAŞA.....	141
6.1 HAŞMET KÜLLİYATI.....	141
6.2 MEKKİ DİVANI.....	141
6.3 NEVRES-İ KADİM DİVANI.....	142
6.4 RAHMİ DİVANI.....	143
6.5 SEYYİD VEHBİ DİVANI.....	144
6.6 ŞAKİR DİVANI.....	145
6.7 ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI.....	145
7) HACI AHMED PAŞA.....	146
7.1 AHMED NEYLİ DİVANI.....	146
7.2 ŞAKİR DİVANI.....	146
8) TİRYAKİ MEHMED PAŞA.....	147
8.1 NEVRES-İ KADİM DİVANI.....	147
9) SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİ-ZADE).....	147
9.1 HAŞMET KÜLLİYATI.....	147
9.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI.....	148
9.3 RAHMİ DİVANI.....	149
10) DİVİTTAR MEHMED EMİN PAŞA.....	150
10.1 RAHMİ DİVANI.....	150
11) BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	150
11.1 HAŞMET KÜLLİYATI.....	150
11.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI.....	151
11.3 ZÜBEYDE FITNAT DİVANI.....	152
12) RAGİB MEHMED PAŞA(KOCA RAGİB).....	152
12.1 HAŞMET KÜLLİYATI.....	152
12.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI.....	153
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	155

ÖVGÜ KALIPLARI VE GRAFİKLER	155
1) PADİŞAHLIK:	155
1.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730).....	155
1.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754).....	162
1.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774).....	167
1.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	168
2) VEZİRLİK:	170
2.2 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	170
2.3 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	171
2.4 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	173
2.5 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA.....	182
2.6 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	183
2.7 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)	184
2.8 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA.....	185
2.9 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	186
2.10 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA	187
3) CÖMERTLİK:	187
3.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	187
3.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	189
3.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	191
3.4 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA	192
3.5 SADRAZAM KALAYLI AHMED.....	192
3.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	192
3.7 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA.....	193
3.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	194
3.9 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA.....	198
3.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	199
3.11 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA	200
3.12 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE).....	200
3.13 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA.....	201
3.14 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	201
3.15 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA	202

4) ADALET:	202
4.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	202
4.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	204
4.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774).....	206
4.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	206
4.5 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA	207
4.6 SADRAZAM KALAYLI AHMED.....	207
4.7 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	207
4.8 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	208
4.9 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	208
4.10 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA.....	210
4.11 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	211
4.12 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE).....	211
4.13 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA.....	212
4.14 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA	212
5) KAHRAMANLIK:	213
5.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	213
5.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	215
5.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774).....	216
5.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	217
5.5 SADRAZAM KALAYLI AHMED.....	218
5.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	218
5.7 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	219
5.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	220
5.9 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA.....	222
5.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	223
5.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	223
5.12 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	223
5.13 SADRAZAM KOCA RAGIP PAŞA.....	223
6) HALİFELİK:	223
6.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	223
6.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	225

6.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774).....	226
6.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	227
6.5 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	227
6.6 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA.....	227
7) DİNDARLIK:	228
7.1 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	228
7.2 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	228
7.3 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	229
7.4 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	230
7.5 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	230
7.6 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	230
7.7 SADRAZAM KOCA RAGİP PAŞA.....	230
8) ŞAİRLİK:	231
8.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	231
8.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	231
8.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	232
8.4 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	232
8.5 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA.....	233
8.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	233
8.7 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)	234
8.8 BAHİR MUSTAFA PAŞA	235
8.9 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA	235
9) KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ:	236
9.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	236
9.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	237
9.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774).....	239
9.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	239
9.5 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA	240
9.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED MEHMED PAŞA	240
9.7 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	241
9.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	242
9.9 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	244

9.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	245
9.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	245
9.12 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA.....	246
9.13 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA.....	246
9.14 SADRAZAM KOCA RAGIP PAŞA.....	246
10) İLİM-İRFAN-AKIL:	247
10.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	247
10.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	248
10.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	248
10.4 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA	249
10.5 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	249
10.6 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA.....	250
10.7 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	250
10.8 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	252
10.9 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	252
10.10 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	253
10.11 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA	253
11) BAHT-TALİH:	253
11.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	253
11.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	254
11.3 SULTAN 3. MUSTAFA - (1757–1774).....	255
11.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	255
11.5 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA	256
11.6 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	256
11.7 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	256
11.8 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	258
11.9 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	258
11.10 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA	258
11.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	259
11.12 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA	259
12) VELİ-NEBİ:	260
12.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	260

12.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	261
12.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)	261
12.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	261
12.5 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	262
12.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	262
12.7 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	264
12.8 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	264
12.9 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA	265
12.10 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	265
12.11 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA	265
12.12 SADRAZAM KOCA RAGİP PAŞA.....	265
13) TARİHİ-EFSANEVİ KİŞİLER:	266
13.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)	266
13.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)	267
13.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)	267
13.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807).....	267
13.5 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA.....	267
13.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA	268
13.7 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA.....	269
13.8 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA.....	269
13.9 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA.....	269
PADİŞAHLARA SUNULAN KASİDE SAYILARI.....	269
SADRAZAMLARA SUNULAN KASİDE SAYILARI.....	271
PADİŞAHLARA SUNULAN BEYİT SAYILARI	272
SADRAZAMLARA SUNULAN BEYİT SAYILARI.....	273
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	275
SÖZLÜK.....	275
SONUÇ	365
BİBLİYOGRAFYA	369

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser.

by. : Beyit

k. : Kaside

s. : Sayfa

GİRİŞ

18.YÜZYIL OSMANLI COĞRAFYASINDA TÜRK EDEBİYATININ GENEL DURUMU

Osmanlı İmparatorluğunun 17. yüzyılda başlayan gerilemesi 18. yüzyılda da devam etmiştir. Yüzyıla 1699 Karlofça Antlaşması'nın ağır hükümleri ile başlayan Osmanlı gerek siyasi gerek mali ve iktisadi bakımlardan sıkıntılar içinde bulunuyordu.

İmparatorluğun topraklarına ihtirasla göz diken yeni büyük devletler ablukası karşısında devletin iç hayatı da sarsılıyor; başarısızlıklar idaresizlikleri, idare aksaklıkları da başarısızlıkları doğuruyordu.¹

Osmanlı devleti 1711'de Azak kalesini ve 1714'de Mora'yı Rus ve Venediklilerden almaya muvaffak olarak Karlofça Antlaşmasındaki mülki zayıatın bir kısmını telafi etmiştir.² Fakat bu telafiler bile Rusya, İngiltere ve Fransa gibi dönemin güçlü devletleri karşısında durmaya yetmiyordu.

18. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu için içte isyanlar, karışıklıklar ve mali sıkıntılar, dışarıda ise yenilgiler ve toprak kayıpları ile sonuçlanan savaşlar içinde geçmiştir. Artık devlette 16. yüzyılın büyüklüğü, gücü ve zenginliği kalmamıştır.³ İşte bu sorunlar ve yenilgiler karşısında devlet adamlarımız aydınlarımız arasında Avrupa'nın bizden üstün olduğu fikri oluşmaya başlar. Artık devlet zayıftır ve yaşayabilmek için Avrupa'ya ayak uydurmak gerektir. Bu ayak uydurma sürecinde bazı padişahlar ve vezirler ıslahat ve inkılâp çabaları içine girerler. İlk değişmeler orduda görülür. Yeniçeri Ocağını kaldırmak padişahlar için bir amaç haline gelmiştir. Nitekim III. Selim gibi ileri görüşlü, büyük bir padişah, bu uğurda şehit edilmiştir. Ordu dışında da birçok yenileşme hareketleri görülür.

18. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu çoğu aydın görüşlü, sanattan anlayan, şair, musikişinas, ama sakin yaradılışlı, zayıf, savaştan kaçınan sultanlar tarafından

---

¹ Nihad Sami Banarlı, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* 2 Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1987, s.738.

² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi* 4.Cilt,1.Bölüm,2. Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1978,s.315.

³ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, "18. Yüzyıl Divan Edebiyatına Toplu Bakış" *Büyük Türk Klasikleri* Cilt 6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1987,s.193-204.

yönetilmiştir. Bu yüzyılda Osmanlı Devleti siyasi gücünü iyiden iyiye yitirmesine ekonomik sıkıntılar içinde zor bir devir geçirmesine karşın, edebiyat siyasi çöküntüden fazla etkilenmemiş ve büyük bir sarsıntı geçirmemiş, olgunluk dönemini yaşamayı sürdürmüştür.⁴ Geleneğe bağlı olarak edebiyat kemiyet ve keyfiyet bakımından gelişimini sürdürmüştür. Kaynaklarda bu yüzyıla şiir ve şair asrı denir. Bu yüzyılda 1322 şair yetiştiği söylenir, ancak üstad şair sayısı çok azdır.⁵

18. yüzyıl edebiyatında Nabi, Nedim ve Galib etkisi görülür. Bu etkinin en önemli belirtisi mahallileşme akımı ve halk edebiyatına yakınlaşmadır. 18. yüzyıl edebiyatının dikkat çeken diğer bir özelliği de klasik divan şiirinin katı kaidelerinden kurtulmaya başlamasıdır.⁶

Lale devrinde, gezinti ve eğlence yerleri, kıy ve deniz safaları, bayram şenlikleri çoğalmış ve kadınlı erkekli halk buralarda görülmeye başlamıştır. Bu yeni hayat divan şiirinde yerini bulmuştur. Geçen yüzyıl sonunda Nabi “Divan-ı gazel nusha-yı kaamus değildir.” diyerek sadeleşmenin gereğini söylemiştir. Buna inananlar, gittikçe daha sade şiirler yazdılar.

18. yüzyılın ilk yarısında kaside ve gazelde tanınmış şairlerden çoğu Lale Devri’nde yaşayan şairlerdir. Bu şairlerden en tanınmışları Osmanzade Ta’ib, Yahya Nazim, Nabi ve Nedim’dir. Yüzyılın ilk yarısında kuşkusuz en büyük şair sayılan ve hemen bütün şairlerce üstad bilinen Nedim, başta padişah ve sadrazam İbrahim Paşa olmak üzere devir büyüklerine sunduğu 38 kasideyle kaside nazım şeklinde söz sahibi olduğunu gösterdiği gibi, kendine özel, “Nedimâne” denilen bir üslupla şiirlerini söylemiştir.

Yüzyılın Nedim kadar tanınan diğer bir şairi Şeyh Galib’dir. Şeyh Galib, bu yüzyıl şairlerinde pek görülmeyen tasavvuf düşüncesini Hoca Neş’et’in Şevket-i Buhari’yi tanıtmaları sonucu yeniden canlandırarak, yeteneği, bilgisi, hayal gücü ve şiir dehasıyla Divan şiirinin en büyük birkaç şairi arasına girmiştir. Şeyh Galib, klasik şiirin derinliklerine inerek kendinden sonraki şairlere söyleyecek söz bırakmamıştır. Nitekim Divan şiirinde Şeyh Galib’den sonra büyük şair yetişmemiştir.⁷

---

⁴ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, a.g.e., s.193-204.

⁵ Ahmet Atilla Şentürk- Ahmet Kartal, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergah Yayınları, İstanbul 2007, s.487.

⁶ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, a.g.e., s.193-204

⁷ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, a.g.e., s.193-204.

18. yüzyıl şairler kadrosu yönünden oldukça zengindir. Bu şairler kadrosunu başta Nedim olmak üzere; Nesib Dede(Ö.1714), Edirneli Kami(Ö.1722), Arpaemini-zâde Sami (Ö.1733), Şeyhülislam İshak Efendi (Ö.1734), Enis Receb Dede (Ö.1734), Mustafa Sakıb Dede (Ö.1735), İzzet Ali Paşa (Ö.1735), Raşid (Ö.1735), Seyyid Vehbi (Ö.1736), Şâkir (Ö.1742), Atıf Efendi(Ö.1742), Mirza-zâde Salim (Ö.1743), Antakyalı Münif (Ö.1743), Agah(Ö.1745), Hami(Ö.1747), Neyli Ahmed(Ö.1748), Kırmırlı Rahmi(Ö.1751), Şeyhülislam Mehmed Es'ad(Ö.1753), Akovalı-zade Hatem (Ö.1754), Mehmed Emin Beliğ(Ö.1758), Ratıb Ahmed Efendi(Ö.1758), Nevres-i Kadim (Ö.1762), Koca Ragıb Paşa(Ö.1763), Haşmet (Ö.1768), Zübeyde Fitnat (Ö.1780), Naşid(Ö.1791), Tokatlı Kânî (Ö.1792), Hazık Mehmed Efendi (Ö.1793), Esrar Dede(Ö.1797), Mekki(Ö.1798), Şeyh Galib (Ö.1799), Hoca Neş'et(Ö.1807), Beylikçi İzzet(Ö.1809), Enderunlu Vasıf (Ö.1810), Vak'anüvis Mehmed Pertev Efendi (Ö.?), Bağdatlı Esad(Ö.?), Vahid Mahtumî (Ö.?), Neyyir Abdülhalim Dede(Ö.?) olarak sıralayabiliriz.

Genel olarak 18. yüzyıl, siyasi ve edebi yönleriyle oldukça renkli, hareketli ve büyük değişimlerin yaşandığı bir dönemdir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KASİDE NAZİM ŞEKLİ VE TÜRK EDEBİYATINDA KASİDENİN

GELİŞİMİ

Kaside, Arapların milli, İslam edebiyatlarının ortak ve en yaygın nazım şekillerindendir.⁸ Kaside kelime anlamı olarak “kastetmek, yönelmek” anlamını taşır ve “belli bir amaçla yazılmış manzume” demektir. Türk edebiyatında din ve devlet büyüklerini övmek amacıyla belirli kurallar içinde yazılan uzun şiirlere denir.⁹

Kaside, “kasada” kökünden gelir; çünkü eski zamanlarda, şairin kabilesinin medhini ve düşmanlarına karşı hücumunu ve daha sonraları bir şairin medhiyelerine karşılık hediyelerini ve ihsanlarını açıkça istediği ve umduğu bir şahıs veya ailenin medhini ihtiva eder.¹⁰

Kasidenin ilk beytine “matla” denir. Şair kasidenin her hangi bir yerinde matla’ı yenileyebilir. Buna “tecdid-i matla” adı verilir. Bu matla’lar birden çok olduğunda bunlar, sırasıyla “matla-ı evvel” (birinci matla), “matla-ı sâni” (ikinci matla), “matla-ı salis” (üçüncü matla) adını alırlar. Böyle olan kasidelere “zâtü’l-metâli” ya da “zü’l-metâli” denir. Kasidenin son beytinin adı “makta”dır. Şairin mahlasının bulunduğu beyte kasidede “tâc-beyt” adı verilir ve kasidenin sonlarına doğru bulunur. Kasidenin en güzel beytine de “beytü’l-kasîd” ya da “beyt-i kasîd” denir.¹¹ Matla beyti olmayan şiirler kıt’a olarak kabul edilmektedir.¹²

Kaside yazılış amacına göre ayrı ayrı isimler alır. Bunları sıralamak gerekirse; Tanrı’nın birliğini anlatan kasidelere tevhid, Tanrı’ya yalvarmak için yazılan kasidelere münacat, Peygamberi, din ve tasavvuf büyüklerini öven kasidelere na’t, devrin padişahını ve büyüklerini öven kasidelere methiye, birini yermek için yazılan kasidelere

⁸ “Kaside”, *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, Cilt 21, s.375.

⁹ Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 6. Baskı, Ankara 2000, s.122.

¹⁰ “Kaside”, *İslam Ansiklopedisi, İslam Alemi Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Biyografya Lugati*, Milli Eğitim Basımevi, Cilt 6, İstanbul, s.388.

¹¹ Cem Dilçin, a.g.e., s.122-123.

¹² Yaşar Aydemir- A.G. Keskin, *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları Ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, C. 4, AKM Yay., Ankara 2004, s.68-75.

hicviye, bir kimsenin ölümü dolayısıyla yazılan ağıtlara da mersiye adı verilir. Kasidelerin çoğu övgü maksadıyla yazılmıştır. Bu tarz kasideler özel bir plana göre kurulur.

İlk bölümüne “nesib” veya “teşbib” denir. Bu bölüm oldukça uzun bir gazeli andırır. Tabiat, çevre, önemli günler, bir nesne veya olay üzerine yazılmış olabilir. Tegazzül, bazı kasidelerde, nesibden sonra gelen, aynı vezin aynı kafiye ile yazılan bir gazeldir. Burada, aşk duyguları söylenir. Girizgâh, asıl maksada geçişi sağlayan tek bir beyittir. Medhiye, maksadı anlatan övgü bölümüdür. Beyit sayısı sınırlı değildir. Fahriye, kaside şairinin kendini övdüğü bölümdür. Her kasidede bulunmayabilir. Birkaç beyitten ibarettir. Dua, kasidenin son bölümüdür. Çoğu kasideler, övülen kimseye ve dolayısıyla halka, memlekete, şairin kendine iyi dilekler, Tanrı’ya niyazlar ile biter.¹³

KASİDENİN TARİHİ GELİŞİMİ

A) Arap Edebiyatında Kaside:

Kaside Arap edebiyatında doğmuştur. İslâmiyetten önce en parlak devrini yaşayan kaside uzun süre tek nazım şekli olarak kullanılmıştır. Cahiliye devrinde bütün Arap yarımadasının şairleri yılda birkaç kere Ukaz denilen yerde kurulan panayıra kasidelerini getirirler ve şiir yarışmasına girerlerdi. Burada en çok beğenilen kasideler altınla yazılıp Ka’be duvarına asılır, halka ilan edilirdi.¹⁴ Bir söylentiye göre, ilk kasideyi, Arap şairlerinden “Mühehlil” söylemiştir.¹⁵

Arap edebiyatının ilk tanınmış kasidelerinin şairi İmrü’l-kays’tır. İmrü’l-kays İslamiyetten yüz yıl kadar önce yaşamış, hayatı maceralar içinde geçen bir Arap emiridir. Hassas ve lirik bir şairdir. Kaside şekline ilk kez belirli kaideler getirmiştir. İmrü’l-kays’dan sonra Cahiliye devrinin bütün kasidelerinde çöl ve kabile hayatı, sevgilinin ayrılığı, ağlama ve hüznü vardır. Harun Reşid devriyle birlikte saray hayatı, ileri ve yüksek bir yaşayışın anlatımı kasideye girmiş, öğülecek hükümdar vezir ve kahramanlar bulunabilmiştir.

¹³ Ahmet Kabaklı, *Türk Edebiyatı*, Cilt 1, Türkiye Yayınevi, 4. Baskı, İstanbul 1973, s.609.

¹⁴ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri Ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 1999, s.40-41.

¹⁵ Cem Dilçin, a.g.e., s.122.

Yine Abbasiler devrinde Arap edebiyatında üç büyük şair Ebû Temmâm, onun öğrencisi Buhturî ve Mütenebbî yetişmiştir. Mütenebbî'den sonra Arap kasidesinde büyük bir şair görülmez.¹⁶ Kaside, Araplardan İran edebiyatına geçmiş, saray ve konaklarda övgü şiirlerinin dili olmuştur.¹⁷

B) İran Edebiyatında Kaside:

İran'da kasidenin başlangıcı Sâsâniler devrine rastlar. Rûdekî bu devrin en büyük şairidir. Kasidelerinde aşık, neşeli, şarabı ve hayatı seven ve hayatın acı taraflarına hiç dokunmak istemeyen bir şair olarak görülür. Kasideye gazel havası veren Rûdekî'nin "Medâr-ı Mey" adlı kasidesi çok tanınmış bir şiirdir.¹⁸ Kasidenin muhtevasının zenginleşmesini ve bir nazım türü olarak en büyük önemi kazanması İran edebiyatı içinde olmuştur.¹⁹

Sâmânoğulları devletinin çöküşünden sonra Gazne'de Sultan Mahmud'un sarayında yeni bir edebî çevre oluştu. Bu çevrenin merkezinde ünlü Belhli şair Unsurî bulunuyordu. Unsurî kahraman ve savaşçı Gazneli Mahmud'un savaşlarının şanını yüceltmek ve onun eski İran tahtı üzerindeki kadim haklarının varlığını ispat etmek için yazdığı kasidelerle saray şiirinin en beğenilen örneklerini vermiştir.²⁰

Büyük Selçuklular hâkimiyeti döneminde İran'da kaside, fevkalade kültürlü insanların anlayabileceği konuları ve kavramları içine almıştır.²¹ Selçuklular devrinde yetişen şairler arasında Enverî en büyük üstad sayılır. Enverî'nin kasideleri bütün kaside özelliklerini kapsayan mükemmel şiirlerdir.²² Enverî'den başka; Hâkânî, Kemâl-i İsfahânî, Sadî-i Şirâzî, Hacı Kirmanî, Selman-ı Savecî, Hafız-ı Şirâzî, Harezmsâh sarayındaki Reşidüdin Vatvat, Zahirüddin Faryabî tanınmış kaside şairleridir.²³

¹⁶ Haluk İpekten, a.g.e., s.41-42.

¹⁷ Ahmet Kabaklı, a.g.e., s.610.

¹⁸ Haluk İpekten, a.g.e., s.42.

¹⁹ Mehmet Çavuşoğlu, *Türk Dili Divan Şiiri Özel Sayısı*, İstanbul 1986, s.18.

²⁰ Mehmet Çavuşoğlu, a.g.e., s.18.

²¹ Mehmet Çavuşoğlu, a.g.e., s.19.

²² Haluk İpekten, a.g.e., s.42.

²³ "Kaside", *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul 1985, s.207.

16. ve 17. Yüzyıllarda İnan'daki aşırı dini baskıdan kaçan şairler Hindistan'a sığınmışlar ve Hint edebiyatının da etkisiyle "Sebk-i Hindî" adı verilen yeni bir üslup yaratmışlardır.²⁴

C) Türk Edebiyatında Kaside:

Türk edebiyatında kasidenin başlangıcı oldukça eskiye dayanır. 13. Yüzyılda Mevlâna'nın Divân-ı Kebir'inde 300 kadar kasidesi vardır. Bunlar; şairin gerçek sevgilisi için söylediği tevhid ve münâcâtlardır. Kasideler Farsça oldukları halde, Mevlâna Türk şairlerince çok okunduğu için etkileri büyük olmuştur.

14. Yüzyıla gelene kadar Türk edebiyatında kasidede büyük şair hemen hemen yok gibidir. Âşık Paşa'nın Gariname'deki na'ları ile Ahmedî'nin divanındaki kasideleri bu şeklin başlıca örnekleridir.²⁵

Ehemmiyeti yüzünden, Divan tertibinde, önce tevhid, münacat ve na'lar gelmek üzere en başta yer alan kasideler, Arap ve Acem'lerde olduğu gibi, Türk edebiyatında da en üstün örneklerini vermiştir.²⁶

Divan edebiyatında kasidenin başlangıcı olarak 13. yüzyıl gösterilse de bunu edebi dilin iyice oluştuğu 15. yüzyıldan başlatmak mümkündür. Bu yüzyılda Şeyhî ve Ahmed Paşa kasideleri ile ünlüdür.²⁷ 15. yüzyılda yazılan kasidelerin %78.6 sı medhiyelerden oluşmaktadır.²⁸

16. Yüzyıla geldiğimizde Türk edebiyatının birçok büyük şair yetiştirdiğini görürüz. Bunların en tanınmışları; Bakî, Hayalî Beg, Nev'î, Ruhî ve Fuzûlî'dir. Türk kasidesi daha çok İnan kaside şairlerinin etkisiyle geliştiği için İnan kasidelerinde olduğu gibi övülen kişinin özellikleri fazlasıyla abartılmıştır.²⁹

17. Yüzyılda Türk edebiyatının en büyük kaside şairi Nef'î yetişmiştir.³⁰ Bu yüzyılın ilk çeyreğinde Nef'î geldiği zaman kaside kalıbı içinde söylenecek herşey

²⁴ Haluk İpekten, a.g.e., s.43.

²⁵ Haluk İpekten, a.g.e., s.43.

²⁶ "Kaside", *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1974, Cilt 21, s.375.

²⁷ Ahmet Mermer-Lütfi Alıcı-Muvaffak Eflâton-Yavuz Bayram-Neslihan Koçkeskin, *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçay Yayınları, Ankara 2006, s. 79.

²⁸ Yaşar Aydemir- A.G. Keskin, a.g.e., s.72.

²⁹ Haluk İpekten, a.g.e., s.43.

³⁰ Haluk İpekten, a.g.e., s.44.

söylenmiş gibiydi. Nef'î kasidenin özünde bulunan mübalağa sanatını bütün imkânlarıyla kullanmış ve fahriyeyi kasidenin vazgeçilmez unsuru yapmıştır.³¹

18. Yüzyılın başında büyük musiki ustalarından Yahya Nazîm, aynı zamanda kasideleriyle tanınmış büyük bir şairdir. Lale devrinde büyük şair olarak tanınan Nedim gazel ve şarkıları yanında kasideleriyle de kendini kabul ettirmiştir. Nef'î'deki gür sese karşı Nedim'de ince, zarif bir ahenk vardır. Divanındaki 38 kasidenin çoğu devrin padişahı Sultan Ahmed'e, sadrazam şehit Ali Paşa'ya ve damad İbrahim Paşa'ya sunulmuştur. Aynı yüzyılın sonunda Şeyh Galib de kaside nazım şeklinde ustalığını göstermiş bir şairdir.³² Devrin bütün olayları başta Nedim olmak üzere şairlerin divanlarına girmiştir.³³

19. Yüzyılda da Enderunlu Vâsîf ile Enderunlu Fâzıl'ı bu yüzyılın önemli kasidecilerden sayabiliriz.³⁴ Divan edebiyatının her döneminde olduğu gibi 19. yüzyılda da dini ve tasavvufi şiirlerin belli bir ağırlığı vardır. Bu dönem şarleri arasında her hangi bir tarikata mensup olmayan bir şair yok gibidir.³⁵

Daha önce bazı şairler tarafından terk edilen nesib bölümü Tanzimat döneminde iyice yerleşmiş doğrudan medhiye bölümüne geçilmeye başlanmıştır. Kasidenin konuları arasına yeni fikirler de girmeye başlamıştır. Bu yüzyılda; Şinasi, Âkif Paşa, Ziya Paşa, Namık Kemal kaside yazan şairlerin belli başlılarıdır.³⁶

---

³¹ Mehmet Çavuşoğlu, a.g.e., s.19.

³² Haluk İpekten, a.g.e., s.45.

³³ Haluk İpekten, Mustafa İsen, Turgut Karabey, Metin Akkuş, "18. Yüzyıl Divan Edebiyatına Toplu Bakış" *Büyük Türk Klasikleri* Cilt 6, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1987, s.196.

³⁴ "Kaside", *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul 1985, s.209.

³⁵ İsmail Ünver, *Büyük Türk Klasikleri*, Cilt 8, Ötüken-Söğüt Yayınları, İstanbul 1987, s.100-101.

³⁶ "Kaside", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt 5, İstanbul 1985, s.209.

18. YÜZYIL PADİŞAHLARI

III. AHMED (1703–1730)

Sultan III. Ahmed 30 Aralık 1673 günü doğdu. Babası Sultan IV. Mehmed, annesi Emetullah Rabia Gülnûş Sultan'dır. Annesi Giritlidir. Sultan II. Mustafa'nın öz kardeşi olan Sultan III. Ahmed, uzun boylu, kara gözlü, doğan burunlu ve buğday tenli idi. Son derece akıllı fazıl, şair ve hattat bir kişi olan III. Ahmed aynı zamanda hayırsever bir padişahı.³⁷ III. Ahmed'in kadına ve eğlenceye düşkünlüğü de vardı.³⁸ İyi bir tahsil ve terbiye görmüş olan Sultan III. Ahmed ağabeyi Sultan II. Mustafa'nın vefatı üzerine 22 Ağustos 1703 tarihinde 30 yaşında iken Edirne'de tahta geçti. III. Ahmed'in saltanatı 1703- 1730 yılları arasındadır. Osmanlı padişahlarının yirmi üçüncüsü ve İslâm halifelerinin seksen sekizincisidir.

Saltanatının ilk yıllarında ülkenin iç huzurunu sağlamaya çalışmış ve Edirne Vak'asının faileri teker teker cezalandırılmıştır. Sokullu veya Köprülü gibi dirâyetli bir sadrazam arayışındaydı ve kendisini tahta getirenlerin etkilerinin farkındaydı. Çok sayıda sadrazam değişikliğinden sonra Silâhdâr Dâmâd Çorlulu Ali Paşa'da karar kıldı ve devlet işlerini önemli ölçüde dört yıl kadar ona havale etti. III. Ahmed'in saltanat yılları Lale devri olarak da bilinir. 1718 yılında Avusturya ile imzalanan Pasarofça Antlaşmasından 1730 yılındaki "Patrona Halil İsyanı"na kadar geçen döneme Lale Devri denir. Bu dönemin sadrazamı Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'dır.

Bu dönemde III. Ahmed Han elli yıldır devam eden savaşlar sonunda yıpranan orduyu kuvvetlendirmek, ülke için huzuru sağlamak, imar faaliyetlerine hız vermek, böylece devleti maddi manevi en yüksek seviyeye çıkarmak istiyordu. Nitekim bu doğrultuda humbaracı ocağı ıslah edildi. Matbaa Türkiye'ye getirilerek, büyük ilim kültür eserleri basılıp dağıtıldı. Padişahın İstanbul'daki ilim, kültür ve sanat çevrelerini yakından desteklemesi bu sahada büyük bir canlılık uyandırdı. Yalova'da kağıt, İstanbul'da çini kumaş fabrikaları açıldı. İmar faaliyetleri artarak bir çok yerde

³⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Yeni yazıya aktaran, Seyit Ali Kahraman), C. 1, Numune Matbaacılık, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996, s.3

³⁸ Yılmaz Öztuna, *Büyük Türkiye Tarihi*, C. 6, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1978, s. 308.

kasırlar,yalılar,cami ve çeşmeler yaptırıldı. Bu devrede İran ile yapılan savaşlar sonunda Gence, Nahçıvan, Hoy, Selman, Kirmanşah ve Nihavend gibi şehirler fethedildi.

1718'den 1730'a kadar devam eden sulh devresi, özellikle sadrazam Damad Nevşehirli İbrahim Paşa'ya karşı aleyhte bir faaliyetin doğmasına yol açtı. 1730 da Sultan III. Ahmed Han ve sadrazam İbrahim Paşa'nın İran seferine çıkmak üzere Üsküdar'a geçtiği sırada Patrona Halil adlı şaki etrafına topladığı adamlarla isyan etti. İdareden memnun olmayanların kendisine katılması ve yeniçerilerin de olaylara seyirci kalması isyanın büyümesine sebep oldu. İbrahim Paşa, iki damadı ile boğularak öldürüldü. Daha fazla kan dökülmesini istemeyen sultan III. Ahmed Han, tahtı yeğeni I. Mahmud'a teslim etti.

I. MAHMUD (1730–1754)

Sultan I. Mahmud, 2 Ağustos 1696 günü İstanbul'da doğdu. Babası Sultan II. Mustafa, annesi Saliha Valide Sultan'dır. Büyük annesi Gülnûş Sultan'ın sevgi ve ilgisiyle büyüdü. Sekiz yaşından beri kafes hayatı yaşadığı halde zekâsı, iyi niyeti ve kuvvetli karakteri sayesinde kendini harap etmekten kurtardı. .Rumeli Kazaskeri Feyzullah-zâde İbrahim Efendi başta olmak üzere çeşitli hocalardan dersler alan I. Mahmûd, âlim, şâir ve bestekârdır. Özellikle musiki ile uğraştı.

2 Ekim 1730 tarihinde III. Ahmed'in yerine tahta geçmiştir. Akıllı, dikkatli, ihtiyâtlı, meşverete ehemmiyet veren ve kültürü yüksek olan bir padişahdır. Sebkatî mahlasıyla şiirler yazmıştır. İlk işi Patrona Halil başta olmak üzere, ayak takımından oluşan isyancıların isteklerini yerine getirmek ve İbrahim Paşa ile yakınlarını devletın önemli makamlarından bertaraf etmek olmuştur. Ancak Kasım 1730'un sonuna doğru Patrona Halil başta olmak üzere bütün âsileri ortadan kaldırmış ve devleti huzura kavuşturmuştur. Babasının ve amcasının akıbetlerinden ve özellikle de III. Ahmed'in kendisine olan vasiyetinden ders alarak, Şeyhülislâmlık ve sadrazamlık makamında uzun süre kimseyi durdurmamıştır.

I. Mahmud, devlet işlerini ihmal etmeden takip eder ve bu konuda istişare yapardı. Ciddiyeti, vekarı, sebatı ve azmi olan bir padişahı.³⁹ Ülke hadiselerinde

---

³⁹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı,*Osmanlı Tarihi* 4.Cilt,1.Bölüm,2. Baskı,Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1978,s.331.

soğukkanlı davranır telaş etmeden karar alan padişah; yirmi beş senelik saltanatı zamanında İstanbul'dan dışarı çıkmadığı halde tayin etmiş olduğu değerli kumandanlarla İran, Rus ve Avusturya savaşlarını idare etmiş, tecrübeli vezirleri sadaretle ve ordu seraskerliklerinde kullanarak muvaffak olmuştur.

Zor bir dönemde padişah olmasına rağmen ülke içinde ve dışında huzuru sağlayan, Osmanlı Devleti'ne azamet devri yaşatan I. Mahmud Han, 13 Aralık 1754'de hastalığına rağmen çıktığı, Cuma namazından dönerken, Demirkapı'da at sırtında vefat etti. Yeni Cami'de babası Sultan II. Mustafa'nın yanına gömüldü.

III. OSMAN DÖNEMİ (1754–1757)

III. Osman, II. Mustafa'nın oğlu ve I. Mahmud'un iki yaş küçük kardeşi olup kardeşinin ölümü üzerine hanedanın en yaşlı şehzadesi olmak itibarıyla 13 Aralık 1754'de hükümdar oldu. III. Osman padişahların yirmi yedincisidir. Hayatı kapalı olarak sarayda geçtiği için çok asabi ve kararsızdı; bundan dolayı sevgisine ve gazabına inanılmazdı.⁴⁰

Sultan III. Osman'ın musikiden nefret ettiği için bütün müzisyenleri saraydan uzaklaştırdı. Sarayda dolaşırken cariyelerle karşılaşmak istemediği için ayakkabılarına demir ökçeler taktırmıştı. Ökçelerden çıkan sesi duyan cariyeler padişahın geldiğini öğrenip yoldan çekiliyorlardı. 2 yıl, 10 ay, 18 gün saltanat sürmüş bu süre içinde yedi tane veziri azam değiştirmiş, dönemi boyunca içte ve dışta barış ve huzur yaşanmıştır. Önemli bir siyasal gelişme olmamıştır.

Sultan III. Osman'ın zaman zaman kıyafet değiştirerek halkın arasına karıştığı bilinmektedir. Kısa saltanatında İstanbul'un birkaç büyük yangın geçirmesi, onun hükümdarlığına gölge düşürmüştür. III. Osman, V. Murad ve I. Mustafa'dan sonra en az tahtta kalan hükümdar olmuştur.⁴¹ 30 Ekim 1757'de vücudunda çıkan bir çıbanın verdiği hastalıkla vefat etti. Cenazesi Yeni Cami'ye Sultan Birinci Mahmud Han'ın yanına defnedildi.

---

⁴⁰ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.e., s.337.

⁴¹ Yılmaz Öztuna, a.g.e., s. 344.

III. MUSTAFA (1757–1774)

III. Mustafa 28 Ocak 1717 günü İstanbul'da dünyaya geldi. Babası Sultan III. Ahmed, annesi Mihrişah Sultan'dır. Sultan Üçüncü Mustafa orta boylu, iri gözlü, yassı burunlu ve siyah sakallı idi. Heybetli ve kuvvetli bir vücuda sahipti. Çok iyi bir tahsil yaptı. Astroloji ile meşgul oldu. İslam ve Osmanlı tarihlerini inceledi.

Sultan III. Mustafa son derece dindar, tutumlu, müşfik, çalışkan ve cömert bir insandı. İki dakika süren ve İstanbul'un hemen hemen yarısından fazlasını yıkan büyük depremde evlerini, yakınlarını kaybeden halka kendi kesesinden yardım etti. Adaletle hükmeder haksızlıklara asla göz yummazdı. Yalandan, riyadan ve rüşvetten nefret ederdi. Asla gurura kapılmaz, büyüklük taslamaz, yapamayacağı işleri vaat etmezdi. Devlet işlerini idare eder ve direktifler verirdi; mali işleri takip eder, hesap sorardı.⁴² Saltanatı boyunca devleti kalkındırmaya çalışmıştır. Onun ıslahat fikirleri oğlu III. Selim'e miras olarak kalmıştır.⁴³

III. Mustafa Han dış siyasette daima temkinli hareket ederek sulh ve sükunu muhafaza etti. Fransa ve Prusya arasında yedi yıl devam eden savaflara tarafların tahriklerine rağmen katılmadı. Osmanlı Devleti'ni bu devrede savaştan uzak tutan devlet adamları arasında bilhassa Sadrazam Koca Ragıp Paşa önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Ragıp Paşa'dan sonra devlet idaresinde söz sahibi olan paşalar arada daimi olarak bir ihtilaf bulunan Rusya ile harbe sebebiyet verdiler(1769). Osmanlı Kuvvetleri başlangıçta Kırım'da ve Tuna boylarında ağır yenilgiler aldı. İbrail, Bender, Kefe, Yenikale ve Kerç gibi müstahkem yerler Ruslar tarafından işgal olundu. Rus donanması Çeşme limanında yakaladığı Osmanlı donanmasına baskın düzenleyerek yaktı. Bu mağlubiyetler üzerine idarede değişiklikler yapan Mustafa Han bu tayinler ve fermanlarla vaziyeti düzeltmeye muvaffak oldu ve Rusların Tuna Boylarındaki ilerlemesini önledi.1772'de başlayan sulh görüşmeleri muvaffakiyetsizlikle neticelendi. Yeniden başlayan savaşta Rusların Dobruca ve Kuzeydoğu Bulgaristan'daki Osmanlı kasabalarını aldıktan sonra akıl almaz barbarlıklarla tahrib etmeleri ve Müslüman halkını küçük bebelere varıncaya kadar, türlü işkencelerle öldürmeleri Mustafa Han'ın

---

⁴² İsmail Hakkı Uzunçarşılı, a.g.e., s.341.

⁴³ Yılmaz Öztuna, a.g.e., s. 347.

üzüntüden hastalanmasına ve 21 Ocak 1774'de bir cuma günü öğle ezanı okunurken hayata gözlerini yummasına sebep oldu.

I. ABDÜLHAMİT (1774–1789)

Sultan I. Abdülhamit, 20 Mart 1725 tarihinde İstanbul'da doğdu. Babası III. Ahmed, annesi Rabia Şermi Sultandır. Annesi ona kuvvetli bir tahsil yaptırdı. Zamanındaki mevcut tarihlerin hepsini gözden geçirdi. Hat sanatı ile de meşgul oldu. Merhametli, dindar, nazik ve saf bir insan olarak tanınıyordu. Saltanatı süresince birçok ıslahat ve imar hareketlerinde bulundu. Devlet işleriyle daima yakından ilgilendi. Her sorun hakkında fikir ve görüşlerini vezirlerine bildirirdi. Yetenekli vezirler atamaya çalıştı. Halka karşı daima şefkatli ve ılımlı davrandı.⁴⁴ I. Abdülhamit, entelektüel olarak abisi kadar iyi yetişmemiştir fakat basit şiirler yazmakla uğraşmıştır. Merhametli, nazik, hükümdarlığın mesuliyetlerini kavramış bir padişah'tır.⁴⁵

Osmanlı devleti en buhranlı devresinde tahta çıkan Abdülhamid Han, Rus harbini kardeşi III. Mustafa gibi en az zararlı kapatmayı düşünüyordu. Gerçekte altı yıl boyunca devam etmekte olan Rus savaşı Osmanlı devleti'nin aleyhine olarak geliyordu. Neticede Sultan Abdülhamid Han, Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım'ın Osmanlı Devleti'nden ayrılması, Rusların Karadeniz'de donanma bulundurmaları ve Ortodoks koruyuculuğunu yapmaları şartlarını kabul etmek mecburiyetinde kaldı. Bu muahedenin en ağır maddelerinde biri Kırım'ın Rusya'nın müdâhalesine açık bırakılması idi. Bu sebeple Ruaya ile her an sulh döneminin bozulabileceğini hesaplayan Sultan Abdülhamid Han, bilhassa kapı kulu ocaklarının ıslâhı için harekete geçti. Fransa'dan mühendisler getirtti. Mühendishâne-i bahr-i hümayunu kurdurdu. Sürat topçuları ocağı geliştirildi.

Sultan Birinci Abdülhamid Han, yaptığı her işte Allah rızasını arar, kalbi İslam için çarpardı. Devlet idaresinden boş kalan zamanlarını namaz kılarak geçirir, elinden Kur'an-ı Kerim'i düşürmezdi. Peygamber efendimiz ve Ehl-i Beyt'ini çok severdi. Bunun için Mekke ve Medine'ye hizmete, özel bir itinâ gösterirdi. Sultan I. Abdülhamid; 7 Nisan 1789 da beyin kanaması geçirerek vefât etti.

---

⁴⁴ Mehmed Süreyya, a.g.e, cilt 1, s.1

⁴⁵ Yılmaz Öztuna, a.g.e., s. 368.

III. SELİM (1789–1807)

III. Selim; 24 Aralık 1761'de Topkapı Sarayı'nda doğdu. 7 Nisan 1789'da amcasının yerine tahta oturdu. Osmanlı sultanlarının yirmi sekizincisi ve İslam halifelerinin doksan üçüncüsüdür. Şehzadelğinde, en değerli hocalar elinde mükemmel bir eğitim ve öğretim göyerek yetiştirildi. Yüksek din ve fen ilimleri, Arapça ve Farsçayı öğrendi. Amcası I. Abdülhamid devrinde hükümdarlık sırasının kendisine de geleceğini düşünerek, Avrupa devletlerinin siyasetini, idari ve askeri teşkilatlarını öğrenmeye çalıştı.

III. Selim bilgi ve görgüsünün yanında hayat tecrübesi de kazanmış bir padişah'tır. Ney ve tanbur çalmasını, musiki ve hatalığı öğrenmiş, aynı zamanda da “İlhâmi” mahlasını kullanarak şiirler yazmıştır. Kendisine ait bir “Divân”ı vardır.⁴⁶

Dönemin önemli sayasal olayları şöyledir; III. Selim Han'ın hükümdar olduğu sırada Osmanlı-Rus ve Avusturya harpleri devam etmekteydi, 1789'da Fransız ihtilali çıktı. Bunun üzerine Avusturya 1791'de savaştan çekilerek Zıştovi Antlaşmasını imzaladı. Tek başına kalan Rusya da 1792'de Yaş antlaşmasını imzaladı. Napolyon 1798'de Mısır'ı işgal etti. Nizamı Cedit Fransız ordusunu Akka'da yendi. Fransızlar Mısır'dan çekildi. Fransız ihtilalinin etkileri Osmanlı Devletinde görülmeye başlandı. 1804'de Sırp İsyanı çıktı. 1806–1812 Osmanlı Rus Savaşı başladı. 1807'de Kabakçı Mustafa Olayı ile III. Selim tahttan indirildi.

18. YÜZYIL SADRAZAMLARI ⁴⁷

DAMAD HASAN PAŞA

Mora'lı olup Enderun'dan yetişmiş. IV. Mehmed zamanında silahdar olmuş, II. Süleyman'ın cülûsu üzerine 12 Kasım 1688 de Mısır Valiliği ile saraydan çıkarılıp IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan ile evlenmiştir. 1689 yılında bu görevden azledilmiştir.⁴⁸

⁴⁶ Yılmaz Öztuna, a.g.e., s. 385.

⁴⁷ Sadrazamların hayatlarını İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın *Büyük Osmanlı Tarihi*, Cilt 6, 5. Baskıdan özetleyerek aldık.

⁴⁸ Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 2, s.637

Damad Hasan Paşa, Karlofça muahedesi yapılırken orduda bulunmuş ve daha sonra da diğer vazifeleri müteakip İstanbul'da zevcesi Sultan ile birlikte Bab-ı hümayun karşısındaki Kaya Sultan kızı Fatma Hanım Sultan sayrında misafir bulunduğu sırada III. Ahmed tarafından saraya davet olunarak Kavanoz Ahmed Paşa yerine sadrazam olmuştur. (17 Kasım 1703) Damad Hasan Paşa 1713 yılında vefat etmiştir.

KALAYLI AHMED PAŞA

Kayseri'de bir köyde doğmuştur. Eskişaray baltacıları ocağına alınarak musahip Yusuf Ağa'nın hizmetinde bulunmuş ve efendisi Kızlar ağası olunca kahvecibaşılığa tayin edilmiştir. Daha sonraları dârüssaâde ağasıyla olan yakınlığan dolayı Cidde valiliğine gönderilmiştir.⁴⁹

Ahmed Paşa yedi sene Cidde'de kalmış ve Van valisi olmuştur. Daha sonra Edirne'ye geldi ve Kızlar ağası Mustafa Ağa'nın ricasıyla vezirlik verilerek kaptan paşa olmuştur. Daha sonra; Kıbrıs valiliği, İstanbul kaymakamlığı, Diyarbakır valiliği, Bağdad valiliği, Adana valiliği, Trabzon valiliği görevlerine tayin edilmiştir. Trabzon'da Azak kalesinin düşmesinden sonra görevini bırakmıştır. Daha sonra vezirliği iade edilen Ahmed Paşa Kandiye (Girit) valiliğine tayin edilmiştir. Burada iken III. Ahmed tarafından gizlice İstanbul'a davet edilmiş ve 29 Eylül 1704'de Hasan Paşa'nın yerine sadrazam olmuştur.

BALTACI MEHMED PAŞA

Kastamonu'da Osmancık kasabasındandır. Mehmed Paşa, akrabasından Hacı Sefer isiminde birisi vasıtasıyla İstanbul'a gelip baltacı olmuştur.⁵⁰ Sesinin güzelliği ve musikiye yatkınlığı sebebiyle kendisine *Pakçe müezzin* lakabı verilmiştir.

Mehmed Ağa daha sonra Darüssaade ağası yazıcılığı halifeliği ile terakki ederek şehzadeliginde kendisini tanıdığı III. Ahmed hükümdar olunca birinci imrahorluğa tayin olmuştur.

---

⁴⁹ Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 1, s. 212.

⁵⁰ Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 4, s. 1041-1042.

Kalaylıkoz Ahmed Paşa'nın sadareten azlinde görüldüğü üzere, Ahmed Paşa'nın azli tekrar edince padişah Baltacı Mehmed Paşa'yı sadaret makamına uygun gördü ve Kalaylıkoz'da alınan mühür-i hümayun Baltacı Mehmed'e verildi. (25 Aralık 1704) Kalaylıkoz Ahmed Paşa, akıllı, tedbirli, cesur ve vakûr, bunun yanında gaddar ve hileyi seven biri olarak tanınırdı.

DAMAD/ŞEHİD ALİ PAŞA

Âlim, fazıl, dürüst ve teşkilatçı fakat şedid ve kan dökücü vezir-i azamlardandır. Türk olup İznik gölü sahilinde Sölöz köyü halkından bazı paşalar kethüdalığından mütekaid Hacı Hüseyin ağa adında birinin oğlu olup köyünde doğmuştur.

II. Ahmed zamanında İstanbul'a gelerek o tarihte silahdar bulunan Osman Paşa vasıtasıyla saraya alınarak enderunda kiler odasına kaydedildi. Orada iyi tahsil gördü ve halife olarak odalısına ders verdi.

1709 Mart'ta III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'la nişanlandı ve ikinci vezirlikle saraydan çıktı. Padişahın kendisine fevkalade teveccühü dolayısıyla sadrazamların nüfuzu yok gibiydi; Çorlulu Ali Paşa'dan sonra sadarete gelmiş olan Numan, Baltacı Mehmed, Yusuf Silahdar ve Hoca İbrahim paşalardan her birinin katillerinde Damad Ali Paşa'nın parmağı vardı. Nihayet 27 Nisan 1713'te sadaret makamına getirildi.

İBRAHİM PAŞA- NEVŞEHİRLİ/DAMAD

Nevşehir'de doğmuştur. Babası İzdin voyvodası Ali ağadır. İbrahim köyünden kalkıp hemşehri ve akrabalarını ziyaret için İstanbul'a gelmiş, burada akrabası olan eski saray kâtibi Mustafa efendi'nin vasıtasıyla önce sarayın helvacı ocağına daha sonra eski saray baltacılarına kaydolmuştur. Daha sonra Darüssaade ağası yazıcılığına tayin edilmiştir. Bu görevde iken padişah kendisine vezirlik vermek istemiştir fakat İbrahim kabul etmemiştir.

İbrahim Paşa 1717 yılında Şehid Ali Paşa'dan kalan III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'la nikâhlanarak Damad oldu. Damad İbrahim Paşa sadaretinde başını batıya çeviren Osmanlı hükümeti, Avrupa'nın sanat ve kültüründen istifade etmek üzere kendisine küçük de olsa bir pencere açmayı başarmıştır. Akıllı, cömert, âlimlere değer veren, musikiye düşkün, zevk ve sefada aşırıya kaçan Damad İbrahim Paşa, 1730 yılında katledilerek öldürülmüştür.⁵¹

HEKİM-ZADE ALİ PAŞA

18. yüzyılda gelmiş olan sadrazamlar arasında devlet işlerinde ve siyasette muvaffakiyetiyle tanınmış Ali Paşa 1689'da İstanbul'da doğmuştur.

Ali Paşa 1722 Ekim'de Yenil voyvodalıği üzerinde olmak ve İran seferine seçme askerle gitmek şartıyla Haleb valiliğine tayin olundu ve Tebriz'in zabtı hususunda göstermiş olduğu fevkalade yararlık üzerine 11 Ekim 1725 'de vezirlik verilip birkaç gün sonra Anadolu valisi oldu. Ali Paşa'nın 1731'de Tebriz üzerine yürümesi ve muvaffak olması dolayısıyla sadarete getirilmiş ve 1735'e kadar bu makamda hizmet etmiştir.

HACI AHMED PAŞA

III. Ahmed zamanında Kalaylıkoz Ahmed ve Baltacı Mehmed paşaların kethüdalıklarında bulunan ve dessaslığı ile epey rol oynayan Osman ağa'nın akrabasındandır. Amcası kıdemli vezirlerden Cidde valisi Alaiyeli Hacı Ebu Bekir Paşa olup tahsilden sonra amcasının kethüdalığında bulundu; daha sonra İstanbul'a gelip bulunduğu hizmetlerdeki başarısı ile birinci imrahor olmuştur.

Hacı Ahmed Paşa; İvaz Mehmed Paşa'nın sadareten azli üzerine 22 Haziran 1740 da sadrazam oldu ve kendisine I. Mahmud tarafından mühr-i hümayun verildi.

---

⁵¹ Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 3, s. 778-779.

MEHMED PAŞA- TİRYAKİ/HACI

Ayvaz Odabaşı adında yeniçeri ocağına mensup bir şahsın oğlu olup İstanbul'da doğmuş, babası ocaklı olduğundan bu da ocağa kaydedilerek okuma yazma öğrenmiş ve ocak yazıcısı ve daha sonra baş yazıcı olmuştur.

Tiryaki Mehmed Paşa, vezir-i azam oluncaya kadar hilm ve mülâyimeti ve fikrinden istifade cihetiyle hükümet erkânı tarafından hürmet görüp sevilirken, sadrazam olduktan sonra tavrını değiştirerek hiddet ve şiddet göstermeye, tamahkârlıkla mal toplamaya başlayarak kendisini sevenleri yanından uzaklaştırmıştır.

Onun bu halini haber alan I. Mahmud zahiren sükut edip el altından da yeni bir sadrazam aramaya başlamış ve Seyyid Abdullah Paşa'yı gizlice getirtmiş ve sadrazamlığı ona vermiştir.

SEYYİD ABDULLAH PAŞA/FİRARİ-ZADE

Kerküklü Firari diye meşhur Seyyid Hasan paşanın oğludur. Enderunludur, yetişikten sonra hassa silahşörlerinden olup kapıcılar kethüdası olmuştur.⁵² Daha sonra büyük mirahor Şehid Ahmed ağanın vezir olmasıyla onun yerine birinci mirahor olmuştur.

Vezir-i azam Tiryaki Mehmed paşanın hal ve tavrından, hiddet ve şiddetinden ulema ve devlet adamlarının müteessir olmaları ve işlerin yürümemesi cihetiyle azledilip, Seyyid Abdullah Paşa gizlice İstanbul'a davet edilmiştir. I. Mahmud tarafından Canibi Ali Efendi konağına misafir edilmiş ve ertesi günü Tiryaki Mehmed Paşa'dan alınan mühr-i hümayun kendisine verilerek vezir-i azam olmuştur.

Seyyid Abdullah paşa, insafı, maarif-perver ve eli açık olduğundan idare tarzı herkes tarafından beğenilen bir sadrazam olmuştur.

---

⁵² Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 1, s.80.

DİVİTTAR MEHMED PAŞA

Donanma kaptanların olup, Basra valisi olan Aşçızade Mehmed Paşa'nın oğludur, tahsil görmüş, Nevşehirli Damad İbrahim paşaya intisab ederek şöhretine sebep olan divittarlık hizmetiyle divan-ı hümayun katipleri arasında bulunmuş ve Damad İbrahim Paşa'nın damadı olan Kethüda Mehmed Paşa'ya Damad olmuş ve İstanbul mukataacılığı muhasebeciliği ile hâcagâna dahil olmuştur. Sakalı gür, bilgili, tedbirli ve oldukça yakışıklı birisidir.⁵³

Divittar Mehmed Paşa, Girit adasının Resmo kasabasında ikamete memur edilmiştir. 1753 Şubatta Seyyid Abdullah paşanın yerine Mısır valisi olmuş ise de, Kahire'ye gittiği sene Mayıs'ta vefat etmiştir.

BAHİR MUSTAFA PAŞA

Çorlulu Ali Paşa kethüdalığından vezir olan Sofi Abdurrahman paşanın oğludur. İyi tahsil görerek yetişmiştir ve Damad İbrahim paşanın himmetiyle hassa silahşörü oldu; kendisine verilen işleri başarısından dolayı kapıcıbaşılık rütbesi ile yükseltildi. Birinci imrahor Durak Bey'in vezirlikle kaptan paşa olmasıyla onun yerine birinci imrahor olmuştur. Bahir Mustafa Paşa, hırslı oluşu ve yalancılığı ile şöhret bulmuş bir sadrazamdır.⁵⁴

Vezir-i azam Divittar Mehmed paşanın azli takarrür edince Darüssaade ağası Hafız Beşir ağanın tavsiyesiyle Bahri Mustafa Bey vezir-i azam olmuştur. (1 Temmuz 1752) I. Mahmud'un ölümüne kadar Bahir Mustafa paşa müstakil olarak iş gören bir sadrazam olmuştur.

---

⁵³ Mehmed Süreyya, a.g.e, Cilt 2, s.477.

⁵⁴ Mehmed Süreyya, a.g.e, C. 2, s.353.

RAGIB MEHMED PAŞA (KOCA RAGIB)

Defterhane kâtiplerinden Mehmed Şevkî efendi'nin oğlu olup 1698/99 yılında doğmuştur. İlim tahsili ile fazıl bir kişi olarak yetiştikten sonra Hekimzâde Ali Paşa yanında defter emini olmuştur.⁵⁵

18. asrın ikinci yarısında gelen Osmanlı vezirleri arasında faziletli, kemal ve devlet işlerindeki olgun ve kiyasetli idaresi ile tanınmış, siyaseti Avrupalılarca takdir edilmiş bir sadrazamdır.

Şiirde Nabi mektebinin en mümtaz şairi olup hakimane şiiriyle başta gelen Ragıb Mehmed İstanbul'ludur. Vezir-i azam Ragıb Mehmed Paşa fazl ve kemali, otoritesi, iyi görüşü itibariyle devrinin en mütefekkir bir hükümet reisi idi. Bu itibarla kendisini içte ve dışta tanıtmış, III. Mustafa'nın takdirini ve tam itimadını kazanmıştır. Namusu ve irtişadan uzak olması ile hem sarayda hem de devlet idaresinde muvaffak olmuş, ölümüne kadar altı sene üç buçuk ay sadaret makamını muhafaza etmiştir.

---

⁵⁵ Mehmed Süreyya, a.g.e, C. 4, s.1340-1341.

İKİNCİ BÖLÜM

18. YÜZYIL KASİDELERİNDE PADİŞAHLAR

1) III. AHMED (1703–1730)

1.1 EDİRNELİ KAMİ DİVANI

Edirneli Kami divanında Sultan 3. Ahmed'e sunulmuş bir kaside (8 nolu) bulunmaktadır. Sultan 3. Ahmed Han'ın padişahlık vasıfları; pâdişâh-ı heft-kişver gibi övgü kalıplarıyla övülmüştür. O adaletli ve cömert bir padişaktır. Bu kaside aslında Sultan 3. Ahmed'in tuğrası için yazılmıştır. O tuğra ki saadet denizinin gemisidir.(s.12/by.12) Aşağıdaki beyit bu kasiden bir örnektir:

Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kişver ma'delet-güster

Şehinşâh-ı mu'azzam ya ni Sultan Ahmed-i sâni

(Edirneli Kami Divanı/k.8/by.7/s.11)

Yedi ülkenin Sultanı olan 3. Ahmed Han, adalet dağıtan çok büyük padişaktır.

1.2 HAMÎ-İ ÂMİDÎ DİVANI

Hamî-i Âmidî Divanında Sultan 3. Ahmed'e sunulmuş bir kaside (1 nolu) bulunmaktadır.

Senüñdür câh-ı zıllu'l-lâh Sultân Âhmed Gâzî

K'olupdur sâye-i adlinde halk emn ü emân üzre

(Hamî Âmidî Divanı/k.1/by.47/s.181)

Allah'ın yeryüzündeki gölgesi Sultan Ahmed Gazi'nin adaletinin gölgesi altında halk emniyet ve güven içindedir.

Sultan 3. Ahmed bu kasidede dönemin sultanlarından üstün olarak zikredilmiştir. Ona karşı çıkmak mümkün değildir. O şanı ve şerefiyle dünyayı

aydınlatan güneşe benzetilmektedir.(s.182/by.54) Kasidede 3.Ahmed tarihi kişilere teşbihle övülmektedir. Adaleti ile Dârâ(s.183/by.57) ve Nuşirevân'a(s.183/by.59) benzetilmektedir.

1.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI

İzzet Ali Paşa Divanında Sultan 3. Ahmed'e 2 kaside (1. ve 2 nolu) sunmuştur. Sultan 3. Ahmed'in hassas, açık fikirli, akıllı oluşu, yenilikleri ve padişahlığı birçok şair tarafından övgüye layık bulunmuştur. İzzet Ali Paşa da onu divanında iki kaside ile övmüştür. Bunlarda 1. kasidede Sultan 3. Ahmed; şâh-bâz(s.61/by.26), Şeh-süvâr (s.61/by.29) gibi övgü kalıplarıyla methedilmiştir.

Sultân-ı şark u garb ki hurşîd-i râyeti

Zulmet-güdâz-ı dâ'ire-i 'âlemîn olur

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.1/by.16/s.60)

Doğunun ve batının sultanının sancağının güneşi, alemlerden zulmü giderir.

Bu beyitten; 3. Ahmed'in vatanını seven ve koruyan biri olduğu anlaşılmaktadır.

Onun adaleti sayesinde halk sıkıntıdan uzak yaşamıştır. Sultan 3. Ahmed'e sunulan bir diğer kaside 2. kasidedir. Aşağıdaki beyit bu kasideden alındı:

Şâh-ı Cem-kevkebe kim olsa eger lâyıkdur

Mehter-i dergeh-i ikbâline sûr-nâ lâle

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.2/by.25/s.66)

Cem gibi gösterişli sultanın talih mehterinin kapısında lale, zurna olsa layıktır.

1.4 NEDİM DİVANI

Nedim Divanı'nda Sultan 3. Ahmed'e sunulmuş sekiz (5, 11, 13, 14, 15, 18, 26. ve 27) kaside bulunmaktadır. Bu kasidelerden üçü hem 3. Ahmed'in hem de Sadrazam İbrahim Paşa'nın övgüsünü ihtiva etmektedir.

Habbezâ ey taht u tâcın mâye-i zîb ü ferî

Âlemün ârâyîşi mülkün tırâz u zîveri

(Nedim Divanı/k.5/by.1/s.22)

Ne güzel ey tahtın ve tacın süsünün ve ışığının kaynağı, dünyanın süsü. ülkenin sırması ve zineti.

Habbezâ ey tâc-bahşâ-yı Ferîdûn u Kubâd

Habbezâ ey müttekâ-pîrâ-yı mülk-i Kayserî

(Nedim Divanı/k.5/by.2/s.23)

Ne güzel, ey Feridun ve Kubad'a taç bağışlayan. Ey Kayserin ülkesinin süsünün dayanağı.

Habbezâ ey şu'le-i şemşîr-i dest-i saltanat

Ey fûrûğ-ı rûy-ı hurşîd-i sipîhr-i serveri

(Nedim Divanı/k.5/by.3/s.23)

Ne güzel, ey saltanat elinin kılıcının parıltısı, ey hükümdarlık göğünün güneşinin nurlu yüzü...

Hırz-ı cân-ı saltanat nîrû-yı bâzû-yı zafer

Rükn-i savlet unsur-ı haşmet esâs-ı saf-deri

(Nedim Divanı/k.5/by.12/s.23)

Zafer kolunun gücü kuvveti, saltanatı canı gibi sakınan. Saldırının temel direği, görkemögesi,saf yarıcılığın temeli.

Hânuman-zîb-i celâl ârâyiş-i mecd ü şeref

Seyf-i sârım bîşezâr-ı satvetin şîr-i neri

(Nedim Divanı/k.5/by.13/s.23)

Ululuk evinin süsü, şerefin ve büyüklüğün süsleyicisi. Keskin kılıç, ezici güç ormanının erkek aslanı.

Mükteseb âdet değil hûy-ı cibillîdir sana

Kâm-bahşî mekrümet-kârî merâhim-güsterî

(Nedim Divanı/k.5/by.24/s.24)

İstekleri bağışlayıcılık, cömertlik, şefkat dağıtıcılı senin için sonradan kazanılmış adetler değildir.

Nedim yukarıda örnek beyitlerini sunduğumuz 5 nolu kasidesini Sultan 3. Ahmed Han için yazmıştır. Kasidesinde onun için bir çok benzetme yapmıştır. Güneşin nurlu yüzü,olgunluk burcunun parlayan güneşi,devlet kuşunun kolu kanadı bu benzetmelerden bazılarıdır. Sultan Ahmed Han'ı merhametli,kerem sahibi olarak

tanımlar ve bunların padişahlığından değil onun tabiatından ileri geldiğini söyler.
Ülkesini koruyan iyi bir askerdir.

Eyâ iklim-i pür-tekrîm-i İslâmın nigezbânı
Bu kişver görmemiştir sen gibi sultân-ı zî-şânı
(Nedim Divanı/k.11/by.29/s.48)

*Ey saygı dolu İslam ülkesinin gözcüsü, senin gibi şanlı bir sultanı bu memleket
daha önceden görmemiştir.*

Bu dünyâda sen ana sâlis oldun çünkü lâyıkdır
Bununla fahr ede ‘ukbâda Sultân Ahmed-i Sâni
(Nedim Divanı/k.11/by.30/s.48)

*Bu dünyada sen ona üçüncü oldun çünkü buna layıksın. İkinci Sultân Ahmed
ahirette bununla övünür.*

Nizâmın buldu zât-ı akdesinle milket ü millet
Misâl-i rûh ihyâ kıldı re’yin çâr erkânı
(Nedim Divanı/k.11/by.32/s.48)

*Senin kutlu zatınla ülke ve millet düzene girdi.Düşüncen ruh gibi dört rükne can
verdi.*

Tasavvur etmedi bu câhı hülyâsında İskender
Ferîdun görmedi rü’yâda bu tertîb-i dîvânı
(Nedim Divanı/k.11/by.34/s.49)

*İskender bu itibarı hayalinde bile canlandıramadı. Feridun bu divan düzenini
rüyasında bile görmedi.*

Sen ol hâkân-ı mensûrû’l-‘âlem sultân-ı ‘âlemsin
Ki hem-demdir senin her kârına Tevfîk-i Rabbânî
(Nedim Divanı/k.11/by.40/s.49)

*Sen o dünyanın nusret sahibi hakanısın, dünyanın hükümdarısın ki Allah’ın
yardımı her işinde seninle arkadaşdır.*

Ne devlet ne sa’âdetdir hezâran hamd ü şükr olsun
Cenâb-ı hazret-i Hak sana ihsân eylemiş anı

(Nedim Divanı/k.11/by.46/s.49)

Ne devlet ne saadettir, binlerce hamd ve şükür olsun. Bunları sana Cenab-ı Hazret-i Allah bağışlamıştır.

11 nolu kaside Sultan 3.Ahmed'e sunulmuştur. Nedim'in bu kasidesi onun padişahlık yönleri üzerine övgülerle doludur. Dünyaya hükümdar olan üçüncü Ahmed'dir ve bunu ona Allah ihsan etmiştir. Üçüncü Ahmed ona tanına bu hakkı iyilikle ve adaletle kullanarak ülkesine, halkına huzur ve düzen getirmiştir. Hatta bu denli bir nizamı İskender ve Feridun ne hayalinde ne de rüyasında görmüştür. Üçüncü Ahmed gibi adaletli bir padişahı bu vilayet daha önceden görmemiştir.

Cenâb-ı hazret-i Sultân Ahmed-i Gâzî

Derinde mihr ü kamer bende âsman çâker

(Nedim Divanı/k.13/by.26/s.55)

Cenab-ı hazret-i Sultan Ahmed Gazi ki kapısında güneş, ay ve sema kul köledir.

Ne geldi âleme anun gibi şeh-i zî-şân

Ne hod vezîri gibi safder-i zafer-yâb

(Nedim Divanı/k.13/by.28/s.56)

Âleme ne onun gibi şanlı bir hükümdar geldi, ne de onun veziri gibi düşman saflarını yarıp zaferler kazanan yiğit geldi.

Zeminde hükmüne gerden-nihâde heft iklim

Felekde hidmetine dest beste heft ahter

(Nedim Divanı/k.13/by.37/s.56)

Yeryüzünde yedi iklim hükmüne boyun eğmiş, gökyüzünde yedi yıldız onun hizmetine el bağlamış.

Ne böyle âsaf-ı zî-şâmı buldu bir iklim

Ne böyle sadr-ı cihanbân-ı gördü bir kişver

(Nedim Divanı/k.13/by.38/s.56)

Bir ülke ne onun gibi bir şanlı veziri buldu, ne de dünyayı yöneten böyle bir sadrazamı gördü.

Müşîr-i şîr-dilâ sadr-ı âsman-kadrâ

Eyâ vezîr-i mekârim-semîr ü Ferruh-fer

(Nedim Divanı/k.13/by.40/s.56)

Arslan yürekli, gökyüzü mertebeli sadrazam, ey Ferruh gibi canlı ve cömert sadrazam.

Nedim bu 13 nolu kasidede hem Sultan Ahmed'i, hem de İbrahim Paşa'yı övmüştür. Sultan Ahmed ünü dünyaya yayılmış, ülkelerin ona bel bağladığı adaletli ve kudret sahibi bir padişaktır. İbrahim Paşa da yaptığı iyi işlerle ona layık bir sadrazam olmuştur. Onlar yeryüzünü ve gökyüzünü kontrol altına almış, kendilerine tabi etmiş kuvvetli kişilerdir.

Ya'ni Sultân-ı felek-mertebe Hân Ahmed kim

Çarh meçhûlünü re'yinden eder isti'lâm

(Nedim Divanı/k.14/by.1/s.58)

Yani felek mertebeli Sultan Ahmed Han ki felek bilmediklerini onun düşüncelerinden öğrenir.

Gelmedi âleme gelmek dahı olmaz mümkün

Ma'rifet kadri bilir böyle şeh-i nâdiredân

(Nedim Divanı/k.14/by.2/s.58)

Dünyaya bundan önce gelmedi, daha da gelmez, ilmin değerini bilen böyle bilgili bir padişah.

Gülsitân olsa sehâb-ı kereminden sîr-âb

Çemen-i ter bitirir havzdaki ferş-i ruhâm

(Nedim Divanı/k.14/by.5/s.58)

Gül bahçesi, iyilik bulutundan kansa havuzdaki mermer döşeme taze çimen bitirir.

Şehriyârâ sen ol sultân-ı mu'azzamsın kim

Fahr eder bûs-ı rikâbınla senin Rüstem ü Sâm

(Nedim Divanı/k.14/by.12/s.59)

Ey hükümdar, sen o büyük sultansın ki, Rüstem ve Sam senin üzengini öpmekten övünç duyar.

Sensin ol nükte-şinâs-ı harem-i ma'nî kim

Sana bezminde Felâtûn edemez redd-i kelâm

(Nedim Divanı/k.14/by.16/s.59)

Sen o anlamlı, güzel söz hareminin nüktelelerini bilensin, meclisinde Eflatun bile sözünü reddetmez.

Bu 16 nolu kaside Sultan 3.Ahmed'e sunulmuştur. Sultan 3.Ahmed felek mertebesinde yüce bir hükümdardır. Onun etrafındaki insanlar kültürlü ve bilgili insanlardır. O öyle büyük ve saygıdeğer bir padişaktır ki Rüstem ve Sam bile ona özenirler.

Heman Allah Te'âlâ dâ'im etsin 'izz ü ikbâlin
Ki zât-ı bî-nazîri revnak-ı taht-ı sa'âdetdir
(Nedim Divanı/k.15/by.25/s.61)

Allah Te'âlâ onun değerini ve ikbalini sürekli etsin ki onun eşsiz zâtı mutluluk tahtının ışığıdır.

Şehenşâh-ı hümâyun-pâye kim tâk-ı felek anun
Muhayyemgâh-ı ikbâlinde bir kasr-ı 'adâletdir
(Nedim Divanı/k.15/by.26/s.61)

Kutlu, mübarek padişah ki gök kubbe onun ikbal çadırılığında bir adalet köşküdür.

Cihan içre nazîri gelmemişdir nükte-danlıkda
Hüner kadrin bilir bir şehriyâr-ı pür-semâhatdir
(Nedim Divanı/k.15/by.27/s.61)

Dünya içinde onun ince söz söylemede benzeri gelmemiştir. O, bilginin değeri bilinen, cömert bir padişaktır.

Nedim'in bu 15 nolu kasidesinin başlığında sadece Ahmed Han adı geçmektedir. Fakat kasidede İbrahim Paşa içinde övgüler bulunmaktadır. Bu kaside de Ahmed Han en kutlu, saadet kaynağı olan padişah olarak anlatılmıştır. Cem gibi itibar sahibidir. Kendi gibi itibar sahibi, şerefli onurlu ve insafli bir damada sahiptir.

Aşağıda bir örnek beytini verdiğimiz kasidede Sultan Ahmed ve İbrahim Paşa birlikte övülmüştür. İki de cömert ve güzel ahlaklı, bilgili, dünyanın başkanı olabilecek kişilerdir ki Sultan Ahmed zaten böyle tanımlanmıştır. Sultan 3.Ahmet'in

sadrazamlığa İbrahim Paşayı layık görmesi anlatılır. Bu kutlu makama o getirilmiştir. Sultan Ahmed tahtta oturan beyaz yani tertemiz bir ışığa benzetilmiştir.

Bâ-husûs ârâm ede sadrında bir mihr-i kemâl

Hazret-i Sultân Ahmed Hân-ı mülk-ârâ gibi

(Nedim Divanı/k.18/by.25/s.61)

Baş köşesinde özellikle ülkeyi süsleyen hazret-i Sultan Ahmed Han gibi bir yetkinlik güneşi dursun.

Şehriyâr-ı bahr ü ber fermân-revâ-yı şark u garb

Kim yedi ıklîme dek hükmün nigehbân eyledi

(Nedim Divanı/k.26/by.11/s.95)

Karaların ve denizlerin hükümdarı, emirleri doğuda ve batıda kabul edilen padişah ki yedi iklimde dek hükümlerini gözcü yapmıştır.

Hak Te'âlâ zât-ı âli-şânın edüp intihâb

Çün Sikender heft ıklîm içre sultân eyledi

(Nedim Divanı/k.26/by.12/s.95)

Hak Te'ala senin şanlı zatını seçip, İskender gibi yedi iklimde sultan eyledi.

Sürre-i Bathâdan ol dem kim doğup mihr-i kemâl

Kâ'inatı garka-i envâr-ı imân eyledi

(Nedim Divanı/k.26/by.13/s.95)

Batha'nın göbeğinden bir olgunluk güneşi doğduğu zaman kainatı iman ışığına boğdu.

Bu 26 nolu kasideye Sultan 3. Ahmed'in İbrahim Paşa'nın sarayına teşrifi konu olmuştur. Karaların, denizlerin, yedi ülkede, doğuda ve batıda hükümleri emir kabul edilen Ahmed Sultan, İbrahim Paşa'nın sarayına sohbeta gitmiştir ki bu İbrahim Paşa için çok önem taşır. Kasidenin bir bölümünde saltanatın ve devletin özellikleri sıralanmıştır. Devlette üç hal vardır biri istiklal, biri mülkiyet biri de süredir.(s.95/by.18) Bu üç özellikle devlet imtiyaz sahibi olmuştur.

Mansûr ede Allah şehensâh-ı zamânı

Râm eyleye fermânına ser-cümle cihânı

(Nedim Divanı/k.27/by.1/s.97)

Allah, zamanın şahlarşahu hükümdarını başarılı kılsın. Fermanına bütün dünyayı boyun eğdiresin.

Hoş geldin eyâ mülkün ümîd-i dil ü cânı

Ey sîne-i dâd ü dihişin hırz-ı amânı

(Nedim Divanı/k.27/by.7/s.97)

Hoş geldin ey ülkenin gönlünüün ümidi ve canı. Ey adalet ve bağışlama yüreğinin, korkusuz sığınağı.

Hoş geldin eyâ bâ'is-i ârâyiş-i âlem

Ey lûtf u kerem gülşenin lâle zamanı

(Nedim Divanı/k.27/by.8/s.97)

Hoş geldin ey dünyayı süsleyen hükümdar. Ey lutuf ve kerem bahçesinin lale zamanı.

Hoş geldin eyâ peyker-i hurşîd-i mefâhir

Mahsûd-ı sipihr etdi nişestin bu mekânı

(Nedim Divanı/k.27/by.9/s.97)

Hoş geldin ey övülmeye layık güneş yüzlü, bu mekanda oturman gökyüzünü kışkandırdı.

Bu kaside de Sultan Ahmed için yazılmıştır. Kendisinin makamının ve itibarının yüksekliği anlatılır. O cömertlik ve adalet kaynağıdır. Onun bu özellikleri ve devletin en tepesinde oturması gökyüzünü bile kışkandırır.

1.5 RÂŞİD (VAK'ANÜVİS) DİVANI

Raşid divanında Sultan 3. Ahmed Han'a 4 kaside sunmuştur. Bu kasideler; 2, 3, 4. ve 5. kasidelerdir. 3. Ahmed Han ve İbrahim Paşa'nın ortak övüldüğü 3 kaside vardır. Bu kasideler de 11, 12. ve 19. kasidedir.

Tarihî kaynaklara göre Sultan 3. Ahmed açık fikirlidir ve akıllıdır. Padişahlık vasıflarını üstünde taşımasıyla şairler tarafından övgüye layık görülmüştür.

Şeh-i şāhān-ı ālem ya ni Ahmed Ḥān-ı Sālis kim

Degül asrında eslāfında da yokdur aña sānī

(Râşîd Divanı/k.2/by.24/s.114)

Üçüncü Ahmed Han ki dünyada şahların şahıdır, değil asrında, geçmişinde de ona bir ikinci yoktur.

Burada 3. Ahmed Han'ın padişahlığının ne kadar üstün olduğu anlatılmaktadır. Onun devrinde ona benzer biri yoktur. Hatta geçmişte de böyle bir kişi var olmamıştır. Kasidede 3. Ahmed'in kahramanlık yönü anlatılırken tarihi kişilere benzetmeler yapılmıştır. Neriman ve Rüstem kahramanlıklarıyla ünlü şahsiyetlerdir.

3. Ahmed'e sunulan diğer kasidede onu devrinde halkın ulaştığı refah seviyesi anlatılmıştır ki bu onun padişahlık hususundaki yeterliliğini gösterir.

Zamān-ı devletinde rāhat oldu cümle-i ālem

Kemāl-i ma delecte eyledi āsūde dünyāyı

(Râşîd Divanı/k.3/by.14/s.117)

Onun talihli zamanında bütün dünya rahata erdi. Adaletinin olgunluğu dünyayı rahat ettirdi.

Raşid Divanında 3. Ahmed Han'a sunulan 4. kasidede de yine benzer özellikleri övülmeye layık bulunmuştur.

Ḥıdīv-i şeş-cihet-i çār-kūşe-i āfāk

Şeh-i cihān şehen-şāh-ı mülk-i heft-diyār

(Râşîd Divanı/k.4/by.23/s.120)

Afakın dört köşesinin, altı tarafın hükümdarı sensin. Dünyanın şahı, yedi diyar ülkesinin şahlar şahı sensin.

Raşid Divanında Sultan 3. Ahmed Han'ın şahsına sunulmuş olan son kaside 5. kasidedir. Bu kasidede onun padişahlık vasıfları yanında dindarlığına ve halifelğine övgüler bulunur.

Āferīn ey rüzgāruñ dāver-i dīn-perveri

Eyledūñ ta zīm dār-ı hicret-i Peygamberi

(Râşîd Divanı/k.5/by.1/s.123)

*Aferin zamann dindar hükümdarı, Peygamber'in hicret ettiği yere (her zaman)
büyük saygı gösterdin.*

Raşid Divanında Sultan 3. Ahmed'e övgüde bulunan 3 kaside daha vardır. Fakat bu kasideler aynı zamanda Sadrazam İbrahim Paşa'nın övgüsüne de tahsis edilmiştir. Bu kasidelerden ilki 11. kasidedir. Padişahları başlıklar altında değerlendirdiğimiz için kasidenin Sultan 3. Ahmed'in övüldüğü beyitini örnek vereceğiz.

Şehen-şâh-ı zamân Sultân Ahmed Hân-ı Gâzî kim
Aristolar kalur dem-beste rüşd-i bî-kıyâsında
(Râşîd Divanı/k.11/by.14/s.144)

*Zamann şahlar şahı Gazi Sultan Ahmed Han'ın benzersiz aklına Aristoların
bile nefesi kesilir.*

Bu beyitte 3. Ahmed'in aklının ve bilgisinin, tarihte önemli yere sahip bilgileri bile kışkırtacak düzeyde oluşundan bahsedilmektedir.

Ne şeh sultân-ı a zam dâver-i ser-tâ-ser-i âlem
Ki şâhân-ı cihâna farzdur iclâl ü i zâmı
(Râşîd Divanı/k.12/by.17/s.152)

*Ne hükümdar, baştan başa bütün dünyanın hükümdarı ki dünya
hükümdarlarının üzerine o padişaha saygı göstermek farzdir.*

Bu kasidenin 3. Ahmed Han ile ilgili olan bölümlerinde sıklıkla onun hükümdarlık meziyetleri övülmüştür. Şehen-şâh-ı zamân (s.152/by.18), Hıdv-i âfitâb-efser (s.152/by.19) kullanılan övgü kalıplarından bazılarıdır.

Ortak övgü amacıyla yazılan son kaside de divandaki 19. kasidedir. Kasidedeki 3. Ahmed'in övgüsünde sadece padişahlığı değil adaleti de övülmüştür. Adaletli özelliği ile tanınan Nuşirevan telmihte bulunularak Sultan 3. Ahmed övülmüştür.

Ne şâh-ı ma delet-perdâz kim te'sîr-i adlinden
Kimîne mîrî dâr-ı devlet-i Nüşîrevân virdi
(Râşîd Divanı/k.19/by.35/s.166)

Ne adalet dağıtan padişah ki, adaletinin tesiri kimine beylik, kimine de Nuşirevan devletinden yer verdi.

1.6 SEYYİD VEHBİ DİVANI

Seyyid Vehbi Divanında Sultan 3. Ahmed'e sunulmuş 24 kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 1, 2, 3, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 75, 76, 77, 78. ve 79. kasidelerdir.

Sultan 3. Ahmed 27 yıllık saltanat devrinde devlet işlerinde başarılı olmuştur. Çıkan iç isyanları başarıyla bastırmiş, halkın huzurunu ön planda tutmuştur.

‘Adl ü afâf u rüşd ü sedâdı yed-i kazâ

İtmiş hamîr-i mâye-i terkîb-i ĥilkati

(Seyyid Vehbi Divanı/k.1/by.13/s.26)

Kaza eli, adaleti, temizliği, akli ve doğru yolda olmayı onun yaratılışının hamurunun mayası etmiş.

Kasidenin başlığından anladığımız kadarıyla Seyyid Vehbi Medine rütbesine terfii edince teşekkür olarak bu kasideyi 3. Ahmed'e sunmuştur. Seyyid Vehbi bu medhiyede hükümdarın padişahlığını, halifeliğini, cömertliğini, adaletini ve kişilik özelliklerini övmüştür.

Ebed-peyvend ide Allâh mülk-i Āl-i Osmâni

Kıla dâ im serîr-i saltanatda şâh-ı devrâni

(Seyyid Vehbi Divanı/k.2/by.1/s.31)

Allah yüce Osmanlı ülkesini ebediyete kadar devam ettirsin, zamanın padişahını saltanatın başında daim kılsın.

Sultan 3. Ahmed'in padişahlık meziyetleri övülmüştür. Devlet işlerini ciddiye almıştır. Saltanatın başına geçerek halkın huzurunu ve güvenliğini sağlamıştır. Kasidenin övgü kalıplarına baktığımızda yine bütün üstün vasıflarının övüldüğünü görüyoruz. Padişahlığı ve kahramanlığı Cem, Hüsrev, Dârâ gibi tarihi kişilere telmihte bulunularak ve benzetmelerle anlatılmıştır.

Mülüküñ Kahramān'ı arsa-ı rezmüñ Nerīmān'ı

Cihānuñ Hamza-i sāhib-kırān-ı tāze destānı

(Seyyid Vehbi Divanı/k.3/by.1/s.44)

Ülkenin Kahraman'ı, savaş alanının Neriman'ı dünyanın Hamza gibi her zaman başarı kazanan yeni destan kahramanı.

Kaside 3. Ahmed zamanında İran'ın fethedilmesini tebrik için yazılmıştır. 3. Ahmed'in övüldüğü bu beyitte özellikle kahramanlık yönü övülmüştür. Tarihi kişilere benzetilerek ne kadar cesur ve savaşçı olduğu anlatılmıştır. Bu kaside Seyyid Vehbi'nin en uzun kasidelerinden biridir. Şair kimi zaman 3. Ahmed'i övmüştür, kimi zaman da şikayet ediyor. Kasidenin sonlarına doğru bazı dönem şairlerinin özellikleri anlatılmaktadır.

Cenāb-ı hazret-i Sultān Ahmed-i Gāzī

Ḥalīfe-i Samedī zıll-i Hayy-i bī-endād

(Seyyid Vehbi Divanı/k.5/by.5/s.53)

Saygıdeğer Hazret-i Gazi Sultan Ahmed, eşsiz (benzeri olmayan) Allah'ın gölgesi ve halifesidir.

Bir devirde gelmedi zāt-ı hümāyūnuñ gibi

Bende-perver kadr-dan sāhib-hüner bir şehriyār

(Seyyid Vehbi Divanı/k.6/by.18/s.62)

Hiç bir zaman senin gibi mübarek, vatandaşlarını seven ,değer bilir, bilgili bir zat gelmedi.

Sultan 3. Ahmed halifelik yönüyle Allah'ın gölgesine benzetilmiştir. Onun yeryüzündeki temsilcisidir. İslam dinini yayan ve koruyandır. Onun padişahlık vasıflarının arasında kadir kıymet bilmek de vardır. Fakirlerin koruyucusudur ve onları besleyendir. Sultan 3. Ahmed'in övüldüğü 6. kaside aynı zamanda onun damadı ve veziri olan İbrahim Paşa'yı da övmek için yazılmıştır.

O şehensāh-ı kāvī-baḥt ki tedbīri ile

Beden-i memlekete vefret-i kuvvet geldi

(Seyyid Vehbi Divanı/k.7/by.7/s.66)

O yüksek bahth şahlar şahının tedbiri ile memleketin bedenine güç kuvvet geldi.

O Sıddîk-ı sadâkat Haydarî-himmet ‘Ömer-savlet

Ki aldı sürh-serden dâd-ı Osmân übni ‘Affân’ı

(Seyyid Vehbi Divanı/k.8/by.23/s.71)

O Hz. Ebubekir gibi sadık, Hz. Ali gibi gayretli, Hz. Ömer gibi yiğit hükümdar Hz. Osman’ın öcünü Kızılbaşlardan aldı.

3. Ahmed talihli bir hükümdardır. Onunla ülkeye düzen ve adalet gelmiştir. Seyyid Vehbi’nin 3. Ahmed’e sunduğu 8. kaside de İslamiyet’te önemli yere sahip dört halifeden bahsedilir. Sultanın halifelik yönü bu dört halifeye benzetilerek anlatılmıştır.

Revnâk-ı saltanat ârâyiş-i dîn ü devlet

Ki vücûdı şeref-i silsile-i şâhandur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.9/by.9/s.73)

Din ve devletin süsü, saltanatın parıltısı, vücudu padişahlar silsilesinin şerefidir.

Divandaki 9. kaside aynı zamanda 3. Ahmed’in damadı ve sadrazamı şanlı İbrahim Paşa’yı da övmektedir. Bu beyitte; 3. Ahmed’in din ve devlet işlerine vakıf olması, bu işlerdeki başarısı anlatılmaktadır.

Gülşen-ârâ-yı zafer sâhib-kırân-ı bahr ü ber

K’âb-i şemşîriyle bâg-ı mülkî reyyân eyledi

(Seyyid Vehbi Divanı/k.10/by.34/s.80)

Zafer gül bahçesinin süsü, karalann ve denizlerin başarı kazanan padişahının kılıcının suyu ile ülke bahçesini suladı.

O şehensâh-ı ser-efrâz ki çerh-i atlas

Lâle-püşîdesidür bâgçe-i şânında

(Seyyid Vehbi Divanı/k.11/by.12/s.82)

O başı yüce padişahlar padişahının, felek-i atlas şanının bahçesinde bir lale örtüsüdür.

Onun mertebesi gökyüzü kadar yüksektedir.

Ḥıdīv-i cūd-perver şehriyār-ı ma'delet-güster

Şehensāh-ı Sikender-fer güzīn-i âl-i Osmānī

(Seyyid Vehbi Divanı/k.12/by.43/s.87)

Cömertlik ve adalet dağıtan hükümdar, yüce Osmanlının İskender gibi kudretli, seçkin padişahı.

Seyyid Vehbi'nin bu kasidesi aynı zamanda 3. Ahmed Han zamanında Azak Kalesinin fethedilmesini tebrik için yazılmış bir tarihtir. Padişahlık yönü İskender'e benzetilmiştir. 3. Ahmed tahtın ve tacın süsüdür, adaletli ve cömertlik kaynağıdır.

Felātun-menkabet Risto-ḥıred Bokrāt-hikmet kim

Mizāc-ı kâ inātı mu'tedil kıldı adāletle

(Seyyid Vehbi Divanı/k.15/by.15/s.97)

Eflatun menkabeli, Aristo akıllı, Bokrat gibi hikmetli (hükümdar) adaletle kâinatın mizacını düzeltilti.

Bu kaside 3. Ahmed'in sağlık bulmasını tebrik için ona sunulmuştur. Yukarıdaki beyitte onun aklını ünlü filozoflara benzeterek övmüştür.

Zill-i Yezdan fātih-i Īran şeh-i çerḥ-āsītān

Kim sebebdür âlemüñ āsāyiş ü ārāmına

(Seyyid Vehbi Divanı/k.16/by.8/s.99)

Tannın gölgesi, İran'ın fatihi gökyüzü dergahlı (hükümdar) dünyanın huzur ve güvenine sebeptir.

O pādīşāh-ı mu azzam ki ḥāk-i pāyi ile

Tekemmül eylemek oldu cihāna farzu'l- ayn

(Seyyid Vehbi Divanı/k.17/by.8/s.100)

O muazzam padişahın ayağının tozu ile dünyayı tamamlaması farz oldu.

3. Ahmed devrinde adaleti sağlamış bir hükümdardır, öyle ki halk huzur ve mutluluk içinde yaşamıştır. O padişahlıkta yetkin, halifelikte Allah'ın gölgesidir. Onun emirlerine uyar ve uygular.

Cenâb-ı Hazret-i Sultân Ahmed Han ki devrânüñ

Aña kul olmaduk yokdur mülük-i tâc-dârında

(Seyyid Vehbi Divanı/k.18/by.7/s.102)

Zamanın Sultan Ahmed Han'ına köle olmadık taç sahibi hükümdar kalmadı.

Ol şehriyâr-ı a zam ü dâdâr-ı Cem-ğadem

Sultân-ı Rûm u Urb u Acem şâh-ı her diyâr

(Seyyid Vehbi Divanı/k.21/by.10/s.107)

O Cem hizmetkarlı büyük hükümdar, Anadolu'nun, Arap'ın ve İran'ın, ve her diyarın şahıdır.

3. Ahmed bütün diyarların hükümdarıdır, adaletli Cem bile onun padişahlığı karşısında köle olur. Şair o cömertlik kaynağı karşısında onu övecek söz bulamamaktadır. (k.22)

Nola geşt-i zulümât itdi ise İskender

Nür-ı mahz itdi zalâmı şeh-i devran bu gice

(Seyyid Vehbi Divanı/k.23/by.13/s.112)

İskender zulümatı geçti ise şaşılmaz; zamanın hükümdarı karanlıkları tam aydınlığa çevirdi.

Bu kaside 3. Ahmed'in Mustafa Paşa'nın "Vefa Bahçesi" ndeki şenliği tebrik için yazılmıştır. O gecenin karanlığını yok eden bir nurdur. Ülkeye getirdiği adalet ile zulmü yok etmiş, halkı aydınlığa kavuşturmuştur.

Ol ŧehenŧāh-ı zafer-yāver ü satvet-güster

Virdi ikbāli ile dā'ire-i ŧevkete ŧān

(Seyyid Vehbi Divanı/k.24/by.5/s.113)

O kuvvetli ve zaferler kazanan padiŧah, talihi ile büyüklük dairesine ŧan verdi.

Anda sāhib-kırān-ı ālī-ŧān

Ya'ni sultān-ı a'zam Ahmed Hān

(Seyyid Vehbi Divanı/k.75/by.2/s.273)

Yani en büyük sultan Ahmed Han ki ŧanlılık, her zaman başarı kazanmak ondadır.

Ol ŧāh ki cism-i kevne candur

Āsāyiŧi rāhat-ı cihandur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.76/by.34/s.277)

O padiŧah ki dünyanın rahatı ve düzeni onun varlığında can bulur.

Seyyid Vehbi daivanındaki 75. ve 76. kasideleri Sultan 3. Ahmed'in sıhhatini tebrik için yazılmıştır. Bir tanesi 7 beyitlik kısa bir kasidedir.

Gül-gonce-i ma'rifet dudacı

Berg-i gül-i saltanat kulağı

(Seyyid Vehbi Divanı/k.77/by.8/s.280)

Dudağı marifet gonca gülü, kulağı saltanatın gül yaprağıdır.

Ahkāmı adāletini nātık

Kānūnı ŧerī ata mutābık

(Seyyid Vehbi Divanı/k.78/by.25/s.283)

Hükümleri adaletini söyler, kanunları ŧeriata uygundur.

Sultan 3. Ahmed çevresine duyarlı bir padiŧahtır. Halkının sıkıntılarını göz önünde bulundurarak kararlarını ona göre, iyilikleri doğrultusunda vermektedir. Devlet işlerinde verdiği hükümlerde adaletli olmayı ön planda tutar, fakat dinin hükümlerini de ŧeriat kurallarına uygun olarak verir.

1.7 ŞAKİR DİVANI

Şakir Divanında Sultan 3. Ahmed'e sunulmuş 5 adet kaside bulunur. Bir kasidede de İbrahim Paşa ile birlikte övülmektedir. Bu kasideler; 1, 2, 3, 11. ve 12. kasidelerdir.

Kutb-ı asr oldugunu eyledi bi'llāh isbāt

Hazret-i pādīşeh-i mülket-i dīn ü İslām

(Şakir Divanı/k.1/by.10/s.3)

Din ve İslam ülkesinin padişahı, asrın kutbu olduğunu ispatlamıştır.

Şair hükümdar şu sıfatlarla övmüştür: Sultan 3. Ahmed yüzyılın kutbu olmayı başarmış, İslam ülkesinin koruyucusudur. İslam dinini yaymak ve korumak onun halifelik görevleri arasındadır. Bu beyitte halifeliği övülmüştür. Kasidenin tamamına baktığımızda padişahlığının, cömertliğinin ve adaletinin de övüldüğünü görüyoruz. Mehdî-i devrân-ı adâlet (s.4/by.31), Şehen-şâh-ı kerîmü'l-âhlâk (s.3/by.21) kullanılan övgü kalıplarından bazılarıdır.

Müjde sad müjde müdāvāt-ı hekîm-i mutlak

Verdi şâhen-şeh-i âlî şiyeme sıhhat-ı tām

(Şakir Divanı/k.2/by.3/s.5)

Müjde bin müjde o Hekîm-i mutlak olan Tanrı'nın devası yüce huylu şahlar şahını tam olarak sağlığına kavuşturdu.

Bu kaside de Sultan 3. Ahmed'in padişahlık meziyetleri, cömertliği ve halifeliği şair tarafından övülmüştür. Hûrşîd-i celî(s.5/by.4), gevher-i yekdâne-i kân-ı inâm (s.6/by.16) kullandığı övgü kalıplarındandır. Padişahlığını överken kozmik ve tabiata ait unsurlardan yararlanmıştı.

Bāsıt-ı emn ü emān nāşîr-i adl u ihsān

Hâfız-ı mülk-i cihān mähî-i cevri ü āzār

(Şakir Divanı/k.3/by.38/s.13)

Korkusuzluk ve güvenliği yayan, bağıştı ve adaleti saçan dünya ülkesinin koruyucusu, haksızlığı ve eziyeti yok eden.

3. Ahmed'in övüldüğü bu kasidede de kozmik ve tabiata ait unsurlarla benzetmeler yapılarak kahramanlığı, padişahlığı ve adaleti övülmüştür. Meh-i evc-i adl(s.13/by.40), mihr-i gerdûn-şecâat (s.13/by.37), dür-i bahr-i şevket (s. 13/by.37) o halifelüğün gülbahçesinin gülüdür.(s.13/by.37)

Tal'at-ı mihr-i daḥi âlemi kıldı Rüşen

Matla'-ı burc-ı şerefden meh-i tâbân geldi

(Şakir Divanı/k.11/by.2/s.37)

O'nun güzel yüzünün güneşi dünyayı aydınlık vverdi; şeref burcundan o parlak ay doğdu.

Ḥân Ahmed ol şehen-şeh-i devr-i zamâne kim

Tül-ı bekâsı âleme devlet degil midir

(Şakir Divanı/k.12/by.9/s.40)

O zamanın şahlar şahı Ahmed Han ki, (padişahlığının) devamının uzun sürmesi dünyaya birtalih değil midir?

Aslında Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulmuş olan divandaki 12. kasidede önce 3. Ahmed Han övülmüş, ardından İbrahim Paşa'nın övgüsüne geçilmiştir. Sultan 3. Ahmed'in padişahlıktaki kabiliyeti, onun uzun süre o makamda kalacağına işarettir. O akıllı , hassas ve devlet işlerinde başarılar kazanmış bir padişaktır

1.8 ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI

Şeyhülislam İshak Divanında Sultan 3. Ahmed'e sunulan 4 kaside bulunmaktadır. Bunlar; kaside 12, 13, 22 ve 24. kasidelerdir.

Sultan Ahmed çok zeki, akıllı ve yenilikler yapmaya çalışan bir padişah olduğundan dolayı şairlerce övgüye layık görülmüştür. İshak Sultanı överken çeşitli kozmik unsurlardan yararlanmasının yanı sıra onun adaletini, padişahlık meziyetlerini ve cömertliğini övmüştür.

O şeh ki tâb-ı meh-i 'adli ile olmuşdur

Zalâm-ı cevır ü sitemden cihâniyân ârî

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.12/by.28/s.155)

O padişahın adaletinin ayının ışığıyla insanlar eziyet vü zulüm karanlıklarından arınmıştır.

Veliyy-i ni‘met-i ‘âlem medâr-ı necm-i kerem

Şeh-i serîr-i himem dâver-i cihân-dârî

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.12/by.33/s.156)

Alemin velinimet, cömertlik yıldızının medarı. Gayret tahtının padişahı, dünyayı tutan hükümdar.

Bu kasidede onun adaleti sayesinde halkın huzur içinde yaşadığına ve rahata erdiğine değinilmektedir.

Zihî yegâne şehensâh-ı ma‘delet-perver

Ki nûr-ı zât-ı hümâyûnı virdi dehre ziyâ

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.13/by.10/s.161)

Ne güzel adalet veren padişahın zatının nuru dünyaya ışık verdi.

Yegâne gevher-i gencîne-i mehâbet kim

Anınla olmada zîbende efser-i dünyâ

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.13/by.16/ s.162)

Azamet hazinesinin biricik cevheri ki onunla dünya tacı süslenmektedir.

Sultan Ahmed, adaletli, doğru ve insafli bir hükümdar olarak tanımlanmıştır. O alemin gözünün nurudur. (s.161/by.11) Bu kaside de Ahmed’in askerlik yönünün de övüldüğünü görmekteyiz. Kasidenin 13. beytinde “Padişah-ı muzaffer” olarak övülmüştür. Kahramanlık yönüyle “şevket bahçesinin gülü”ne benzetilmiştir.(s.161/by.17)

Diğer bir kaside de halifelik yönünün övüldüğünü görüyoruz. Buna örnek olarak;

Gülşen-ârâ-yı bihîn taht-ı hilâfet ki olur

Feyz-i lutfiyle çemen-zâr-ı cihân reşk-i bahâr

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.22/by.19/ s.201)

Halifelik tahtının pek iyi, güzel gül bahçesini süsleyenlerin en iyisi olan hükümdarın iyiliğinin bereketiyle dünya gül bahçesi baharı kıskandırır.

Kasidelerin ortak övgüsü olan padişahlık yönü bu kaside de övülmeye layık bulunmuştur. “Nuhbe-i pâdişehân” ve “Hüsrev-i ‘âlem” kalıplarını örnek olarak verebiliriz.

Şeyhülislam İshak Bey’in divanında Sultan 3. Ahmed’e sunduğu son kaside olan 24. kasidede onun padişahlık, halifelik, adalet yönlerinin yanı sıra kişiliğinin de sıklıkla övüldüğünü görmekteyiz.

Münhasır şahs-ı hümâyûnına nev’i çün kim

Ferddir evc-i hilâfetde o mihr-i nevvâr

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.24/by.15/ s.210)

O hilafet göğünde parlayan biricik çok nurlu güneşin tek olmak kutlu şahsına münhasırdır.

Kasidede onun mübarek ve kutlu bir zat olduğu, geceyi ve gündüzü nurla dolduracak kadar değerli bir kişi olduğu anlatılmaktadır. Onun bu özellikleri padişahlığına, adaletine ve halifeliğine yansır. Kasidede kozmik unsurlardan yararlanılmıştır. Mihr-i nevvâr, Şâm-ı nevvâr gibi kalıplarda bunu açıkça görmekteyiz. O padişahlık tahtının iri incisidir. (s.210/by.14)

1.9 VAHİD MAHTUMÎ DİVANI

Vahid Mahtumi Divanında Sultan 3. Ahmed’e sunulmuş 5 adet kaside bulunur. Bu kasideler; 6, 7, 8, 9. ve 19. kasidelerdir.

Habbezâ pâdişeh-i mülket-i Âl-i Osmân

Merhabâ şâh-ı Süleymân-fer ü Hüdhüd-serheng

(Vahid Mahtumi Divanı/k.6/by.11/s.344)

Ne güzel Osmanlı ülkesinin padişahı, merhaba ey hüdhüd çavuşlu, Süleyman iktidarlı padişah!

Sultan 3. Ahmed’e sunulan bu ilk kasidede ağırlıklı olarak devleti yönetme vasıflarının övüldüğünü görmekteyiz: Mâlik-i tûğ ü alem, sâhib-i tâc u evreng (s.344/by.20), daver-i kevn ü mekân(s.344/by.12) kullanılan övgü kalıplarından bazılarıdır.

İskender-iktidâr Süleymân-ı rûzgâr

Ḥān Ahmed-i yegāne ŧehenŧāh-ı nāmdār

(Vahid Mahtumi Divanı/k.7/by.45/s.345)

Zamanın Süleyman'ı, İskender iktidarlı, namlı ŧahlar ŧahu eşsiz Ahmed Han.

Burada padiŧahlığı İskender'e ve Süleyman'a benzetilmiştir. O da başa geçtiği devirde onlar gibi nam salıp ün kazanmıştır.

ŧehenŧāh-ı muzaffer dāver-i evreng-i bahr u ber

Ki dest-i cüdi haclet-baḧŧ olupdur bahr ile kāna

(Vahid Mahtumi Divanı/k.8/by.15/s.354)

Karalann ve denizlerin hükümdarı, zaferler kazanan ŧahlar ŧahu ki cömertlik eli denize ve madenlere utanç verir (onları utandırır).

Bu kasidede sultan 3. Ahmed genellikle padiŧahlık vasıflarının sıralanmasıyla övülmüştür. ŧāh-ı bahr u ber(s.355/by.28), misāl-i lâle ŧah(s.355/by.34) gibi övgü kalıpları kullanılmıştır.

Adalet-pīŧe ḧayr-endīŧe Sultān Ahmed-i Sālis

Ki zātı bā is-i emn ü emān-ı rüzgār oldı

(Vahid Mahtumi Divanı/k.9/by.11/s.358)

İyi düşünceli, adil Üçüncü Sultan Ahmed Han'ın zatı zamanın korkusuzluk ve güvenlik sebebi olmuştur.

Burada 3. Ahmed'in padiŧahlık vasıflarının yanı sıra karakteri de övgüye layık bulunmuştur. Akli sayesinde devlette adaleti sağlamış, böylece halkı huzur ve güvenlik içinde yaşatmayı başarmıştır. Adaletli oluşu ŧair tarafından; dādār-ı ākil, hākim-i ādil (s.357/by.10) gibi kalıplara anlatılmıştır.

Yegāne Hazret-i Sultān Ahmed-i Sālis

Sa ādet ile olup raḧŧ-ı bād-pāya süvār

(Vahid Mahtumi Divanı/k.19/by.3/s.387)

Eşsiz Sultan 3. Ahmed Han saadet ile gösterişli ve süratli atına binmiştir.

Bu kasidede sultan 3. Ahmed, o öyle bir padişaktır ki İslâm düşmanlarının üstüne bir tomar ok atacak kadar cesurdur. (s.387/by.5) O süratli ve gösterişli atın, rüzgâr gibi olan kahraman binicisidir gibi ifadelerle övülmüştür.

1.10 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Bu kasidede Ahmed Han da Sultan Mahmud gibi eşi benzeri olmayan bir hükümdar olarak anlatılmıştır. Onun vasıfları arasında da cömertlik, adalet, doğruluk vardır. Bütün padişahlar gibi o da İslam dinini yaymaya ve korumaya çalışmıştır. Soyundan gelen kudreti ve seçkinliği ile tahta layık bir hükümdardır.

Eyâ şehenşeh-i evreng-i mülket-i şevket

Seninledir bu cihân içre şevket-i şevket

(Mirza-zade S. Divanı/k.15/by.1/s.85)

Ey heybet ülkesinin tahtının padişahu, heybetin heybeti bu dünya içinde seninledir.

Cihânda şevket ü devlet demekde odur

Ki münhasırdır ana şân-ı devlet-i şevket

(Mirza-zade S. Divanı/k.15/by.13/s.87)

Dünyada büyüklük ve devlet o demektir. Ki devletin heybetinin şanı yalnız ona aittir.

Şeh-i şehân-ı cihân pâdişâh-ı bî-akrân

K'anınla devr-i zamân buldu izzet-i şevket

(Mirza-zade S. Divanı/k.15/by.14/s.87)

Zaman, dünyanın eşi akranı bulunmayan şahlar şahı ile haşmet buldu.

Eyâ şehenşeh-i âlf-neseb vücûdundur

Veren şehâmete kadr-i celâdet-i şevket

(Mirza-zade S. Divanı/k.15/by.16/s.87)

Ey yüce soylu şahlar şahı cesaret ve yiğitliğe heybet ve ululuk veren varlığındır.

Sultan Ahmed Han'a yazılmış olan(16 nolu kaside) bu kasidede, onun üstün vasıfları kasideye konu olmuştur. O tahta geldiğinden beri halkın saadet kaynağı olmayı başarmış bir padişaktır. O kasidede insafılığın, doğruluğun ve iyiliğin kaynağı olarak anlatılmıştır. (s.91/by.26)

Hazret-i şâh-ı felek-meretebe Sultân Ahmed

Ki senâsıyla olur her dil-i dâna bülbül

(Mirzazade S.Divanı/k.16/by.17/s.91)

O Sultan Ahmed ki felek mertebeli bir padişaktır. Onun övgüleriyle her bilgili gönül bülbül olur.

Odur ol şâh-ı himem-güster-i âlem ki müdâm

Fahr eder zât-ı şerîfiyle be-her-câ bülbül

(Mirzazade S.Divanı/k.16/by.18/s.91)

O dünyanın en gayretli, çalışkan padişahıdır ki bülbüller her yerde sürekli onun şerefli zatıyla övünürler.

Sen o şâhenşeh-i evreng-i saâdetsin kim

Vasf-ı zâtınla olur her dil-i dâna bülbül

(Mirzazade S.Divanı/k.16/by.27/s.91)

Sen o mutluluk tahtının padişahısın ki zatının vasıflarını bilen gönüller bülbül olur.

Sultan Ahmed'in övüldüğü bu kasidede onun üstün vasıfları aktarılmıştır. O biricik,dengi olmayan, Osmanlı tahtına büyüklük veren padişaktır.(s.95/by.19) Sultan Ahmed bu kasidede de cömertlik ve iyilik kaynağı olarak görülmüştür. Onun bu özellikleri kozmik unsurlarla anlatılmıştır. O cömertlik ve adaletin göğü, seha göğünün nurlu ayı, gayretli güneştir. (s.95/by.29) Bütün bu üstün vasıflarıyla Hüsrev, Cem, Feridun gibi önemli isimlere benzetilmiştir.

Ne şeh sipihr-i atâ rûh-ı âlem-i dünyâ

Penâh-ı şâh u gedâ şehriyâr-i Îsî-dem

(Mirzazade S.Divanı/k.17/by.18/s.94)

O bağıslama göğü, dünyanın ruhu,şahların ve dilencilerin şahı olan ne iyi bir hükümdar(dır).

O pâdişâh-ı muzaffer ki dense lâyıkdır

Medîne-i ni'am-ı merhamet cihân-ı kerem

(Mirzazade S.Divanı/k.17/by.28/s.95)

O muzaffer padişaha dünya merhamet ve cömertlik nimetlerinin şehri dense layıktı .

Sultan Ahmed bu kasidede de Mirzazade Mehmed Salim tarafından övülmeye devam edilmiştir. Bu övgülerin bazıları tarihte ün kazanmış kişilere telmihte bulunularak yapılmıştır. O haşmetli ve heybetli, Allah'ın emirlerine uyan makbul bir hükümdardır. (s.101/by.52) Sultan Ahmed Allah'ın ona bahsettiklerini hak eden ve görevlerini layıkıyla yerine getiren bir hükümdar olmuştur. O dostlarına iyilikle, nimetle düşmanlarına ise zulümle karşılık vermiştir.(s.100/by.32)

O şeref-bahş-ı hilâfet o şeh-i pür-şevket

K'eylemiş zâtını Hak şefkat ü adle mecbûl

(Mirzazade S.Divanı/k.18/by.30/s.99)

Allah, o çok onurlu, hilafete büyüklük veren padişahın zatına şefkat ve adaleti yaradılıştan vermiştir.

Şeh-i şâhân-ı felek-mertebe Sultân Ahmed

K'etmez evsâfı bu kevn içre nihâyât kabûl

(Mirzazade S.Divanı/k.18/by.31/s.99)

Mertebesi gökler kadar yüce şahlar şahı Sultan Ahmed'in övgüsünün bu dünyada sonu yoktur.

Bu kasidede yine Sultan Ahmed'in padişahlık vasıfları sıralanmıştır. O heybetli hünkara bu tahtı benzersiz ve eşi olmayan bir asaf hazırlamıştır.(s.105/by.31) Onun adaleti yine felek mertebesinde görülmüştür. Adaletin gölgesi olarak tanımlanmıştır.

(s.105/by.32) O kazandığı zaferlerle kara ve denizlerin hükümdarı olduğunu kanıtlamıştır. O Süleyman gibi başını yukarı kaldıran sultanların sultanıdır.(s.106/by.39)

Onun hükümleri bir emir olarak kabul görür ve Arap, Rum ve Acem mülklerinde uygulanırdı.

Şehenşâh-ı memâlik pâdişâh-ı bahr u ber k'etmiş

Bu gûne sebt evsâfın cihân ser-levh-i rûzgâre

(Mirzazade S.Divanı/k.19/by.34/s.105)

Sen o ülkelerin, karaların ve denizlerin padişahısın ki zaman levhasının başına senin sıfatların yazılmıştır.

O sultân-ı cihân sâhib-kırân-ı bezm-i âlî kim

Degil Rum'asitân-ı mihri besdir Hind ü Bulgar'e

(Mirzazade S.Divanı/k.19/by.38/s.105)

O dünyanın sultanı, yüce meclisin başarı kazanan padişahıdır. Onun güneşinin eşiği sadece Rum ülkesine değil, Hint ve Bulgar ülkelerine de yeter.

Mirza-zade Salim, Sultan Ahmed'i övmek için yazdığı bu kasidesinde Ahmed'in halifelik yönüne de değinilmiştir. O İslam'ın halifesidir.(s.107/by.2) Bereketli ve seçkin hırkanın sahibidir.(s.108/by.8) Ona Osmanlı sultanlarına verilen bir unvan olan “ Sultân-ı hâdimü'l-Harameyn” denilmektedir. (s.107/by.7) bunlar dışında kasidede yine hükümdarın üstün vasıfları, cömertliği ve iyiliği anlatılmıştır. Hatta o kadar ki “şâh-ı mekrümet-mutâd”(s.109/by.30) denilerek, halkın onun keremine ne kadar alıştığı görülmüştür. Ona bu kerem yaradılıştan verilmiştir.

Odur ol pâdişâh-ı rûy-ı cihân

Revnâk-efzâ-yı taht-ı âlî-şân

(Mirzazade S.Divanı/k.20/by.25/s.109)

O yeryüzünün padişahıdır. Yüce mevkideki tahtın güzelliğini arttırandır.

Dâver-i Taht u baht-ı âlî-nâm

Mâlik-i bahr ü ber şeh-i İslâm

(Mirzazade S.Divanı/k.20/by.27/s.109)

O namı ve talihi büyük olan, insaflı taht sahibidir. O İslâm'ın hükümdarı, karaların ve denizlerin sahibidir.

2) I. MAHMUT (1730–1754)

2.1 ENDERUNLU VASIF DİVANI

Enderunlu Vasıf Divanında Sultan 1. Mahmud'a sunulan 2 kaside (20. ve 22 nolu) bulunmaktadır.

Enderunlu Vasıf'ın 1. Mahmud'a sunduğu ilk kaside doğrudan methiye bölümü ile başlamış olup 15 beyittir. Sultan 1. Mahmud'a yazılan ilk 15 beyitin tamamında kahramanlığı övülmüştür. Tarihi kahramanlarla benzerlikler kurularak Sultan Mahmud'un benzer yönü öne çıkarılmıştır.

‘Ömrü oldukça künâmından urûc etmezdi şîr

Görse ol Haydar-şecâ‘at şâh-ı ejder-savleti

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.20/by.3/s.239)

O Hz. Ali gibi yürekli, ejderha gibi düşmana saldırıyı ömrü olup görseydi, aslan yuvasından çıkmazdı.

Bu kasidede telmihte bulunulan tarihi ve efsanevi kişiler şöyledir: Rüstem, Zâl, Sâm, Dârâ, Efrâsiyâb, Behmen.

Sultan Mahmud'a övgüler bulunan diğer bir kaside 22. kasidedir. Kasidenin başlığından anlaşıldığı kadarıyla, Valide Sultan'a yazılmıştır fakat bazı beyitlerde Sultan Mahmud' övülmüştür. Bu beyitlerde Sultan Mahmud'un padişahlığı övülmüştür.

O hurşîd-i cihân-tenvîre bir fer verdi kim Mevlâ

Sipîhr-i şâna nûr-ı vechi mâh-ı tâb-dâr oldu

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.22/by.12/s.254)

Mevlâ o dünyayı süsleyen güneşe öyle bir can verdi ki, nurlu yüzü şanlı gökyüzüne parlak ışık saçan ay oldu.

Kasidenin I. Mahmud'a yazılan kısımlarına baktığımızda genellikle üstün padişahlık vasıflarının benzetmeler yapılarak anlatıldığını görmekteyiz. Dünyayı süsleyen padişah (s.254/by.11), makamı felek olan padişah (s.254/by.14) gibi onu yücelten övgü kalıpları kullanılmıştır. Onun özellikleri hurşid, sipihr, felek gibi kozmik unsurlarla anlatılmaya çalışılmıştır.

2.2 HAŞMET KÜLLİYATI

Haşmet Külliyyatı'nda Sultan 1. Mahmud'a sunulmuş 1 kaside (6nolu) yer alır.

Şair Sultan 1. Mahmud'u överken; Şeh-i ferhunde-şiyem, Şâh-ı cihân, Mazhar-ı lutf-ı Hak, Ziver-i taht-ı cihân gibi övgü kalıplarını kullanmıştır. Bu kalıplarla kimi zaman padişahlığını kimi zaman da padişahlığını övmüştür.

Âfitâb-ı 'azamet bedr-i sipihr-i şevket

Pertev-i subh-ı kerem matla'-ı hûrşîd-i himem

(Haşmet Külliyyatı/k.64/by.1/s.99)

Büyüklik güneşi, şevket göğünün dolunayı, kerem sabahının ışığı ve gayret güneşi(dir).

Sultan 1. Mahmud şehzadeliğinde fen ve din ilimlerini iyi öğrenmiş, padişahlığa layık bir hükümdar olmuştur. Bu bakımdan kendisi sema mertebesinde bir padişah olarak görülür. (s.99/by.16) Şair onun bu vasıflarını överken kimi zaman kozmik unsurlardan kimi zaman da tabiat unsurlarından yararlanmıştır.

2.3 HATEM DİVANI

Hatem Divanı'nda Sultan 1. Mahmud'a sunulmuş 6 kaside (2, 3, 4, 5, 6. ve 7 nolu) bulunmaktadır. Hatem Divanı'ndaki methiye niteliğindeki bütün kasideler I. Mahmud'a yazılmıştır.

O sultân-ı selâtîn-i zamân kim bezm-i devrinde

Ne Sâmuñ nâmı ne nişânı var şân-ı Nerîmânuñ

(Hatem Divanı/k.2/by.48/s.218)

O sultanlarının sultanının zamanının meclisinde ne Sam'ın namı var, ne şanlı Neriman'ın bir izir...

Beyitte tarihi kişilere telmihte bulunularak, onlarla karşılaştırılmış ve onlardan daha üstün bulunmuştur. O öyle bir padişah'tır ki onların namını unutturmuştur. Bu kasidede padişahlık vasıfları; Nıgeh-bân-ı cihân, Şâhen-şeh-i devrân (s.218/ by.45), Cihânuñ hân-ı hânânı, Sultân oğlu sultân(s.218/by.46) gibi kalıplarla övülmüştür.

Mahmûd-şân-ı haslet o sultân-ı ma'delet

Ḥâkân-ı bezm rezm ider ednâ çeragını

(Hatem Divanı/k.3/by.74/s.227)

Güzel huylu ve şanlı, adalet dağıtan Mahmud Han ki pek az olan nuru hakanın meclisinde istekle arttırır.

Sultan Mahmud'a sunulan bu kasidede; Hâkân-ı bezm (ü) rezm(s.227/by.74), Şeh-süvâr-ı arsa-i şevket(s.227/ by.79) kalıplarıyla padişahlığı, Mahmûd-şân-ı haslet (s.227/by.74) ile kişiliği, Sultân-ı ma'delet(s.227/by.74) ile adaleti övülmüştür.

Şeh-i cihân keyâ cüd-ı ârifân Mahmûd

Sütüde hazret-i sultân-ı kişver-i irfân

(Hatem Divanı/k.4/by.17/s.229)

Ariflerin en cömerdi dünyanın en büyük hükümdarı Mahmud ki bilgi memleketinin övülmeye layık padişahıdır.

Devletin en yüce makamında oturan Sultan 1. Mahmud'a sunulan bu kaside aynı zamanda bir ramazaniyedir. Kasidenin başında ramazan bayramından bahsedilmektedir. Ramazanın gelişyle minareler baştanbaşa onun şevkiyle kuşanmıştır. (s.229/by.16)

Yañi sultân-ı selâtîn-i cihân Mahmûd Ḥân

Dâd-ger dâver-i âgâh-ı şehen-şâh-ı reşîd

(Hatem Divanı/k.5/by.21/s.231)

Yani sultanların sultanı Mahmud Han ki doğru yol tutan, bilgi ve adaletli hükümdardır.

Yine Sultan 1. Mahmud'a sunulan bu kaside onun padişahlığını, adaletini ve cömertliğini övmektedir.

Mahmūd-ı dâderân ki rikâbında bî-gümân

Şâh-ı şehen-şehân-ı cihanı revân ider

(Hatem Divanı/k.6/by.20/s.233)

Adaletli Mahmud Han, o şahlar şahının şahı ki şüphesiz bu adaleti dünyaya akıtır.

Bu kasidenin sadece birkaç beytinde Sultan Ahmed'e övgüde bulunulmuştur. Bu beyitlerde de padişahlığı ve adaleti övülmüştür. Mahmūd-ı dâderân, Şâh-ı şehenşâh-ı cihân(s.233/by.20) kullanılan övgü kalıplarıdır. Hatem'in divanında Sultan 1. Mahmud'a sunduğu son kaside 7. kasidedir. Bu kasidenin mehdiye beyitlerinde sadece padişahlığı övülmektedir.

Şâh-ı şâhân-ı cihân hazret-i sultân Mahmūd

Ki selâtîn o silah-dâra teber-dâr olmaz

(Hatem Divanı/k.7/by.21/s.235)

Dünyanın şahlar şahı Sultan Mahmut'a sultanlar baltacı(baltacı) olamaz.

2.4 KOCA RAGIP PAŞA DİVANI

Koca Ragıp Paşa divanında Sultan 1. Mahmud'a sunulmuş bir kaside bulunmaktadır. Koca Ragıp Paşa divanında Sultan 1. Mahmud'u ağırlıklı olarak padişahlık yönüyle övmüştür. Hazret-i Pâdişâh-ı heft-iklîm, Zînet-i tâc ,Revnağ-ı dîhîm(s.53/by.1), âb-rûy-ı şehân-ı rûy-ı zemin(s.53/by.2), Şâh-ı gayûr(s.53/by.6), Hıdvî-i kişver-gîr (s.53/by.10) kalıplarıyla padişahlık vasıfları övülmüştür. Şair; Adl-âyin(s.53/by.2) kalıbıyla da onun ne kadar adaletli olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

Hazret-i Pâdişâh-ı heft-iklîm

Zînet-i tâc u revnağ-ı dîhîm

(Koca Ragıp Paşa Divanı/k.1/by.1/s.53)

Yedi iklim padişahı, tacın süsü ve tahtın parıltısı.

2.5 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda Sultan 1. Mahmud'a sunulmuş beş kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 2, 3, 4, 5. ve 6. kasidelerdir.

Āferīn sultān-ı dehrūn tīg-ı ħūn-efşānına

Kim kanar her demde Mirrihūn felekde kanına

(Nevres-i Kadim Divanı/k.2/by.42/s.8)

Aferin dünya sultanının kan saçan, gökte Merih'in her solukta akan kanını kana kana içen kılıcına!

Sultan 1. Mahmud'un dünyanın övücü olan cesur bir askerdir. Onun kılıcı etrafa kan saçandır. Dünyadan sonra güneşe en yakın olan Merih gezegeni bile onun kılıcından nasibini almıştır.

Ĥidiv-i kāmverā şehriyār-i dād-gerā

Ey āstān-ı refī ünde bende Ĥüsrev ü Cem

(Nevres-i Kadim Divanı/k.3/by.29/s.11)

Ey isteğine kavuşmuş hükümdar, insafli ve doğru şehriyar. Senin yeri yüksek eşiğinde (sarayında) Hüsvrev ve Cem köle olur.

Bu kaside de onun padişahlık meziyetleri; cenâb-ı nâfizü'l-ahkâm-ı taht-gâh-ı kıdem (s. 11/by. 33), dâver-i huçeste-şiyem(s.11/by.36), pâdişeh-i hâver(s.11/by.37) gibi sıfatlarla övülmüştür. Kahramanlığı, Rüstem'e ve Tehemten'e benzetilmiştir.

Hüdāvend-i kerem-ver pâdişāh-ı ma delet-güster

Şehen-şāh-ı muzaffer fark-ı dehre sāye-Bārī

(Nevres-i Kadim Divanı/k.4/by.29/s.14)

Ey cömert efendi, adaletli padişah. Dünyanın üstüne Allah'ın gölgesi ve zafer kazanan şahlar şahı.

Beyitte onun cömertliğinden ve adaletinden bahsedilmektedir. Yeryüzündeki Allah'ın gölgesidir. Allah'ın gölgesi denilerek hem vezirliği hem de halifelik yönü övülmüştür.

Ĥidiv-i ced-be-ced Dārā gulām-ı āsümān-mesned

Cihān-bān-ı mü eyyed tāt-pīrā-yı nīkū-kārī

(Nevres-i Kadim Divanı/k.5/by.43/s.19)

Atandan aldığıñ hükümdarlığı kuvvetlendirip dünyayı tutan (yöneten), işleri iyi ve doğru olan, tacı süsleyen yüce makamlı, Dârâ köleli, gök mertebeli hükümdar.

Beyitte onun büyükbabadan büyükbabaya intikal yoluyla soyundan gelen bir padişahlığından bahsedilmektedir. Yani kendisi soydan asildir ve öyle yetiştirilmiştir. Onun hükümdarlığı tacı ve tahtı süsler.

İlâhî pâydar et Hazret-i Sultân Mahmûdı

Ki zâtıyla şeref kesb etdi taht u tãc-ı sultânî

(Nevres-i Kadim Divanı/k.6/by.1/s.20)

Allah'um Sultan Mahmud'u başımızda daim et ki padişahlık taht ve tacı zatıyla şeref kazandı.

Buradaki Sultan 1. Mahmud'un övgüsü aynı zamanda şairin duasıdır. Onun tahtta devamlı ikamet etmesini istemektedir. O vücuduyla o makama şeref veren bir hükümdar olmuştur. Onun hükümdarlığı İskender'e ve Kanunî Süleyman Han'a benzetilir.(s.21/by.20)

2.6 SEYYİD VEHBÎ DİVANI

Seyyid Vehbi Divanında Sultan 1. Mahmud'a sunulmuş 6 kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 26, 27, 28, 29, 83. ve 84. kasidelerdir.

Şeh-i nusret-menâkıb pâdişâh-i maşrık u magrib

Cenâb-ı Hazret-i Sultân Mahmud-ı kerem-mu tâd

(Seyyid Vehbi Divanı/k.26/by.8/s.118)

Doğunun ve batının ilahi yardıma mazhar hükümdarı, cömertliği adet edinen sultan Mahmud.

Sultan 1. Mahmud doğunun ve batının padişahıdır. Cömertliği sayesinde halk rahata ermiştir. Yardımları sayesinde ülke içinde bu yönüyle sevilen ve saygı duyulan bir padişah olmuştur. Bu kaside aynı zaman Halep'te alınan bir zafere tarihtir.

Emr-i Hak'a mutî ü cihan halkına mutâ

Hem neyyir-i hilâfet ü hem sâye-i ilâh

(Seyyid Vehbi Divanı/k.27/by.13/s.121)

Allah'n emirlerine itaat eden ve dünya halkının itaat ettiği, hem hilafetin nuru hem Allah'ın gölgesi.

Çok zeki ve hamiyetli bir padişah olan Sultan 1. Mahmud devlet işlerinde başarılı olduğu kadar, halifelik yönüyle de övgüyü hak eder. O Allah'ın emirlerine itaat eden ve İslâm dininin gereklerini yerine getiren bir hükümdardır. Halifeliğin parlak nuru, Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir.

Mülük içre mübârek ism-i pâki dürr-i yektâdur

Nazîri gelmeyen mümtâz şâhân-ı cihandur bu

(Seyyid Vehbi Divanı/k.28/by.26/s.123)

Melikler içinde ismi temiz, mübarek eşsiz incidir. Benzeri gelmeyen seçkin dünya padişahıdır.

Kaside de onun padişahlık vasıfları yanında hünerli ve kıymetli kişiliği, cömertliği ve zekiliği övülmüştür. Sultan 1. Mahmud'un aklı Aristo, İbni Sina gibi filozoflara benzetilmiştir.

Ki anuñ himmet ü tedbîri ile

Yine bir müjde-i feth itdi vürüd

(Seyyid Vehbi Divanı/k.29/by.5/s.124)

Onun gayreti ve tedbiri ile yine bir fetih müjdesi geldi.

Divandaki 29. kaside aynı zamanda Bağdat civarında Tahmasb'ın yenilgiye uğratılmasını konu alan bir tarihtir. Buradan gelen fetih müjdesi sultan 1. Mahmud'un askerlik yönünün kuvvetli olduğuna işaretir.

Yâ Rabbi bu âsitân-ı âlî

Her gâh ola melce -i e âlî

(Seyyid Vehbi Divanı/k.83/by.6/s.308)

Ya Rabbi bu yüce sarayı, her zaman yüceliklerin sığınağı olan yer yap.

Sultan 1. Mahmud'un otağınının övüldüğü bu kaside de ağırlıklı olarak padişahlık vasıfları övgüye layık bulunmuştur. Padişahın otağı gökyüzüne benzetilmektedir. (s. 308/by.11)

Anda her mısra’-ı güzîde süḫan

Bir makāma deger Harîrîden

(Seyyid Vehbi Divanı/k.84/by.6/s.318)

Ondaki her seçkin mısra Hariri'nin bir makamesine değer.

Kaside Sultan 1. Mahmud’un divanının methi için yazılmıştır. Bu beyitte onun şairlik yeteneği övülmektedir.

2.7 ŞAKİR DİVANI

Şakir Divanında Sultan 1. Mahmud’un övüldüğü yalnızca bir kaside vardır. BU kaside divandaki 4. kasidedir.

O ḫākān-ı mu azzam ki fūrūg-ı neyyir-i adli

Çü mihr-i âlem-ârâ düşdü aktâr-ı bilād üzre

(Şakir Divanı/k.4/by.9/s.17)

O ulu hakan ki adalet nurunun ışığı, dünyayı süsleyen güneş gibi memleketin her tarafına düşmüştür(yayılmıştır).

Kasidede Sultan 1. Mahmud’un padişahlık vasıfları yanında, cömertliğinin, adaletinin, kişiliğinin ve aklının övüldüğünü görüyoruz. Yukarıdaki beyitte dünyayı süsleyen bir güneşe benzetilmiştir. Onun yaydığı ışık ülkenin her tarafına yayılmış ve adaleti sağlamıştır.

2.8 ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI

Şeyhülislam Esad Divanında Sultan 1. Mahmud’a sunulan 2 kaside bulunmaktadır. Bunlar; 6. ve 12. kasidelerdir.

Cenâb-ı hazret-i sultân-ı ‘âlem dâver-i ekrem

Hudâvend-i mu‘azzam ma‘delet-peymâ-yı her kişver

(Şeyhülislam Esad Divanı/k.6/by.12/s.58)

Ey dünyanın saygıdeğer ve yüce hükümdarı, bütün memleketlerde adaleti ölçen sensin.

2.9 ŐEHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI

Şeyhülislam İŞhak Divanında Sultan 1. Mahmud'a sunulan 8 kaside bulunmaktadır. Bunlar; kaside 14, 16, 19, 26, 29, 30, 31 ve 33. kasidelerdir.

Sultan Mahmud tahta çıktığı devirdeki isyanlara ve karışıklıklara rağmen ülke huzurunu ve güvenliğini sağlayabilmiş ve bu düzeni korumayı başarabilmiş bir padiŐahtır.

Odur o me'men-i 'ismet-medâr-ı re'fet kim

Hamâme-i himeme âşiyân-ı vefretdir

(Şeyhülislam İŞhak Divanı/k.14/by.10/s.165)

Yüceliğın, güvenin, temizlik ve saflık merkezii odur. Gayret güvercinine bolluk yuvasıdır.

Cenâb-ı Hazret-i Mahmud Hân-ı Gâzî kim

Yegâne gevher-i gencîne-i hilâfetdir

(Şeyhülislam İŞhak Divanı/k.14/by.22/s.166)

Gazi Mahmud Han halifelik hazinesinin biricik incisidir.

Kasideye baktığımızda; Sultan Mahmud'un anlayışlı, merhametli ve lütfkar oluşundan bahsedildiğini görmekteyiz. Onun bu özellikleri ülkede huzuru ve güvenliği arttırmış, adaleti sağlamıştır. Hatta İŞhak Bey onu "padişâh-ı adâlet penâh" olarak tanımlamıştır. (s.166/by.23)

Sultan Mahmud'a sunulan diğeri bir kasidenin övgü kalıplarına baktığımızda padişahlık özelliğinin de övüldüğünü görüyoruz.

Neyyir-i evc-i mu'allâ-yı sipihri-iclâl

Mihr-i rahşende-i gerdûn-ı girân-kâdr-i 'atâ

(Şeyhülislam İŞhak Divanı/k.16/by.18/s.176)

Yücelik göğünün (en yüksek) doruğundaki nur, değerli bağış diňnyasının parlak güneşi.

Beyite baktığımızda padişahlığının mertebesinin dışımda cömertliğinin de övüldüğünü, hatta bu özelliğiyle güneşe benzetildiğini görmekteyiz.

Diğer bir kaside olan 19. kasideye geldiğimizde bu kasidenin farklı nüshalarda farklı kişilere sunulduğunu görüyoruz. Daha önce Sultan Ahmed'e sunulan kaside beyit değişikliği yapılarak Sultan Mahmud'a sunulmuştur. Fakat bizim elimizdeki kaynaktan anlaşılan kasidedeki 7. beyit değiştirilmiş ve kasidenin Sultan Mahmud'a sunulmuş olduğudur.

Zihî huçeste 'atâ-yı Cenâb-ı Rabb-ı enâm
Ki nâm-ı şâh-ı şâh-ı cihân oldı zîb-i Beyt-i Harâm
(Şeyhülislam İshak Divanı/k.19/by.1/s.188)

Allah'ın kullarına ne güzel uğurlu başışısın ki dünya padişahlarının padişahu olarak namın Kâbe'nin süsü olmuştur.

Bu kasidede Sultan Mahmud'un ağırlıklı olarak padişahlık ve halifelik yönü övülmüştür. Allah'ın yeryüzündeki gölgesine benzetilmiştir. (s.189/by.14) Sultan Mahmud'a sunulan 26. kasidedeki övgü kalıplarına baktığımızda en fazla padişahlık özelliğinin övüldüğünü görürüz. Bunun yanı sıra birkaç beyitte kahramanlık ve adalet yönü övülmüştür.

Tâc-dâr-ı saltanat zîb-i sarây-ı ma'delet
Âyet-i rahmet ser-â-pâ mahz-ı nûr-ı sùddur
(Şeyhülislam İshak Divanı/k.26/by.6/s.217)

Ey saltanatın taç giyen padişahi, adalet sarayının süsü. Baştan ayağa rahmet âyeti, fayda nurunun kendisidir.

29. Kasideye geldiğimizde cömertlik yönünün ağır bastığı övgü kalıpları ve beyitler görmekteyiz.

Şâhenşeh-i yegâne ki zât-ı kerem-veri
Cümle cihânın oldı sebep nazm-ı hâline
(Şeyhülislam İshak Divanı/k.29/by.17/s.228)

O eşsiz ve tek padişahın cömert zâtı, bütün dünyanın düzeninin iyileşmesine sebep oldu..

Onun cömertliğini “nabz- âşinâ-yı cûd”, “feyz-i bahâr-ı cûd” ,“zât-ı kerem-kâr” gibi benzetmelerden anlamaktayız.

Sultan Mahmud'a sunulan diğerk bir kasidede onu bütün üstün yönlerine yönelik övgüler bulunmaktadır. Halifeliğı, padişahlığı, adaleti, cömertliğı, kahramanlığı övülmüştür. Bütün bunlar onun kişiliğinde yer almaktadır.

Sultân-ı mülk-i mekrümetâ bende-perverâ

Sâyen ki dehr-i zıll-ı hümâ-yı 'atâ olur

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.30/by.29/s.233)

Ey cömertlik ülkesinin padişahu ve köleleri besleyen, gölgen dünyada cömertlik hümasının yeri olur.

Bu kaside de tarihi şahsiyetlere de telmihte bulunulmuştur. Sultan Mahmud'un padişahlığı İskender'e, kahramanlığı ise Dara'ya benzetilmiştir.

Sultan Mahmud'ün övgüye layık bulunduğu diğerk bir kaside 31. kasidedir. Bu kasidedeki bazı beyitlerde Sultan Mahmud'un birkaç değişik yönünün aynı beyit içerisinde övüldüğü görülmektedir. Buna örnek olarak şu beyiti verebiliriz;

Cihân-dâr-ı himem Sultân Mahmûd-ı kerem-ver kim

Vücûd-ı ma'delet-pîrâyesidir sâye-i Mevlâ

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.31/by.12/s.235)

Dünyanın gayretli ve iyilik bağıslayan padişahu Sultan Mahmut'un adalet süsleyen vücudu Allah'ın gölgesidir

Bu beyitte onun hem padişahlığı, hem cömertliğı hem de adaletli oluşu övülmektedir. "Sâye-i Mevlâ" denilerek onun halifelik yönüne değinilmiştir. Kasidenin geneline baktığımızda onun kişiliğinin de mübarek, yüce, kutlu gibi kavramlarla övülmüştür.

Şeyhülislam İshak Divanında Sultan Mahmud'a sunulan son kaside 33. kasidedir. Bu kaside de diğerklerinden farklı değildir, yine onun padişahlığı, cömertliğı ve adaletli oluşu övülmüştür.

O sultân-ı serîr-ârâ-yı 'adl ü dâd u şevket kim

Ziyâ virdi meh-i cûdı bu nüh fîrûze eyvâna

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.33/by.21/s.243)

O adalet ve yücelik tahtını süsleyen sultanın cömertlik ayı dokuz kat göğre ışıık vermiştir.

2.10 ZÜBEYDE FITNAT DİVANI

Zübeyde Fitnat divanında Sultan 1. Mahmud'a sunulan bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 1. kasidedir.

Şehinşâh-ı zamân Mahmûd Hân-ı mekremet-pîrâ

Cihân şevket ü şahenşeh-i sâhib-vekâr oldı

(Zübeyde Fitnat Divanı/k.1/by.14/s.89)

Zamanın şahlar şahı, cömertlik dağıtan Mahmud Han ki dünyaya büyüklük (ululuk) ve ağırbaşlı şahlar şahı oldu.

Sultan 1. Mahmud'a sunulan bu kasidede onun padişahlığı yanında cömertliği de övülmüştür. Bu yönüyle kendisi ışık saçan bir güneşe benzetilmektedir. (s.89/by.17) O yedi vilayetin azametli padişahıdır.(s.89/by.15) Padişahlık vasıfları anlatılırken tarihi kişilere de telmihte ve teşbihte bulunulmuştur. Bu kişiler; Fağfur, İskender, Dârâ, Keyhüsrev, İsfendiyâr gibi güçlü özellikleriyle yönetici olan kişilerdir.

2.11 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Mirza-zade Mehmed Salim divanında padişahlara ve sadrazamlara kasideler sunmuştur. Bu kaside de(13 nolu) Sultan Mahmud Han'a sunulmuştur. Onun sultanlığı, adaleti, doğruluğu anlatımlı, kazandığı başarılar ile iyi bir hükümdar olduğunu kanıtladığı ifade edilmiştir. Onun padişahlık vasıfları anlatılırken mihr, mâh gibi kozmik öğelerden de yararlanılmıştır.

Hânedân-ı Âl-i Osmân'a tecellî eyleyip

Çün ezelden eylemiş lutf-ı İlâhî'ye sezâ

(Mirza-zade S. Divanı/k.13/by.19/s.78)

Allah Osmanlı hanedanına tecelli eyleyip ezelde ilahî lütuflara layık görmüştür.

Eyledi ol hânedân-ı ma'delet-peymândan

Şimdi bir âlî güherle çeşm-i dehri rûşenâ

(Mirza-zade S. Divanı/k.13/by.20/s.78)

O adalete yeminli hanedan, şimdi ulu, yüce bir cevherle dünyanın gözüne parıltı verdi.

Hırz-ı bâzû-bend-i emniyet zahîr-i saltanat

Neyyir-i evc-i übbehet efser-i fermân-revâ

(Mirza-zade S. Divanı/k.13/by.22/s.78)

Sen saltanatın güveni ve gözeticisisin. Sen büyüklük ve ululuk göğünüün nuru, buyruğu geçerli taçsın.

Pâdişâh-ı heft kişver şehriyâr-ı bahr u ber

Dâver-i hûrşîd-fer şâhenşeh-i nusret-livâ

(Mirza-zade S. Divanı/k.13/by.23/s.78)

Sen yedi iklimin padişahı, karaların ve denizlerin sultanı, emri kabul edilen, güneş gibi parlayan insaflı hükümdarsın.

Mirza-zade Mehmed Salim bu kasidesini(Kaside 14) de Mahmud Han'ı övmek için yazmıştır. Onu dünyanın eşi benzeri olmayan adalet ve doğruluk yolundaki padişahı olarak tanımlar. Onun hükümdar olması saltanat makamını nurla doldurmuştur. O İslam'ın koruyucusudur. Mirza-zade Mehmed Sultan Mahmud'u överken kozmik öğelerden de yararlanmıştır. Mihr, meh, sipihr gibi kelimelerle benzetmeler yapmıştır. Onun güzel ahlakı ve cömertliği o makamı eşsiz kılmıştır.

Şehenşâh-ı cihân dâdâr-ı devrân

Süleymân-rütbe âlem-gîr-i şâhân

(Mirza-zade S. Divanı/k.14/by.1/s.82)

Sen dünyanın şahı, adaletli ve doğru hükümdarisin. Süleyman rütbeli, dünyayı zapt eden sultansın.

Ber ü bahrîn hümâyûn-nahl-i şâhı

Per ü bâl-i Hümâ-yı dâd-hâhı

(Mirza-zade S. Divanı/k.14/by.2/s.82)

Karaların, denizlerin ve kutlu ağacın dalı. Devlet kuşunun adalet isteyen kolu kanadı.

Selâtn-i cihânın bî-hemâli

Mekârimkârı mahmûdü'l-hisâli

(Mirza-zade S. Divanı/k.14/by.12/s.83)

Dünya sultanlarının en eşsiz olanı. Kerem sahibi, cömert ve iyi ahlak sahibi..

Firişte-fer cihânbân (u) melek-hû

Hüner-ber şîr-nahcîr (ü) zafer-cû

(Mirza-zade S. Divanı/k.14/by.13/s.83)

Melek güçlü, melek huylu hükümdar, hünerli, aslan avcısı, zafer arayan.

Velî ibni velî bir pâdişehsin

Sipîhr-i saltanatda mihr ü mehsin

(Mirza-zade S. Divanı/k.14/by.21/s.84)

Sen veli oğlu veli bir padişahsın ve gökyüzü saltanatının parlayan güneşi ve ayısın.

3) III. OSMAN (1754–1757)

3. Osman'a sunulan kaside tespit edemedik.

4) III. MUSTAFA (1757–1774)

4.1 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI

Edirneli Kâmî divanında Sultan 3. Mustafa'ya sunulmuş bir (9 nolu) kaside bulunmaktadır. Kaside padişahın oturduğu kemerin vasıflarını ve Sultan 3. Mustafa'nın övgüsünü ihtiva eder. 3. Mustafa Han adil, ilme ve âlimlere düşkün bir padişaktır. Ülkenin içinde bulunduğu devirde buhranlar yaşanmasına rağmen ülkenin rahatı için imar işlerine devam etmiş bir padişaktır. Kasidede anlatılan yer cennet gibidir.(s.12/by.1) Bu şekilde benzetmelerle 25. Beyite kadar kemerin vasıfları anlatılır. Daha sonra 3. Mustafa'nın övgüsüne geçilir. Aşağıdaki beyitte bu yerin padişaktan dolayı ferahlık verici olduğu anlatılmıştır:

Pâdişâh-ı yegâne-i âlem

Sāyesiyle bu cā ferah-zādur

(Edirneli Kami Divanı/k.9/by.25/s.14)

Alemin biricik eşsiz padişahının gölgesiyle bu yer, ferahlık verir.

4.2 HAŞMET KÜLLİYATI

Haşmet Külliyyatında Sultan 3. Mustafa için yazılmış 1 kaside (5) bulunmaktadır. Bu kaside Sultan 3. Mustafa'nın padişahlığı ile halifeliğine övgülerle başlar. Şair ilk beyitte onun taç ve tahtın sultanı olduğunu öyle ki İskender ve Dârâ ona ancak çavuş olmaya layıktır.(s.96/by.1)

Sabâhü'l-hayr-ı nusret pertev-i vech-i hümâyûnun

Berîd-i 'avn-i Hak ceş-i zafer-kîşinde pîş-âheng

(Haşmet Külliyyatı/k.5/by.5/s.96)

Hayırlı sabahın yardımı, mübarek yüzünün ışıltısı sensin. Allah yardımının habercisi, zafer ordusunun en önde gidenisin.

Bu kasidede Sultan Mustafa'nın Hz. Muhammed'in takipçisi ve Allah dinini yayan biri olduğu anlatılmaktadır.

4.3 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda Sultan 3. Mustafa'ya sunulmuş sadece bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 7. kasidedir.

Kevkeb-i ikbâlinüñ makrûnıdur mecd ü şeref

Zât-ı kudsî şânınıñ meftûnıdur izz u alâ

(Nevres-i Kadim Divanı/k.7/by.36/s.27)

Büyüklük, ululuk ve şeref onun talih yıldızının yanındadır (yakınındadır), İzzet ve yücelik onun kutlu ve şanlı zatının tutkunudur.

Kasidede Sultan 1. Mahmud'un Padişahlık meziyetleri ve ahlaklı ve güzel kişiliği övülmüştür. Onun cömertliği o kadar büyüktür ki halk lütuf ve bağış için ondan ricada bulunmak zorunda kalmaz.(s.27/by.37) Onun adaleti sayesinde, cefa artık rahat yüzü göremez olmuştur.(s.27/by.38) Talihi ise güneş gibi parlaktır. (s.28/by.41)

4.4 AHMED NEYLÎ DİVANI

Ahmed Neyli Divanı'nda Sultan 3. Mustafa'ya sadece bir kaside (5. kaside) sunulmuştur.

Sultan 3. Mustafa dindar, çalışkan, adil bir padişaktır. Saltanatı boyunca devletin iyiliği için çalışmıştır. İlme ve âlimlere değer veren, onları cömertliği ile mükafatlandıran bir padişaktır. 3. Osman'ın vefatı üzerine tahta geçen Sultan 3. Mustafa bu kasidede padişahlık, kahramanlık, adaletli olma ve halifelik yönleriyle övülmüştür. O İslam dinin koruyucusu olmuştur.(s.229/by.10) Zulüm ve fesadı yok edendir.(s.229/by.10) Aşağıdaki beyitte padişahın önemine işaret edilmiştir:

Pādişāh-ı mülk ü millet şāh-ı ālī-menzilet

Zīver-i dīhīm-i devlet zīb-i taht-ı serveri

(Ahmed Neyli Divanı/k.5/by.8/s.229)

Millet ve ülkenin padişahu, yüksek rütbeli şah; devlet tacının ve baştaki tahtın süsü.

5) I. ABDÜLHAMİT (1774–1789)

İncelediğimiz divanlar içinde I. Abdülhamid'e sunulmuş kaside tespit edemedik.

6) III. SELİM (1789–1807)

6.1 ENDERUNLU VASIF DİVANI

Enderunlu Vasıf Divanında Sultan 3. Selim'e sunulan 5 (14, 15, 16, 17, ve 18 nolu) kaside bulunmaktadır.

Enderunlu Vasıf divanında Sultan 3. Selim'e sunulan ilk kasidede onun üstün görülen bütün özellikleri övülmüştür. Padişahlığı, adaleti, cömertliği ve kahramanlığının

yanı sıra akli ve bilgili yönleri de methiye beyitlerinde yerini almıştır. Bilindiği üzere Sultan Selim Han, yaptığı ıslahatlarla tanınmış bir hükümdardır.

Nâm ü şânıyla Selîm-i Sâlis-i ecdâd-pezîr

‘Akl-ı evvel sâni-i zihn ü fetânet perveri

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.14/by.21/s.213)

Namı ve şanı atalarından alan üçüncü Selim’in ilk akıl, onun zeka ve zihninin ikincisidir.

Kasidenin geneline baktığımızda 3. Selim adaletin ve insanlara yardımın kaynağı (s.212/by.15), dünyanın süsü ve ışığı (s.216/by.66), gayretli (s.218/by.88) bir padişah olarak övülmüştür. Enderunlu Vasıf, 3. Selim Han’ı kahramanlıkta ve cesaretle erkek arslana benzettiğini görürüz.(s.217/by.80)

Sultan Selim’e sunulan diğer bir kasidede onun kahramanlık yönünün, tarihte bu yönleriyle efsaneleşmiş kişilere telmihte bulunularak övüldüğünü görmekteyiz.

Berk-ı sûz-ı gazabı zehre-şikâf-ı Rüstem⁵⁶

Kahr-ı âteş-fikeni dâg-zen-i sîne-i Sâm

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.15/by.36/s.223)

Gazabının ateşinin şimşeği Rüstem’in ödünü yarar; yıkıcı ateşinin kahrı Sam’ın göğsünde yaralar açar.

Şehit edilen, 3. Selim’in vasıflarını övmek için yazılan diğer bir kaside divandaki 16. kasidedir. Medhiye bölümünde ilk beyitte 3. Selim zamanındaki adalet dolu günler anlatılmaktadır. Onun devrinde kimsenin birbirine zararı dokunmamıştır. (s.228/by.31)

Nükte-fehmân ü kadir-dân ü hüner-mend-i kemâl

Gelmedi dehre dahı böyle şeh-i nâdire-dân

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.16/by.34/s.228)

Nükteden anlar, değer bilir ve hünerlidir. Henüz dünyaya onun gibi seçkin bir hükümdar gelmedi.

Sultan Selim’e sunulan diğer bir kaside olan 17. kaside, kış tasviriyle başlamaktadır. Kışın gelmesiyle sararıp solan çimenliklerden ve sebze çeşitlerinin

⁵⁶ Metinde yanlış olarak yazılan Zühre kelimesini Zehre olarak düzelttik.

azalmasından bahsedilmektedir. Daha sonra medhiye bölümüne geçilmiş ve Sultan 3.Selim'in padişahlığı, kişiliği ve cömertliği övülmüştür.

Ya'ni ol pâdişeh-i kible-i hâcât-ı enâm

Çâre-sâz-ı zu'afâ melce-i sugra kübrâ

(Enderunlu Vasıf Divanı/k.17/by.36/s.231)

O padişah ki insanların isteklerinin kiblesidir. Büyüklerin ve küçüklerin sığınağı, zayıfların çaresidir.

6.2 NAŞİD DİVANI

Naşid Divanında Sultan 3. Selim'e yazılmış bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki ilk kasidedir. Der-vasf-ı Kasr-ı Âlî başlığını taşıyan kasidede Sultan 3. Selim övülmektedir. Naşid 3. Selim'i padişahlığı, kahramanlığı, şairliği ve talihli oluşu yönleriyle övmüştür. 3. Selim akli başında , padişahlık vasıfları yeterli, aileden iyi yetişmiş bir hükümdardır. Onun padişahlık vasıfları şu kalıplarla övülmüştür: Ziver-i kâşâne-i iclâl(s.205/by.2) ,Şâh-ı gerdûn-menzilet, Reşha-pâş-ı ayn-ı re'fet, Hüsrev-i mâlik-rikâb(s.205/by.3), Haris-i milk ü milel, Nâzım-ı dîn ü düvel, İn'am-bahş-ı şeyh ü şâb(s.205/by.5)

Kasidede 3. Selim'in şairlik yönü de övülmüştür. Kendisi güzel söz söylemesini bilen akıllı bir padişaktır. Şâir-i muciz-dehen, Sultân-ı iklîm-i sühan(s.205/by.4) Sultan 3. Selim isteklerine kavuşmuş başarı kazanan bir hükümdardır. (s.205/by.4) aşağıdaki beyti bu kasideden bir örnek olarak sunuyoruz:

Pâdişâh-ı ced-be-ced şâhen-şeh-i âlî-neseb

Şehryâr-ı âsmân-mesned hıdîv-i meh-rikâb

(Naşid Divanı/k.1/by.1/s.205)

Atalarından gelen yüce soylu şahlar şahı, gökyüzü makamı şehriyar, ay özengili padişah.

6.3 NEYYİR ABDÜLHALİM DEDE DİVANI

Naşid Divanında Sultan 3. Selim Han'a sunulmuş bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 4. kasidedir.

Ne ŧāhenŧāh kim āheng-i rezmi gūŧ-ı insāna

Nevā-yı himmetile nagme-i sāz-ı rebāb eyler

(Neyyir Abdülhalim Dede Divanı/k.4/by.13/s.11)

Ne ŧahlar ŧahı ki savaŧının ahengi insanın kulağına gayreti sesi ile saz ve kemençeye nağme eder.

Osmanlı padiŧahlarının yirmi sekizincisi olan Sultan 3. Selim kasidede padiŧahlık meziyetleri, adalet, kahramanlık ve kiŧilik yönleriyle övülmüŧtür. Sultan 3. Selim adaletli (s.10/by.3), Rüstem gibi kahraman (s.11/by.12) Temiz ve nurlu kiŧiliğıyle övülmeye layık bir hükümdar olmuŧtur. (s.11/by.16) ŧair; yukarıda örnek olarak aldığımız beyitte onun özelliklerini musikiden yararlanarak anlatmayı seçmiŧtir.

6.4 ŧEYH GALİB DİVANI

ŧeyh Galib Divanı'nda Sultan 3. Selim Han'a sunulmuş 10 kaside bulunmaktadır:11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. ve 20. sırasıyla bu kasideleri gözden geçirip örnek beyitlerle Galib'in çok sevdiği 3. Selim'in nasıl övdüğünü görelim:

Safā-yı meŧrebi bir bahr-ı bî-kerândır anun

O bahr içinde ŧinâh-ı neheng eder mehtâb

(ŧeyh Galib Divanı/k.11/by.19/s.62)

ŧaire göre o öyle bir padiŧahdır ki “*yaradılıŧının saflığı uçsuz bucaksız bir denizdir. O denizde mehtap bir timsah gibi yüzer.*”

Görünce ŧa'ŧa'a-i âfitâb-ı ikbâlin

Safâda etdiği da'vâya neng eder mehtâb

(ŧeyh Galib Divanı/k.11/by.22/s.62)

Mehtap onun talih güneŧinin parlıtısını görünce, sevinç konusunda ettiğı iddiadan dolayı utanır.

Eyâ ŧehenŧeh-i hûrŧid-baŧŧ-ı nûr-ı nevâl

Seninle çemeni reng reng eder mehtâb

(ŧeyh Galib Divanı/k.11/by.31/s.62)

Ey talih aydınlığına güneŧ bağıŧlayan padiŧah, mehtap seninle birlikte bu çimenliğı rengarenk eder, süsler.

Şeyh Galib bu kasidesinde 3.Selim'i çeşitli yönleriyle över: Genel olarak kasideye baktığımızda onun askeri yönlerinden bahseder. Sultan Selim'in iyi bir nişancı olarak nitelendirdiğini "şâh-ı dûr-endâz" sözlerinden anlamaktayız. Sultan Selim, Galib için devamlı ışık veren bir talih güneşidir.

Dârâ-yı mihr-kevkebe Sultân Selîm kim

Hırmengeh-i nevâline bir hûşe mâhtâb

(Şeyh Galib Divanı/k.12/by.8/s.64)

Güneş görkemli Dârâ gibi olan Sultan Selîm'in bağış harmanına mehtap bir başaktır..

Etdikde neşr-i nûr o şeh-i hâver-i kerem

Çevgân olur önündeki çâvûşa mâhtâb

(Şeyh Galib Divanı/k.12/by.9/s.64)

Doğunun cömert, bağışlayıcı padişahu etrafına nur saçtıkça, mehtap onun önündeki çavuşa sopa olur.

Adliyle zulm-ı sâbıkı mahv etse çok mudur

Râzî olur mu hükm-i karâkûşa mâhtâb

(Şeyh Galib Divanı/k.12/by.12/s.64)

Adaletiyle geçmiş haksızlıkları mahvetse çok mudur, mehtap karakuşî hükmlere razı gelir mi?

Lutfu sipihre olduğu dem zer-feşân-ı cûd

Kapmış biraz kurâza-i magşûşa mâhtâb

(Şeyh Galib Divanı/k.12/by.16/s.64)

O padişahun cömertliği gökyüzüne altın saçtığınd mehtap bile onun saf ve katıksız altın kırıntularından biraz kapmıştır.

Bu kaside de Sultan Selim'e övgülerle doludur. Onun adaleti, ülkeyi ve raiyeti koruması ve geçmişte yapılan hataları düzeltmek için çalışması anlatılmıştır. Şeyh Galib onu adaletli iyiliksever ve bağışlayıcı olarak tanımlar. Ayrıca cömertliği üzerinde durmuştur. Öyle ki bu cömertlikten sadece halk değil mehtap bile nasibini almıştır.

Ol pâdişâh ki tâbi'dir leşker-i sürûş

Pîş-i rikâb-ı mehde yürür ahterân gibi

(Şeyh Galib Divanı/k.13/by.17/s.66)

O öyle bir padişah ki meleklerin askerleri ona tabidir ve ayın önünde yıldızlar gibi yürürler.

Ol pâdişâh ki verdi mühimmât devlete
Hüsn-i nizâm-ı Mehdî-i sâhib-zamân gibi
(Şeyh Galib Divanı/k.13/by.18/s.66)

O önemli işlerine ahır zaman Mehdisi gibi güzel bir düzen veren padişaktır.

Gerdûna erdi debdebe-i kûs-ı şevketi
Avâz-ı kürre-nây-ı mülûk-ı keyân gibi
(Şeyh Galib Divanı/k.13/by.19/s.66)

Onun heybet davulunun haşmeti büyük padişahların ney sesleri gibi semaya erdi.

Bir hulku var ki mecma'-ı ahlâk-ı âliye
Lutf-ı tıbâ'-ı hazret-i peygamberân gibi
(Şeyh Galib Divanı/k.13/by.22/s.66)

Onun, peygamberlerin güzel karakterine benzer güzel bir ahlakı vardır.

Tab'-ı bülendi öyle latîf öyle dil-pezîr
Kim yâdı hâlet-âver olur gülistân gibi
(Şeyh Galib Divanı/k.13/by.29/s.67)

O yüce tabiatı öyle hoş ve gönül çekicidir ki hatırlanması gül bahçesi etkisi yapar.

Şeyh Galib bu kasidede 3.Selim'in cömertliğinden, zamanın en kudretli, heybetli padişahı olduğundan bahsetmiş, onun askeri yönüne övgüler yapmış, askerlik bakımından Kızıl Arslan'a benzetmiştir. Sultan Selim'in şehit düştüğü ve hatıralarının unutulmaz olduğu bu kasidede anlatılmıştır. O gerek ahlak anlayışıyla, gerek devlete getirdiği nizamla herkesin beğendiği bir padişah olmayı başarmıştır.

Hân Selîm ol şeh-i tâbende-güher kim kıldı
Hâtır-ı enveri âyîne-i devrâmı çerâğ
(Şeyh Galib Divanı/k.14/by.17/s.69)

Sultan Selim ışık saçan, cevher gibi olan bir hükümdardır ki, nurlu hatırı dünyanın aynasını mum kılmıştır.

O şehenşeh ki şeref verdi vücûd-ı mülke
Bedr edip eyledi gûyâ meh-i tâbânı çerağ
(Şeyh Galib Divanı/k.14/by.19/s.69)

O padişah ki ülkenin varlığına şeref verdi. Dolunay gibi edip parlak ayı mum yaptı.

Re'y-i derrâkine hûrşîd desem olmaz mı
Etdi yerden göğe dek âlem-i imkânı çerağ
(Şeyh Galib Divanı/k.14/by.20/s.69)

Onun yerden göğe kadar imkan alemini aydınlatan anlayışlı düşüncesine güneş desem olmaz mı?

Dâverâ dâdgerâ hüsrev-i encüm-sipehâ
Nefesin etmede İsâ gibi sad cânı çerağ
(Şeyh Galib Divanı/k.14/by.32/s.70)

Ey adaletli, insaflı, doğru ve yıldızlar ordusunun hükümdarı nefesin tıpkı Hz. İsâ gibi bin canı kurtarır.

Oldu reşk-âver-i kandîl-i fûrûzende-i Arş
Sen edip hâtem-i engüşt-i Süleymânı çerağ
(Şeyh Galib Divanı/k.14/by.35/s.70)

Sen Hz. Süleyman'ın parmağındaki yüzüğünü parlatınca arşın ışık saçan kandilini kıskandırdı.

Bu kasidede de Sultan Selim'in üstün hükümdarlık özelliklerinden bahsedilir. O, hükümdarlıkta etrafındakileri kıskandıracak kadar yetkin birisidir. Adaletli, insaflı, cömert dünyayı tutan bir hükümdardır. Selim kökten asil bir aileden gelmektedir ve bu şekilde yetiştirilmiştir. Ülkenin ve İslam dininin koruyucusu ve aydınlığıdır.

Cenâb-ı Hân Selîm-i ma'delet-güster ki devrinde
Olur tanzîm dehrin çok binâ-yı nâ-be-hencârı
(Şeyh Galib Divanı/k.15/by.20/s.72)

O adalet dağıtan Selim Han'ın zamanında dünyanın birçok usulsüzlüğü ve yolsuzluğu düzeltilir.

O şâh-ı Murtazâ-heybet ki birden mütezâd eyler

Kemâl-i lutf-ı tab'ı niçe beyt-i sa'b u düşvârı

(Şeyh Galib Divanı/k.15/by.21/s.72)

O, Hz. Ali heybetli padişahın iyiliğinin kemali birçok zor ve imkansız evi çoğaltır.

O hûrşîd-i celâlet ki tulû'u verdi âfâka

Peyâm-ı Kahramânı dâstân-ı zûr-ı Kerrârı

(Şeyh Galib Divanı/k.15/by.22/s.72)

O büyüklük güneşinin doğuşu, ufuklara Kahraman'ın ve Hz. Ali'nin gücünün destanlarını haberini verdi.

Şehensâhâ peyember-mesnedâ sensin o server kim

Gelir her yüzde bir İslâma etmekçün mededkârî

(Şeyh Galib Divanı/k.15/by.26/s.72)

Ey peygambere dayanan padişah, sen here yüz yılda bir İslam'ın yardımına gelen kişisin.

3.Selime yazılan bu kasidede. onun dinine ve devletine yardımcı olduğunu dünyaya yüzde bir geleceğinden bahsedilir. Şair, 3.Selim'i yüzyılda bir geleceği bildirilen müceddid olarak övmektedir. O, zorda kalanların koruyucusudur. Eksikleri tamamlayan, çoğaltandır. Bu kaside de Şeyh Galib, Selim'i Kahraman'a Hz. Ali'ye' benzetir.

Keşide kâmet-i Tûbâ-hırâm-ı âlem-i gayb

Güzîde sancak-ı zî-şân-ı Seyyidü'l-Ebrâr

(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.26/s.75)

Hz. Muhammed'in seçkin sancağı, gayb alemin tuba salınıklı uzun boylu olan.

Budur o ŝâhların sâlisi selîm ü kerîm

Eğerçi hilm ü gazabdan da mâyesi bisyâr

(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.30/s.75)

Tabiatında yumuşak başlılık ve öfke fazla ise de o, padişahların üçüncüsü güvenilir, doğru ve cömert olanıdır.

O pâdişâh ki dünyâyâ zâtı cân gibidir

Du'â-yı devletin eyler şeb ü seher tekrâr
(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.31/s.75)

*Sabah ve akşam o, zâtı dünyaya can gibi olan hükümdarın devletinin duasını
tekrar eder.*

Adâlet etdi zamânında âlemi sîr-âb
Bahâr mevsimi gûyâ ki ebr-i gevher-bâr
(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.33/s.76)

Sühan-şinâs ü sühan-perver ü kerem-güster
Nazîrini meğer âyîne göre enzâr
(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.37/s.76)

*Güzel sözden anlayan ve güzel söz söylemesini bilen, bağışlayan ve cömert olan
padişahın bir benzerini bakışlar ancak aynada görebilir.*

Eyâ şehenşeh-i sâhib-zamân u Dârâ-fer
Senin inâyetin oldu bu güft-gûya medâr
(Şeyh Galib Divanı/k.16/by.38/s.76)

*Ey Dara kudretli zamanın güçlü hükümdarı, senin yardımın ve iyiliğin bu sözün
çıkış noktası olmuştur.*

Din ve devletin yardımcısı olan Sultan Selim, döneminde adaleti ve düzeni
sağlayan bir padişaktır. Onun bu gücü daha önceden bu güce nail olan diğer
hükümdarlara benzetilmesine neden olur. Bu kasidede de Rüstem'e, Dârâ'ya
benzetilmiş, Hz. Muhammed'in(S.A.V) izinden gittiği vurgulanmıştır. O, Hz.
Muhammed'in (S.A.V) İslâm sancağının yeni taşıyıcısıdır.

Hüseyn-i Baykara bahş etmemişdi Monla Câmîye
Bana ol kâmi kim bu husrev-i sâhib-kırân verdi
(Şeyh Galib Divanı/k.17/by.11/s.77)

Bu mutlu hükümdarın verdiklerini, Hüseyin Baykara Molla Camî'ye vermemişti.

Ne husrev Mehdî-i sâhib-zamân kim adli âfâka
Safâ-yı meşrebinden revnak-ı Nûşirevân verdi
(Şeyh Galib Divanı/k.17/by.12/s.77)

O, zamanın sahibi Mehdi gibi olan hükümdarın adaleti meşrebinin saflığından dünyaya Nuşirevan'ın döneminin parlaklığını vermiştir.

Cihânda kalmadı bir olmadık memnûn-ı ihsânı

Cüvânâna temekkün tab'-ı pîrâna tûvân verdi

(Şeyh Galib Divanı/k.17/by.14/s.78)

Dünyada onun iyiliklerinden memnun olmayan kalmadı. Gençlere yerleşecek yer, ermişlere ihtiyarlara güç verdi.

Bu 17 nolu kaside 3. Selim'in etrafına yaydığı adaletten, düzenden bahseder. O iyilik yaparken yaşlı genç ayırt etmez. Herkesi ihtiyacına göre gözetir ve korur.

Sabâhu'l-îd gördüm şâh-ı hûrşîd-i gül-endâmı

Geyinmiş düşünce bir câme-i gülgûn-ı bayrâmî

(Şeyh Galib Divanı/k.18/by.1/s.78)

Bayram sabahı o güzel endamlı güneş gibi şahı, omzuna gül renkli bayram elbisesini giyinmiş gördüm.

Şeh-ı şâhân-ı âlem Hân Selîm-i ma'delet-bünyâd

Ki oldur öğreten bahr u semâya tavr-ı in'âmı

(Şeyh Galib Divanı/k.18/by.6/s.79)

O dünya hükümdarlarının şahı ve adaletin temeli Selim Han, iyilik tavrını denizlere ve gökyüzüne öğretendir.

Hıdîv-i Cem-haşemdir pür-himemdir reşk-i Hâtemdir

Nesak-sâz-ı keremdir böyledir elkâb-ı i'lâmı

(Şeyh Galib Divanı/k.18/by.7/s.79)

O padişah ki gayretle doludur, Cem gibi bir vezirdir, Hatem'i kıskandırandır. O keder veren ünvanı cömertliği ile düzenleyendir.

Bahâr-ı saltanat baht-ı cüvân-ı dîn ü devlettir

Rasad-bînân-ı seyre muntazırdır devr-i eyyâmı

(Şeyh Galib Divanı/k.18/by.8/s.79)

O saltanatın baharı, din ve devletin açık bahtı olan hükümdarın, görme gücü olan herkese zamanı(yaptığı hizmetler) hazırdır.

Bu güne lutfu kim ben gördüm aslâ görmemişlerdir

Kızıl Arslan u Sultân Baykaradan Gencevî Câmî

(Şeyh Galib Divanı/k.18/by.14/s.79)

Benim gördüğüm bu kadar iyiliği Kızıl Arslan, Baykara'dan Nizamî-i Gencevî ve Câmî görmemişlerdir.

Sultan Selim devletinin iyiliği için çalışan, güçlü kudretli bir padişaktır. Onun devrinde görülen adalet ve huzur diğer padişahlar devrinde görülmemiştir. Onun şairlere ve özellikle Galib'e yaptığı ihsanları Hüseyin Baykara, Genceli Nizamî'ye ve Molla Câmî'ye yapmamıştır. Şair, padişahın sanata olan saygısını ve verdiği değeri vurgulamak istemiştir. Bu kasidede ağırlıklı olarak onun adaletinden ve halkı gözetmesinden bahsedilmektedir.

Sâhib-zuhûr-ı Mülk-i Rûm kânûn-tırâz-ı nev-rüsûm

Leşker-keş-i deryâ-hücûm Sultân Selîm-i pür-kerem

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.19/s.81)

Yeni kanunlar koyan, Rum ülkesinin başa geçen reisi. askerleri idare ederek denize hücum eden ve cömertlik padişah Sultan Selim.

İskender-i Haydar-sıfat pîrâye-bahş-ı ma'delet

Evreng-i zîb-i saltanat hâkân-ı kerrûbî-şiyem

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.20/s.81)

Haydar sıfatlı İskender, adalete süs veren, tahtı ve saltanatı süsleyen, Allah'a yakın melekler gibi huyları olan hakan.

Sâhib-kırânlar serveri dâdârlar dâd-âveri

Dehrin hıdîv-i saf-deri hûrşîd-i nûrânî-alem

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.21/s.81)

Daima zaferler kazananların, adaletli ve doğru hükümdarisin. Dünyanın nurla dolu olan güneşisin ve düşman saflarını yaran yiğit.

Keyhüsrev-i nusret-pejûh asker-nüvâz-ı Cem-şükûh

Vehhâb-ı nakd-ı kûh kûh bahşende-i genc-i direm

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.22/s.81)

Yardım arayan Keyhüsrev, Cem gibi büyük azametli bir askersin. Dağlar gibi hazineleri bağıslayansın.

Şâh-ı sühan-perdâzdır tîr ü tûfeng-endâzdır

Her fende bî-enbâzdır ol Hâtem-i Rüstem-haşem

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.26/s.81)

O Rüstem maiyetli Hatem gibi cömert padişah, güzel söz söylemesini bilir, ok ve tüfek atmada başarılı ve her ilimde eşsizdir.

Ey dâver-i dâd-âferîn ey pâdişâh-ı pür-yakîn
İkbâline eyler yemîn feth ü zafer sen çekme gam

(Şeyh Galib Divanı/k.19/by.31/s.82)

Ey adaleti ve doğruluğu yaratan bilgi dolu padişah, sen üzüntü çekme, senin ikbaline fetihler ve zaferler yemin eder..

Genel olarak baktığımızda bu kasidede de hükümdarım adalet, doğruluk ve askeri yönleri üzerinde durulmuştur. Hükümdar ok ve tüfeği iyi kullanan, güzel konuşan, iyi bir şair olarak anlatılmıştır. Her ilmi alanda başarılıdır ve kendini kanıtlamıştır. Onun varlığı devletin üzerine doğan nurlu bir güneştir.

Ale's-sabâh ki sultân-ı hâver etdi zuhûr
Elinde tîğ-i cihân-tâbı dehre salmada nûr
(Şeyh Galib Divanı/k.20/by.1/s.82)

Sabahleyin erkenden görünen doğunun sultanı elindeki dünyayı aydınlatan kılıçla dünyaya nur salmakta.

O şehriyâr ile cân buldu Mülk-i Osmânî
O dâverin güher-i tîği verdi âleme nûr
(Şeyh Galib Divanı/k.20/by.17/s.83)

Osmanlı ülkesi o hükümdar ile can buldu. O insaflı olan padişahın kılıcının cevheri dünyaya nur verdi.

O şehriyâr-ı bülend-iktidâra şâyândır
Alırsa seb'a-i seyyâre devr için destûr
(Şeyh Galib Divanı/k.20/by.20/s.84)

Yedi gezegen, dönmek için o yüksek iktidarlı padişahın izin alırsa yakışır.

O verdi revnak-ı Cemşîdi Mülk-i İslâma
O kıldı devri tamâm-ı itâ'ata mecbûr
(Şeyh Galib Divanı/k.20/by.22/s.84)

İslam ülkesine Cemşid'in parlaklığını o verdi. O herkesi tamamen itaat etmeye mecbur kıldı.

Bülend-mertebe şâhâ hidîv-i Cem-sipehâ

Eyâ şehenseh-i sâhib-dil ü kader-menşûr

(Şeyh Galib Divanı/k.20/by.30/s.84)

Ey kader buyruklu, cesur hükümdar, ey yüksek rütbeli ve Cem'in askeri gibi ordusu olan padişah.

Şeyh Galib, ilk beyitten başlayan övgülerle dolu olan bu kasidede de 3. Selim'i, İslam ülkesinin koruyucusu olarak göstermiştir. Onun haşmeti karşısında gezegenler bile dönmek için ondan izin isterler. Ayrıca Osmanlı İmparatorluğu onun başa geçmesiyle can bulmuştur. Burada Osmanlı devletinde 3. Selim zamanında yapılan yenilik hareketleri hatırlatılmak istenmiştir.

6.5 TOKATLI KÂNÎ DİVANI

Tokatlı Kâni Divanı'nda Sultan 3. Selim'e sunulmuş bir kaside bulunmaktadır: Der-vasf-ı Hançer-i Hazret-i Şehriyâr-ı Ma'delet-güster Sultân Selim Hân Sellemehullah başlığını taşıyan bu kasidede onun padişahlığı, adaleti ve kahramanlığı övülmektedir.

Berk mi yâhûd buçag-ı şâh-ı mihr-efser mi bu

Çarh-ı ikbale hilâl-i gurre-i enver mi bu

(Tokatlı Kâni Divanı/k.43/by.1/s.65)

Şimşek mi yahut güneş taçlı padişahın bıçağı mı bu? Talih çarkına çok nurlu hilal mi bu?

Bu kasidede Sultan 3. Selim'in Hançerinin özellikleri anlatılmıştır. Hançerin özellikleri anlatılırken Sultan 3. Selim de övülmeye başlanmıştır. Kozmik unsulardan yararlanarak padişah aya ve güneşe benzetilmiştir. Bu şekilde onun padişahlık mertebesinin yüceliği belirtilmiştir. Madelet-güster(s.65/ by.2) kalıbıyla adaleti övülmüştür. Kahramân-ı kudret-i hakk(s.65/by.7) , Şihâb-ı pür-şerer(s.65/by.8) kalıplarıyla kahramanlık yönü övülmüştür.

18. YÜZYIL KASİDELERİNDE SADRAZAMLAR

1) DAMAD HASAN PAŞA

1.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Damad Hasan Paşa, Mirza-zade Mehmed Salim Divanında sadece bir kasidede (25 nolu) övülmüştür. Mirza-zade Salim Hasan Paşa'nın vezirliği yanı sıra cömertliği, adaleti ve bilgili yönlerini de övmüştür. Onun cömertliği ve adaletinin övüldüğü iki örnek beyiti aşağıda görmekteyiz.

Odur ol āsaf-ı sâhib-himem kân-ı mekârim kim

Adîlin görmemiştir çeşm-i çarḥ u dîde-i dünyâ

(Mirzazade S.Divanı/k.25/by.6/s.136)

İyilik sahibi ve adaletin kaynağı olan o sadrazamın bir eşini dünyanın ve feleğin gözü görmemiştir.

Mekârim-perverâ sadrâ keremkârâ cihân-dârâ

Eyâ destûr-ı Ekrem ey kerîm-i mekrümet-pîrâ

(Mirzazade S.Divanı/k.25/by.20/s.138)

Ey cömertliği seven, adaleti sağlayan kerem sahibi sadrazam. Ey saygın vezir,, ey dünyayı yöneten ve ona adalet veren.

2) KALAYLI AHMED PAŞA

2.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Kalaylı Ahmed Paşa; seha ve kerem ve hükümette adaletiyle şöhret bulmuş bir kişidir. Halk onun sadarete gelmesini istemiştir. Halkın bu isteği üzerine padişah onu bu göreve getirmiştir. Mirza-zade Mehmed Salim'e göre Kalaylı Ahmed Paşa Cem'in

veziri gibi yüksek rütbelere layık bir kişidir. Kalaylı Ahmed Paşa hüner kaynağının madenidir. Kerem kaynağıdır. Bu kasidede de tarihteki önemli kişilere telmihte bulunulmuştur. Ahmed Paşa, Rüstem yolundaki vezir olarak tanımlanmıştır. (s.135/by.28)

Habbezâ öyle vezîr-i şeh-i Cem-câh-ı cihân

Cebhe-i devlete ancak o durur zîb-i münîr

(Mirzazade S.Divanı/k.24/by.20/s.134)

O ne iyi Cem makamlı dünya veziridir ki devletin alınına ancak o parlak nur yakıştır.

Medh-i vafında ne denli suhan-endâz olsam

Lâyıkın üzre zebânım edemez bir ta'bîr

(Mirzazade S.Divanı/k.24/by.30/s.135)

Vasfını överken ne kadar söz söylersem söyleyeyim, dilim senin layık olduğun tabiri söyleyemez.

3) BALTACI MEHMED PAŞA

3.1 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Mirza-zade Mehmed Salim divanındaki 26, 27 ve 28 nolu kasideleri Baltacı Mehmed Paşa için yazmıştır. Onun vezirliğinin, cömertliğinin, adaletinin ve kişiliğinin övüldüğü bazı beyitleri örnek olarak görmekteyiz.

Şems-i ra' hşân-ı semâhat meh-i burc-ı 'iffet

'Hâtem-i lutf u mürüvvet kerem-ârâ-yı se'hâ

(Mirzazade S.Divanı/k.26/by.12/s.139)

Cömertlik göğünün parlak güneşi, iffet burcunun ayı, İyilik ve insanlık Hatem'i, cömertliği süsleyen.

Melce-i emr-i 'hafîr merci-i emr ü tedbîr

Âsaf-ı pâk-zamîr dâver-i fer'hunde-likâ

(Mirzazade S.Divanı/k.26/by.16/s.140)

Zor işleri yapan, tedbir ve emir mercisisin. Uğurlu ve kutlu hükümdarın temiz yüzlü vezirisin.

Mirza-zade Mehmed Salim; 27 nolu kasidede de Baltacı Mehmed'in kahramanlık ve talihinin açıklığı övülmüştür.

Kâr-fermâ-yı zamân dâver-i Sencer-'unvân
Âsaf-ı saf-şiken-i 'arsa-i meydân-ı vegâ

(Mirzazade S.Divanı/k.27/by.8/s.141)

Zamanın iş buyurucusu, Sencer unvanlı vezir, savaş meydanının düşman saflarını yaran yiğit sadrazam.

Sadr-ı Cem-kevkebe destûr-ı felek-kadr-i cihân

Ya'ni devletli sa'âdetli Mehmed Paşa

(Mirzazade S.Divanı/k.27/by.10/s.142)

Cem görkemli, şanı felekler kadar değerli cihan sadrazamı,yani bahtlı, mutlu Mehmet Paşa.

Baltacı Mehmed için sunulan son kasidede onun özellikleri övülürken kozmik ve tabiatla alakalı unsurlardan yararlanıldığını görmekteyiz;

Âsaf-ı sâhib-sa'âdet kim senâsıyla kalem
Serv-i gülzâr-ı fesâhat olmasın iş'âr eder

(Mirzazade S.Divanı/k.28/by.11/s.144)

Mutluluk sahibi vezir ki kalem onun övgüsüyle fesahat gül bahçesinin selvisi olmasını haber verir.

Öyle bir zât-ı mükerremsin gören meh-rûyunu

Geceler tâ subh vasf-ı pâkini tekrâr eder

(Mirzazade S.Divanı/k.28/by.19/s.145)

Öyle bir kerem sahibisin ki senin ay yüzünü gören geceden sabaha kadar temiz vasıflarını tekrar eder.

3.2 AHMED NEYLÎ DİVANI

Ahmed Neyli Divanı'nda Sadrazam Baltacı Mehmed Paşa için (11. kaside) sadece bir kaside bulunmaktadır.

Kadr-dân-ı ulemâ dâd-penâh-ı fukarâ
Dest-gîr-i zu afâ lücce-i bî-ka r-ı kerem

(Ahmed Neyli Divanı/k.11/by.6/s.240)

Neylî bu kasidede, “Âlimlerin kıymetlisi, fakirlerin adalet sığınağı, zayıfların elinden tutan ve işsizlerin kerem denizi sensin.” Sadrazamı över.

Baltacı Mehmed Paşa orta derecede tahsil görmüş olmasına rağmen güzel söz söyler, cesur ve kuvvetli bir sadrazam olarak bilinirdi.. Baltacı Mehmed Paşa'nın vezirliği dışında bu kasidede cömertliği, adaleti ve kişiliği de övülmüştür. Sadr-ı sûtüde- evsâf, mesned-i mekremet (s.240/by.7) onun için kullanılan övgü kalıplarından birkaçıdır.

3.3 EDİRNELİ KAMİ DİVANI

Edirneli Kami divanında Sadrazam Baltacı Mehmed Paşa'ya sunulmuş bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 10. kasidedir. Bu kaside Baltacı Mehmed Paşa'nın Moskova seferinden dönüşü üzerine yazılmıştır. Beyitte Peygamberlerin övüncüne telmihte bulunulur. Sadrazam onunla adaştır. Kasidede Baltacı Mehmed Paşa'nın vezirlik vasıfları; âsaf-ı âlem(s.16/by.7), sadr-ı azam u gâzi(s.16/by.8), âsaf-ı zamâne(s.17/by.16) gibi sıfatlarla övülmüştür. Kahramanlığı da; Muzaffer(s.17/by.13), Mansûr(s.17/by.13), Rüstemâne(s.17/by.18) gibi övgü ifadeleriyle anlatılmıştır. Aşağıdaki beyit bunlardan biridir:

Semiyy-i fahr-ı rüsül sadr-ı a zam u gâzî

Der-i sa âdet-i şâhenşeh-i zamâna gelür

(Edirneli Kami Divanı/k.10/by.8/s.16)

Peygamberlerin övüncü ile adaş olan sadrazam ve gazi zamanın padişahının saadetli kapısına gelir.

4) DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

4.1 AHMED NEYLİ DİVANI

Ahmed Neyli Divanı'nda Sadrazam Şehid Ali Paşa için sadece bir (12. kaside) kaside yazılmıştır. Şehid Ali Paşa âlim, fazıl, dürüst ve devlet işlerinde başarılı aynı zamanda kan dökmeyi seven bir sadrazamdır. Ahmed Neyli Şehid Ali Paşa'yı överken daha çok vezirliğini övmüştür. Vezirliğini överken: Müşîr-i muhterem, revnak-fezâ-yı mülk-i hâkânî(s.242/by.10) gibi kalıplar kullanmıştır. Bu kasideden bir beyti örnek olarak sunuyoruz:

Şifâ-yı sadr-ı devlet pâk-fitrat Bu Alî-hikmet

Mühim-sâz-ı şerî at hâmi-i kânûn-ı Osmânî

(Ahmed Neyli Divanı/k.12/by.9/s.242)

Devlet sadaretinin şifası, İbni Sina gibi temiz fitratlı, şeriatı önemseyen ve Osmanlı kanunlarının koruyucusu.

4.2 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI

Edirneli Kami divanında Sadrazam Damad Ali Paşa'ya sunulmuş üç kaside (11, 12. ve 13 nolu) bulunmaktadır.

İftihâr-ı vüzerâ revnak sadr-ı devlet

Hem-dem-i ḥass-ı şeh-i dâdger-i heft-iklîm

(Edirneli Kami Divanı/k.11/by.20/s.21)

Devlet sadaretinin parıltısı, vezirlerin iftihar edileni, yedi vilayete adalet dağıtan padişahın sıkı dostu.

Bu kasidede, Ali Paşa devletin sultanının damadı ve en yakın dostu olmuştur. Vezirlik vasıflarıyla devletin iftihar kaynağı olmuştur. Cömertlik gül bahçesinin gülü (s.21/by.21) ve sözleri şeker gibi olan sadrazam olarak övülmüştür.(s.21/by.22)

Ḥudâvend-i cihân-ı fazl u dâniş âlim ü âdil

Bekâ-yı devleti ser-mâye-i a lâ vü ednâdur

(Edirneli Kami Divanı/k.12/by.9/s.23)

Fazilet ve bilgi dünyasının, alim ve adil vezirinin ikbalinin devamı, yüksek ve düşük mevkili insanların sermayesidir.

Yukarıdaki beyitte Damad Ali Paşa'nın arif ve alimlere benzeyen bir vezir olmasından bahsedilmektedir. Kasidenin devamında o, marifetli ve saygıdeğer bir vezir olarak övülür (s.23/by.8) cömertliği Hatem'e benzetilir.(s.23/by.10) Onun ahlakının güzelliğinden dünyanın bahçesi tazelik bulmuştur.(s.23/by.15)

Nice āsaf o melek-şīme Ali-sīret kim

Cebhe-i enveri pūr feyz-i sabāh-ı irfān

(Edirneli Kami Divanı/k.13/by.15/s.25)

Hz. Ali ahlakı, melek huylu vezir ki çok nurlu alını irfan sabahının bolluğu ile doludur.

Edirneli Kamî divanında Ali Paşa için yazdığı son kaside 13. kasidedir. Kasidenin övgü kalıplarına baktığımızda ağırlıklı olarak vezirlik vasıflarının övüldüğünü görürüz. Onun ahlakı ve huyları melekler gibidir.

4.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI

İzzet Ali Paşa divanında sadrazam Damad Ali Paşa için sadece 1 kaside (3 nolu) vardır. İzzet Ali Paşa bu kasideyi onun Mora seferinden muzaffer dönmesi üzerine yazmıştır.

Vezîr-i a'zam-ı dâmâd-ı hâss-ı Ahmed Hân

Semiyy-i dâver-i düldül-süvâr bâ-iclâl

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.3/by.23/s.71)

Ahmed Han'ın has damadı ve sadrazamı, düldülün kudretli binicisinin(Hz. Ali adaşı.

Yukarıdaki beyitte onun vezirlik vasıfları anlatılmıştır. 3. Ahmed'in hem damadı hem de güvenilir bir dostu olmuştur. Beyitte düldülün kudretli binicisinin adaşı denilerek Hz. Ali'ye telmihte bulunulmuştur. Damad Ali Paşa alim, fazilet sahibi, dürüst fakat bunların yanında şiddeti seven ve kan döken birisi olarak tanınmıştır.

4.4 NEDİM DİVANI

Nedim Divanında Sadrazam Ali Paşa için 3 kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 2, 3. ve 4. kasidelerdir.

Kâr-bend-i dihîş ü dâd Ali Pâşâ kim
Harc-ı yek-rûzesi mahsûl-ı Bedahşân u Aden
(Nedim Divanı/k.2/by.23/s.9)

Adalet ve doğrulukla işini yürüten Ali Paşa'nın bir günlük harcı Bedahşan ve Aden'in mahsulu kadar olan

Saf-şikâf ü sipeh-ârâ k' olmaz tâs-ı sipihr
Bir sipâhî kulunun farkına hûd-ı âhen
(Nedim Divanı/k.2/by.25/s.9)

O düşman hatlarını yaran kahramanın tas gib olan gök,bir sipahi askerinin başına demir miğferdir.

Alicak hükm-i kifâ'etle arûs-ı sadrı
Tâk-ı gerdûna yazıldı mesel-i vâfık-şen
(Nedim Divanı/k.2/by.31/s.9)

İktidarın hükmüyle sadrazamın gelinini alacak. O vafık-şenin hikâyesi dönen kubbeye yazılmıştır.

Lutfunun bir şekerin handesi âb-ı hayvân
Kahrının bir nefes-i serdi lehîb-i külhan
(Nedim Divanı/k.2/by.42/s.10)

İyiliğinin bir tatlı gülümsemesi bengisu; kahrının soğuk nefesi külhan alevi gibidir.

O eder harfini ecsâm-ı me'âlîye sûver
Bu kılar lafzını ervâh-ı ma'âniye beden
(Nedim Divanı/k.2/by.50/s.11)

O, harfini mana bedenlerine resim; bu, sözlerini mana ruhlarına beden yapar.

O kadar şûh u sebük-pây ki görmez âzâr
Na'l ü mîh olsa eger şeb-nem ile berk-ı semen
(Nedim Divanı/k.2/by.56/s.11)

O kadar şuh ve ayağı çabuk ki eğer yasemin yaprağı ile çiy, ayakkabı ve çivi olsa incinmez.

Mihr kim cism-i münevverdir deyü ta'rîf olunur

Sana yok nisbeti kim nûr-ı mücessemsin sen

(Nedim Divanı/k.2/by.60/s.11)

Nurlu cisim olarak tarif edilen güneş sana nispet edilemez çünkü sen mücessem nурсun.

Nedim bu kasidede, sadrazam Ali Paşa'yı övmekte onu, işini iyi yapan ve bu işleri adaletle yürüten biri olarak tanımlamaktadır. Düşmanı püskürten ve zaferler kazanan iyi bir askerdir. Kasidenin geneline baktığımızda onun askeri yönü ve güzel ahlakının anlatıldığını görürüz. Şair onu gül vasıflı, bütün güzel ahlakları kendinde toplayan biri olarak tanımlamıştır.

Âsaf-ı İskender-âyîn ü hakîm-i hurde-bîn

Fa'ik olmuş zâtı Hâkanî vü hakân üzre

(Nedim Divanı/k.3/by.24/s.15)

O İskender tarzındaki vezir, ince ayrıntıları gören filozoftur. Zatı hakan ve hakana mensuplarınca saygı görmüştür, üstündür.

Sadr-ı mülk-ârâ Ali pâşâ-yı rûşen-re'y kim

Şem'inin pervâneveş hurşîd lerzân üstüne

(Nedim Divanı/k.3/by.25/s.15)

Güneş pervane gibi,ülkeyi süsleyen aydın düşünceli Ali Paşa'nın, mumu etrafında döner, üstüne titrer.

Kevkeb-i âlîsin idrâk edemez erbâb-ı fen

Etseler vaz'-ı rasad tâ çarh-i hâmân üstüne

(Nedim Divanı/k.3/by.28/s.15)

Fen erbabı, rasatlarını gökyüzüne de kursalar onun yüce yıldızını idrak edemezler.

Ol sipeh-sâlâr-ı Kısîrî-şan ki istiksâr eder

Bir sipâhî bendesin taht-ı Sipâhân üstüne

(Nedim Divanı/k.3/by.29/s.15)

O Kistrî gibi şanlı komutan, bir sipahi kulunu Sipahan tahtının üzerine getirmeyi çok görür.

Şu'le-i idrâk kim tab'ın güher-bâr etmede

Gûyiyâ berk-i cehândır ebr-i nisan üstüne

(Nedim Divanı/k.3/by.43/s.16)

Yaratılışının saçtığı idrak parıltısı nisan bulutu üstündeki çakan şimşek gibidir.

Bu kasidede Ali Paşa'nın güzel özelliklerinden övgü ile bahsedilir. Bu özelliklerin başında onun kişiliğini oluşturan güzel ahlakı gelmektedir. Askeri yönü güçlü olan Ali Paşa, bu bakımdan Kistrâ'ye benzetilmiştir. Ali Paşa lutf ve adalet sahibi, ülkeyi süsleyen bir vezirdir.

Düstûr-ı Cem-şükûh ki mencûk-ı râyeti

Rûy-ı zemîne kevkebe-i âsman verir

(Nedim Divanı/k.4/by.18/s.18)

O, Cem gibi heybetli sadrazamın sancağının başındaki hilali yeryüzüne gökyüzünün ihtişamını verir.

Sadr-ı güzîn ki gâşiyedârâmı mevkibi

Dehre gınâ-yı şevket-i Sâsâniyan verir

(Nedim Divanı/k.4/by.19/s.18)

O öyle seçkin bir vezir ki atlı kafilesi, dünyaya Sasanilerin zenginliğinin heybetini verir.

Hem-nâm-ı Murtaza Ali Pâşâ ki rûz-ı rezm

Şemşîri Zü'l-fikâr-ı Aliden nişan verir

(Nedim Divanı/k.4/by.20/s.18)

Hız. Ali ile adaş olan Ali Paşa'nın, savaş günü kılıcı Zülfikar'dan nişan verir.

Şîr-i cihan-güşây ki çengâl-ı satveti

Sîmurg-ı Kâfa tefrîka-ı âşiyân verir

(Nedim Divanı/k.4/by.21/s.18)

O dünyayı açan arslanın pençesinin gücü Kaf dağındaki anka kuşunu yuvasından uçurur.

Simurg-ı ejder-efken ü şîr-i sipeh-şiken
Kim kûh-ı Kâf hamlesini görse yan verir

(Nedim Divanı/k.4/by.22/s.18)

O, ejderi yere yıkan Anka ve asker kıran arslanın Kaf Dağı hamlesini görse yan verir, kaçar.

Ey sadr-ı muhterem ki mezâyâsı vasfının
Her beyte zîb-i mesned-i Nûşîrevan verir

(Nedim Divanı/k.4/by.54/s.21)

Ey muhterem vezir, senin meziyetlerinin övgüsü, her beyite Nuşirevan'nın makamının süsünü verir.

Nedim bu kasidede Ali Paşa'nın üstün meziyetlerinden büyük bir övgüyle bahseder. Onun askerlik yönü çok kuvvetlidir ve bu yönüyle onu arslana benzetir. Kılıcı kendisiyle aynı adı taşıyan Hz. Ali'nin kılıcı gibidir. Nedim, Ali Paşa'yı Nuşirevanla mukayese eder.

4.5 SEYYİD VEHBÎ DİVANI

Seyyid Vehbi Divanında Sadrazam Damad Ali Paşa'ya sunulmuş 2 kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 30 ve 31 nolu kasidelerdir.

Şifâ-yı sadr-ı devlet nüshâ-i terkîb-i emniyyet
Aristo-menkabet kânun-şinâs-ı Bû Alî-râdur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.30/by.26/s.129)

Devlet sadaretinin şifası, emniyet terkinin nüshası, Aristo menkıbeli, kanun bilen İbni Sina görüşlüdür.

Bu kaside Ali Paşa için yazılmıştır. Damad Ali Paşa övülürken filozoflara benzetilerek akıllı olan yönü ortaya çıkarılmıştır. O sadarete ilaç gibi gelmiştir. Bu yönüyle vezirliği övülür, emniyet terkinin nüshası denilerek de adaletli oluşu anlatılmak istenmiştir. O saltanatın vekili ve sultanın damadıdır.(s.130/by.30)

K'ola senûn gibi destûr-ı sâhib-isti'dâd

Vekîl-i saltanatı sıhr-i hâs-ı hem-râzî

(Seyyid Vehbi Divanı/k.31/by.24/s.136)

Senin gibi yetenekli, hem akrabası, hem sır ortağı saltanatın vekili olsun.

Sultanın akrabası olması onu zaten övülmeye layık bir sadrazam yapmaktadır. Ali Paşa hükümdarın sadece işini iyi yapan veziri değil, sır ortağıdır. Kaside de Ali Paşa'nın kahramanlık yönü, kendisiyle adaş olan Hz. Ali'ye benzetmeler yapılarak övülmüştür. (s.134/by.4-by.7)

4.6 ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI

Sadrazam Damad Ali Paşa; Şeyhülislam İshak Divanında sadece 1 kaside ile övülmüştür. Divanın 27. kasidesinde Ali Paşa vezirliği, cömertliği ve kişiliği ile övgüye layık bulunmuştur.

Sadr-ı zî-şânâ kerem-kârâ 'inâyet-perverâ

Ey olan ser-levha-i ra'nâ kitâb-ı re'fete

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.27/by.33/s.222)

Ey yücelik kitabının, güzellik levhasının başı, şanlı, cömert ve yardımsever olan sadrazam.

Ali Paşa, sadaretin süsü ve kutlu sayılan bir vezir olmuştur. (s.220/by.6) Onun kişiliği kozmik unsurlardan yararlanılarak övülmüştür. Zatı güneşe benzetilir, bu yönüyle cömertliği de anlatılmıştır. (s.220/by.7)

5) İBRAHİM PAŞA (NEVŞEHİRLİ, DAMAD)

5.1 AHMED NEYLÎ DİVANI

Ahmed Neylî Divanı'nda Sadrazam İbrahim Paşa için sadece bir (6. kaside) kaside yazılmıştır. Sadrazam İbrahim Paşa'ya yazılan bu kasidede onun cömertliğinden (keremver -s.233/by.9), vezirliğinden (sadr-ı müşerîf-kadr-s.233/by.12) övgüyle bahsedilmektedir. O şanlı hükümdarın Aristo gibi akllı, bilgili sadrazamıdır. Aşağıda şairin İbrahim Paşa'yı bu yönüyle över:

Aristo-dâniş İskender- azimet Bermekî-himmet

Ki ahd-i devlet ü cāhı zamān-ı adl ü dād oldı

(Ahmed Neyli Divanı/k.6/by.7/s.233)

Aristo gibi akıllı, İskender gibi ulu, Bermekî gibi gayretli ki onun devletinin zamanı ve yeri, adalet devri oldu.

5.2 EDİRNELİ KAMÎ DİVANI

Edirneli Kâmî divanında Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulmuş beş kaside (14, 15, 16, 17. ve 18 nolu) bulunmaktadır. Kasidelerde onun vezirlik vasıflarının yanında cömertliği, adaleti, kişiliği ve dindarlığı övgüye layık bulunmuştur.

Cenāb-ı Hazret-i Hâtem-şiyem dāmād-ı hākānī

Müdānīsi ne Cem'dür düş ber-düşü ne Dārā'dur

(Edirneli Kami Divanı/k.14/by.10/s.27)

O hakamın damadı Hatem huyludur, ne Cem ona benzer, ne de Dara onunla omuz omuzadır.

Sadrazam İbrahim Paşa cisim bulmuş bir nur, saygıdeğer bir vezirdir. Dünyanın veli nimeti, eşsiz incisidir.(s.27/by.11) Cömertlik bakımından Hatem'e benzetilmiştir. O ne Cem'e ne de Dârâ'ya benzer.

Yegāne āsaf-ı dānā vezīr-i bī-hemtā

Güzīde-i nücebā nūr-ı dīde-i ahyār

(Edirneli Kami Divanı/k.16/by.12/s.31)

Eşsiz ve bilgili biricik vezir, benzeri olmayan sadrazam, soyluların seçkini, iyi ve faziletli olanların gözünün nuru.

Cenab-ı sadr-ı a zam bedr-i efham hāris-i ālem

Hıdīv-i muhterem revnak-fezāy-ı sadr-ı vālādur

(Edirneli Kami Divanı/k.17/by.19/s.34)

Dünyamn koruyucusu ve bekçisi, çok şerefliilerin dolunayı olan sadrazam, yüce sadaretinin ışıltısını arttıran saygıdeğer vezirdir.

17. kaside ramazaniyye olduğu için kasidenin nesibinde ramazandan söz edilmiş, daha sonra İbrahim Paşa'nın methine geçilmiştir. Kendisi melek huylu padişahın hem damadı hem de veziridir.(s.34/by.18) Devletin süsüdür. Adaletli oluşu ile nam salmıştır ve saltanatın iftihar edilen veziri olmuştur.(s.34/by.20)

Vezîr-i a zam İbrâhîm Paşa-yı ma‘delet-güster

Hezâr iclâl (ü) devletde günü gündən ziyâd olsun

(Edirneli Kami Divanı/k.18/by.12/s.35)

Adalet dağıtan Sadrazam İbrahim Paşa'nın binlerce ululuk ve devleti günden güne artsın.

Sadrazam İbrahim Paşa'nın methine tahsis edilen bu kasidede de onun vezirlik vasıfları övülmüştür. Damad-ı hâkâni(s.35/by.11), vezir-i azam(s.35/by.12) onun için kullanılan övgü kalıplarından bazılarıdır. Onun adaleti ve bağışlayıcı olması devletin ferahını ve huzurunu arttırmıştır.

Kerem bâbında kimdür Bermekî yâ Hâtem-i Tâ'î

Gelüp bahs eylesünler cânı varsa imtihân üzre

(Edirneli Kami Divanı/k.19/by.17/s.38)

Cömertlik bakımından Hatem-i Ta'î ya da Bermeki kimdir, yürekleri varsa gelip onunla bahse girsinler.

Tarihi ve efsanevi şahsiyetlere telmihte ve teşbihte bulunularak İbrahim Paşa'nın vezirlik, cömertlik, kahramanlık ve adalet yönü övülmüştür. Onun cömertliği Hatem'e, adaleti Nuşirevan'a, devlet işlerindeki başarısıyla da Nizâmü'l-mülk'e; kahramanlığı da Hüsrev'e benzetilmiştir.

5.3 İZZET ALİ PAŞA DİVANI

İzzet Ali Paşa divanında sadrazam İbrahim Paşa için 4, 8, 9. ve 17 kasideler yazılmıştır. Bunlardan biri na-tamam kasidedir. Kasidede onun bütün üstün vasıfları

övülmüştür. Vezirlik kabiliyeti, cömertliği, adaleti, kişiliği ve akli övgü kalıplarında yer almaktadır.

İtmede her dem bahâr-ı devleti ifzâl ile

‘Âlemi reyyân-ı feyz ebr-i çemen-pîrâ gibi

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.4/by.33/s.78)

Lütuf ve bağışı ile bolluk bekleyen dünyada, çimenlerle donatan bulut gibi her daim bahar mevsimini yaşatır.

Kasidenin geneline baktığımızda İbrahim Paşa'nın vezirliğinde adil olduğunun vurgulandığını söylebiliriz. Hüsrev-i adil (s.78/by.29), Nuşirevân-ı adl-ârâ (s.79/by.36) gibi benzetmelerle adalet yönü anlatılır. Kahramanlık yönü de Dârâ'ya telmihte bulunularak anlatılmıştır. Hatem-semahat (s.80/by.48) denilerek yine önemli bir şahsiyete telmihte bulunularak cömertliği övülmüştür. İbrahim Paşa'nın övüldüğü diğer kasideler de 8. ve 9. kasidelerdir.

Ne bezm-i hass ki devletle eyledi teşrîf

Anı zemîn ü zamânın hıdv-i zî-şâni

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.8/by.13/s.96)

Ne hususi meclis ki zamanın ve yeryüzünün şanlı sadrazamı devlete teşrif eyledi.

Dâmâd-ı şehryâr-ı mehâbet-şi'âr kim

Virdi nizâm 'âleme zât-ı mükerremini

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.9/by.2/s.97)

Heybet şiarlı azametli padişahın damadının saygın kişiliği dünyaya nizam verdi..

Bu iki kasidede de İbrahim Paşanın birçok çok yönü övülmüştür. Yukarıdaki beyit onun vezirliği hakkındadır. Alem-i hikmet medâr-ı imkân denilerek onun ne kadar akıllı olduğu anlatılmıştır. (s.96/by.15/k.8) yine tarihte önemli bir yere sahip olan Rüstem'e telmihte bulunulmuş ve İbrahim Paşa'nın kahramanlık yönü vurgulanmıştır.

İzzet Ali Paşa divanında; İbrahim Paşa hakkındaki son kaside olan 17. kaside 22 beyitlik nâ-tamam kasidedir. Şair bu kasidede sadrazamı överken padişahı da övmektedir. Kasidenin ilk beyitinde padişah övülmektedir.

Güzide pâdşâh-ı bahr ü berr hâkân-ı Dârâ-fer

Hıdîv-i dâd-güster şehryâr-ı ma‘delet-ârâ

(İzzet Ali Paşa Divanı/k.17/by.1/s.110)

Dârâ gibi hakan, karaların ve denizlerin seçkin padişahı, adaleti süsleyen padişahın adaletli sadrazamı.

Bu beyitte padişah; hem hükümdarlık, hem kahramanlık, hem de adaletli yönüyle övgüye layık bulunmuştur. Kasidenin “2–12” beyitleri arasında padişahın İbrahim Paşa’yı sadrazamlığa ataması anlatılmaktadır. Daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa’nın övüldüğü mehdiye bölümü gelmektedir.

5.4 NEDİM DİVANI

Nedim Divanı’nda Sadrazam İbrahim Paşa’ya sunulmuş 18 kaside(6, 7, 9, 10, 15, 16, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32. ve 34 nolu kaside) bulunmaktadır. Kasidelerden bazıları Sultan 3. Ahmed ile ortak övgüler içermektedir. Bu kaside Damad İbrahim Paşa’nın niteliklerinden bahseder. Nedim onu överken onun ne kadar şerefli olmasından ve her zaman devletinin iyiliğini isteyen bir koruyucu gibi dimdik durmasından söz eder. Zaten İbrahim Paşa bu üstün nitelikleri sayesinde sultanın damadı olarak seçilmiştir. Cemşid gibi şanlı bir hükümdarın başyardımcısıdır6 nolu kasideden bazı beyitleri örnek olarak sunuyoruz:

Cihan-sadr-ı mu’allâ-kadr kim bezm-i celâlinde

Döner gûy-ı felek fevvâreveş şâd-ı revân üzre

(Nedim Divanı/k.6/by.17/s.28)

Yüce değerli dünya sadrazamının ululuk meclisinde, felek topu fıskiye gibi akıp giden su üzerinde döner.

Tırâz-ı mesned-i ‘izz ü şeref kim bezm-i hâsında

Gezer hayl-i melek zenbûrveş üşkûfedân üzre

(Nedim Divanı/k.6/by.18/s.28)

İzzet ve şeref makamnu süsleyen (sadrızamın) hususi meclisinde melekler topluluğu çiçeklik üzerindeki arılar gibi gezer.

Nigâh-bân-ı cihan kim istese mi’mâr-ı tedbîrî

Yapar bârûta mahzen şu'leden âb-ı revân üzre
(Nedim Divanı/k.6/by.19/s.28)

Kainatın bekçisi dilerse baruta, akar su üzerinde ateşten mahzen yapar.

Vezi̇r-i muhterem Dâmâd İbrahîm Pâşâ kim
Felek derbânına yer verdi fark-ı Ferkadan üzre
(Nedim Divanı/k.6/by.20/s.28)

Felek, saygıdeğer vezir Damad İbrahim Paşanın kapıcılarına Küçükayı kümesinin en parlak yıldızları üzerinde yer verdi.

Hidivâ sen ki etdin böyle hıdmet devlet ü dîne
Du'â-yı devletin farz oldu el-hak ins ü cân üzre
(Nedim Divanı/k.6/by.36/s.29)

Ey vezir devlet ve dine sen böyle hizmet ettiğin için doğrusu devletinin devamı için için dua etmek insanların ve cinlerin üzerine farz oldu.

7 nolu kasidede şair, İbrahim Paşanın cömertlik ve iyilik madeni, fazilet sahiplerinin, insanların sığınağı; cömertlik ve yiğitlik hazinesi olduğundan bahsedilir. O, Allahın bağışladığı güzel ahlak ile dünyaya iyilik ve cömertlikle istediğini veren bir sadrazamdır. Aşağıda bu kasideden seçilen bazı beyitler sunulmuştur:

Cihan-penâh hidivâ keremverâ sadrâ
Eyâ vezîr-i felek-bârgâh-ı mihr-âsâr (Nedim Divanı/k.7/by.47/s.34)

Ey alemin sığındığı muhafız, kerem sahibi sadrazam! Ey gökyüzüdivanlı ve güneş gibi cömert vezir!

Sen ol hidiv-i cihansın kim ahd-ı lûtfunda
Nigehbânlık eder âşiyân-ı bülbüle mâr (Nedim Divanı/k.7/by.48/s.34)

Sen o dünya vezirisin ki senin iyiliğin devrinde yılan, bülbül yuvasına bekçilik eder.

Sen ol yegâne-i devr-i zamânesin ki senin
Nazîrin olmadı meşhûd-ı dîde-i devvâr (Nedim Divanı/k.7/by.49/s.34)

Sen zamanında eşi olmayansın ki senin benzerini dönen felek görmedi.

Cihânı lutf u mürüvvetle kâm-rân etdin

Cihânda kâm alasin ber-sebîl-i istimrâr (Nedim Divanı/k.7/by.50/s.34)

Dünyayı iyilik ve mertlikle istediğine kavuşturdu için (sen de) bu yolda böyle devam edesin.

Bu hüsn-i hulkı ki etmiş Hudâ sana ihsân

Bu baht-ı tâlî'i k'etmiş felek sana îsâr (Nedim Divanı/k.7/by.51/s.34)

Allah sana bu güzel ahlakı bağışlamış. Bu talihi sana felek ikram etmiş.

9 nolu kasidede İbrahim Paşa İbrahim Paşa şu özellikleriyle övülür: dünyanın sultanının kerem sahibi akrabasıdır. Dünyayı süsleyen bir makamda, yüksek bir mertebede bulunmaktadır ki bu makamı iyilikleri ile doldurmuştur. Sadrazamlığında ülkede kavga ve karışıklığı yok etmiştir. Aşağıdaki beyitler bu kasideden örnek olarak verildi:

Hoşâ ey feyz-i cûdun eyleyüp zîbende dünyâyı

Kemâl-i lutfun etdi hissemend a'lâ vü ednâyı

(Nedim Divanı/k.9/by.1/s.39)

Ne kadar güzel! Ey cömertliğinin feyzi ile dünyayı süsleyip lutfunun mükemmelliği ile yüksek ve alçağı nasiplendiren.

Hoşâ ey mesned-ârâ-yı himem ki hüsn-i tedbîrin

Edüp mülk-i cihandan ber-araf âşûb u gavgâyı

(Nedim Divanı/k.9/by.2/s.39)

Ne kadar güzel ey gayret makamını varlığıyla süsleyen, aldığı güzel tedbir ile ülkeden kavga ve kargaşalığı yok ettin.

O gavgânın yerine kıldı dest-i bezl-i ihsânın

Cihanda herkese bir gûne lûtf-ı râhat-efzâyî

(Nedim Divanı/k.9/by.3/s.39)

O kavganın yerine bol bağışının eli dünyada herkese bir tür rahat ettirici iyilik verdi.

Budur hakk-ı kelâm ey sadr-ı zî-şan kim kıyâs olmaz

Senin eltâfına bezl ü 'atâ-yı Hâtem-i Tâyi

(Nedim Divanı/k.9/by.4/s.39)

Sözün doğrusu budur, ey şanlı sadrazam, Hatem-i Tây'ın ihsanı ve bol bol saçtığı iyilikler seninle kıyas bile edilemez.

Cihân nâmınla doldu halk ihsânınla sîr oldu

Tarâvet buldu eltâfınla bu mülkün ser-â-pâyı (Nedim Divanı/k.9/by.11/s.40)

Dünya ününle doldu, halk iyiliklerine doydu. Ülke baştan ayağa iyiliklerinle tazelik buldu.

Cenâb-ı âsaf-ı zî-şan ki anlar rütbe-i kadrin

Gören dâmân-ı lûtf u re'fetinde dest-i Dârâyı (Nedim Divanı/k.9/by.20/s.41)

Sen öyle şerefli ve şanlı bir vezirsin ki, senin iyilik ve merhamet eteğine yapışmış Dara'nın elini görenler değerinin derecesini anlar.

Cenâb-ı âsaf 'âli-himem kim âşiyân etmiş

Hümâ-yı baht dergâhındaki tâk-ı felek-sâyı (Nedim Divanı/k.9/by.21/s.41)

Çalışkan, değerli sadrazamın, dergâhındaki gök gibi yüksek kemerin üzerine devlet kuşu yuva yapmıştır.

İbrahim Paşa'ya sunulan 1 nolu kasidede de onun cömertliğinden, iyiliğinden ve adaletinden söz edilmektedir. Onun zamanında devlet saadet içindedir ve bu saadetin bekçisi odur. Nedim ona kılıcın ve kalemin ustası yakıştırmasını yapmıştır. Kılıcın ustası olması onun askeri yönünün kuvvetli olduğunu, kalemin ustası olması ise onun devlet yönetimi işlerinde başarılı olduğunu gösterir. Be kasideden seçtiğimiz birkaç beyti sunuyoruz:

Ya'ni hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halil İbrahîm

Ki cihan buldu anun lûtfu ile ziyet-i tâm (Nedim Divanı/k.10/by.24/s.45)

Şerefli Halil İbrahim ile aynı namı taşıyandır. Dünya onun ihsanıyla tamamen süslenmiştir.

Âsmân-pâye hümâ-sâye vezîr-i a'zam

Sâhib-i seyf ü kalem mâlik-i nakz u ibrâm (Nedim Divanı/k.10/by.25/s.45)

Gökyüzü rütbeli, hüma kuşu gölgeli sadrazam, Kılıcın ve kalemin, kırıp zorlamanın sahibisin.

Âsaf-ı Cem-menîşâ dâver-i gerdun-kadrâ

Ey ki devrin sebep-i tevbe-i çarh-ı hod-kâm (Nedim Divanı/k.10/by.36/s.45)

Ey Cem huylu, felek kadar değerli vezir, döneminde bencil felek tevbekar olmuştur.

Sensin ol cûd-ı müşahhas ki zuhûrunla senin

Buldu tûmâr-ı neseb-nâme-i himmet encâm (Nedim Divanı/k.10/by.37/s.46)

Sen o cömertlik sahibisin ki ortaya çıkmanla, neslimizin himmetinin yazılı olduğu son tomar bulundu.

Derinin beste-kemer çâkeridir heft ahter

Şem'inin sülte pervânesidir nüh ecrâm (Nedim Divanı/k.10/by.38/s.46)

Yedi yıldız senin kapının kuşak bağlamış kemeridir. Dokuz cansız cisim senin mumunun yanmış pervaneleridir.

Nedim'in 15 nolu kasidesinin başlığında 3. Ahmed Han'ın adı geçmektedir. Fakat kaside içinde İbrahim Paşa için de övgüler bulunmaktadır. Bu kasidede Sadrazam İbrahim Paşa itibar sahibi, şerefli onurlu ve insafli bir vezir olarak anlatılmıştır. Onun adaleti ve cömertliği öyle çoktur ki Hatem ile kıyaslanınca İbrahim Paşa'nın cömertliği çok fazla kalmıştır.

Cenâb-ı âsaf-ı Cem-câh İbrâhîm Pâşâ kim

Vücûdu mâye-bahş-ı intizâm-ı dîn ü devletdir

(Nedim Divanı/k.15/by.35/s.62)

Cem makamlı İbrahim Paşa'nın varlığı din ve devlete intizam başılamıştır.

Hidiv-i muhterem dâmâd-ı ekrem dâver-i efham
Ki Hâtem yâd olunmak cûduna nisbet kabâhatdir
(Nedim Divanı/k.15/by.36/s.62)

Ey saygıdeğer, şeref sahibi hükümdarın damadı, en şerefli adaletli sadrazam. Ki Hatem'in hatırlanıp kıyaslanması senin cömertliğine kabahattir.

Nedim'e göre İbrahim Paşa öyle bir sadrazam ki bu dünyaya onun gibi bilgisi ne gelmiştir ne de gelecektir. Onun itibarı ve cömertliği herkes tarafından bilinir. O Cem itibarlı, Felâtun gibi akıllı bir paşadır.(s.65/by.29) Bütün nurlar onda toplanmıştır. 16 nolu kasidenin methiyesinden de şu beyitleri seçtik:

Ya'ni hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halil İbrâhîm
Geldi ne âleme anun gibi dâna ne gelir (Nedim Divanı/k.16/by.10/s.64)

O şerefli Halil İbrahim ile aynı adı taşır. Dünyaya onun gibi bilgisi ne geldi ne de bundan sonra gelecek.

Sadr-ı Cem-mertebe kim zâtı şerfiyle anun
Zümre-i Bermekiyan kıssası pâyâna gelir
(Nedim Divanı/k.16/by.11/s.64)

O Cem'in mertebesinde itibarlı bir sadrazamdır. Halife Harunun vezirlerinin hikâyeleri son bulur.

Âsaf-ı ahd ki ikbâl ü celâlin görene
Cem ü Dârâ sözi Şehnâmeveş efsâne gelir (Nedim Divanı/k.16/by.12/s.64)

O zamanın Asafı'dır ki talihini ve büyüklüğünü görene, Cem ve Dâra'nın sözleri Şehname gibi efsanevi gelir.

Sensin ol nûr-ı mülâhhas ki eger bulsa cevâz
Şem'-i hurşîd senin bezmine pervâne gelir (Nedim Divanı/k.16/by.28/s.65)

O nurların özü sensin ki eger izin bulsa, güneş senin meclisine pervane olmaya gelir.

Bu 18 nolu kasidede Sultan Ahmed ve İbrahim Paşa birlikte övülmüştür. Kasidede Sultan 3. Ahmed'in sadrazamlığa İbrahim Paşa'yı layık görmesi anlatılmaktadır. Bu kutlu makama o getirilmiştir. O padişahın tacına layık bir sadrazamdır. Vezirliği ile dünyayı süslemektedir.

Hem anun dahı ola pîşinde bir bedr-i tamâm

Âsaf İbrâhim Pâşâ-yı cihan-pîrâ gibi (Nedim Divanı/k.18/by.15/s.70)

Onun önünde de dünyayı süsleyen Sadrazam İbrahim Paşa bir dolunay gibi olsun.

Sadr-ı dâna kim anun her nükte-i sencîdesi

Lâyık-ı tâc-ı şahândır gevher-i yektâ gibi (Nedim Divanı/k.18/by.16/s.70)

O öyle bilgili bir sadrazamdır ki her ölçülü sözü. Padişahın tacına layık eşsiz bir incigibi olur.

Sadr-ı İskender-haşem kim dergesine bir nice

Nâme-ber tâtarlar var Toli vü Öktâ gibi (Nedim Divanı/k.18/by.16/s.71)

O İskender maiyetli bir sadrazamdır ki onun dergâhında Toli ve Ökta gibi postacı bir çok tatar vardır.

Âsafâ sadr-ı felek-kadrâ hümâyun-mesnedâ

Ey ki zâtın lafz-ı lûtf u cûdda ma'nâ gibi (Nedim Divanı/k.18/by.28/s.71)

Ey gökyüzü kadar değerli, mübarek ve kutlu makamda oturan sadrazam, senin varlığın cömertlik ve lütuf sözlerinin içinde mana gibidir

Nedim 19 nolu kasidesinde padişahı ve sadrazamı överken farklı bir yol izlemiştir. Şair padişahı sadrazamın ağzından, sadrazamı da padişahı ağzından övmüştür. Sadrazam İbrahim padişaha sen benim efendimsin, güneşimsin, veli nimetimsin derken ,padişah da ona sende benim damadımsın, devletimin düzenini sağlayan vezir-i azamımsın der.

O sultân-ı keremver kim der İbrahim Paşâyâ

Ki dâmâdım vezîr-i a'zamım vâlâ-cenâbım (Nedim Divanı/k.19/by.19/s.75)

*O öyle kerem sahibi bir sultan ki İbrahim Paşaya şerefli, onurlu damadım,
vezir-i azamım der.*

Cihân içre Melikşâhın Nizâmü'l-mülki var ise
Benim de sen nizâm-ı devlet-i nusret-me'âbımsın
(Nedim Divanı/k.19/by.21/s.75)

*Dünyada Melikşah'ın Nizâmü'l-Mülk'ü var ise, benim de devletimin nizamını
sağlayan başarının sığındığı vezirimsin.*

Cilâ vermiş ise âyîne-i İskender Rısto
Benim sen saykal-ı âyîne-i re'y-i savâbımsın
(Nedim Divanı/k.19/by.22/s.75)

*Aristo İskenderin aynasına ışıltı vermiş ise, sende de benim doğru düşünce
aynamin cilasisin.*

O sadr-ı muhterem kim 'izz ü şanı âftâba der
N'ola rıf'atda olsan hayme-i zerrin-tınâbımsın
(Nedim Divanı/k.19/by.23/s.75)

*O saygıdeğer sadrazamın değer ve şanı güneşe yüksekte olmana şaşılmaz çünkü
benim altın ipli çadırımsın der.*

O destûr-ı cihan dedikçe ol hâkân-ı devrâna
Bu 'izz ü câh u ikbâle medâr-ı iktisâbımsın

O şehensâh-ı âlf-şan dahı der kim benim de sen
Tırâz-ı râyet-i zer-peyker-i hurşîd-tâbımsın
(Nedim Divanı/k.19/by.8-29/s.75)

*Dünyanın Asafı, cihan hakanına bu izzetle, bu itibar ve talihi kazanma
sebebimsin dedikçe, o şanlı padişah, sen de benim altın yüzlü güneş gibi sancağımsın
der.*

Yine sadr-ı mükerrerem pâ-yı tahtın bûs edip söyler
Efendimsin veliyy-i ni' metim gerdun-cenâbımsın
(Nedim Divanı/k.19/by.30/s.75)

Yine o kerem sahibi o tahtının ayağını öpüp sen benim efendim, velinimetim ve onurlu, şerefli padişahımsın der.

22 nolu kaside de İbrahim Paşa'ya sunulmuştur. İbrahim Paşa zamanında cömertlik kaynağı olmuştur. Onun zamanında talih perdesi açılmış devlete düzen gelmiştir. O daima yüksek mertebelerde bulunur ki devlet adına yaptığı iyi işlerle bu mertebeye layık olduğunu kanıtlamıştır.

Dâmâd-ı güzîn-i şeh-i zî-şân-ı felek-câh
Fahrü'l-vüzerâ âsaf-ı ferhunde-likâdır (Nedim Divanı/k.22/by.17/s.86)

Gökyüzü mertebelii şanlı padişahın seçkin damadı, vezirlerin en övgüye layık olanı, kutlu yüzlü sadrazamdır.

Hem-nâm-ı Halîl olmağ ile zât-ı şerîfi
Ahdinde cihan pür-ni'am-ı cûd u sehâdır (Nedim Divanı/k.22/by.18/s.86)

Şerefli zatı Halil ile aynı ismi taşır. Onun devrinde dünya cömertlik ve nimetlerle dolmuştur.

Devşirmededir saçtığı ihsânı şeb ü rûz
Pîr-i felegin anun için kaddi dütâdır (Nedim Divanı/k.22/by.19/s.86)

Onun gece gündüz saçtığı iyilikleri devşirdiği içi ihtiyar dünyanın beli iki kat olmuştur.

Ser-pençesinin nâmı lisân-ı küremâda
Deryâ-yı himem kân-ı kerem ebr-i 'atâdır (Nedim Divanı/k.22/by.20/s.86)

Onun pençesinin adı hayırseverlerin dilinde gayret denizi, kerem madeni, başış bulutudur.

Sensin o cihan-sadr felek-pâye ki dâ'im
Dergâhına ikbâl ü şeref perde-güşâdır (Nedim Divanı/k.22/by.26/s.86)

Dünya makamlı gök rütbeli sadrazamsın ki baht ve devlet daima dergahına perde açıcudur.

Eyâ ser-mesned-i câh u celâlin sadr-ı zi-şânı
Güneşle çarha benzettim seninle sadr-ı divânı
(Nedim Divanı/k.23/by.16/s.88)

Ey ululuk ve makam başköşesinin ünlü sadrazamı, seninle divanı güneş ile feleğe benzettim.

O yektâ kahramân-ı cûdsun kim dest-i pür-zûrun
Katar bir birine mahsûl-ı bahri mâye-i kânı
(Nedim Divanı/k.23/by.17/s.88)

Sen o eşsiz cömertlik kahramanısın ki kuvvetli elin deniz mahsullerini, madenlerin cevherini birbirine katar.

O dâna feylesof-ı hikmet-ârâsın ki âlemde
Eger var ise ancak akl-ı evveldir sana sâni
(Nedim Divanı/k.23/by.18/s.88)

Sen dünyada bilgin ve felsefeyi süsleyen filozofsun. Eğer var ise bir ikincisi ancak akl-ı evveldir.

Keremver bende-perver dâd-güster memleket-pîrâ
Ne gelmiştir cihâna ne gelir emsâl ü akrânı
(Nedim Divanı/k.23/by.19/s.88)

Sen bağışlayan ve köleleri koruyansın. Adaletli ve memleketi süsleyensin. Sen benzerin ve akranın bu dünyaya ne gelmiştir ne de bundan sonra gelir.

Senin gibi veliyy-i ni'metim varken cihân içre
Gelüp Nef'i vü Bâkî benden umsun lûtf u ihsânı
(Nedim Divanı/k.23/by.24/s.89)

Bu dünyada senin gibi veli nimetim varken, Nef'i ve Baki iyilik ve bağıtı gelip benden istesin.

Nedim yukarıda örnek beyitlerini sunduğumuz kasidede de İbrahim Paşa'ya medhiye yazmıştır. O hükümdardan sonra devletin en yüksek makamında oturan ve makamı iyilik ve cömertlik ile süsleyen kutlu kişidir. O devletin üstüne bir güneş gibi doğmuştur.

Iydın mübârek olsun ey âsaf-ı cihân

Gelsin edeble pâyini bûs etsin âsmân

(Nedim Divanı/k.24/by.1/s.89)

*Ey cihan veziri bayramın mübarek olsun, gökyüzü edeple gelip ayağını öpsün
senin.*

Tutsun cihânı debdebe-i tabl-ı haşmetin

Olsun felekde devlet ü câhın cihan cihan

(Nedim Divanı/k.24/by.2/s.89)

*Büyükülüğünün, heybetinin davulu dünyayı tutsun. Felekte devletin ve itibarın
dünya dolusu olsun.*

Aldın o rütbe lûtf u keremle cihânda nâm

Medhinde gayri söz bulamaz oldu şâ'irân

(Nedim Divanı/k.24/by.5/s.90)

*Dünyada o kadar, lutuf ve keremle nam saldın ki şairler bile artık seni övecek
söz bulamaz oldu.*

Feyzinle oldu bezm-i cihan sicn iken behişt

Lûtfunla oldu çarh-ı felek pîr iken cüvân

(Nedim Divanı/k.24/by.7/s.90)

*Feyzinle dünya meclisi zindan iken cennet oldu. Lutfunla felek yaşlı iken genç
oldu.*

Devletle sen o sadra ki teşrîf eyledin

Bir yana durdu fitne cihândan hemân o ân

(Nedim Divanı/k.24/by.10/s.90)

*O sadarete devletle teşrif ettiğinde, dünyadan fitne fesatlık hemen o an yok
olmaya başladı.*

Bu 24 nolu kaside İbrahim Paşa'nın sadarete gelmesini konu almıştır. Ayrıca bir bayram tebrikidir. Yine İbrahim Paşa'nın kudretinden, iyiliğinden söz edilir. Onun vezirliğe gelmesi ile karışıklık içinde olan devlete bir gün ışığı doğmuştur.

Tılısm-ı mülk ü milel hırz-ı cân-ı heft iklim

Penâh-ı devlet ü ikbâl âsaf-ı Ekrem

(Nedim Divanı/k.25/by.11/s.92)

Ülkenin ve milletin tılsımı, yedi iklimi canı gibi koruyansın. Devletin sığınağı olan kerem sahibi vezirsin.

Semiyi-i pâk-ı nebiyy-i kerîm İbrâhim

Ki dest-i cûduna dil-dâde cümle-i âlem

(Nedim Divanı/k.25/by.12/s.92)

O pak İbrahim nebi ile aynı adı taşıyan ki cömert eline bütün dünya gönül vermiş.

Vezîr-i devr-i zaman kim hameldeki hurşîd

Celâl ü câhına nisbetle bir emîn-i ganem

(Nedim Divanı/k.25/by.13/s.92)

Zamanın sadrazamısın, koç burcundaki güneş, büyüklüğüne ve itibarına bağlı bir koyun çobanıdır.

Eyâ vezîr-i kerem-pîşe sadr-ı alî-şân

Ki zât-ı pâkine mahsûsdur sunûf-ı himem

(Nedim Divanı/k.25/by.23/s.92)

Ey iyilik peşinde olan, şanlı sadrazami himmet türlerinin hepsi sena mahsustur.

Înâyetin ile âsûdedir yedi iklim

Himâyetin ile manzûmdur umûr-ı ehem

(Nedim Divanı/k.25/by.24/s.93)

Yedi iklim senin iyiliğinle gayretinle ayaktaadır. Önemli işler senin himayenle tanzim edilmiştir.

Bu 5 nolu kaside de İbrahim Paşaya sunulmuştur. Buna göre devlet ve millet onun çalışmaya olan merakı ile ayakta kalmaya devam ediyordu. Onun zamanında halk huzur ve güven içinde yaşamaktadır. Şair Nedim de kasidesinde İbrahim Paşa'ya bağlılığını dile getirmiştir.

26 nolu kasidede Sultan Ahmed'in, İbrahim Paşa'nın sarayına teşrifi konu alınmıştır. Hükümleri bütün dünyada kabul gören 3. Ahmed Sultan, İbrahim Paşa'nın

sarayına sohbeta gitmiştir. Sultan 3. Ahmed ve İbrahim Paşa'nın birlikte övüldüğü bu kasidede genellikle 3. Ahmed'e övgüde bulunulmuştur.

Ya'ni ikbâl ü saâdetle vezîr-i a'zamın

Sohbet-i helvâsına teşrîfin erzân eyledi

(Nedim Divanı/k.26/by.10/s.95)

Yani mutluluk ve talihle vezir-i azamın helva sohbetine şeref verdi.

Hamdü'li'llah yine ikbâl ile düstûr-ı güzîn

Geldi bu meclise mânend-i meh-i ferverdîn

(Nedim Divanı/k.28/by.1/s.98)

Allah'a Hamd olsun yine talihi ile seçkin vezir bahar mevsimindeki ay gibi bu meclise geldi.

Geldi bir debdebe vü haşmet ü 'unvân ile kim

Kıldı bircis-i felek yolda durup sad tahsîn

(Nedim Divanı/k.28/by.3/s.99)

Geldi bir haşmetli ve ulu ünvan ile ki jüpiter gezegeni bile yolda durup yüz kere alkışladı.

Sadr-ı pür-kevkebe kim bağçe-i lûtfunda

Pençe-i mihr gibi ser-zede tohm-ı zerrîn

(Nedim Divanı/k.28/by.5/s.99)

Görkemli sadrazamın iyilik bahçesinde güneş pençesi gibi altın tohumlar(fulya) baş vermiştir.

Yukarıda örnek beyitlerini verdiğimiz kaside İbrahim Paşa'nın Mustafa Paşayı ziyaretini konu alır. Yine İbrahim Paşa'dan övgüyle söz edilmiştir. O talihli, heybetli, itibar sahibi seçkin bir vezirdir. Getirildiği görevi layıkıyla yerine getirir.

Safâ geldin eyâ düstûr-ı zî-şân-ı kerem-perver

Hemîşe hazret-i Hak 'izz ü şânın eylesin ber-ter

(Nedim Divanı/k.29/by.1/s.99)

Safa geldin ey kerem sahibi şanlı vezir, Allah Te'âlâ daima şanını daha da arttırsın.

Cenâb-ı sıhr-ı hâs-ı muhterem kim yümn ile oldu

Veliyy-i ni'metinin re'fet-i teşrîfine mazhar

(Nedim Divanı/k.29/by.6/s.100)

Saygıdeğer hükümdarın has akrabası ki veli nimetinin şefkat ve uğurla onurlandırmasına mazhar oldu.

Sezâdır her ne rütbe iftihâr u ibtihâc etse

Ki kıldın hânesin teşrîf-i eltâfınla pür zîver

(Nedim Divanı/k.29/by.7/s.100)

Ne kadar sevinse ve iftihar etse de layıktır çünkü onun evinii iyilikseverliğiyle ve güzelliğiyle doldurdun.

Sen ol sadr-ı mu'azzamsın ki vasfın kılmağa tahrir

Çeker ser-safha-i gerdûna râh-ı kehkeşan mıstar

(Nedim Divanı/k.29/by.8/s.100)

Sen öyle ulu bir sadrazamsın ki övgünü yazmak için gökyüzü sayfası üstüne saman yolunu mıstar olarak çekmiştir.

Efendim hak bu kim bu meclis-i vâlâya hiç söz yok

Nişestinle husûsâ sadr-ı meclis buldu zîb ü fer

(Nedim Divanı/k.29/by.10/s.100)

Efendim bu yüce meclise söylenecek hiç bir söz yok doğrusu bu meclis senin oraya oturmanla can ve süs buldu.

Yukarıda sözü edilen kaside kasideden Sadrazam İbrahim Paşa'nın kethüda Muhammed'in damadını ziyarete gittiğini anlıyoruz. Kasidede; İbrahim Paşa'nın kişisel ve yöneticilik meziyetleri övülmüştür. Onun zamanında halk daima huzur, güven ve mutluluk içinde yaşamıştır.

Şâd geldin ey vezîr-i a'zam-ı mihr-iştihâr

Yümn-i teşrîfin ile oldu bu mesned kâmkâr

(Nedim Divanı/k.30/by.1/s.101)

Ey güneş gibi şöhretli vezir-i azam sevinç getirdin. Uğurlu gelişin ile bu makam istediğine kavuştu.

Şöyle pür-zîb eyledin bu bezmi kim ancak eder

Gülsitan bezmin kudûm-ı hurrem-i fasl-ı bahâr
(Nedim Divanı/k.30/by.2/s.101)

Bu meclisi, bahar mevsiminin sevinçli gelişi nasıl şenlendirirse öyle süsledin.

Hamdü'li'llah kim yine oldu bu devlet-hâneye
Sâye-i ikbâl ü câhın tâc-ı fark-ı iftihâr
(Nedim Divanı/k.30/by.3/s.101)

Allah'a şükürler olsun ki bu konağa yine senin talihin ve makamının gölgesi başına bir övünme tacı oldu.

Hamdü'li'llah kim yine ey ebr-i nisân-ı kerem
Sahâ-yı ümmîde oldu dâmenin gevher-nisâr
(Nedim Divanı/k.30/by.4/s.101)

Allah'a şükürler olsun yine ey iyiliğin nisan bulutu, ümit meydanına eteğin cevherler saçtı.

Hamdü'li'llah kim yine ey âftâb-ı ma'delet
Ferr ü tâbın saldı bu me'vâya nûr-ı i'tibâr
(Nedim Divanı/k.30/by.5/s.101)

Allah'a şükürler olsun ki yine ey adalet güneşi, ışığın ve canlılığın bu yurda, nurlu itibar saldı.

Bir hidîv-i muhterem bir dâver-i âlî-himem
Bir cihandâr-ı mu'azzam bir vezîr-i nâmdâr
(Nedim Divanı/k.30/by.10/s.102)

Saygıdeğer sadrazam yüce iradeli vezir-i azam. Büyük dünya hakimi, nam salmış bir vezir...

Nedim yukarıda örnek beyitler seçtiğimiz 30 nolu kasidede yine Sadrazam İbrahim Paşa'nın kethüda Muhammed'i ziyarete gitmesini konu almıştır. Kasidede İbrahim Paşa'nın sadrazamlığa gelmesi ve böyle büyük bir yöneticinin devletin başına gelmesinin önemi anlatılır. O adaletin temeli ve cömertliğin menba'ı olmuştur.

Eyâ vezîr-i kerem-pîşe sadr-ı âlî-şân
Müşerref oldu kudûmunla bu bülend-eyvân

(Nedim Divanı/k.32/by.1/s.104)

Ey iyiliksever, şanlı sadrazam, bu yüksek eyvân ayak basmanla şeref buldu.

O rütbe feyz ü safâ verdi makdemin ana kim

Verür o gûne safâyı girince sîneye cân

(Nedim Divanı/k.32/by.5/s.104)

Gelişin, vücuda can gelmesi gibi, o kadar feyz ve safa verdi.

Nice beyân edelim vasfını bu lûtfun kim

Kapında her birimiz oldu fâyikü'l-akrân

(Nedim Divanı/k.32/by.7/s.104)

Bu iyilikle dolu övgünü ne kadar anlatalım ki her birimiz, senin kapında, akranlarından üstün oldu.

Gelüp bu meclise fasl-ı bahâr veş kıldın

Misâl-i gül dil-i sıhr-i güzînini handân

(Nedim Divanı/k.32/by.9/s.105)

Bu meclise bahar mevsimi gibi gelince seçkin akrabanın kalbini gül gibi açtın.

32 numaralı kaside İbrahim Paşa'nın helva gecesinde Kapudan Mustafa Paşa'ya konuk olarak gitmesini anlatır. Onun oraya teşrifi ile o mekan bahar mevsimi gibi olmuştur. O meclistekilere mutluluk veren iyilik ve cömertlik peşinde olan bir sadrazamdır.

Sadr-ı eyvâna ki ol sadr-ı cihanban geldi

Meclisin sînesine sanki heman can geldi

(Nedim Divanı/k.34/by.1/s.107)

Divanhaneye o dünyayı yöneten sadrazam gelince sanki meclisin göğsüne derhal can geldi.

Mevc mevc olsa n'ola lücce gibi nûr-ı surûr

Bezme ikbâl ile ol mihr-i dıraşan geldi

(Nedim Divanı/k.34/by.2/s.107)

Sevinç veren nur engin sular gibi dalga dalga olsa nolur. Meclise talih ile o parlayan güneş geldi.

Andelbânım kıldı yine leb-rîz-i neşât
Gülerek devlet ile gül gibi handan geldi

(Nedim Divanı/k.34/by.3/s.107)

Bülbüllerim gülerek devleti yine sevinçle doldurdu, çünkü mutlulukla gül gibi gülen geldi.

Gülsitan seyrine evvel gidilirdi ammâ
Şimdi bu debdebeyi seyre gülistan geldi

(Nedim Divanı/k.34/by.8/s.107)

Önceleri gül bahçesini seyretmeye gidilirdi ama şimdi bu büyük, ulu görkemi görmeye gül bahçesi geldi.

Bu kaside 11 beyit olup örnek olarak aldığım beyitlerde İbrahim Paşa'nın sadarete gelmesi ve onun bu göreve gelmesiyle devlet ve halk üzerinde oluşan etkiler anlatılmaktadır. İbrahim Paşa'nın sadrazam olması devletin başına konan bir talih kuşu gibi karşılanmıştır.

5.5 ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI

Şeyhülislam Esad Divanında Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulan dört kaside bulunmaktadır. Bunlar; 7, 9, 10 ve 11 nolu kasidelerdir.

Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vakâr kim
Endîşe-i derûnı mühimmât-ı dîn ola

(Şeyhülislam Esad Divanı/k.7/by.28/s.62)

İskender gibi ağırbaşlı ve adaletli vezirin gönlüdeki düşünce dinin gerekleri ola.

Vezîr-i a'zam u dâmâd-ı şehriyâr-ı cihân
Semiyy-i bânî-i beyt-i mükerrerrem-i Settâr

(Şeyhülislam Esad Divanı/k.9/by.29/s.70)

Ey vezir-i azam, diünya padişahının damadı,Allah'ın muhterem evini inşa eden ile adaşsın.

Ol âsaf-ı 'âlî ki Benân-ı keremiyle

Hükmi revîş-âmûz-i mezâyâ-yı kalemdir

(Şeyhülislam Esad Divanı/k.10/by.25/s.75)

O yüce vezirin bağıslayan parmaklarıyla verdiği hüküm,kaleminin meziyetlerinin süsüdür.

Âsaf-ı muhteremâ dâver-i mahz-ı keremâ

Ey bihîn gevher-i gencîne-i 'adl-efzâyî

(Şeyhülislam Esad Divanı/k.11/by.39/s.80)

Ey saygıdeğer ve cömertliğin ta kendisi olan vezir, ey adalet arttırıcı hazinenin en iyi incisi.

Şeyhülislam Esad Bey; İbrahim Paşa için yazdığı bu kasidelerde İbrahim Paşa'yı vezirlik, cömertlik, adalet, dindarlık bakımından övmüştür. İbrahim Paşa zamanında halkın huzuru ve güvenliği artmış, ülkeye bolluk gelmiştir. İbrahim Paşa'nın varlığı sadaret makamına şeref vermiştir.

5.6 RAHMİ DİVANI

Rahmi Divanı'nda Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulmuş 3 kaside bulunmaktadır: Bunlar; 3, 4. ve 5.

Meymenetlerle yine İd-ı meserretedir gelen

Mevsim-i şādī zamân-ı şevk ü behcetdir gelen

(Rahmi Divanı/k.3/by.1/s.4)

Uğurlarla gelen yine sevinç bayramıdır; neşe mevsiminin ulu ve sevinçli zamanıdır gelen.

Sadrazam İbrahim Paşa için yazılan bu kasidede genel olarak baktığımızda onun vezirliği başta olmak üzere kahramanlığının, dindarlığının, kişiliğinin ve cömertliğinin övüldüğünü görmekteyiz. Bu beyitte İbrahim Paşa'nın sadrazamlıkta olmasının uğurundan bahsedilmektedir. Onun zamanında halk huzur ve neşe içindedir.

İbrahim Paşa İslam'ın da koruyucusudur. O safları yaran yiğit(s.5/by.9)İran'ı viran eyleyip İslam ülkesine ganimetler bağıslamıştır.(s.5/by.10)

Zihî sadr-ı kerem-ver saf-ı sâhib-mürüvvet kim

Nigâh-ı iltifâtı kimyâdır ehl-i irfâna

(Rahmi Divanı/k.4/by.11/s.8)

Ne güzel cömert sadrazam, yiğitlik, mertlik sahibi vezir ki bakışının iltifatı irfan sahiplerine kimyadır.

Keremde, merhamette, cömertlikte ve adalette onun benzeri gelmemiştir. (s.8/by.12) Onun cömertliği tarihi şahsiyetlerden Hatem'e, vezir Yahya Bermeki'ye Ma'an'a benzetilerek anlatılmaya çalışılmıştır. (s.8/by.13) Hepsinin cömertliğini toplasan bile Sadrazam İbrahim Paşa'nın cömertliğine yetişemezler.

Minnet Allâha bize ma raz-ı irfân etdi

Böyle bir sadr-ı kerem-kâr u sûtüde-siyeri

(Rahmi Divanı/k.5/by.5/s.10)

Çok şükür Allah'a bu irfan sahibini(irfanın çıkış kaynağını), cömertlik dağıtanı ve ahlaki övüleni bize sadrazam etti.

Bu beyitte Sadrazam İbrahim Paşa gibi bilgi kaynağının, ahlaklı ve cömert birisinin devletin ikinci adamı olmasından dolayı şükredilir. Onun bir bakışı sayesinde işi altın olur.(s.10/by.6)

5.7 RÂŞİD (VAK'ANÜVİS) DİVANI

Raşid divanında Sultan 3. Ahmed Han ve İbrahim Paşa'nın ortak övüldüğü 3 kaside vardır. Bu kasideler de 11, 12. ve 19. kasidedir. Sadece Sadrazam İbrahim Paşa'nın övüldüğü kasideler; 16, 18, 20. ve 21. kasidelerdir.

Vezîr-i a zam İbrâhîm Pâşâ-yı keremver kim

Atâ-yı Bermekî bir katredür bahr-i nidâsında

(Râşîd Divanı/k.11/by.78/s.148)

Cömert vezir İbrahim Paşa ki, Bermekilerin cömertliği nida denizinde bir katredir.

İbrahim Paşa'nın vezirlik vasıflarının ve cömertliğinin övüldüğü bu kasidede İbrahim Paşa'nın cömertliği Bermekilerden bile fazladır. Onun sayesinde halkta onun cömertliğinden fayda bulmayan kalmamıştır. İbrahim Paşa ve 3. Ahmed Han'ın övüldüğü diğer kasideler 12. ve 19. kasidelerdir. Biz örnek olarak sadece İbrahim Paşa'nın övüldüğü beyitleri seçtik.

Vezîr-i a zam İbrâhîm Pâşâ-yı mu azzam kim
Anuñla faħr iderse vechi var ol mesned-i sâmi
(Râşîd Divanı/k.12/by.8/s.151)

O muazzam sadrazam İbrahim Paşadır ki, o yüce mevki onunla ne kadar iftihar etse yeri vardır.

Müşîr-i Erdşîr-etvâr İbrâhîm Pâşâ kim
Vücûdı sadra revnak âleme emn ü emân virdi
(Râşîd Divanı/k.19/by.19/s.165)

Erdeşir tavırlı İbrahim Paşa'nın varlığı sadarete parlaklık, dünyaya korkusuzluk ve güvenlik verdi.

Bu iki beyitte de İbrahim Paşa'nın vezirlik vasıfları övülmüştür. O geldiği mertebeyi fazlasıyla hak eden bir sadrazamdır. Sadaret onunla mutluluk dolmuştur ki onun vezirliği ile ne kadar övünseler azdır. Eski İran hükümdarlarından Erdşîr'e benzetilerek yüce vasıfları övülmüştür.

Raşid Divanında sadece İbrahim Paşa'nın övgüsü için yazılmış 4 kaside bulunmaktadır. Bunlardan ilki 16. kasidedir.

Pîrâye-i sadr olmadı zâtuñ gibi aslâ
Bir lutfi füzûn re'feti çok himmeti âlî
(Râşîd Divanı/k.16/by.4/s.160)

Bu sadaret makamını, senin zatın gibi lutfu çok, merhameti çok, himmeti yüce başka bir kimse süslemedi.

İbrahim Paşa'nın cömertliği bolluk getirmiştir. Merhameti ise ülkede adaleti sağlamıştır. O gayretli kişiliği sayesinde vezirliğinde yükselmiştir.

Sadr-ı a'zam sıhr-ı şâhen-şâh-ı Efrîdûn-haşem

Ya ni İbrâhîm Pâşâ-yı kerîm ü kâmkâr

(Râşîd Divanı/k.18/by.7/s.163)

Feridun maiyetli şahlarşahının akrabası ve sadrazamı yani muradına ermiş cömert İbrahim Paşa.

Bu kasideye göre İbrahim Paşa'nın vezirlik vasıflarının ve cömertliğinin övüldüğünü görürüz. Padişahın akrabası olması nedeniyle soylu bir ailenin mensubu olmuştur. Sadece İbrahim Paşa'nın övüldüğü diğer bir kaside de 20. kasidedir.

Saff-der-i pür-re fet İbrâhîm Pâşâ kim kerem

Zâtına nisbet tırâz-ı in'hisâr olmakdadur

(Râşîd Divanı/k.20/by.21/s.171)

Safları yaran çok merhametli İbrahim Paşa'nın cömertlik kişiliğinin süsüdür.

Bu beyitte İbrahim Paşa vezirliği, cömertliği ve kahramanlığı gibi birkaç değişik yönden övgüye layık bulunmuştur. Kasidenin genelinde de bu dağılım geçerlidir. Adaletli yönü ise; Dâdâr-ı Efrîdûn-haşem denilerek aktarılmıştır.

Ol Halîl-a'hlâk kim bârân-ı ebr-i himmeti

Virdi feyz-i gülsitân zulm ü sitem nîrânına

(Râşîd Divanı/k.21/by.25/s.178)

Halil ahlakının gayret bulutunun yağmuru zulüm ve sitem cehennemine gül bahçesinin bolluğunu bereketini vermiştir.

Raşid Bey'in Sadrazam İbrahim Paşa'yı övmek için yazdığı son kaside olan 21. kasidede onun güzel ahlakını anlatmaktadır. Kaside de sadrazamlık vasıfları övülürken zaman zaman kozmik unsurlardan da yararlanılmıştır; Mihr-i âlî-câh (s.178/by.23) buna örnek övgü kalıbıdır.

5.8 SEYYİD VEHBİ DİVANI

Seyyid Vehbi Divanında Sadrazam İbrahim Paşa'ya; 6, 9, 22, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 56. ve 57 nolu kasideler sunulmuştur.

İtmeseydi terbiyet kanda bulurdu cāy-ı mihr

Āsaf İbrāhīm Paşa gibi sadr-ı kām-kār

(Seyyid Vehbi Divanı/k.6/by.43/s.64)

Eğer İbrahim Paşa gibi cömert bir vezir terbiye etmeseydi o yüce makam böyle bir sadrazamı nerede bulabilirdi.

Sultan 3. Ahmed ile İbrahim Paşa'nın birlikte övüldüğü bu kasidenin başlarında Sultan 3. Ahmed daha sonra İbrahim Paşa övülmüştür. İbrahim Paşa methedilirken kimi zaman kozmik unsurlardan yararlanılmıştır.

Ya'ni hem-nām-ı şerefmend-i Ḥalīl İbrāhīm

Ki cihan mastaba-i ni'metine mihamdur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.9/by.13/s.73)

Yani sen şerefli Halil İbrahim ile adaşsın ki dünya senin nimet sedirine konuk olur.

Halil İbrahim ile adaş olan yüce sadrazam cömertlikte ona benzetilmiştir. Onun nimet sofrasına herkes davetlidir.

Cem-dāsītān musahib-i sultān-ı kām-rān

Kim şevk-i vasfi ebkeme gūş u zebān virür

(Seyyid Vehbi Divanı/k.32/by.14/s.139)

Cem destan, isteğine kavuşmuş sultanın arkadaşı ki vasfının şevki dilsiz bile kulak ve dil verir.

Sultan 3. Ahmed'in hem sadık dostu hem de veziri olan İbrahim Paşa'nın vezirlik vasıfları o kadar üstündür ki dilsiz olan biri bile onu övmek için konuşmaya başlar.

Dāveri-i fitrī-şiyem kām-āver-i ḥulk-ı kerem
Māye-baḥş-ı kân u yemm baḥşende-i mahsül-i kân
(Seyyid Vehbi Divanı/k.33/by.58/s.147)

Doğuştan vezir yaratılışlı, cömertlik ahlakınının gereğini yapan, maden ve denize maya bağışlayan, cevheri madene bağışlayan(sın).

İbrahim Paşa'nın gidişine (ölümüne) bir tarih olan bu kaside de onun ahlakı, cömertliği ve vezirliği övülmektedir.

Destür-ı harem-perver-i şāhenseh-i ālem
Dāmād-ı kerem-güster-i mümtāz-ı şehandur
(Seyyid Vehbi Divanı/k.34/by.31/s.151)

Dünya padişahının hareminded yetişen, cömert padişahlar padişahının damadı ve veziri.

Ya ni sadru'l-vüzerā āsaf-ı yektā ki Ḥudā
Eyledi bā is-i āsāyiş-i ḥalk-ı dünyā
(Seyyid Vehbi Divanı/k.35/by.15/s.155)

Vezirlerin başı, biricik vezir ki Tann onu dünya halkının asayişinin sebebi eyledi.

Sadrazam İbrahim Paşa vezareti sırasında cömertliği ve adaleti ile halkın güvenliğini sağlamış bir sadrazamdır. Allah ona bu yüce görevi nasip etmiştir ve İbrahim Paşa da yaptıklarıyla buna layık olmuştur.

Ya'ni vekīl-i metlak-ı sultān-ı şark u garb
Kim mesnedi serīr-i Ḥamel'den nişān olur
(Seyyid Vehbi Divanı/k.36/by.7/s.158)

Yani doğunun ve batının sultanının mutlak vekilinin rütbesi koç burcundan nişan verir.

Ya ni İbrāhīm Paşa kim tevārīḥ-i selef
Yazmamış sadr-ı vezāretde anuñ akrānını
(Seyyid Vehbi Divanı/k.37/by.13/s.163)

Yani İbrahim Paşa ki vezirlik sadaretinde onun akranını bizden öncekilerin (dedelerimizin) tarihinde bile yazmamıştır.

İbrahim Paşa 13 yıl süren sadrazamlığı sırasında padişahın damadı ve veziri olarak onu vekili olmuştur. Öyle ki onun değerli sadrazamlık vasıflarının başka bir benzeri yoktur. Tarihte de ona benzer bir sadrazam görülmemiştir.

İhsānı revāc-efgen-i bāzār-ı Mīnā'dur

Bāb-ı keremi Ka'be-i ulyā-yı zemāne

(Seyyid Vehbi Divanı/k.38/by.33/s.170)

Onun ihsanı, bağışlayıcılığı Mina pazarının değerini düşürür. Onun cömertlik kapısı dönemin insanların yüce Ka'besidir.

İbrahim Paşa cömertliği ile Ka'benin yüce kapısına benzetilmiştir. Akıllı oluşu yönüyle İbni Sinâ'ya benzetilmiştir. Şan ve şeref onunla başlamıştır.(s.173/by.76) O zamanın şî'râ yıldızıdır. (s.173/by.78)

Dāver-i bahr-i kef ü gevher-i ikbāl-sadef

Āsaf-ı eşref ü dāmād-ı hūdāvend-i enām

(Seyyid Vehbi Divanı/k.39/by.29/s.177)

Ey cömert, deniz avuçlu, ikbal sedefli cevher, bütün halkın hükümdarının damadı ve şerefli veziri.

Ramazaniye olan bu kaside de başlangıç kısmı ramazan konusuna tahsis edilmiştir. Bu beyitte ise; İbrahim paşa'nın bitmek tükenmek bilmeyen cömertliği denize benzetilmiştir. O devletin başına gelen bir talihtir, cevher kadar kıymetlidir.

Ey āsaf-ı sipihr-cenāb u melik-sıfat

Ey sadr-ı bedr-kevkeb ü hūrşīd-menzilet

(Seyyid Vehbi Divanı/k.40/by.1/s.181)

Ey gökyüzü makamlı hükümdar özellikli vezir, ey dolunay yıldızlı güneş makamlı sadrazam.

Bu beyitte kişilik özellikleri, benzetmeler yapılarak övülmüştür. Onun vezirlik rütbesini anlatmak için şair kozmik unsurlardan yararlanmıştır.

Yegâne sadr-ı mükerrerrem vezîr-i a zam kim

Du'âsı rûze gibi farz her lisân üzre

(Seyyid Vehbi Divanı/k.41/by.4/s.186)

O tek, eşsiz ve saygın sadrazamın duası her dil üzerinde oruç gibi farz olur.

Ramazan bayramı vesilesiyle yazılan 41. kasidede yine İbrahim Paşa'nın güzel vasıfları övülmüştür. Şairin yaptığı benzetmeler ramazan ayının farzlarından yararlanarak yapılmıştır.

Âlemün dirlügi enfâs-ı şerîfünle imiş

Nutk-ı pākūn dem-i Īsâ ile olmuş tev'em

(Seyyid Vehbi Divanı/k.42/by.2/s.192)

Dünyanın dirliği ve düzeni senin şerefli nefesinmiş, temiz sözlerin Īsâ'nın nefesi ile ikizdir.

İbrahim Paşa'nın sağlık bulması sebebiyle yazılan bu kasidede onun zamanı Īsâ zamanına benzetilmiştir.

Ey sadr-ı güzin görse seni dirdi Alî Şîr

Hiç söz olamaz böyle gerek işte vezâret

(Seyyid Vehbi Divanı/k.43/by.3/s.195)

Ey seçkin sadrazam Ali Şir seni görse, hiçbir söze gerek yok vezirlik işte böyle olmalı derdi.

İbrahim paşa öyle bir sadrazamdır ki onu övmek için Ali Şir bile bir söz bulamaz, bulmak istemez. Vezirlik vasıflarını tamamen üstünde barındıran bu kişiye söylenecek söz bulmak çok zordur.

Merhabâ şâh-ı felek-kadrün vezîr-i bihteri

Merhabâ ey şehsüvâr-ı rûzgâruñ saf-deri

(Seyyid Vehbi Divanı/k.44/by.1/s.197)

Merhaba ey felek değerindeki şahın pek iyi veziri, merhaba ey zamanın iyi ata binicisi, safları yaran yiğidi.

Seyyid Vehbi İbrahim Paşa'ya sunduğu 44. kasidede de onun vezirlik vasıflarını benzetmeler yapar övmüştür. O peygamberin sünnetlerini uygulayan (s.197/by.3), cennetler tubasının fidanıdır.(s.198/by.8) O cömertlik denizinin cevheri ve kaynağıdır.(s.198/by.17)

Mazhar-ı ism-i Rahım olduğına şek yokdur

İ'tikād itmeyenün şübhe var İslām'ında

(Seyyid Vehbi Divanı/k.46/by.19/s.203)

Senin Allah'ın Rahim ismine mazhar şüphe yoktur; buna inanmayanın İslamiyet inancında şüphe vardır.

Yine Ramazaniyye olan bu kasidede konuya uygun olarak inançtan ve dinden bahsedilir.

Cihan-mekremet iklim-i himmet ālem-i devlet

Muhīt-i cūd-ı re' fet hāvi-i evsāf-ı řitādur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.47/by.16/s.205)

Dünya kadar cömert, gayret iklimi, devlet sancağı, cömertlik ve merhamet okyanusu, kış tasvirini ihtiva eder.

Seyyid Vehbi 47. kasideyi sadece Sadrazam İbrahim Paşa'nın övgüsü için tahsis etmiştir. O kutlu hükümdarın adaletli veziridir. Devlet onun gayretleri sayesinde sıkıntı ve dertten kurtulmuştur.

Mesned-ārā-yı nigīn āsaf-ı ekrem ki olur

Felek engüştine firuze müdevver hātem

(Seyyid Vehbi Divanı/k.48/by.8/s.207)

Saygıdeğer sadrazamlık makamını süsleyen vezirin felek, parmağındaki yuvarlak firuze yüzüktür.

Sütüde āsaf-ı ekrem semiyi-i cedd-i Nebi

Vezir-i a'zam u dāmād-ı řehriyār-ı reşid

(Seyyid Vehbi Divanı/k.49/by.13/s.210)

Hız Muhammed'in dedesinin adaşı olan, övülmeye değer saygıdeğer vezir, doğru yolu tutan, akıllı padişahın damadı ve en büyük veziri.

Bu kasidede Seyyid Vehbi; İbrahim Paşa'nın mühürlü yüzüğünü konu olarak almış ve bu yolla vezirliğini övmüştür.

Hem-nām-ı Ḥalīl-i Samedīsın ki cihanda

Baḥtuñ gibi ḥān-ı keremūñ oldu güşāda

(Seyyid Vehbi Divanı/k.50/by.19/s.212)

Dünyada Allah'ın dostunun adaşısın. Bahtın gibi cömertlik sofran da açık oldu.

Sihriyyet-i şāhī ile menşūr şerefde

Ünvānınuñ elkāb-ı karābet var içinde

(Seyyid Vehbi Divanı/k.51/by.22/s.215)

Padişahın akrabalığı ile şeref bulmuş, ünvanında yakınlık lakapları vardır.

Sadrazam İbrahim Paşa sultan 3. Ahmed'in damadı olması dolayısıyla saygı ve sevgi görmüş birisidir. Onun üstün vasıfları padişaha damat olmasıyla görülmeye başlanmış ve unvanı bu yolla yayılmaya başlamıştır.

Dāverā Cem-menişā āsāf-ı gevher-pāşā

Lutf u ihsān ü kerem sen gibi paşada olur

(Seyyid Vehbi Divanı/k.52/by.12/s.218)

Ey Cem tabiath (huylu) cevher saçan sadrazam, iyilik, bağış ve cömertlik senin gibi paşada olur.

Hümāyun-gevherā baḥtuñ gibi ıydüñ sa ĩd olsun

Hemīşe şāduman ol her günüñ eyyām-ı ıyd olsun

(Seyyid Vehbi Divanı/k.55/by.1/s.221)

Ey mübarek cevherli, talihin gibi bayramın da uğurlu olsun. Daima sevinçli ol, her günüün bayram günü gibi olsun.

Reşk o dâru z-zayf-i lutf u rahmetüñ mihmânına

Kim aña Hak zât-ı İbrâhîm’i itmiş mîz-bân

(Seyyid Vehbi Divanı/k.56/by.4/s.222)

İyilik ve rahmetin misafirhanesindeki misafiri kıskan ki Allah ona İbrahim gibi bir ev sahibi nasip etmiştir.

Kurban bayramı vesilesiyle İbrahim paşa için yazılmış olan bu kasidede ağırlıklı onun cömertlik yönü övülmüştür.

Ya’ni Sultân Ahmed’üñ dâmâdı sadr-ı a zâmı

Âsaf İbrâhîm Paşa-yı ehâlî-pervere

(Seyyid Vehbi Divanı/k.57/by.6/s.223)

Yani Sultan Ahmed’in damadı ve veziri, ahaliyi (halkı) ağırlayan İbrahim Paşa’ya.

Seyyid Vehbi’nin İbrahim Paşa için yazdığı bu kaside bir teşekkür kasidesidir. Müderrislikte ikinci yüksek rütbeye atanan Vehbi teşekkür niteliğindeki bu kasidesinde İbrahim Paşa’nın vezirliğini ve cömertliğini övmüştür.

5.9 ŞAKİR DİVANI

Şakir Divanında Sadrazam İbrahim Paşa için 6 kaside sunulmuştur. Bunlar; 5, 6, 10, 12, 17. ve 24. kasidelerdir.

Olsa mir ât-ı felek pertev-rübâ-yı cebhesi

Gösterirdi her zamân bir mâh-ı şeb-ârâ-yı îd

(Şakir Divanı/k.5/by.13/s.22)

Eğer felek aynası yüzünün ışığını kapsaydı her zaman bayram gecesini süsleyen ayı gösterirdi.

Gökyüzünün aynası gibi olan sadrazam İbrahim Paşadır. İbrahim Paşa burada geceyi aydınlatan aya benzetilmiştir.

Sadr-ı a zam sıhr-ı hâkân-ı mu azzam kim olur

Cebhesinden rûz revîş-i leyle-i deycür-ı îd

(Şakir Divanı/k.6/by.10/s.24)

O ulu padişahın akrabası ve sadrazamıdır ki alnından bayramın karanlık gecesi aydınlanırdı.

Bu beyitte İbrahim Paşa'nın vezirliği övülmektedir. Padişahın akrabası ve arkadaşı olarak övgüye layık olmuştur. Karanlık geceyi aydınlatan gün ışığı gibidir. İbrahim Paşa'nın kişiliği eşsiz bir cevhere benzetilmiştir.(s.24/by.13)

Ne Rüstemde ne Behmende ne bir mîr-i müselleme

Komaz tâb-ı tahammül etdirir çâk-ı girîbânı

(Şakir Divanı/k.10/by.20/s.34)

Ne kabul gören bir kumandanda ne Rüstem'de Ne Behmen'de tahammül gücü bırakmadı, onlara yaka yırttırdı.

Bu kaside İbrahim Paşa'nın kahramanlık yönü övülürken tarihi şahsiyetlere telmihte bulunulmuştur. Onlarla karşılaştırılarak hepsinden daha güçlü kuvvetli olduğu anlatılmıştır.

Sadr-ı mu zzamı ki anuñ re y-i sâ ibi

Rükn ü esâs-ı devlet ü şevket degil midir

(Şakir Divanı/k.12/by.10/s.40)

O büyük sadrazamın isabetli görüşü, devletin temel direği ve ululuk sebebi değil midir?

Bu beyitte onun vezirlikteki marifetleri, ileriye görüşü övülmüştür. O devletin padişaktan sonra gelen ikinci adamıdır. Bu kaside 3. Ahmed ve İbrahim Paşa'nın birlikte övüldüğü kasidedir.

Bir böyle şehryâr-i Süleymân-şükûhe Hakk

Zâtûñ gibi bir âsaf-ı mu ciz-beyân verir

(Şakir Divanı/k.17/by.16/s.53)

Böyle Süleyman gibi ululuğu olan padişaha, Allah senin gibi mucize beyanlı bir sadrazam verir.

Bu kasidenin başların Sultan 3. Ahmed övülmüştür. Daha sonra İbrahim Paşa'nın vezirliği övülmeye başlamıştır. Allah O yüce padişaha onun gibi bir sadrazamı nasip etmiştir.

Sadr-ı âlî-kevkeb İbrâhîm Paşa kim felek

İrtifâ-yı tâli iyle bahs u istidlâl eder

(Şakir Divanı/k.24/by.15/s.73)

Felek, yüce yıldızlı sadrazam İbrahim Paşa'nın talinin yüceliğiyle iddia eder ve delil gösterir.

Burada İbrahim Paşa'nın talihi çeşitli tabiat ve kozmik unsurlara benzetilerek övülmüştür. Bu beyitte yıldızla benzetilmiştir. Hem kişiliği, hem de rütbesi bakımından tevriyeli olarak alabiliriz. Kasideye baktığımızda cömertliğinin de; âzmâ-yı mekrümet (s.73/by.16), âşiyân-ı himmet-vâlâ(s.73/by.18) gibi övgü kalıpları kullanılarak anlatıldığını görmekteyiz.

5.10 ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI

Şeyhülislam İshak Divanında Sadrazam İbrahim Paşa'ya 3 kaside sunulmuştur: 20, 23 ve 25 nolu kasideler.

Divanda İbrahim Paşa'ya sunulan ilk kaside de onun kahramanlığı, vezirliği, cömertliği sıklıkla övülmüştür. Birkaç beyitte de adalet yönü övülmeye layık bulunmuştur.

Bülend-kevkebe sâhib-kırân-ı kişver-i cûd

Elinde nîze-i rümmânî-i kerem-rânı

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.20/by.8/s.191)

Elinde nar ağacından muzrağıyla cömertlik ülkesinin fethedeni ve yüce görkemli sadrazam.

Kasidenin geneline baktığımızda İbrahim Paşanın şanı yüce, şanlı vezir, gönlü besleyen bir sadrazam olarak övüldüğünü görmekteyiz. (s.193/by.30-by.32)

Diğer bir kasideye baktığımızda da benzer yönlerinin övüldüğünü görüyoruz. 23. kasidede İbrahim Paşa'nın cömertliği kimi zaman kozmik unsurlardan yararlanılarak, kimi zaman da tarihi şahsiyetlere telmihte bulunularak anlatılmıştır.

Sadr-ı Hâtem-menişin bâd-ı 'atâsıyla bahâr

Neş'e-bahşâ-yı dil-i 'âlemiyân oldu yine

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.23/by.7/s.206)

O Hatem huylu vezirin cömertliğinin rüzgarı ile bahar, yine dünyanın gönlini neşelendirdi.

Burada Hatem'e benzetilerek cömertliği anlatılmak istenmiştir.

Şeyhülislam İshak Bey'in divanında Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunduğu son kaside 25. kasidedir. Bu kasidede de diğerlerinde olduğu gibi cömertliği, vezirliği ve kişiliği övülmüştür. Diğer kasidelerden farklı olarak dindarlık yönüne de değinilmiştir.

Zât-ı zî-şânıdır ol dâver-i 'âlî-menîşin

Sıhr-i sultân-ı cihân sâye-veş-i zıll-ı Hudâ

(Şeyhülislam İshak Divanı/k.25/by.30/s.215)

O namlı, yüce karakterli padişahın akrabası olan sadrazam, Tanrı'nın gölgesi olan sultanın gölgesi gibidir.

Bu beyitte İbrahim Paşa'nın hem vezirliği hem kişiliği hem de dindarlığı övülmüştür. Kasidede onun cömertliği bağış göğünün şevkini kıran gül bahçesine benzetilmiştir. (s.213/by.9)

5.11 MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI

Sadrazamlığı sırasında İbrahim Paşa, zamanın en cömert, en adil kişisidir. Onun sahip olduğu bu kudret onu zamanın iftihar edilen vezirlerinden biri yapmıştır. Devletin kolu kanadı olmuştur. Askerlik yönü kuvvetli olduğundan Eski İran kahramanlarından Zal'ın oğlu Rüstem'e benzetilmiştir ve onun gibi hikâyelere konu olacaktır. O aydınlık gökyüzünün güneşidir.(s.131/by.36) İbrahim Paşanın benzetildiği kişilere baktığımızda tarihte çeşitli yönleriyle ünlenmiş kişileri görmekteyiz. Bunlar; Tehemten, Cemşid, Cem, Hatem gibi kişilerdir. Adaletli oluşuyla Rüstalis'e benzetilmiştir.

Yegâne sadr-ı a'zam iftihâr-ı dûde-i âlem

Vezîr-i Cem-şiyem mesned-fürûz-ı kâr-fermâyî

(Mirzazade S.Divanı/k.23/by.14/s.129)

O dünyanın iftihar ettiği, eşsiz sadrazamdır. Tabiatı Cem gibidir, iş buyuruculuk rütbesini aydınlatandır.

Zahîr-i saltanat bâzû-yı devlet heykel-i himmet
Tehemten-mankabet şîrînsitân-ı saff-ı ârâyî
(Mirzazade S.Divanı/k.23/by.16/s.129)

O saltanatın görünen yüzü, devletin kuvveti, himmetin heykeli olmuştur. Asker saflarını tatlılıkla almıştır ve Tehemten gibi hikâyelere sahip olmuştur.

5.12 ANTAKYALI MÜNİF DİVANI

Bu kaside şehid olmuş olan İbrahim Paşa için yazılmıştır. Sadrazamlığı sırasında İbrahim Paşa zamanın en cömert, en adil kişisidir. Ona hediye edilen bu kudret başka bir sadrazama nasip olmamıştır. Onun askerlik yönüne de kaside içinde değinilmiştir. Onun savaşçı yönü Neriman'a benzetilmiştir. Zaferler kazanan avcı bir kuş gibidir. Fazilet ve hünerde Hz. Muhammed'e benzetilmiştir. Perhizde ve ittikada Bayezid'e benzetilmiştir. İbrahim Paşanın benzetildiği kişilere baktığımızda onun dinî yönünün de övüldüğünü görmekteyiz. İslam dininin koruyucusu o olmuştur.

Ol daver-i zamâne ki hûrşîd-i re'yidür
Deycûr-sûz-ı leyle-i zalmâ-yı rûzgâr
(Antakyalı Münif Divanı/k.3/by.21/s.31)

O güneş gibi görünen zamanın veziri, o zamanın gece karanlığını dağıtan vezir.

Ol saf-der-i ferîd ki sâñî-i gevheri
Bir pâdişâha olmadı ihdâ-yı rûzgâr
(Antakyalı Münif Divanı/k.3/by.22/s.31)

O, saf yarıcı biricik vezirin cevherinin bir ikincisi herhangi bir padişaha hediye edilmedi.

Kutb-ı medâr-ı ma'delet ü kân-ı mekremet
Destûr-ı bî-müdânî vü hem-tâ-yı rûzgâr
(Antakyalı Münif Divanı/k.3/by.24/s.31)

Adaletin etrafında döndüğü, iyilik kutbu. Zamanda eşi benzeri olmayan sadrazam.

Sadr-ı zafer-medâr u Nerîmân-ı kârzâr

Yek-tâ süvâr-ı arsa-i heycâ-yı rûzgâr

(Antakyalı Münif Divanı/k.3/by.25/s.31)

Savaşın Neriman'ı ve zaferlerin merkezi sadrazam. Zamanın savaş meydanındaki tek süvari.

Şair bu kasidesinde İbrahim Paşayı şöyle övmüştür. O İslam dinini yaymaya çalışan ve koruyan bir sadrazamdır. Zamanın peygamberi olarak görülür. İbrahim Paşa cömertlik ve adalet kaynağı gibidir. Bu kasidede de İbrahim Paşa tarihte üne sahip olan şahıslara benzetilmiştir. İskender gibi yırtıcıdır, onun değeri Cem gibidir ve zamanın Feridun'udur. Ayrıca İslam dinini yaymaya çalışan halifelere benzetilmiştir. Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Ebubekir gibi önemli bir makamda görülen sadrazamdır. Hz. Muhammed gibi zamanın peygamberi olmuştur.

Ey sadr-ı felek-pâye Sikender-der-i devrân

Cem-kadr-i hümâ-sâye Feridûn-fer-i devrân

(Antakyalı Münif Divanı/k.4/by.1/s.35)

Ey İskender makamlı, gök mertebesindeki sadrazam. Feridun gibi iyilikleri dünyaya yayılmış, Cem gibi kıymetli sadrazam.

Dâdâr-ı Alî-menkabe Sıddîk-sadâkât

Kerrâr-ı Ömer-kevkebe şîr-i ner-i devrân

(Antakyalı Münif Divanı/k.4/by.2/s.35)

Adaletiyle Hz. Ali menkabeli, sadakatta Hz. Ebubekir gibi olan hükümdar. Hz. Ömer görkemli Hz. Ali gibi savaşan, zamanın erkek arslanı.

Dâmâd-ı şehensâh-ı felek-mesned-i âlem

Destûr-ı cihânbân u cihân-dâver-i devrân

(Antakyalı Münif Divanı/k.4/by.3/s.36)

Felek mertebeli sultanın damadı. Dünyayı tutan, zamanın insafli ve adaletli sadrazamı.

Fermân-dîh-i iklîm-i kerem âsaf-ı ekrem
Memdûh-ı cihân sadr-ı zamân saf-der-i devrân
(Antakyalı Münif Divanı/k.4/by.4/s.36)

Cömertlik ülkesinin buyruk veren saygınsadrazam,. Düşman saflarını yarıp geçen zamanın övgüye layık olan sadrazamı.

Münif, bu kasidesinde de merhum İbrahim Paşa'yı övmüştür. Cömertliği ve adaleti övgüye layık olan İbrahim Paşa devrinin kudret sahibi sadrazamlarındandır. Şair bu kasidede onun kişisel özelliklerini bazen tanınmış kişilere telmihler yaparak bazen de kozmik unsurlardan yararlanarak anlatmaya çalışmıştır. Onun aklını Aristo'ya benzetmiştir. Devlet Dârâ yani Keykubad ve Hz. Nuh'un oğlu Sâ'm gibi önemli kişileri görse de onun gibisini görmemiştir. Güneş, ay, gezegenler ve yıldızlar medhiye beyitlerinde onu övmek için kullanılan öğeler olmuştur.

Sadr-ı Pervîn-âlem ü saf-der-i seyyâre-haşem
Dâver-i âlem Aristû-yı be-nâm-ı devlet
(Antakyalı Münif Divanı/k.5/by.2/s.41)

Ülker yıldızlı ve dünyanın etrafında dolaşan gezegen gibi düşman saflarını yıkan sadrazam. Devlette Aristo gibi nam salan vezir.

Neyyir-i subh-ı zafer gurre-i sa'd-i ekber
Mâh-ı mihr-ahter ü hûrşîd-gulâm-ı devlet
(Antakyalı Münif Divanı/k.5/by.3/s.41)

En uğurlu parlaklık, zafer sabahının doğan güneşi. Güneş yıldızlı ay, devletin güneş köleli veziri.

Görmedük hak bu ki akrânunı gerçi gördük
Niçe Dârâ-yı zamân u niçe Sâ'm-ı devlet
(Antakyalı Münif Divanı/k.5/by.6/s.41)

Zamanın nice Dâra ve Sâm'ını gördük fakat senin akranını henüz gömedik.

Cûy-1 adl ü himemi âb-1 bekâ-yı ikbâl
Bûy-1 hulk-1 haseni itr-1 meşâm-1 devlet

(Antakyalı Münif Divanı/k.5/by.25/s.43)

Adaletinin ve gayretinin himmeti ikbalin devamının bengi suyu., Güzel ahlakının kokusu bahtın güzel kokusu.

Âsafâ dâdgerâ sadr-1 bülend-ikbâlâ
Ey melâz-1 ümem ü kehf-i enâm-1 devlet

(Antakyalı Münif Divanı/k.5/by.27/s.43)

Ey asaf, yüksek talihli, insafli ve doğru sadrazam. Sen devletin halkının ve ümmetlerin sığınağısın.

Münif bu kasidesini güzel olarak nitelendirdiği İbrahim Paşa için yazmıştır. Şair yine kozmik unsurlardan yaralanmıştır. Onun yüzünün bir güneş gibi aydınlık olduğunu ve güneşin onu gördüğünde kendiinden utanacağını söylemiştir. Hz. Ömer'e telmihte bulunarak, İbrahim Paşanın devrinde Hz. Ömer'in adaletini yaşattığını söylemiştir. Onun zamanında fitne ve hasetlik sona ermiş,kargaşalık içinde bulunan devlet huzura ve güvene kavuşmuştur. Ona bahşedilen iyilik ve cömertlik ile halkın sevgisini ve saygısını kazanmıştır.

Ol sadr-1 kâmkâr-1 adâlet-şi'âr kim
Devrinde dehr revnâk-i adl-i Ömer bulur

(Antakyalı Münif Divanı/k.6/by.20/s.47)

O adalet veren ve isteğine kavuşan sadrazam ki devrinde dünya, Hz. Ömer'in adaletinin parıltısını bulur.

Hem-nâm-1 ibni Edhem ü dâmâd-1 muhterem
Kim zâtı ile sadr-1 kerem zîb ü fer bulur

(Antakyalı Münif Divanı/k.6/by.23/s.48)

Saygıdeğer sultanın damadı ve İbrahim-i Edhem ile aynı adı taşıyan. Senin zatın ile bu iyilik makamı süs ve can buldu.

Ol kim tefe'ül itse kitâb-ı Rahîleden
Evvel nazarda âyet-i Feth ü zafer bulur.

(Antakyalı Münif Divanı/k.6/by.24/s.48)

Rahîle kitabından fal bakan, orada Fetih ayetini ve kazanacağı zaferleri ilk bakışta görür.

Görse sipihr zerre-i hûrşîd-i re'yüni
Hacletle mihri rû-be-reh-i bahter bulur

(Antakyalı Münif Divanı/k.6/by.29/s.48)

Gökyüzü senin düşüncenin güneşinin bir zerresini görse, doğruya doğru yönelten güneş kendini utanmış halde bulur.

Münif'in İbrahim Paşa için yazdığı bu kasidede de ondan övgüyle bahsetmiştir. İbrahim Paşa sadrazamların sadrazamı, en üstün vezirdir. Halkın ve ümmetlerin sığındığı bir makamda oturmaktadır. Şair medhiye beyitlerinde yine onun cömertliğinden, adilliklerinden bahseder. Onun rütbesini gökyüzü kadar yüksekte görür ve Cem,Dârâ ve Kayser'r telmihte bulunarak onları İbrahim Paşa'nın kapıcısı bile olmaya layık bulmaz. Onun azmini İskender'e benzetmiştir. Şair medhiye beyitlerinde İbrahim Paşa'ya övgüde bulunmak için Ma'n, Ca'fer gibi kişilere telmihte bulunmuştur.

Sadr-ı sudûr-ı âlem ü destûr-ı mükerrerem
Sûret-dih-i me'âl-i rüsûm-ı keremverî

(Antakyalı Münif Divanı/k.7/by.18/s.53)

Ey sadrazamların sadrazamı, saygıdeğer vezir. Kerem ve lütf adetlerini anlamlandırıp onlara şekil veren.

Ebr-i kerem muhît-i himem melce'-i ümem
Dârâ-haşem hizebr-i künâm-ı dil-âverî

(Antakyalı Münif Divanı/k.7/by.20/s.53)

Cömertlik bulutu, himmet okyanusu, ümmetin sığınağı. Dârâ görkemli, kahramanlık meydanının yürekli arslanı.

Sadr-ı yegâne Mehdî-i devr-i zamâne kim

Tutdı sadâ-yı ma'deleti heft kişveri

(Antakyalı Münif Divanı/k.7/by.24/s.53)

Sen dünyanın eşsiz sadrazamı, zamanın Mehdîsisi. Adaletinin sesi yedi memlekete kadar ulaştı.

Destûr-ı çarh-rütbe ki derbânı olmaga

Görmez sezâ felek Cem ü Dârâ vü Kayseri

(Antakyalı Münif Divanı/k.7/by.26/s.53)

O felek rütbeli sadrazam ki felek Cem, Dârâ ve Kayseri onun kapıcısı bile olmaya layık görmez.

Ol saf-şiken ki sadme-i kahrı kul eyledi

Sultân-ı Rûma Eşref-i magrûr-peykeri

(Antakyalı Münif Divanı/k.7/by.27/s.54)

O düşman saflarını yaran yiğit ki onun zorlayıcılığı ile gururlu Eşref'i Rum sultanına kul eyledi.

Şair divandaki 8 nolu olan kasideyi yazarken diğerlerinden değişik bir yol izleyerek İbrahim Paşa'ya övgüsünü dua biçiminde yazmıştır.

9 nolu kasidede İbrahim Paşa'nın sadrazamlığındaki başarıları övülmüştür. Ülkeye getirdiği kanun ve nizam sayesinde halkın huzur içinde yaşamasını sağlamaya çalışmıştır. Bu kasidede de yine İbrahim Paşa'nın cömertliği, adaletli oluşu övgüye layık bulunmuştur. Diğer kasidelerden farklı olarak bunda İbrahim Paşa'nın atı da övülmüştür. Atının güzel ve çevik olması kozmik unsurlara telmihte bulunularak anlatılmıştır. Ayrıca Cem, Hatem gibi kişilere telmihte bulunmuş ve İbrahim Paşa'nın ihsanı ve keremi onlara benzetilmiştir.

Ya 'ni kim Hazret-i hem-nâm-ı Halîlü'r-Rahmân

Mecma'-ı adl ü atâ câmi-i eşât-ı kemâl

(Antakyalı Münif Divanı/k.9/by.13/s.62)

Halîlü'r-Rahmân ile aynı adı taşıyan, bağışlamayı ve adaleti kendinde toplayan ve olgunlukları derleyen İbrahim'sin.

O cihân-sadr-ı felek-pâye ki çarh itse sezâ
Rahşına kevkeb ü mihr ü mehi zer mîh ü ni ‘âl

(Antakyalı Münif Divanı/k.9/by.14/s.62)

O felek mertebeli dünyanın sadrazamının atına yıldızlar, güneş ve ay altundan çivi ve nal olsa uygundur.

O felek-kadr-ı hümâ-sâye ki şâyân görünür
Eşheb-i berk-şitâbına rikâb olsa hilâl

(Antakyalı Münif Divanı/k.9/by.15/s.62)

O gökyüzü kadar değerli, huma gölgeli iyilikleri dünyaya yayılmış sadrazamın, hilal, şimşek gibi hızlı atının önüne üzengi olsa yakıştır.

Âftâb olsa semendine eger pâlâheng
Tâbe-haşr olmaz idi rû-be-reh-i savb-ı zevâl

(Antakyalı Münif Divanı/k.9/by.16/s.62)

Güneş onun güzel atına dizgin olsa, kıyamete kadar zeval tarafına gitmezdi (batmazdı).

Sadr-ı Cem-menkabetâ Hâtem-i yem-mekremetâ
Ey nesak-bend-i kavânîn-i rüsûm-ı ifzâl

(Antakyalı Münif Divanı/k.9/by.31/s.64)

Ey Cem menkabeli ve deniz gibi cömert Hatem, ey bağış ve erdemi kanunlarını düzene sokan sadrazam.

Divandaki 21. kaside 12 beyitlik küçük bir kasidedir. İbrahim Paşa'yı övmek için yazılmıştır. Onun cömertliğinden ve adaletinden bahsedilmiştir. O iyilikleri ve fazileti ile dünyayı aydınlatan bir güneş olmuştur. Kasidede onun askeri yönüne de değinilmiş ve savaş alanında ne kadar güç sahibi olduğu arslana benzetilerek anlatılmaya çalışılmıştır.

Saldı fûrûg âleme hûrşîd-i tal'atı
Çün lutf-ı bî-dirîg-ı keremkâr-ı mu'temen

(Antakyalı Münif Divanı/k.21/by.6/s.94)

O cömert ve güvenilir (sadrazam)ın yüzünün güzelliği dünyaya ışıktı.

Ol saf-der-i hizebr-i salâbet ki rezimde

Tâb-âver olamaz ana Rûyinten ü Peşen

(Antakyalı Münif Divanı/k.21/by.8/s.95)

O savaş meydanında düşman saflarını yaran kuvvetli bir arslandır. Ruyinten ve Peşen onun gibi kuvvetli olamazlar.

6) HEKİM-ZADE ALİ PAŞA

6.1 HAŞMET KÜLLİYATI

Haşmet Külliyyatı'nda Hekim-zâde Ali Paşa'ya sunulmuş sadece 1 kaside (9) bulunmaktadır. Şair bu kasideyi de Nef'i'ye nazire olarak yazmıştır. Yazılış amacı Ali Paşanın üçüncü kez sadarete getirilmesidir. Hekim-zâde Ali Paşa 18. yüzyıl sadrazamları arasında gerek şiir ve ilim alanında, gerek devlet idaresi alanında, gerekse de savaş alanında kazandığı zaferlerle tanınmıştır.

'Unvân-tırâz-ı devlet-i sultân-ı bahr u ber

Hıdmet-güzârı mâlik-i derya vü kân olur

(Haşmet Külliyyatı/k.9/by.19/s.112)

Kara ve denizlerin sultanının devletini ünvanı ile süsleyen. Denizlerin ve karaların işlerini yürütür.

6.2 MEKKİ DİVANI

Mekki Divanı'nda Hekim-zade Ali Paşa için yazılmış bir kaside (27. kaside) bulunmaktadır. Hekim-zâde Ali Paşa'nın ilk vezaretinde sunulan bu kasidede şair, veziri cömertliği ve yöneticiliği yönünden övmüştür. Ali Paşa'nın ilk defa vezarete geldiğinde sunulan bu kasidede onun cömertliği sayesinde ülkede bahar havası estiği ifade edilmiştir(s.43/[16a]by.2), o şanlı bir vezirdir.(s.42/[15b]by.1) O yeryüzündeki parlak güneştir. O Cem gibi azametli, Dârâ ve Hüsrev gibi haşmetlidir.(s.42/[15b]by.4)

Sensin ol zāt-ı kerem-pîşe mürüvvet kânı

Medh-i evsâfiñ ider cümle zebân-güyâ

(Mekki Divanı/k.27/[16a]by.1/s.43)

O cömertlik ve mertlik kaynağı sensin. Bütün diller senin vasıflarını medh etmektedir.

6.3 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda 8, 9, 10. ve 11 Sadrazam Hekim-zade Ali Paşa için yazılmış dört kaside bulunmaktadır.

Birisi sadr-ı cihân-gîr u kerem-ver kim sezâ

Olsa fâr-ı şu le-i hürşîd aña bend-i rikâb

(Nevres-i Kadim Divanı/k.8/by.45/s.33)

Birisi dünyayı zapteden(yöneten) ve cömert sadrazam ki güneşin ışığı ona üzengi bağı olsa uygun olur.

Bu kasidede Hekim-zade Ali Paşa'nın vezirliği, cömertliği, kahramanlığı, kişiliği ve aklı övülmüştür. O Hatem gibi cömert(s.33/by.40), Dârâ gibi kahraman (s.32/by.39), Eflâtun gibi akıllı bir sadrazamdır(s.33/by.43)

Ey cihângîr âsâf-ı adl-azmâ-yı rûzgâr

Sadr-ı âlî-menkâbet hürşîd-rây-ı rûzgâr

(Nevres-i Kadim Divanı/k.9/by.1/s.36)

Ey dünyayı zapt eden(yöneten) vezir, zamanın adalet uygulayıcısı, yüce menkıbeli, zamanın düşünceleri güneş gibi aydınlık olan sadrazam.

O dünyayı yöneten ,padişahın sonra ikinci adamdır. Adaletiyle ve devleti idaresiyle halkın memnuniyetini kazanmış Ali Paşa'nın vezirlik vasıfları ; Dâver (s.36/by.6), Revnâk-ı sadr-ı vezâret(s.36/by.6) Kâr-ferma(s.36/by.7) gibi övgü kalıplarıyla övülmüştür.

Dâd dâd-ı fukarâ-yı kadr-şinâs-ı ulemâ

Kām-baḥş-ı zu afa sadr-ı kerem-pîrāya

(Nevres-i Kadim Divanı/k.10/by.16/s.42)

Adil, alimlerin değerini bilen fakirlere adalet veren, zayıfların arzularını yerine getiren, cömertlik saçan sadrazam.

O saff- şikâf-ı adū kim şu a -yı tîğından

Dü-nīm olur kemer-i ḥayt-ı nazre-i küffār

(Nevres-i Kadim Divanı/k.11/by.20/s.45)

O düşman saflarını yaran yiğitin kılıcının ışınından kâfirlerin bakışlarının iplikleri iki parçaya ayrılır.

Ali Paşa adil, ilim bilen, adaletli, zayıfları koruyan ve gözetten cömert bir sadrazamdır. Onun kahramanlığı, askerliği övülmeye değerdir. Düşman saflarını yarıp kafirleri bakışı ile ikiye ayırır. Onun benzerini bu dünya henüz görmemiştir.(s.42/by.17) O büyüklüğüne o makama yakışan bir sadrazam olmuştur.(s.45/by.22)

6.4 RAHMI DİVANI

Rahmi Divanı'nda Hekim-zade Ali Paşa için kaleme alınmış iki kaside (8. ve 9 nolu) bulunmaktadır..

Ḥüsrev-i Rüstem-ḥadem İskender ü Dârâ-ḥaşem

Kim aña sâhib-kırân u Kahramân seyf ü kalem

(Rahmi Divanı/k.8/by.26/s.22)

O ki kılıcın ve kalemin Kahraman'ı, her zaman başarı kazanan vezirdir. İskender, Dârâ ve Rüstem ancak onun hizmetlisi olurlar.

Kılıç ve kalem sahibi bir vezir olan Hekim-zade Ali Paşa, Sultan 1. Mahmud'un sadrazamıdır. Beyitte hem kahraman olduğu hem de Kahraman'a benzetildiği için tevriye vardır. Her zaman başarı kazanan(s.22/by.26), parmakla gösterilen bir vezir olmuştur.(s.22/by.35)

Ol Āsaf-ı yegâne-i bahr-i mekârimiñ

Müstagrak-ı atāsıdır ebnā-yı rūzgār

(Rahmi Divanı/k.9/by.34/s.26)

O biricik vezirin cömertlik denizine zamanın bütün çocukları ihsanına gark olmuştur.

Kasideye göre o, işsizlerin, fakirlerin koruyucusu olmuştur. Beyitte cömertlik denizine benzetilen Ali Paşa, zamanı bahar gibi olan adaletiyle devleti sevince boğan padişahın (s.25/by.22) eşsiz sadrazamıdır. O padişahın mutlak vekili, nam salan veziridir. (s.26/by.33)

6.5 SEYYİD VEHBİ DİVANI

Seyyid Vehbi Divanında Hekimzade Ali Paşa'ya sunulmuş iki kaside bulunmaktadır. Bu kasideler; 58 ve 62 nolu kasidelerdir.

Kadr-dân-ı ulemâ râtibe-baḥş-i üdebâ

Başdan ayaga atâ cūd-ı mücessem geldi

(Seyyid Vehbi Divanı/k.58/by.9/s.224)

Âlimlerin değerlisi, ediplerin maaşını veren, cömertliğin baştan ayağa cisim bulduğu (Ali Paşa) geldi.

Bu beyitte Hekimzade Ali Paşa'nın akıl ve cömertlik yönü övülmüştür. Akıl yönüyle âlimlerin gözünde değerli biri olarak tanımlanmıştır. Cömertlik ise onun bedeninde cisim bulmuş ve kendini göstermiştir.

Esās-ı adl ü keremdür o dâver-i ekrem

Ser-â-ser olmada âlem mü esses ü ma'mûr

(Seyyid Vehbi Divanı/k.62/by.4/s.235)

Adalet ve cömertliğin esası olan saygıdeğer vezir ile dünya baştan başa şen ve bayındır olmuştur.

Hekimzade Ali Paşa'ya sunulan iki kasideye baktığımızda ağırlıklı olarak onun vezirlik vasıflarının ve cömertliğinin övüldüğünü görüyoruz. O adaletin ve cömertliğin temel direğidir. Sadr-ı sudûr (s.235/by.3), dâver-i ekrem (s.235/by.4) gibi övgü kalıpları ile sadrazamlığı övülmüştür.

6.6 ŞAKİR DİVANI

Sadrazam Hekim-zâde Ali Paşa Şakir divanında iki kasidede övülmüştür. Bunlar; 19. ve 20. kasidelerdir.

Revnaq-efzâ-yı cihân mihr-i semâ-yı rif at

İfti hâr-ı vüzerâ hazret-i sadr-ı Ekrem

(Şakir Divanı/k.19/by.6/s.60)

Yücelik göğünün güneşi dünyanın güzelliğini arttıran, Vezirlerin iftihar ettikleri, saygıdeğer sadrazam.

Müjde ey sadr-ı cihân bahtına kuvvet geldi

Kevkeb-i tâli ine nûr-ı sa âdet geldi

(Şakir Divanı/k.20/by.1/s.62)

Müjde ey dünyanın sadrazamı bahtına kuvvet geldi. Talih yıldızına mutluluk veren nur geldi.

Hekim-zade Ali Paşa ; revnaq-efzâ-yı cihân, mihr-i semâ-yı rifât, hazret-i sadr-ı Ekrem(s.60/k.19/by.6), sadr-ı cihân, nûr-ı saâdet(s.62/k.20/by.1),şem-i hakikat (s.62/k.20/by.4) gibi övgü kalıpları kullanılarak övülmüştür. O vezirlerin iftihar edilenidir. O dünyanın sadrazamıdır. Sadarete gelmesi ile ülkeye mutluluk veren nur olmuştur.

6.7 ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI

Zübeyde Fitnat divanında Sadrazam Hekim-zade Ali Paşa'ya sunulmuş bir kaside bulunmaktadır.

Âsaf-ı âli himem hem-nâm-ı pâk-i Murtaza

Salisâ sadra o düstûr-ı cihân-bândır gelen

(Zübeyde Fitnat Divanı/k.2/by.10/s.90)

O gayretli ve yüce, temiz Hz. Ali ile adaş olan vezir O sadarete üçüncü kez gelen dünyayı tutan(yöneten) vezir.

Hekim-zade Ali Paşa'nın sadarete üçüncü kez gelmesinden bahsedilmektedir. O saltanatın vekilidir. O cömertliği ile Hatem huylu (s.90/by.8), kahramanlığıyla Haydar

hikayeli (s.90/by.8) olarak tanımlanmıştır. Vezirlikte marifetli ve hünerlidir.(s.91/by.12)
Akıllı oluşuyla Eflâatun'a ve Aristo'ya benzetilmiştir.(s.90/by.9)

7) HACI AHMED PAŞA

7.1 AHMED NEYLİ DİVANI

Ahmed Neyli Divanı'nda Sadrazam Ahmed Paşa için sadece bir kaside yer almıştır. Bu kaside divandaki 10. kasidedir.

Ne Asaf kim şehinşâh-ı Süleymân-kadr-i zî-şânî

Adâlet ile oldı revnak-ı eyvân-ı dîvânı

(Ahmed Neyli Divanı/k.10/by.4/s.238)

Şanlı ve Hz. Süleyman gibi değerli şahlar şahının veziri ki onun zamanında devlet divanının günleri adalet ve aydınlık buldu.

Onun devrinde halkın adalet ve huzur bulması, sadrazam Ahmed Paşa'nın vezirlik yönünün kuvvetli olduğunu göstermektedir. O Osmanlı sadaretinin süsü(s.238/by.5), Eflatun gibi akıllı bir vezirdir. Ülkeye adalet dağıtan, hünerli(s.239/by.8) bir kişidir.

7.2 ŞAKİR DİVANI

Cenâb-ı âsaf-ı devrân-ı semî Ahmed-i Muhtâr

Vekîl-i nâfizü'l-ahkâm-ı hâkân-ı cihân-bânı

(Şakir Divanı/k.21/by.17/s.66)

Hz. Muhammed'in (*Ahmed-i Muhtar*) *adaşı, dünyanın veziri, dünyayı yöneten hakanın, hükümlerini uygulayan.*

Sadrazam Ahmed Paşa için Şakir divanında sadece bir kaside yer almıştır. Ahmed Paşa Sultan 1. Mahmud Han zamanında sadrazamlık yapmıştır. Kaside Ahmed Paşa'nın vezirlik makamını doldurup padişaha vekil olması sebebiyle sunulmuştur. Genel olarak baktığımızda kasidede kullanılan övgü kalıpları vezirlik ve cömertlikle

alakalıdır. Düstûr-ı Ekrem(s.66/by.18), zât-ı keremkâr (s.67/by.25) gibi kalıpları örnek olarak verebiliriz.

8) TİRYAKİ MEHMED PAŞA

8.1 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda Tiryaki Mehmed Paşa için yazılmış bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 26. kasidedir.

Hem-nâm-ı mefhâr-ı cihân sadr-ı kâm-kâr

Kim görmedük nazîrini îcâddan beri

(Nevres-i Kadim Divanı/k.26/by.33/s.112)

Dünyanın övüncü ile adaş, isteğine kavuşmuş sadrazamın dünya yaratılalı benzerini görmedik.

Burada Hz. Muhammed'e telmihte ve teşbihte bulunulmuştur. Beyitte Tiryakî Mehmet Paşa'nın vezirliği övülmektedir. Fakat gerçekte devlet adamları onun hiddetli tutumuyla yürüttüğü sadrazamlığından pek memnun değillerdir. Kasidede onun cömertliği ve talihi de övülmüştür.

9) SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİ-ZADE)

9.1 HAŞMET KÜLLİYATI

Haşmet Külliyyatında; Sadrazam Abdullah Paşa'ya sunulmuş 2 kaside (8. ve 10 nolu) bulunmaktadır.

Abdullah Paşa'ya sunulan bu kasidenin ondan medrese talep etmek için yazıldığı başlıktan anlaşılmaktadır. Ayrıca bunu yazarken Nef'i'ye de nazire yapmıştır. Abdullah Paşa'ya sunulan bu kasidede onun vezirlik vasıfları ve cömertliği övülmektedir.

Vezîr ibn-i vezîr-i nükte-dândır kişver-ârâdır
O kim ser-levhadır dîvân-ı sultân-ı zamân üzre

(Haşmet Külliyyatı/k.8/by.16/s.109)

O ki güzel söz bilen ve ülkeyi süsleyen vezir oğlu vezirdir. Zamanın sultanının divanının başlığıdır.

Cihân-bân-ı zamân Hâtem-mezâk u Âsaf-ı devrân
Müreccah cümle etvârı vezîrân-ı cihân üzre

(Haşmet Külliyyatı/k.8/by.16/s.109)

Dünyayı yöneten, Hatem tabiatlı vezirsin ki bütün hallerin ve tavırları dünya vezirlerinin tavırlarına tercih edilir.

Sadrizam Abdullah Paşa'ya sunulan diğer kaside de Nef'i'ye naziredir ve yine medrese talebiyle sunulmuştur.

Vezîr-i âsumân-haşmet müşîr-i Kahramân-savlet
Vekîl-i saltanat âsaf-nazîr-i kişver-ârâdır

(Haşmet Külliyyatı/k.10/by.17/s.117)

Kahraman gibi emreden, gökyüşü kadar haşmetli ve ulu vezir. Saltanatın vekili ve ülkeyi süsleyen asafır.

Abdullah Paşa'ya sunulan bu kaside medrese talebiyle yazıldığı için bazı beyitlerde onun cömertliği övülmüş, “merhametli” ve “inayetli” olarak tanımlanmıştır.(s.118/by.32) Dünyayı süsleyen güneşe benzetilmiştir. (s.118/by.27)

9.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda Abdullah Paşa için yazılmış 15. ve 16. kasideler yazılmıştır.

Señ eyledüñ bu cihânı yeñiden âsüde

Kılup zamâneyi zindâniyâna nüzhet-gâh

(Nevres-i Kadim Divanı/k.15/by.11/s.63)

Zamanın zindanında olanlara dünyayı yeniden huzurlu hale getiren sensin.

Fırarî-zade Abdullah Paşa; Tiryaki Mehmed Paşa'dan alınan mühr-i hümayunun ona verilmesiyle sadrazamlığa gelmiştir. Seyyid Abdullah Paşa insafı, devlet işlerinde başarılı ve eli açık bir vezir olduğundan halk tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Yukarıdaki beyitte zindan gibi zaman denilerek Tiryaki Mehmed Paşa'nın sadrazamlığını hiddetle yürüttüğü dönemden bahsedilmektedir. Ondan alınan sadrazamlığın Abdullah Paşa'ya verilmesiyle devlet rahata ve huzura yeniden kavuşmuştur.

Vasfuñda âcizdür cihân medhüñde kâsırdur zebân

Ben bildigüm evlâ hemân olmak gerek söz muhtasar

(Nevres-i Kadim Divanı/k.16/by.11/s.68)

Dünya seni anlatmakta acizdir; dil övgünü yapmak için bir söz bulamaz. Ben uygun olanı bildiğim için sözü uzatmadım.

Dünya Seyyid Abdullah Paşa'nın vezaretini övmekte aciz ve dilsiz kalır. Öyle ki onu layıkıyla övebilecek kelim yoktur. Nevres-i Kadim de bunu bildiğinden, kendi sözlerini kısa tutmuştur.

9.3 RAHMİ DİVANI

Rahmi Divanı'nda Es-Seyyid Abdullah Paşa için yazılmış yalnızca bir kaside (10 nolu) bulunmaktadır.

Ne âsaf âsaf-ı nâm-âver-i Hâtem-tabî at kim

Sezâdır zîb-i engüşt eylese mühr-i Süleymânı

(Rahmi Divanı/k.10/by.11/s.29)

Ne vezir, Hatem tabiatı(huyu) ile nam salan vezir ki Süleyman'ın mührünü parmağına süs yapsa uygun olur.

Abdullah Paşa, Kerküklü Fırarî diye meşhur Seyyid Hasan Paşa'nın oğlu olup insafı ve eli açık biri olduğundan yönetimi halk tarafından sevilen bir sadrazam olmuştur. Bu beyitte de onun cömertliğinden bahsedilmektedir. Tarihi bir şahsiyet olan Hatem'e benzetilmiştir.

10) DİVİTTAR MEHMED EMİN PAŞA

10.1 RAHMİ DİVANI

Rahmi Divanı'nda Mehmed Emin Paşa için yalnızca bir kaside yazılmıştır. Bu kaside divandaki 12. kasidedir.

Kadir-şinās-ı hüner sadr-ı rüşenâ-gevher

Vekîl-i saltanat-ı Husrev-i huçeste tırâz

(Rahmi Divanı/k.12/by.7/s.35)

İlmin değerini bilen aydın cevherli sadrazam, uğurlu padişahın saltanatının vekili.

Sadrazam Mehmed Emin Paşa için yazılan 13 beyitlik kasidede onun adaleti, cömertliği, vezirliği, kişiliği ve akli övülmüştür. O uğurlu padişahın saltanatının vekilidir. Sadrazamların kıymetlisi ve hünerlisidir. Âlemin övüleni ile adaştır. Burada Hz. Muhammed'e telmihte bulunulmuştur.

11) BAHİR MUSTAFA PAŞA

11.1 HAŞMET KÜLLİYATI

Haşmet Külliyyatında Sadrazam Mustafa'ya sunulmuş 2 kaside(11. ve 15 nolu) bulunmaktadır. Kaside Mustafa Paşa'nın yüce sadarete teşrifleri esnasında sunulmuştur.

Sadrazam Mustafa Paşa; Haşmet tarafından vezirliği, cömertliği, adaleti ve diğer kişilik özellikleri bakımından övülmüştür. Reşk-i melek(s.121/by.19), Melek-meşreb, Derya-himmet gibi kalıplarla kişiliği anlatılmıştır.(s.121/by.22) Şu beyitte sadrazamın cömertliği vurgulanmıştır:

Nâm-dâş-ı Fahr-i 'Âlem âsaf-ı deryâ-himem

Zîver-i sadr-ı kerem ehl-i dilin nam-âveri

(Haşmet Külliyyatı/k.11/by.20/s.121)

Derya gibi gönlü olan bu vezir, alemin övüncü(Hz. Muhammed) ile adaştır. Cömertlik baş köşesinin süsü, gönül ehillerin nam getirenidir.

Bu kasidede Mustafa Paşa'nın cömertliği yanı sıra dindarlığı da övülmektedir. Ayrıca Hz. Muhammed (S.A.V) ile adaştır. İslâm dinini koruyan ve yayandır.

Mustafa Paşa'ya sunulan diğer kaside 15. kasidedir. Bu kaside de yüce sadarete ikinci kez getirilmeleri sırasında sunulmuştur. Sadrazam Mustafa Paşa kişiliği ile de kasidede övgü bulmuştur. Melek-haslet, Kudsi-fitrat(s.134/by.11) kullanılan övgü kalıplarından bazılarıdır. Cömertlik kaynağı olması nedeniyle Menba'-ı cûy u 'atâ (s.135/by.14)benzetmesi kullanılmıştır. Şair aşağıdaki beyitte paşayı hatem ve Asafa'a teşbih etmektedir:

Hâtem-i devr-i zamân Âsaf-ı sâhib- 'irfân

Kâleb-i devlete cân rûh-ı letâfet geldi

(Haşmet Külliyyatı/k.15/by.13/s.134)

Zamanın Hatem'i, irfan sahibi asaf'ın zamanında devletin kalbine can ve zariflik ruhu geldi.

11.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda 17. ve 18. kasideler Sadrazam Bahir Mustafa Paşa için yazılmış bulunmaktadır.

Vezaret zâtına dil-beste devlet nutkına âşık

Vücûdı mâye-bağış-ı ziynet-i dîvân-ı Hakanî

(Nevres-i Kadim Divanı/k.17/by.64/s.74)

Vezirlik zatına gönül bağışlamıştır, devlet onun sözüne aşıktır. Vücudu hakanın divanının süsüne maya bağışlar.

Bu kaside hem Bahîr Mustafa Paşa'nın övgüsünü hem de gurbette olmaktan dolayı edilen şikâyeti ihtiva etmektedir. Vezir-i azam Divittâr Mehmed Paşa azledildikten sonra onun yerine getirilmiştir. Destûr-ı Zîşan(s.73/by.52), destûr-ı muazzam(s.73/by.53), hıdîv-i muhteşem(s.73/by.53) gibi vezirlik sıfatlarıyla methedilmiştir.

Vezîr-i muhterem Dârâ-yı ekrem Mustafâ Paşa

Ki dergâhı penâh-ı dâd-ḥâhân-ı melâletdür

(Nevres-i Kadim Divanı/k.18/by.63/s.81)

Dara gibi saygıdeğer vezir Mustafa Paşa ki dergâhı sıkıntılarına adalet isteyenlerin sığınağı olmuştur.

Bahri Mustafa Paşa'nın saygınlığı Dara'ya benzetilmiştir. Adaletli oluşu ile sadaretle adalet arayanların sığınağı olmuştur. O devletin ve İslam dininin emniyetinden sorumludur. (s.82/by.77)

11.3 ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI

Zübeyde Fitnat divanında Sadrazam Mustafa Paşa'ya sunulan bir kaside bulunmaktadır. Bu kaside divandaki 3. kasidedir.

Sen ol destûr-ı Ekrem sadr-ı â'zâmsın ki lâyıkdır

Nizâmü'l-Mülk ü Âsaf bezm-i hâsında 'abîd olsun

(Zübeyde Fitnat Divanı/k.3/by.3/s.93)

Sen o saygıdeğer sadrazamsın ki Nizâmü'l-Mülk ve Âsaf senin meclisinde kul köle olsun.

Sadrazam Mustafa Paşa vezirlikte o kadar hünerlidir ki Nizâmü'l-Mülk bile onun kapısındaki bir kul olabilir. Cömertliği; Ma'an ve Hâtem'e benzetilmiştir. (s.93/by.4), Akli ise Aristo gibidir.(s.93/by.6)

12) RAGIB MEHMED PAŞA(KOCA RAGIB)

12.1 HAŞMET KÜLLİYATI

Sadrazam Ragıb Paşa; Osmanlı sadrazamları arasında fazileti ve kemali ile tanınmış, devlet işlerindeki idaresi ile övgüye layık bir sadrazamdır. Haşmet Külliyyatında; Sadrazam Ragıb Paşa'ya sunulmuş 2 (7. ve 14nolu)kaside bulunmaktadır Haşmet'in ona sunduğu ilk kasidede onun vezirlik özellikleri yanı sıra cömertliği ve kişiliği övülmüştür.

Ol âsaf-ı yektâ-rev-i vâdî-i kemâlât

Ser-kâfile-i fazla izin râh-ber eyler

(Haşmet Külliyyatı/k.7/by.22/s.104)

O olgunluk vadisinin tek başına en önde gideni, fazilet kafilesinin başına gitiği yolu rehber eder.

Sadrazam Ragıb Paşa cömertliği ile Hatem'e benzetilmiştir. Kişiliği ise "âsaf-ı rûşen-nazar", "sâf-zamîr" gibi kalıplarla övülmüştür. Ragıb Paşanın övüldüğü diğer bir kaside 14. kasidedir. Kasidenin başlığına göre bu kaside ona yüce sadrazamlık mevkiinde sunulmuştur. Onun bilgisi ve devlet işlerindeki olgunluğu yine övgüye layık bulunmuştur.

Sâhib-i seyf ü kalem âsaf-ı 'allâme-şiyem

Pertev-i subh-ı himem nûr-ı Hudâ-yı tevfk

(Haşmet Külliyyatı/k.14/by.14/s.131)

Kılıç ve kalem sahibi ve allame tabiatlı sadrazam; Gayret sabahının ışığı, Allah'ın yardımının nuru.

Şair burada Ragıb Paşa'nın birçok özelliğini aynı beyit içinde övmeyi başarmıştır. Aynı zamanda çok bilgili anlamı vardır. Burada hem dindarlığını hem de onun ilimini övmektedir. Kılıcın ve kalemin sahibi diyerek hem vezirliğini hem şairliğini, hem de kahramanlığını övmüştür.

12.2 NEVRES-İ KADİM DİVANI

Nevres-i Kadim Divanı'nda Ragıp Paşa için yazılmış sadece bir kaside bulunmaktadır. 25 nolu kaside.

Ḥazret-i Râğıb Efendi kim kitâb-ı fazlına

Oldı güyâ iki ferd-i müntehâb ḥurşîd ü mâh

(Nevres-i Kadim Divanı/k.25/by.11/s.106)

Ḥazret-i Ragıp Efendi'nin erdeminin kitabına güneş ve ay iki konuşan seçkin fert olmuştur.

Ragıp Paşa 18. asır vezirleri arasında fazileti ve olgunluğu ile tanınan ve sevilen bir vezir olmuştur. Siyasette de, devlet idaresinde de başarılı bir yönetim tarzı

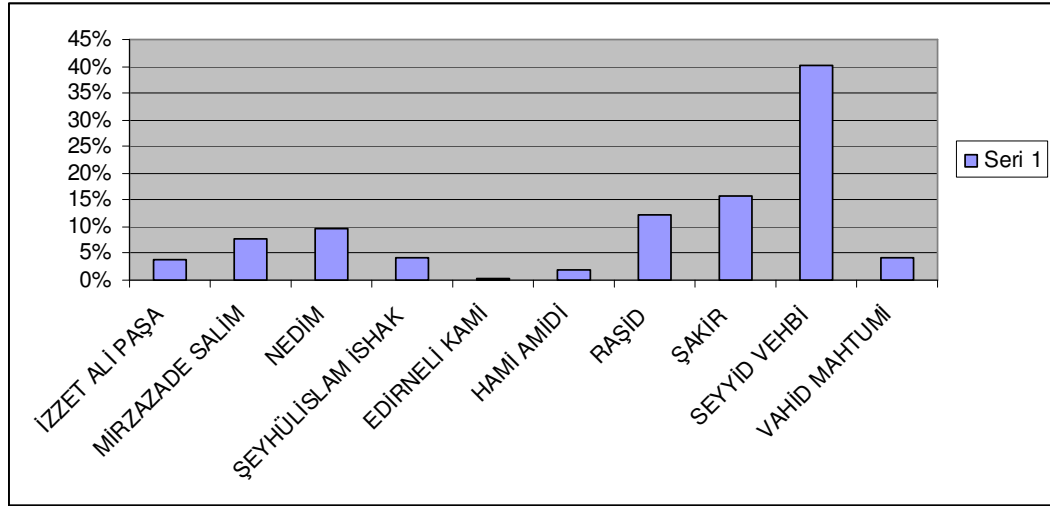
bulunmaktadır. Yukarıda beyitte onun fazileti o kadar yüce olarak gösterilmiştir ki gökyüzündeki güneş ve ay onun fazilet kitabına iki konuşan övgücü olmuştur. Kasidenin övgü kalıplarına baktığımızda genellikle vezirin aklının övüldüğünü görmekteyiz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖVGÜ KALIPLARI VE GRAFİKLER

1) PADİŞAHLIK:

1.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Yegâne: s.60/ k.1/by.13, Hâkân-ı bahr u ber: s.60/ k.1/by.15, Sultân-ı şark u garb: s.60/ k.1/by.19, Sâhib-kırân-ı asr: s.60/ k.1/by.19, Şâh-bâz: s.61/ k.1/by.26, Şeh-süvâr: s.61/ k.1/by.29, Şehriyâr: s.61/ k.1/by.42, Pâdşâh-ı memâlikgüşâ: s.63/ k.1/by.49, Şâh-ı Cem-kevkebe: s.66/k.2/by.25, Şeh-i âli-şân: s.66/ k.2/by.26, Dâver-i vâlâ-himem: s.78/ k.4/by.30, Şâhenşeh-i âlî-âlem: s.78/ k.4/by.30, Dârâb-ı cihân: s.78/ k.4/by.34, Güzîde: s.110/k.17/by.1, Pâdşâh-ı bahr u berr: s.110/k.17/by.1, Şehenşâh-ı muazzam: s.110/ k.17/by.2, Şâh-ı âkıbet-binâ: s.110/ k.17/by.3, Sultân-ı zî-şân: s.110/ k.17/by.5.

(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)

Şehenşeh-i evreng-i mülket-i şevket: s.85/k.15/by.1, Şeh-i şehân-ı cihân: s.87/ k.15/by.14, Pâdişâh-ı bî-akrân: s.87/ k.15/by.14, Cihânbanî-i ikbâl-i izzet-i şevket: s.88/ k.15/by.25, Şehenşeh-i azamet-güster: s.88/ k.15/by.34, Bihîn-kadr: s.88/ k.15/by.34, Şâh-ı himem-güster-i âlem: s.91/k.16/by.18, Şâhenşeh-i evreng-i sa'âdet: s.91/ k.16/by.27, Rûh-ı âlem-i dünyâ: s.94/k.17/by.18, Yegâne: s.95/ k.17/by.19, Pâdişeh-i bî-

muâdil ü ekrem: s.95/ k.17/by.19, Pâdişâh-ı şeref-bahş-ı taht-ı Osmânî: s.95/ k.17/by.20, Mihr-i himem: s.95/ k.17/by.29, Hüsrev ü Cem: s.96/ k.17/by.30, Şeh-i pür şevket: s.99/k.18/by.30, Şeh-i şâhân-ı felek-mertebe: s.99/ k.18/by.31, Dâver: s.100/ k.18/by.40, Pâdişeh: s.100/ k.18/by.40, Haşmet ü şevket-güher: s.100/ k.18/by.40, Süleymân: s.100/ k.18/by.42, Şehenşâh-ı memâlik: s.105/ k.19/by.34, Pâdişâh-ı bahr ü ber: s.105/ k.19/by.34, Sultân-ı cihân. s.105/ k.19/by.38, Sultân-ı ser-efrâz-ı selâtin. s.106/ k.19/by.39, Süleymân: s.106/ k.19/by.39, Âli-şân: s.106/ k.19/by.41, Cem-derbân: s.106/ k.19/by.41, Şeh-i pâk-i mülket-i devrân: s.107/ k.20/by.6, Padişâh-ı pâk-hâseb: s.108/ k.20/by.13, Padişâh-ı âlî-câh: s.108/ k.20/by.17, Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn: s.109/ k.20/by.23, Pâdişâh-ı rûy-ı cihân: s.109/ k.20/by.25, Revnak-efzâ-yı taht-ı âlî-şân: s.109/ k.20/by.25, Dâver-i Taht u baht-ı âlî-nâm: s.109/ k.20/by.27, Mâlik-i bahr u ber: s.109/ k.20/by.27. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Âlemin ârâyişi : s.22/k.5/by.1, Mülkün tırâz u zîveri: s.22/k.5/by.1, Tâc-bahşâ-yı Ferîdûn u Kubâd: s.23/ k.5/by.2, Müttekâ-pîrâ-yı mülk-i Kayserî: s.23/ k.5/by.2, Şû'le-i şemşîr-i dest-i saltanat: s.23/ k.5/by.3, Fûrûğ-ı rûy-ı hurşîd-i sipihr-i serveri: s.23/ k.5/by.3, Yektâ-neverd-i ser-zemîn-i dâveri: s.23/ k.5/by.5, Şehriyâr: s.23/ k.5/by.9, s.24/ k.5/by.16, Ferman-revâ-yı dehr: s.23/ k.5/by.9, Râ'yet-i azmin hümâ-yı devletin bâl ü peri: s.23/ k.5/by.10, Hirz-ı cân-ı saltanat: s.23/ k.5/by.12, Şehriyâr: s.24/ k.5/by.16, Âsman-kadr: s.24/ k.5/by.16, Hidîv: s.24/ k.5/by.16, Sultân-ı âlişân: s.24/ k.5/by.25, Şah Ekber,Sultan Sencer: s.25/ k.5/by.39, Şehenşâh-ı Ferîdûn-efser: s.25/ k.5/by.40, Sultân-ı zî-şân: s.48/ k.11/by.29, Süheyl: s.49/ k.11/by.36, Şâh-ı İran: s.49/ k.11/by.38, Sultân-ı âlem: s.49/ k.11/by.40, Şehenşâh: s.50/ k.11/by.51, Şeh-i zî-şân: s.56/k.13/by.28, Sultân-ı felek-mertebe: s.58/k.14/by.1, Şehriyâr: s.59/ k.14/by.12, Sultân-ı mu'azzam: s.59/ k.14/by.12, Revnak-ı taht-ı sa'adet: s.61/k.15/by.25, Şehenşâh-ı hümâyun-pâye: s.61/ k.15/by.26, Vücudu mâye-bahş-ı intizâm-ı dîn ü devlet: s.62/ k.15/by.35, Lâyık-ı tâc-ı şâhân: s.70/ k.18/by.16 , Gevher-i yektâ: s.70/ k.18/by.16, Hâkân-ı devrân: s.75/ k.19/by.28, Medâr-ı iktisâb: s.75/ k.19/by.28, Şehenşâh-ı âli-şân: s.75/29, Gerdun-cenâb: s.75/ k.19/by.30, Şehenşâh: s.95/ k.26/by.14, Şehenşâh-ı zamân: s.97/k.27/by.1, Husrev: s.97/ k.27/by.2, Kavus-ı Keyani: s.97/ k.27/by.4, Mülkün ümid-i dil ü cânı: s.97/ k.27/by.7, Peyker-i hurşîd-i mefâhir: s.97/ k.27/by.9, Mahsud-ı sipihr: s.97/ k.27/by.9. (**NEDİM DİVANI**)

Pâdişâh-ı taht-gâh-ı şevket: s.155/ k.12/by.25, Şeh-i serir-i himem: s.156/ k.12/by.33, Dâver-i cihân-dâr: s.156/ k.12/by.33 , Sipihr-menzileta: s.158/ k.12/by.51, Yegâne: s.161/k.13/by.10, s.162/k.13/by.16, Nûr-ı zât-ı hümâyûn: s.161/ k.13/by.10,s.162/ k.13/by.16, Nûr-ı dîde-i âlem: s.161/ k.13/by.11,Rûh-ı kâleb-i âlem: s.161/ k.13/by.12, Pâdişâh-ı muzaffer: s.161/ k.13/by.13, Nuhbe-i pâdişehân: s.203/ k.22/by.37, Neyyir-i lutf-ı safâ-âver-i âlem-tâb: s.203/ k.22/by.39, Hüsrev-i âlem: s.204/ k.22/by.52,53, Sultân-ı cihân: s.209/k.24/by.6, Pâdişeh-i heft iklim: s.210/ k.24/by.11 , Şâhenşeh-i dihim-vakâr: s.210/ k.24/by.11 , Hümâyûn-ı şehenşâhî: s.211/ k.24/by.27.
(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)

Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kişver: s.11/k.8/by.7, Şehinşâh-ı muazzam: s.11/ k.8/by.7.
(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

Zıllu'l-lâh: s.181/k.1/by.47, Şâh-ı bî-hem-tâ: s.182/ k.1/by.49, Şâhen-şeh: s.182/ k.1/by.51, Hudâvend: s.182/ k.1/by.51, Hümâ-yı saltanat: s.182/ k.1/by.52, Hidîv-i kişver-i Osmâniyân: s.182/ k.1/by.53, Mihr-i âlem-ârâ: s.182/ k.1/by.54, Cihan-gîr: s.183/ k.1/by.58, Mihr-i âlem-ârâ: s.183/ k.1/by.60. **(HAMÎ ÂMİDÎ DİVANI)**

Sultân-ı muazzam: s.114/k.2/by.21, Şehen-şâh-ı mükerrerem: s.114/ k.2/by.22, Dâver-i ser-tâ-ser-i âlem: s.114/ k.2/by.22, Hudâvend-i muazzam: s.114/ k.2/by.22, Vâris-i mülk-i Süleymânî: s.114/ k.2/by.22, Şâh-ı mesned-i temkîn: s.114/ k.2/by.23, Hidîv-i şevket-âyîn: s.114/ k.2/by.23, Taht-pîrâ-yı cihân-bânî: s.114/ k.2/by.23, Şeh-i şâhân-ı âlem: s.114/ k.2/by.24, Şâhen-şâh-ı pür-şevket: s.115/ k.2/by.30, Dâver: s.115/ k.2/by.30, Cemşîd:s.115/ k.2/by.32, Sultân-ı muallâ-pâye: s.117/ k.3/by.13, Hâkân-ı hümâ-sâye: s.117/ k.3/by.13, Ahâlî-perver: s.117/ k.3/by.17, Kâr-fermâ: s.117/ k.3/by.17, Şâh-ı memleket-ârâ-yı taht-ı Osmânî: s.120/k.4/by.21, Şeh-i bülend-ayâr: s.120/k.4/by.21, Şeh-i umûr-şinâs-ı müsellemü'l-etvâr: s.120/ k.4/by.22, Hidîv-i şeş-cihet-i çâr-kûşe-i âfâk: s.120/ k.4/by.23, Şeh-i cihân: s.120/ k.4/by.23, Şehen-şâh-ı mülk-i heft-diyâr: s.120/ k.4/by.23, Huceste-sâye-i Hakk: s.120/ k.4/by.24, Zıll-i İzîd ü Settar: s.120/ k.4/by.24, Kâr-dân-ı emân-ı cihân: s.120/ k.4/by.25, Hidîv-i muhteşemâ : s.122/ k.4/by.57, Şehryâr-ı Cem-haşemâ: s.122/ k.4/by.57, Şehen-şehân-ı zamân: s.122/ k.4/by.58, Kîmyâ-yı devlet-i dâreyn: s.123/ k.5/by.3, Hudâvend-i cihân-ı sûret:s.123/

k.5/by.4, Âsümân-ı şevketüñ sultân-ı hürşîd-a‘hteri: s.125/ k.5/by.32, Hüsrev: s.125/ k.5/by.34, Dârâ: s.125/ k.5/by.34, Şehen-şâh-ı zamân: s.144/k.11/by.14, Şehen-şâh-ı cihân: s.147/ k.11/by.69, Şâhen-şeh: s.148/ k.11/by.76, Şehen-şâh-ı muazzam: s.149/ k.11/by.104, Şâhen-şeh-i dehr: s.152/ k.12/by.16, Sultân-ı azam: s.152/ k.12/by.17, Dâver-i ser-tâ-ser-i âlem: s.152/ k.12/by.17, Şâhân-ı cihân: s.152/ k.12/by.17, Şehen-şâh-ı zamân: s.152/ k.12/by.18, Hıdîv-i âfitâb-efser: s.152/ k.12/by.19, Hüsrev: s.152/ k.12/by.19, Hased-perdâz-ı kadr ü şân-ı huddâm: s.152/ k.12/by.19, Şeh-i evreng-i Osmânî: s.165/ k.19/by.17, Şâhen-şeh-i dehr: s.166/ k.19/by.31, Sultân-ı sâhib-taht: s.166/ k.19/by.32, Serîr-efrûz-ı şevket: s.166/ k.19/by.33, Şehen-şâh-ı cihân: s.166/ k.19/by.34, Şeh-i devrân: s.181/ k.21/by.67, Pâd-şâh: s.181/ k.21/by.67, Keykubâd ü Muhteşem: s.181/ k.21/by.68, Gıbtasâz-ı itibâr-ı kurb: s.181/ k.21/by.68, Şehen-şeh: s.181/ k.21/by.70-71. **(RÂŞİD (VAK’ANÜVİS) DİVANI)**

Zill-ı Hudâ Hân Ahmed: s.3/k.1/by.11, Şeh-i bâhirü’l-iclâl u kerâmet: s.3/ k.1/by.12, Husrev-i seyyâre-gulâm: s.4/ k.1/by.30, Eşref-i ecdâd-ı sürûşî leşker: s.4/ k.1/by.32, Zübde-i eşrâf-ı havâkîn-i kirâm: s.4/ k.1/by.32, Mazhar-ı devlet-i câvîd-i şefâat: s.4/ k.1/by.33, Şâhen-şeh-i âlî şiyem: s.5/k.2/by.3, Hürşîd-i celî: s.5/ k.2/by.4, Pertev-i şevk ü şâdfî: s.5/ k.2/by.4, Umde-i ecdâd-ı sürûşî leşker: s.6/ k.2/by.15, Zübde-i eslâf-ı selâtîn-ı kirâm: s.6/ k.2/by.15, Şehen-şâh-ı Sikender-dârât: s.7/ k.2/by.18, Pâdişeh-i sahib-nâm: s.7/ k.2/by.18, Şeref-i silsile-i pür-şeref-i hâkânî: s.7/ k.2/by.19, Şeh-i hürşîd: s.7/ k.2/by.19, Dâver-i seyyâre gulâm: s.7/ k.2/by.19, Merkez-i dâire-i devlet-i Osmâniyye: s.7/ k.2/by.20, Muhyî-i ervâh-ı havâkîn-i ızâm: s.7/20, Âftâb-ı felek-i şevket: s.7/ k.2/by.21, Mâh-ı azamet: s.7/ k.2/by.21, Sebeb-i râhat-ı erbâb-ı kulûb-ı âlem: s.7/ k.2/by.22, Cân-ı ser-cümle-i ecsâd: s.7/ k.2/by.22, Rûh-ı ebdân-ı cihân: s.7/ k.2/by.23, Kuvvet-i kalb-i enâm: s.7/ k.2/by.23, Pâdişeh-i sâhib-nâm: s.7/ k.2/by.23, Pâdişeh-i devrân: s.7/ k.2/by.24, Cân-ı âlem: s.8/ k.2/by.42, Pâdişeh-i âlî-şân: s.8/ k.2/by.42, Zât-ı şeref-bahş: s.9/ k.2/by.43, Pâdişeh-i âlem: s.12/ k.3/by.29, Gevher-i cân-ı cihân: s.13/ k.3/by.32, Pâdişeh-i refetkâr: s.13/ k.3/by.33, Selâtîn-ı selef: s.13/ k.3/by.34, Mazhar-ı teyîd-i Hudâ-yı Gaffâr: s.13/ k.3/by.34, Ced-be-ced şâh-ı muanven: s.13/ k.3/by.35, Mâlik-i mülk-i Süleymân: s.13/ k.3/by.35, Şeh-i sâhib-âsâr: s.13/ k.3/by.35, Zîb-i taht-ı azamat: s.13/ k.3/by.36, Dâver-i mülket-i millet: s.13/ k.3/by.36, Şeh-i kâmil etvâr: s.13/ k.3/by.36, Dür-i bahr-i şevket: s.13/ k.3/by.37, Meh-i eflâk-ı

vakâr: s.13/ k.3/by.37, Bâsit-ı emn ü emân: s.13/ k.3/by.38, Hâfız-ı mülk-i cihân: s.13/ k.3/by.38, Mefhar-ı pâdişehân: s.13/ k.3/by.39, Zıllı Hudâ-yı Settâr: s.13/ k.3/by.39, Neseb-i âlî: s.13/ k.3/by.41, Şâh u serdâr: s.13/ k.3/by.41, Hudâvend-i cihân: s.14/ k.3/by.54, Zıll-ı Hudâ-yı Gaffâr: s.14/ k.3/by.54, Şehsuvâr: s.22/k.5/by.12, Şûh-ı şeh-levend-i dil-şikâr-ı âlem-ârâ: s.34/k.10/by.19, Mîr-i müsellemler: s.34/ k.10/by.20, Şâh-ı dıraht-ı müntehâ: s.34/ k.10/by.21, Şeref-bahş-ı ser-efzârân-ı pîşin-i cihân-ârâ: s.35/ k.10/by.32, Şeh-i şâhân-ı zamân: s.37/k.11/by.1, Hüsrev-i zî-şân: s.37/k.11/by.1, Meh-i tâbân: s.37/ k.11/by.2, Süleymân: s.39/ k.11/by.18, Süleymân-ı zamân: s.39/ k.11/by.19, Felek-i mesned-i vâlâ-rütbe: s.39/ k.11/by.20, Zıll-ı Hakk: s.39/ k.11/by.21, Mazhar-ı teyîd-i İlâhî: s.39/ k.11/by.21, Mâ-sadak-ı hikmet-i Yezdân:s.39/ k.11/by.22, Lezzet-dih-i dehân-ı raiyyet: s.40/k.12/by.5, Şehen-şeh-i devr-i zamâne: s.40/ k.12/by.9, Devrân-ı kubh: s.52/k.17/by.1, Hân Ahmed-i zamân: s.52/k.17/by.1, Şâh-ı cihân: s.52/k.17/by.1, Hâmî-i şer-i fahr-ı rüsül: s.52/ k.17/by.3, Şehryâr-i Süleymân şükûh: s.53/ k.17/by.16.(ŞAKİR DİVANI)

Manî-i lafz-ı saltanat: s.25/k.1/by.6, Zıll-ı Hudâ o pâdişeh-i arş-rütbe: s.26/ k.1/by.10, Perr-i külâh-ı kadr: s.26/ k.1/by.14, Şâh-ı sâf-tıynet: s.26/ k.1/by.18, Şeh-i şeref-efzâ-yı tâc u taht: s.29/ k.1/by.58, Şâh-ı devrân: s.31/ k.2/by.1, Zîb-ba'ḥş-i nazm-ı devlet: s.31/ k.2/by.2 , Cem: s.31/ k.2/by.2 , Şâhenşeh: s.31/ k.2/by.3-4 , Dârende-i fermân-ı dîvân: s.32/ k.2/by.6, Pîrâye-i evreng: s.34/ k.2/by.31, Husrev-i mihr: s.34/ k.2/by.32, Şâhenşâh-ı devrân: s.34/ k.2/by.32, Felek-rütbet: s.34/ k.2/by.33, Hıdîv-i arş-mesned: s.34/ k.2/by.33, Şehriyâr: s.35/ k.2/by.44, Vezîri lutf-ı Rabbânî: s.35/ k.2/by.45, Şâh-ı âlem: s.35/ k.2/by.48, Şehenşâh: s.37/ k.2/by.74, Mülk-i cehânuñ âlem-ârâ: s.37/ k.2/by.74, Şâh-ı şâhân: s.37/ k.2/by.74, Ferîdun-bende: s.44/ k.3/by.2, Cem-çâker: s.44/ k.3/by.2 , Serîr-ârâ-yı Hâkânî: s.44/ k.3/by.2 , Cehan-dâver: s.44/ k.3/by.3, Şeref-bahşende-i dîhîm-i sultânî: s.44/ k.3/by.3 , Cehan-gîr-i muazzam: s.45/ k.3/by.4, Vâris-i mülk-i Süleymânî: s.45/ k.3/by.4, Tîrâz-ı saltanat: s.45/ k.3/by.5, Zînet-fezâ-yı gülşen-i şevket: s.45/ k.3/by.5 , Fûrug-ı subh-ı devlet: s.45/ k.3/by.7, Pertev-i mihr-i saadet: s.45/ k.3/by.7 , Hıdîv-i rub-ı meskun: s.45/ k.3/by.8, İskender-i Sâni: s.45/ k.3/by.8, Güzîn-i Âl-i Osman: s.45/ k.3/by.9, Ser-fîrâz-ı tâc-dâran: s.45/ k.3/by.9, Sıddîkî-sadâkat: s.45/ k.3/by.10, Nesak-pîrâ-yı nazm-ı heft-bend-i mülk-i devlet: s.45/ k.3/by.15, Cem: s.45/ k.3/by.15, Müstezâd-ı nazm-ı Şevket: s.45/ k.3/by.16, Şâh-ı

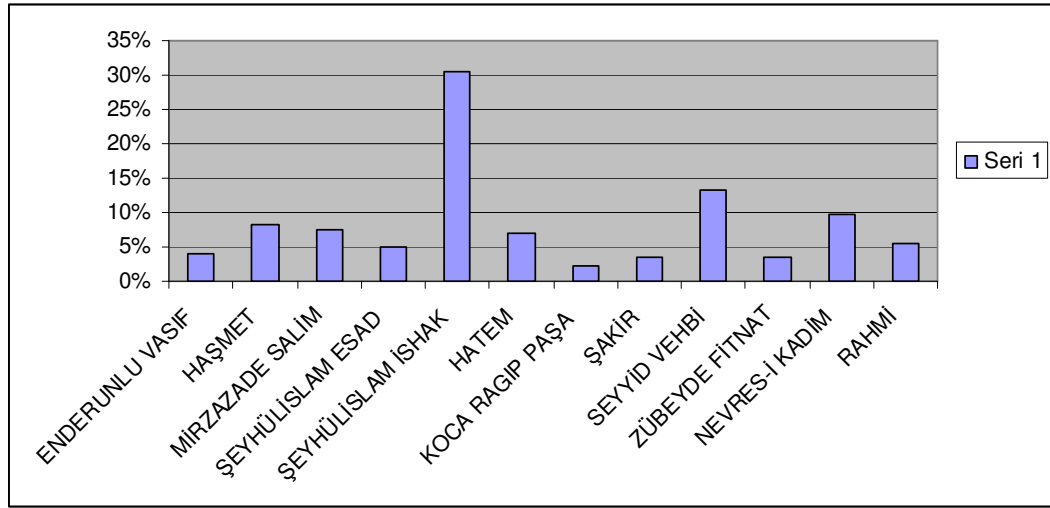
devrân: s.49/ k.3/by.59, Şâh-ı kişver-ârâ: s.49/ k.3/by.60, İllet-i gâiyye-i evreng-i Dârâ: s.49/ k.3/by.62, Şehenşâh-ı giran-kadr: s.49/ k.3/by.64, Sultân-ı Gâzî: s.53/ k.5/by.5, Cehan-sitan: s.54/ k.5/by.7, Nizâm-ı mülk: s.54/ k.5/by.9, Refâh-ı cehan emân-ı bilâd s.54/ k.5/by.9, Cehan-gîr-i Sikender-iktidâr: s.61/k.6/by.1, Serîr-ârâ: s.61/ k.6/by.2, Şeh-i kişver-güşâ: s.61/ k.6/by.2, Eşref-i şâhân-ı sâhib-iştihâr: s.61/ k.6/by.3, Dürr-i şâh-vâr: s.61/ k.6/by.4, Hâzret-i Sultân: s.62/ k.6/by.12, Pâdişâh-ı sûret ü manâ: s.62/ k.6/by.17, Perverdigâr: s.62/ k.6/by.17, Zât-ı hümayûn: s.62/ k.6/by.18, Bende-perver: s.62/ k.6/by.18, Şehriyâr: s.62/ k.6/by.18, Şâhenşeh: s.63/ k.6/by.37, Şâhenşâh-ı âlî-câh: s.65/ k.6/by.52, Şehenşâh-ı kâvî-ba'ht: s.66/k.7/by.7, Cehân-bân-ı muazzam: s.66/ k.7/by.8, Süleyman-haşem: s.66/ k.7/by.9, Mesned-i saltanat: s.66/ k.7/by.9 , Sikender-siyer: s.66/ k.7/by.10, Rükni-i binâ-yı temkîn: s.66/ k.7/by.12, Bâsıt-ı ecniha-i emn ü eman: s.66/ k.7/by.13, Sâye-i Hak: s.66/ k.7/by.13, Hüsrev-i gerdun-mesned: s.67/ k.7/by.15, Rûh-ı âlem: s.67/ k.7/by.24, Sultân-ı cehân: s.67/ k.7/by.24, Şeh-i âlem: s.68/ k.7/by.37, Elf-i memdûdı sütûn-ı kâ'h-ı devlet:s.69/k.8/by.5, Nûr-ı devlet: s.71/ k.8/by.31 , Şehenşâh: s.71/ k.8/by.34, Hudâvend: s.71/ k.8/by.34 , Sultân-ı zî-şân: s.71/ k.8/by.34, Nûr-ı çeşm-i azamet: s.73/k.9/by.8, Hâl-i cemâl-i şevket: s.73/k.9/by.8 , Şeh-i Dârâ-şan: s.73/k.9/by.8, Revnâk-ı saltanat: s.73/ k.9/by.9, Ârâyiş-i dîn ü devlet: s.73/ k.9/by.9, Vücûdı şeref-i silsile-i şâhan: s.73/ k.9/by.9, Âl-i Osmân'a şeref: s.73/ k.9/by.10, Nuhbe-i şâhân-ı selef: s.73/ k.9/by.10, Mâye-i fahr-i halef : s.73/ k.9/by.10, Şehenşâh-ı bülend-ikbâl: s.79/k.10/by.30, Çeşm-i hü mâ: s.79/k.10/by.30, Şehenşeh: s.80/ k.10/by.31, İftihâr-ı dûdmân-ı Âl-i Osmân: S.80/ k.10/by.36, Muktedâ-yı pâdişâhân: s.80/ k.10/by.38, Şehenşâh-ı ser-efrâz: s.82/k.11/by.12, Şehenşeh: s.82/ k.11/by.13, Necm-i seher: s.82/ k.11/by.13, Subh-ı bahâr: s.82/ k.11/by.13 , Şehenşâh-ı muallâ: s.82/ k.11/by.14, Şâh-ı devrân:s.86/k.12/by.41, Pîrâye-i evreng ü dîhîm-i Süleymânî :s.87/ k.12/by.42, Şehenşâh-ı Sikender-fer: s.87/ k.12/by.43 , Güzîn-âli-i Osmânî:s.87/4 k.12/by.3, Hân-ı Gâzî: s.97/ k.15/by.16, Musavver rûh-ı devlet: s.97/ k.15/by.18, Mücessem nûr-ı şevket: s.97/ k.15/by.18 , Sipîhr-i izzetüñ mâhı: s.97/ k.15/by.19, Serîr-i şevketüñ şâhı: s.97/ k.15/by.19, İmâm-ı dîn ü devlet: s.97/ k.15/by.20, Hü mâ-ı mülk ü millet: s.97/ k.15/by.20, Duâsı farz-ı zimmet: s.97/ k.15/by.20 , Şerîat sâliki bir pâdişeh: s.97/ k.15/by.21, Reâyâ-perver: s.97/ k.15/by.22, Âfitâb-ı maşrık u devlet: s.97/ k.15/by.23, Süleyman-menkabet: s.99/ k.16/by.6, Şâhenşeh-i kişver-sitân: s.99/ k.16/by.7, Fâtih-i İran: s.99/ k.16/by.8, Şeh-i çerh-âsitân :s.99/ k.16/by.8, Şehsüvâr-ı

felek-pâye: s.100/ k.17/by.7, Hilâl-i sîm-semend : s.100/ k.17/by.7, Pâdişâh-ı muazzam : s.100/ k.17/by.8, Şehenşeh-i berreyn: s.100/ k.17/by.9, Vâkıf-ı makâm-ı selâm:s.100/ k.17/by.10, Mutâ-ı bây u fakîr: s.101/ k.17/by.12, Cenâb-ı Hazret-i Sultân : s.102/ k.18/by.7, Şehriyâr-ı azam: s.107/ k.21/by.10, Dâdâr-ı Cem-hadem: s.107/ k.21/by.10 , Sultân-ı Rûm u Urb u Acem: s.107/ k.21/by.10, Şâh-ı her diyâr: s.107/ k.21/by.10, Hân Ahmed-i yegâne: s.107/ k.21/by.11, Şâhân-ı âleme mihekk-i şân ü itibâr: s.107/ k.21/by.11, Eşref-i şâhân-ı nâm-dâr: s.107 k.21/by./14, Mânend-i şâh-ı hâver-i zer-tâc-ı rûzgâr: s.107/ k.21/by.1, Şâh-ı rûy-ı zemin: s.110/ k.22/by.19, İftihâr-ı zemâne: s.110/ k.22/by.19, Ebr-i ihsân: s.110/ k.22/by.25, Bahr-i himmet: s.110/ k.22/by.25, Şâhenşeh-i zî-şan: s.111/ k.23/by.12, İskender: s.112/ k.23/by.13, Şeh-i devran: s.112/ k.23/by.13, Süleymân-ı zeman: s.112/ k.23/by.14, Şehenşâh-ı zafer-yâver: s.113/ k.24/by.5, Satvet-güster: s.113/ k.24/by.5 , Hudâvend-i muazzam: s.114/ k.24/by.7, Şeh-i hurşîd-alem: s.114/ k.24/by.8, Dâver-i seyyâre-haşem: s.114/ k.24/by.8, Hüsrev-i Cem-‘hadem: s.114/ k.24/by.8, Ârâyiş-i evreng-i cehân: s.114/ k.24/by.8, Hirz-ı bâzû-yı cehan: s.114/ k.24/by.9, Hüsrev-i memleket-ârâ-yı Sikender-azamet: s.114/ k.24/by.10, Cehan-dâr-ı mükerrerem: s.114/ k.24/by.11, Hurşîd-âsâ: s.114/ k.24/by.12, Cehan-bân-ı müeyyed: s.114/ k.24/by.13, Şeh-i mülk-sitân: s.114/ k.24/by.14, Şeh-i şehân-i muallâ-cenâb:s.117/ k.25/by.17, Şeh-i cehân: s.183/ k.40/by.27, Hân Ahmed-i rûşen-güher-i pâk-nijâd: s.212/ k.50/by.20, Revnak-ı gülşen-i cehân: s.274/ k.75/by.3, Cism-i kevne can: s.277/k.76/by.34, Şâhid-i mülke çeşm-i bînâ: s.277/k.76/by.41, Cân-ı cihan: s.279/ k.76/by.62, Şeh-i yegâne: s.279/ k.76/by.62, Terkîb-i vücûdidur celâlet: s.279/ k.76/by.66, Hümâ-yı izz ü şân: s.279/ k.77/by.1 , Berg-i gül-i saltanat kulağı: s.280/ k.77/by.8 , Ser-çeşme-i rûhdur dehânı: s.280/ k.77/by.13, Can-bahş uzûbet-i lisânı: s.280/ k.77/by.13, Âyîne-i merhamet: s.280/ k.77/by.14, Serv-i çemen-i celâl kaddi: s.281/ k.77/by.19, Gül-gonce-i şevket iki haddi: s.281/ k.77/by.19, Ser-tâ-be-kadem celâl ü şevket: s.281/ k.77/by.20, Medâr-ı zîb ü zînet: s.281/k.78/by.2, Ser-levha-i nüsha-i celâlet: s.281/ k.78/by.2, Şeh-i cihan-gîr: s.282/ k.78/by.22, Ser-levha-i Şâh-nâme-i şân: s.283/ k.78/by.23, Dîvânı penâh-ı mülk ü millet: s.283/ k.78/by.26, Dergâhı melâz-ı ehl-i hâcet: s.283/ k.78/by.26, Şâh-ı güzin: s.283/ k.78/by.30, Zill-i Yezdân: s.285/ k.79/by.5, Hıdîv-i nâz-pîşe: s.285/ k.79/by.6, Cem-mertebe: s.299/k.82/by.23, Şehriyâr-ı mansûr: s.299/k.82/by.23 , Zemânı mevsim-i sûr: s.299/k.82/by.23 (SEYYİD VEHBİ DİVANI)

Pâdişeh-i mülket-i Âl-i Osmân: s.344/k.6/by.11, Şâh-ı Süleymân-fer: s.344/k.6/by.11, Hüdüh-serheng: s.344/ k.6/by.11, Dâver-i kevn ü mekân: s.344/ k.6/by.12, Şeh-i Dârâ-sipeh ü Hüsrev ü Lokmân-ferheng: s.344/ k.6/by.12, Dâver: s.344/k.6/by.20, Mâlik-i tîg ü alem: s.344/ k.6/by.20, Sâhib-i tâc (u) evreng: s.344/ k.6/by.20 , Sultân-ı azîmü'ş-şân: s.345/ k.6/by.23,Süleymân-ı rûzgâr: s.349/ k.7/by.45, Yegâne: s.349/ k.7/by.45, Şehenşâh-ı nâmdâr: s.349/ k.7/by.45, Dâver-i evreng-i bahr u ber: s.354/ k.8/by.15, İskender: s.355/ k.8/by.24, Şâh-ı bahr u ber: s. 355/ k.8/by.28, Harîf-i bezm-i hâsü'l-hâs: s.355/ k.8/by.31, Misâl-i lâle şâh: s.355/ k.8/by.35, Dürr-i şâhvâr: s.358/ k.9/by.15, Yegâne: s.387/k.19/by.3. **(VAHİD MAHTUMİ DİVANI)**

1.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Şâh-ı mülk-i şân: s.252/k.21/by.11, Hâkân-ı selef: s.252/k.21/by.13, Halk-ı cihân: s.254/ k.22/by.7, Şâh-ı vâlâ: s.254/ k.22/by.7, Hidîv-i âlem-ârâ: s.254/k.22/by.11, Hurşîd-i cihân-tenvir: s.254/ k.22/by.12, Sipihr-i şân: s.254/ k.22/by.12, Şâh-ı felek-câh: s.254/ k.22/by.14, Hidîv-i âlem-ârâ: s.254/ k.22/by.17, Şehenşâh-ı cihân-ârâ: s.254/ k.22/by.18. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

Şeh-i ferhunde-şiyem: s.98/k.6/by.1, Şâh-ı cihân: s.98/ k.6/by.5, Şeh-i ferruh-dem: s.99/ k.6/by.8, Hâris-i mülk-i Arab: s.99/ k.6/by.12, Fâtih-i iklim-i Acem: s.99/ k.6/by.12, Nazım-ı devr-i zamân: s.99/ k.6/by.13, Râfî-i rafz-ı İrân: s.99/ k.6/by.13, Ziver-i taht-ı cihân: s.99/ k.6/by.13, Fahr-i selâtin-i ümem: s.99/ k.6/by.13 , Âfitâb-ı azamet : s.99/ k.6/by.14, Bedr-i sipihr-i şevket: s.99/ k.6/by.14, Hâsıl-ı devr-i zamân: s.99/ k.6/by.15, Şehen-şâh-ı semâ-rütbe: s.99/ k.6/by.16, Mihr-i münevver: s.99/ k.6/by.17, Husrev-i seyyâre-haşem: s.99/ k.6/by.17, Şeh-i memleket-ârâ: s.100/ k.6/by.24, Kişversitân-ı himem : s.100/ k.6/by.34, Hâris-i mülk-i dâniş: s.100/ k.6/by.34, Kâşif-i râz-ı mübhem: s.100/ k.6/by.34, Şâh-ı gerdûn-haşem: s.100/ k.6/by.35, Şeh-i encümen-efrûz-ı nizâm-ı âlem: s.100/ k.6/by.35.**(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Zahîr-i saltanat: s.78/ k.13/by.22, Neyyir-i evc-i übbehet: s.78/ k.13/by.22, Efser-i fermân-revâ: s.78/ k.13/by.22, Padişâh-ı heft-kişver: s.78/ k.13/by.23, Şehriyâr-ı bahr ü ber: s.78/ k.13/by.23, Daver-i hûşîd-fer: s.78/ k.13/by.23 , Şâhenşeh-i fermân-revâ: s.78/ k.13/by.23, Mehdi-i devr-i zamân: s.78/ k.13/by.24, Gevher-i dihim-i şevket: s.79/ k.13/by.25, Hümâ: s.79/ k.13/by.29, Şehenşâh-ı cihân: s.82/k.14/by.1, Süleymân-rütbe: s.82/k.14/by.1, Âlem-gîr-i şâhân: s.82/k.14/by.1, Ber ü bahrin hümâyûn-nahl-i şâhı: s.82/ k.14/by.2, Selâtîn-i cihânın bî-hemâli: s.83/ k.14/by.12, Cihânân: s.83/ k.14/by.13, Sultân-ı âlem: s.83/ k.14/by.14, Fahr-i şâhân: s.83/ k.14/by.14, Sipihr-i saltanatın mihr ü mehi: s.84/ k.14/by.21. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Dâver-i ekrem: s.58/k.6/by.12, Hudâvend-i muazzâm: s.58/ k.6/by.12, Şehenşâh-ı cihân: s.58/ k.6/by.13, Şeh-i evreng-i mînû-reng-savlet: s.58/ k.6/by.14, Dâver-i devlet: s.58/ k.6/by.14 , Hümâyûn: s.58/ k.6/by.14 , Şeh-i âlî-tebâr: s.59/ k.6/by.18, Sultân-ı heft iklim: s.59/ k.6/by.18, Hurşîd-i şevket-tâb-ı burc-ı saltanat: s.59/ k.6/by.19, Âfitâb-ı şevket ü şân: s.59/ k.6/by.22, Sultân-ı cihân: s.85/k.12/by.34, Sultân-ı gül: s.85/ k.12/by.35, Gülşen-i cevdet: s.85/ k.12/by.36. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

Mecma-ı âyât-ı beyyinât-ı himem: s.165/k.14/by.6, Âsitâne-i ulyâ: s.165/ k.14/by.7, Me'men-i ismet-medâr-ı re'fet: s.165/ k.14/by.10, Padişâh-ı muazzâm: s.166/ k.14/by.16, Yegâne: s.166/ k.14/by.22, Efser-i izz ü şevket: s.175/k.16/by.16, Şehenşâh-ı himem-endîşe: s.175/k.16/by.17, Neyyir-i evc-i muallâ-yo sipihr-i iclâl: s.176/

k.16/by.18, Padişâh-ı heft iklîm: s.176/ k.16/by.19, Hân-ı Mahmûd-ı kerem-perver-i refet-pirâ: s.176/ k.16/by.19 , Felek-meretebe: s.181/ k.16/by.26, Sahn-ı cihân: s.181/ k.16/by.26, Sultân-ı selâtin-i cihân: s.181/ k.16/by.31, Padişeh-i taht-geh-i şevket: s.182/ k.16/by.32, Şâh-ı şâh-ı cihân: s.188/ k.16/by.1, Pâdişeh-i taht-gâh-ı şevket: s.188/ k.16/by.6, Şeh-i sûtûde-hısâl: s.190/ k.16/by.17, Pâdişâh-ı taht-ı şevket: s.216/ k.26/by.4, Şâhenşeh-i âlem: s.216/ k.26/by.5, Dîhîm-i himem: s.216/ k.26/by.5, Tâc-dâr-ı saltanat: s.217/ k.26/by.6, Ser-â-pâ mahz-ı nûr-ı sûd: s.217/ k.26/by.6, Zât-ı mahmûdu'l-fi'âl: s.217/ k.26/by.9, Mahmîdet-peymûd: s.217/ k.26/by.9, Âfiyet-bâhş-ı safâ: s.217/ k.26/by.14, Zîver-i divân-ı şevket: s.218/ k.26/by.17, Şeh-beyt-i güzîn: s.218/ k.26/by.17, Levha-i divân-ı Hakânî: s.218/ k.26/by.18, Husrev-i âlî-dilâ: s.218/ k.26/by.24, Cevher-i ferd-i vücûd: s.218/ k.26/by.24 , Zîver-i tâc-ı saâdet:s.218/ k.26/by.25, Dürr-i şehvâr-ı bahâ-efzûd: s.218/ k.26/by.25 , Zât-ı şevket-perver: s.218/ k.26/by.26, Husrev-i Cem-çâker:s.219/ k.26/by.28, Zîn-pûş-ı rahş-ı şevket: s.228/ k.29/by.14, Husrev-i yegâne: s.228/ k.29/by.16, Şâhenşeh-i yegâne: s.228/ k.29/by.17, Dâver-i yegâne-i âlem: s.228/ k.29/by.18, Zill-ı hümâ-yı devlet: s.228/ k.29/by.19, Sultân-ı bahr u ber: s. 231/k.30/by.8, Şeh-dâne: s.231/ k.30/by.9, Zât-ı hümâyûn: s.231/ k.30/by.10,s.232/ k.30/by.18, İskender-i zemâne: s.231/ k.30/by.11, Ulüvv-ı şân: s.232/ k.30/by.19, Evc-i saltanat: s.233/ k.30/by.33, Hurşîd-i cihângîr-i muallâ: s.234/ k.31/by.4, Evc-i şevket: s.234/ k.31/by.4, Hümâyûn: s.234/ k.31/by.4, Hıdîv-i merzbûm-ı saltanat: s.234/ k.31/by.5, Şehenşâh-ı muallâ-taht-gâh-ı devlet-i ulyâ: s.234/ k.31/by.5, Bahâr-ı gülbün-i devlet: s.235/ k.31/by.7, Gül-i gül-zâr-ı şevket: s.235/ k.31/by.7, Yek-dâne: s.235/ k.31/by.9, Şâh-ı şevket-engîz: s.235/ k.31/by.9, Sipîhr-i devlete tâbende hurşîd-i cihân-ârâ: s.235/ k.31/by.9, Cihân-dâr-ı himem: s.235/ k.31/by.12, Ulüvv-ı şân-ı Dârâ-imtinân: s.235/ k.31/by.13, Âlem-ârâ: s.235/ k.31/by.13, Hâkân-ı cihângîr-i mehâbet-perver: s.235/ k.31/by.13, Müşârun bi'l-benân-ı husrevân: s.235/ k.31/by.14, Şeh-beyt-i bihîn: s.236/ k.31/by.20, Divân-ı cihân: s.236/ k.31/by.20, Husrev-i âlem: s.236/ k.31/by.21 , Zîver-tirâz-ı taht-gâh-ı re'fet ü i'tâ: s.236/ k.31/by.21, Hümâyûn: s.236/ k.31/by.22, Cevher-i ferd: s.237/ k.31/by.29 , Yektâ: s.237/ k.31/by.29, Bî-hemtâ: s.237/ k.31/by.29, Şâhenşâh-ı vâlâ: s.237/ k.31/by.31, Taht-gâh-ı milket-i şevket: s.237/ k.31/by.31, İskender-haşem: s.237/ k.31/by.31, Nigeh-bân-ı sarây-ı saltanat: s.237/ k.31/by.36, Hümâyûn: s.237/ k.31/by.36 , Gevher-i şeh-vâr: s.238/ k.31/by.39, Dürr-i yek-dâne: s.243/ k.33/by.22, Hümâyûn-sâye: s.243/ k.33/by.23, Şâh-ı bi-adîl-i âsumân-

pâye: s.243/k.33/by.23, Şâhenşeh: s.244/ k.33/by.32. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Nigeh-bân-ı cihân: s.218/k.2/by.45, Şâhen-şeh-i devrân: s.218/ k.2/by.45, Key: s.218/ k.2/by.46, Cihânuñ hân-ı hânânı: s.218/ k.2/by.46, Sultân oğlu sultân: s. 218/ k.2/by.46, Sultân-ı selâtîn-i zamân: s.218/ k.2/by.48, Cem: s.218/ k.2/by.50, Şâh-ı zî-şân: s.221/ k.2/by.94, Hâkân-ı bezm (ü) rezm: s.227/ k.3/by.74, Şeh-süvâr-ı arsa-i şevket: s.227/ k.3/by.79, Şâh-ı şehân: s.229/ k.4/by.16, Şeh-i cihân: s.229/ k.4/by.17, Key:s.229/ k.4/by.17, Şeh-i iklîm hüner: s.231/k.5/by.20, Sultân-ı selâtîn-i cihân: s.231/ k.5/by.21, Dâver-i âgâh-ı şehen-şâh-ı reşîd: s.231/ k.5/by.21, Şâh-ı şehenşâh-ı cihân: s.233/ k.6/by.20, Şâh-ı şâhân-ı cihân: s. 235/ k.7/by.21. (**HATEM DİVANI**)

Hazret-i Pâdişâh-ı heft-iklîm: s.53/ k.1/by.1, Zînet-i tâc: s.53/ k.1/by.1, Revnak-ı dîhîm: s.53/ k.1/by.1, Âb-rûy-ı şehân-ı rûy-ı zemin: s.53/ k.1/by.2, Şâh-ı gayûr: s.53/ k.1/by.6, Hıdîv-i kişver-gîr: s.53/ k.1/by.10 (**KOCA RAGIB PAŞA DİVANI**)

Hâkân-ı muazzam: s.17/ k.4/by.9, Mihr-i âlem-ârâ: s.17/ k.4/by.9, Şâhen-şâh-ı devrân: s.18/ k.4/by.11, Debîr-i menkıbet-pîrâ: s.18/ k.4/by.11, Hıdîv-i ân-pâye: s.18/ k.4/by.12, Cihân-dâr-ı hümâ-sâye: s.18/ k.4/by.12, Cenâb-ı zıll-ı Hakk: s.18/ k.4/by.14, Pîşvâ-yı saf-ı şâhân-ı cihân: s.62/ k.20/by.8, Pîrâye: s.63/k.20/by.10. (**ŞAKİR DİVANI**)

Şeh-i nusret-menâkıb: s.118/ k.26/by.8, Pâdişâh-i maşrik u magrib: s.118/ k.26/by.8, Sultân-ı serîr-ârâ-yı taht u şevket ü şan: s.118/ k.26/by.9, Rüsûm-ı saltanat: s.118/ k.26/by.10, Mesned-i mülûk: s.120/ k.27/by.8, Şeh-beyt-i pâk-i dil-sitan: s.123/ k.28/by.15, Şâh-ı cehân: s.123/ k.28/by.21, Şâhenşâh-ı İskender-meâsir: s.123/ k.28/by.22, Ahmede'llahü müfzîzü'l-maksûd: s.124/ k.29/by.1, Penâh-ı âlem: s.308/ k.83/by.3, Mesned-i şehenşâh: s.308/k.83/by.4 , Şem-i cism-i şâhî: s.308/ k.83/by.5, Melce-i eâlî: s.308/ k.83/by.6 , Şâh-ı hümâ: s.315/ k.83/by.103, Şâhenşeh: s.315/ k.83/by.104, Hurşîd-i bahâr: s.315/ k.83/by.106, Tavkî-i refî-i saltanat: s.315/ k.83/by.108, Hıdîv-i azam: s.316/ k.83/by.114, Mümtâz-ı mülûk: s.316/ k.83/by.116, Şevket-âlûd: s.316/ k.83/by.116, Sultân-ı zemâne: s.316/ k.83/by.116, Hâkân-ı felek: s.316/ k.83/by.117, Şâhenşeh-i bî-nazîr-i âlem: s.316/ k.83/by.117, Nuhbe-i dûde-i

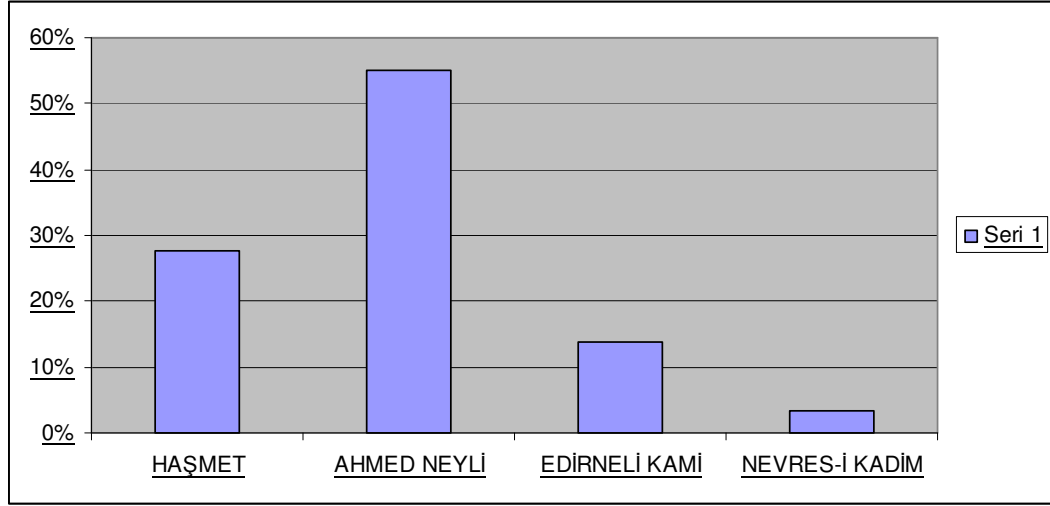
selâtin: s.316/ k.83/by.118, Pâdişeh-i adâlet-âyîn: s.316/ k.83/by.118, Sâye-i İlâhî: s.316/ k.83/by.121, Şeh-i cihân: s.316/ k.83/by.122, Tahtı dîbâce-i celâlet: s.318/k.84/by.4, Mısra-ı güzîde sü‘han: s.318/ k.84/by.6, Kıblegâh-ı mülûk-i âlem: s.318/ k.84/by.11, Pâdişâh-ı azam: s.318/ k.84/by.11, Şâhenşeh-i sûtûde-vücûd: s.318/ k.84/by.12, Şehriyâr-ı zemâne : s.318/ k.84/by.12, Şeh-i yektâsı heft-ıklîmûn: s.319/ k.84/by.13. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Şehinşâh-ı zamân: s.89/k.1/by.14, Sultan-ı muazzam: s.89/ k.1/by.15, Şehr-i yâr-ı heft-kişver: s.89/ k.1/by.15, Fagfur: s.89/ k.1/by.15, Hakan: s.89/ k.1/by.15, İskender: s.89/ k.1/by.16, Dara: s.89/ k.1/by.16, Keyhüsrev: s.89/ k.1/by.16, İsfendiyâr: s.89/ k.1/by.16. **(ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI)**

Sultân-ı dehr: s.8/k.2/by.42, Mihr-i âlem-tâb: s.8/ k.2/by.44, Hidîv-i kâmver: s.11/ k.3/by.29, Âstân-ı refiûnde bende Hüsrev ü Cem: s.11/ k.3/by.29, Şehen-şeh-i gâzî ebu'l magâzî: s.11/ k.3/by.30, Cenâb-ı nâfizü'l-ahkâm-ı taht-gâh-ı kıdem: s.11/ k.3/by..33, Dâver-i hûceste-şiyem: s.11/ k.3/by.36, Pâdişeh-i hâver: s.11/ k.3/by.37, Şeh-i kişver-sitân: s.14/ k.4/by.28, Hüdâvend: s.14/ k.4/by.36, Penâh: s.14/ k.4/by.36, Dâver-i evvel-âgeh: s.14/ k.4/by.36, Edvâr-ı devrân: s.14/ k.4/by.36, Hünkâr: s.14/ k.4/by.37, Şehen-şâh-ı cihân-dâr: s.19/ k.5/by.42, Hidîv-i ced-be-ced Dârâ-gulâm-ı âsümân-mesned: s.19/ k.5/by.43, Cihân-bân-ı müeyyed: s.19/ k.5/by.43, Tâc-pîrâ-yı nîkû-kârî: s.19/ k.5/by.43, Sikender: s.19/ k.5/by.44, Hünkâr: s.19/ k.5/by.45, Şâh-ı ced-be-ced sultan-ı Cem-mesned: s.21/ k.6/by.18, İskender: s.21/ k.6/by.20, Han Süleymân: s.21/ k.6/by.20, Şâh-ı devrân: s.21/ k.6/by.25, Sultân-ı devrân: s.21/ k.6/by.29. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Hazret-i sultân-ı Mahmûdü'l-menâkıb: s.22/k.8/by.25, Şehenşâh-ı zemîn: s.22/ k.8/by.31, Sâhib-zamân: s.22/ k.8/by.31, Şehenşâh-ı zemîn: s.22/ k.8/by.31 , Sâhib-zamân: s.22/ k.8/by.31, Şâhenşeh-i zamâne: s.25/k.9/by.22, Zıll-ı Hudâ: s.26/ k.9/by.23, Penâh-ı cihâniyân: s.26/ k.9/by.24, Cem-haşem: s.26/ k.9/by.24, Fermân-revâ-yı ins: s.26/ k.9/by.26, Hidîv-i ferişte-hû: s.26/ k.9/by.26 , İskender-i zamâne: s.26/ k.9/by.26, El-hak hân Mahmûd-ı cihân-bân: s.31/ k.10/by.30, Şâh-ı âlem: s.31/ k.10/by.31. **(RAHMİ DİVANI)**

1.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

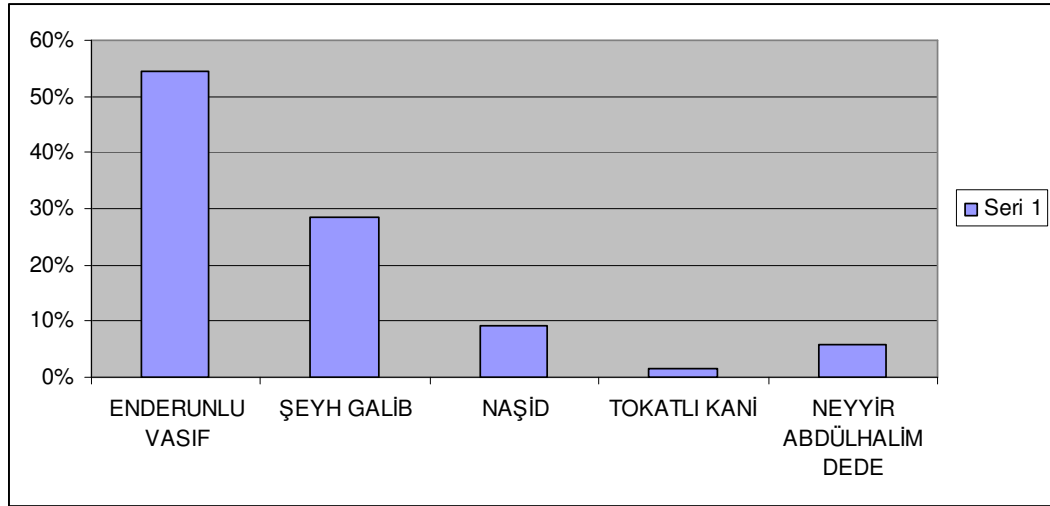

Sultân-ı çerh-evreng: s.96/k.5/by.1, Sabahü'l-hayr-ı nusret: s.96/ k.5/by.5, Pertev-i vech-i hümayûn: s.96/ k.5/by.5, Berîd-i avn-i Hak: s.96/ k.5/by.5, Kişver-ârâ: s.96/ k.5/by.10, Pâdişâh-ı âlem-ârâ: s.98/ k.5/by.21, Heft-evreng-i çerh: s.98/ k.5/by.24, Ressâm-ı nakş-endâz-ı vasf-ı padişahi: s.98/ k.5/by.25. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Pâdişâh-ı mülk ü millet: s.229/ k.5/by.8, Şâh-ı âlî-menzilet:s.229/ k.5/by.8, Zîver-i dîhîm-i devlet :s.229/ k.5/by.8, Zîb-i taht-ı serverî: s.229/ k.5/by.8, Şehenşâh-ı muallâ-rütbe:s.229/ k.5/by.9, Mâlik-i ins ü peri:s.229/ k.5/by.10, Pâdişâhân-ı cihânîñ şehriyâr-ı kâmili:s.229/ k.5/by.11, Ser-firâzân-ı zamânîñ server-i ser-defteri:s.229/k.5/by.11, Sâye-i lutf-ı Hudâ:s.230/ k.5/by.12, Mihr-i sipihr-i serverî:s.230/ k.5/by.12, Şeref-bahş-ı gürüh-ı pâdişâhân-ı selef:s.230/ k.5/by.13, Dûdmân-ı zümre-i Osmaniyânın mefharı: s.230/ k.5/by.13, Şehsuvâr-ı arsa-i iclâl ü devlet:s.230/ k.5/by.18, Kâm-bahş : s.231 k.5/by./25, Server: s.231/ k.5/by.25, Erbâb-ı irfân-perver: s.231/ k.5/by.25. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Pâdişâh-ı yegâne-i âlem: s.14/ k.9/by.25, Nûr-bahşâ-yı çeşm-i dünyâ: s.14/ k.9/by.28, Dürr-i yektâ: s.14/ k.9/by.29, Pâdişâh-ı heft-iklîm: s.14/ k.9/by.31. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

1.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Âb-rûy-ı saltanat: s.212/k.14/by.15, Dâver-i gerdûn-haşem: s.213/k.14/by.16, Tâc-bahşâ-yı ser-i Cem. s.213/k.14/by.16, Zîb-i taht-ı serverî: s.213/k.14/by.16, Hân-ı muallâ-şân: s.213/k.14/by.17, Şehen-şeh: s.213/k.14/by.18, Sûret-i edvâr-ı çarhun sırr-ı muzmeri: s.213/k.14/by.26, Nûr-ı çeşm-i kâinât: s.216/k.14/by.62, Şeb-çerâğ-ı bezm-i devlet: s.216/k.14/by.66, Maşrık-ı subh-ı saâdet: s.216/k.14/by.66, Âlemün zîb ü ferî: s.216/k.14/by.66, Mâh-ı şâm-ı saltanat: s.216/k.14/by.68, Hidmet-perver: s.216/k.14/by.68, Yem-himem: s.218/k.14/by.88, Şâh: s.218/k.14/by.92,93, Kayser: s.218/k.14/by.92,93, Süleymân: s.218/k.14/by.94,95, Husrev: s.218/k.14/by.96, Server: s.218/k.14/by.96, Şeh-i zî-şân: s.222/k.15/by.22, Şehen-şâh-ı zamân: s.222/k.15/by.23, Şehen-şâh-ı cihân-perver-i derya-dil: s.222/k.15/by.24, Şehen-şâh-ı cihân-bahş-ı kerem-perver: s.222/k.15/by.25, Şeh-süvâr-ı âlem-efrâz-ı şecâ'at: s.223/k.15/by.28, Şeh-i zîbende-haşem: s.223/k.15/by.32, Hüsrev-i mülk-i himem: s.223/k.15/by.32, Pâdişeh-i vâlâ-nâm: s.223/k.15/by.32, Sâhib-i tîg u kâlem: s.223/k.15/by.33, Dâver-i nusret-encâm: s.223/k.15/by.33, Ziyâ-pâş-ı cihân-ı şevket: s.223/k.15/by.39, Tâc-ver: s.224/k.15/by.44, Dâver-i gerdûn-kadr: s.224/k.15/by.44, Şeh-i vâlâ-yı hudâvend-i benâm: s.224/k.15/by.44, Memdûh-ı şeref-güster-i âlem: s.224/k.15/by.45, Mâlik-i mülk-i

hüner: s.228/k.16/by.33, Nükte-fehmân: s.228/k.16/by.34, Şeh-i nâdire-dân: s.228/k.16/by.34, Husrev-i devr-i zamân: s.228/k.16/by.35, Şeh-i gerdûn-haşem: s.228/k.16/by.36, Fahr-ı selâtin-i selef: s.228/k.16/by.36, Leşker-endûh-ı himem: s.228/k.16/by.36, Pâdişâh-ı Cem-unvân: s.228/k.16/by.36, Şehen-şâh: s.231/k.17/by.35, Pâdişeh-i kıble-i hâcât-ı enâm: s.231/k.17/by.36, Mâlik-i mülk-i ümem: s.232/k.17/by.37, Hüsrev-i seyyâre-haşem: s.232/k.17/by.37, Sâhib-i tîg u âlem: s.232/k.17/by.37, Pâdişeh-i mülk-ârâ: s.232/k.17/by.37, Mâlik-i mülk-i sahâvet: s.232/k.17/by.38, Şeh-i dihîm-atâ: s.232/k.17/by.38, Ser-tâc-ı şehen-şâh-ı cihân-gîr: s.232/k.17/by.41, Şehriyâr-ı maşrık u magrib: s.233/k.18/by.2, Hidîv-i Cem-menâkib: s.233/k.18/by.2, Zîb-i evreng-i Süleymân: s.233/k.18/by.2, Nizâm ü dîn ü devlet: s.233/k.18/by.3, Şeh-i gerdûn-rütbet: s.233/k.18/by.4, Padişâh-ı âlem-i himmet: s.233/k.18/by.4, Âb-ı rûy-ı nesl-i Osmânî: s.233/k.18/by.4, Efser-i efrûz-ı cihân-bân: s.233/k.18/by.5, Şahen-şâh-ı hezârân-fen: s.234/k.18/by.6, Şehen-şâh-ı cihân: s.234/k.18/by.9, Serdâr-ı zî-şân: s.234/k.18/by.9. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

Hidîv : s.62/ k.11/by.6, Hidîv-i güher-pûş : mücevher örtünen s. 64/ k.12/by.6, Şâh-ı cihân: s.66/ k.13/by.6, Mehdî-i sâhib-zamân : s.66/ k.13/by.9, Debdebe-i kûs-ı şevketi gerdûna eren: s.66/ k.13/by.10, Şeh-i devrân: s.69/k.14/by.5, Şehenşeh: s.69/ k.14/by.8, Cihândâr: s.70/ k.14/by.1, Reşk-âver-i kandîl-i fûrûzende-i Arş:s.70/ k.14/by.9, Şâhenşeh:s.72/k.15/by.7, Hûrşîd-i celâlet:s.72/ k.15/by.10,Şehenşâh: s.72/ k.15/by.14, Server:72/ k.15/by.14, Keşîde-kâmet-i Tûbâ-hırâm-ı âlem-i gayb:s.75/k.16/by.8, Server-i sâhib zuhûr: s.75/ k.16/by.10, Şehenşeh-i sâhib-zamân: s.76/ k.16/by.6, Şeh-ı şâhân-ı âlem:s.79/ k.18/by.4, Hidîv-i Cem-haşem: s.79/ k.18/by.5, Bahâr-ı saltanat:s.79/ k.18/by.6, Baht-ı cüvân-ı dîn ü devlet:s.79/ k.18/by.6, Şehenşâh: s.79/ k.18/by.13, Sultan Baykara:s.79/ k.18/by.12, Sâhib-zuhûr-ı Mülk-i Rûm:s.81/ k.19/by.6, Kânûn-tirâz-ı nev-rüsûm: s.81/ k.19/by.6, Evreng-i zîb-i saltanat: s.81/ k.19/by.7, Hâkân-ı kerrûbî-şiyem: s.81/ k.19/by.7, Hûrşîd-i nûrânî-alem:s.81/ k.19/by.8, Sultân-ı hâver: s.82/ k.20/by.1, Hidîv-i Cem-sipeh: s.84/ k.20/by.13, Şehriyâr: s.83/ k.20/by.15, Dâver: s.83/ k.20/by.15, Şehriyâr-ı bülemd-iktidâr: s.84/ k.20/by.3, Bülemd-meretebe şâh: s.84/ k.20/by.13, Nîk-hâh-ı dîn ü devlet: s.96/ k.27/by.3.**(ŞEYH GALİB DİVANI)**

Pâdişâh-ı ced-be-ced: s.205/k.1/by.1, Şâhen-şeh-i âlî-neseb: s.205/k.1/by.1, Şehryâr-ı âsmân-mesned: s.205/k.1/by.1, Hıdıv-i meh-rikâb: s.205/k.1/by.1 , Ziver-i kâşâne-i iclâl: s.205/ k.1/by.2, Şâh-ı gerdûn-menzilet: s.205/ k.1/by.3, Reşha-pâş-ı ayn-ı re'fet: s.205/ k.1/by.3, Hüsrev-i mâlik-rikâb: s.205/ k.1/by.3, Haris-i milk ü milel: s.205 k.1/by./5 , Nâzım-ı dîn ü düvel: s.205 k.1/by./5, İn'am-bahş-ı şeyh ü şâb: s.205 k.1/by.5.
(NAŞİD DİVANI)

Şâh-ı mihr-efser: s.65/k.43/by.1, Hilâl-i gurre-i enver: s.65/ k.43/by.1.
(TOKATLI KÂNİ DİVANI)

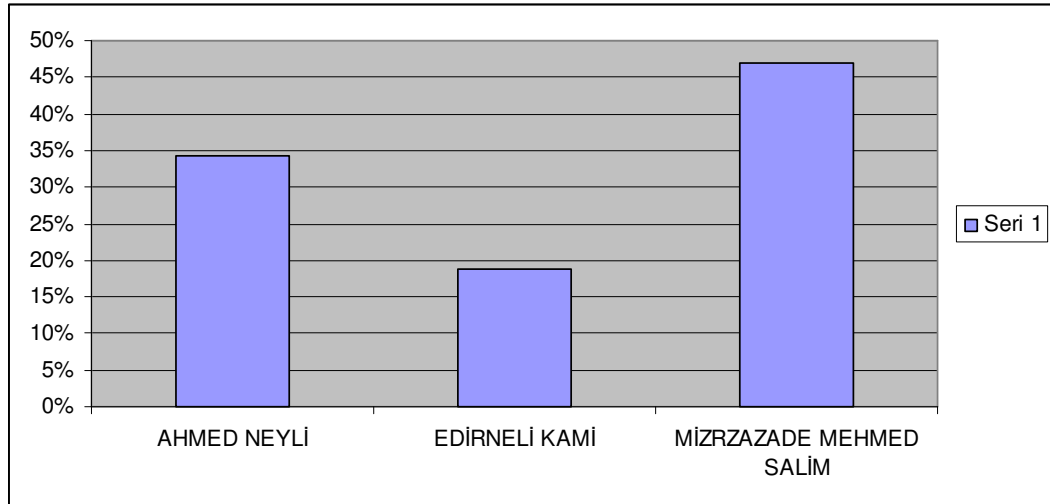
Şâhenşâh: s.10/ k.4/by.9,10,11,12,13, Sultân: s.11/ k.4/by.16, Şâh-ı âlî : s.11/ k.4/by.18. **(NEYYİR ABDÜLHALİM DEDE DİVANI)**

2) VEZİRLİK:

2.1 SADRAZAM KALAYLI AHMED

Sadr-ı âlî: s.134/k.24/by.11, Maden-i kân-hüner: s.134/ k.24/by.12, Mültefet-i şâh-ı ekâlîm-i dehir:s.134/ k.24/by.15, Sadr-ı âlâ: s.134/ k.24/by.15 , Şâh-ı hod-ârâ-yı zemîn: s.134/ k.24/by.18, Vezîr-i şeh-i Cem-câh-ı cihân: s.134/ k.24/by.20, Dâver: s.135/ k.24/by.25, Bahr-ı himem: s.135/ k.24/by.26. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI)**

2.2 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

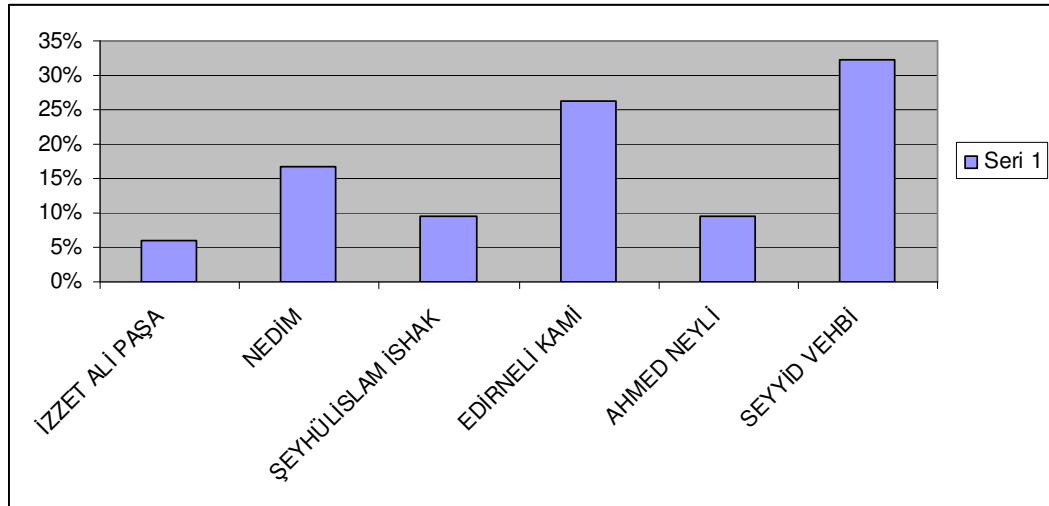

Asaf-ı ahd: s.240/ k.11/by.4, Vezîr-i azam: s.240/ k.11/by.4, Asaf-ı kâmil-i Cem-rütbe: s.240/ k.11/by.5, Dâd-penâh-ı fukarâ: s.240/ k.11/by.6, Dest-gîr-i zuafâ: s.240/ k.11/by.6, Sadr-ı sûtûde-evsâf: s.240/ k.11/by.7, Dâver-i ferhunde-şiyem: s.240/ k.11/by.7, Asaf : s.241/ k.11/by.12, Dâver-i Dârâ-sipeh: s.241/ k.11/by.12, Meh-i burc-ı şeref: s.241/ k.11/by.12, Çâre-res-i derd-i dil-i şeydâ: s.241/ k.11/by.13. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

Âsaf-ı âlem: s.16/k.10/by.7, Semiyî-i fahr-ı rüsûl: s.16/ k.10/by.8 , Sadr-ı azam u gâzî:s.16/ k.10/by.8, Âsaf-ı zamâne: s.17/ k.10/by.15, Âsaf-eser: s.17/ k.10/by.16, Şeh-bâz: s.17/ k.10/by.17.(**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Meh-i burc-ı iffet: s.139/k.26/by.12, Âb-ı rûy-ı vüzerâ: s.139/ k.26/by.13, Mefhâr-ı devletiyân: s.140/ k.26/by.15, Revnâk-ı Ali-i Osman: : s.140/ k.26/by.15, Hâsıl-ı ömr-i cihân: : s.140/ k.26/by.15, Nâdire-i istiksâ: : s.140/ k.26/by.15, Merci-i emr ü tedbir: s.140/ k.26/by.16, Kâr-fermâ-yı zamân: s.141/k.27/by.8, Dâver-i Sencer-unvân: s.141/k.27/by.8 , Sadr-ı Cem-kevebe: s.142/ k.27/by.10, Destûr-ı felek-kadr-ı cihân: s.142/ k.27/by.10 , Âsaf: s.142/ k.27/by.11, Sadr-ı muallâ: s.142/ k.27/by.17,Dür-i yek-tâ: s.145/ k.28/by.17, Vezîr-i âli-kadr: s.146/ k.28/by.26 (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM DİVANI**)

2.3 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

Vezîr-i bî-hemtâ: s.70/ k.3/by.19, Aliyyü'l-himem: s.71/ k.3/by.22, Vezîr-i azam-ı dâmâd-ı hass-ı Ahmed Hân: s.71/ k.3/by.23, Güzîde: s.73/ k.3/by.51, Sâhib-i seyf ü kâlem: s.73/ k.3/by.51. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Sadr-ı Cem-kevkebe: s.9/ k.2/by.26, Zevrak-ı haşmetine atlas-ı gerdun yelken:s.9/ k.2/by.27, İbn-i Hacib harem-i fazlına derbân-ı kemîn: s.9/ k.2/by.28, Keşfî-i Nûh: s.9/ k.2/by.32, Âsaf: s.12/ k.2/by.65, Âsaf-ı İskender-âyin: s.15/k.3/by.24, Hakîm-i hurde-bîn: s.15/k.3/by.24 , Sadr-ı mülk-ârâ: s.15/ k.3/by.25, Ali Pâşâ-yı Rûşen-re'y: s.15/ k.3/by.25 , Kevkeb-i âli: s.15/ k.3/by.28, Âsaf: s.16/ k.3/by.38, Düstûr-ı Cem-şükûh: s.18/k.4/by.18, Sadr-ı Güzîn: s.18/ k.4/by.19, Sadr-ı muhterem: s.21/ k.4/by.54. **(NEDİM DİVANI)**

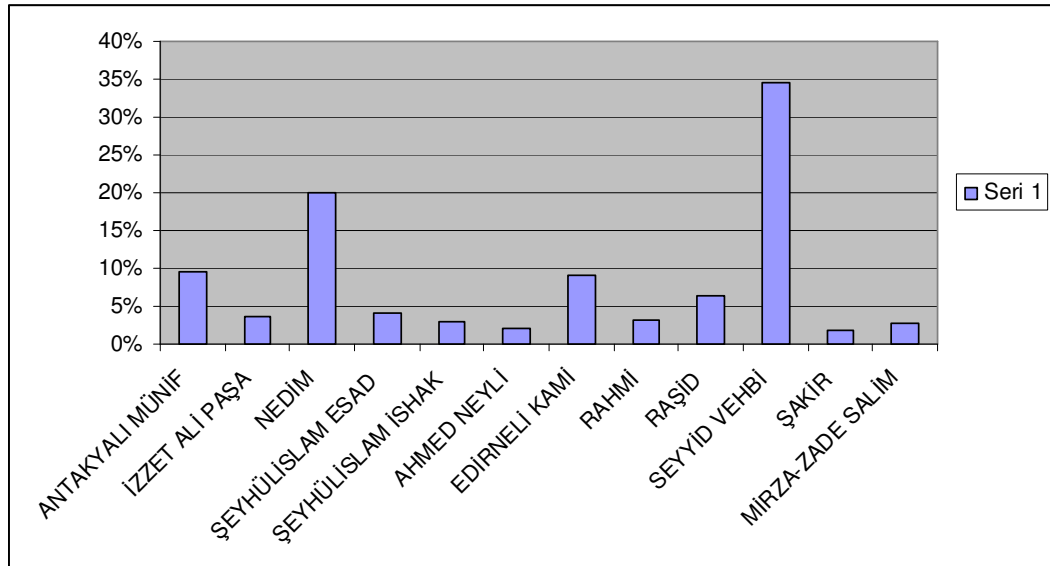
Kible-gâh-ı veche-i âlem: s.220/ k.27/by.3, Hurşîd-i re'fet-perver: s.220/ k.27/by.5, Âsaf-ı kudsî-meniş: s.220/ k.27/by.6, Zîver-ârâ-yı sadâret: s.220/ k.27/by.6, Aliyyü'ş-şân: s.220/ k.27/by.12, Sadr-ı zî-şân: s.220/ k.27/by.33, Şeref-senc-i sudûr: s.237/ k.31/by.33, Sadr-ı himem-pîrâ: s.237/ k.31/by.37. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Dâver-i asra musâhib: s.21/k.11/by.19, Dâmâd-ı şehinşâh-ı kerîm: s.21/ k.11/by.19, İftihâr-ı vüzerâ: s.21/ k.11/by.20, Revnak-ı sadr-ı devlet: s.21/ k.11/by.20, Hem-dem-i hass-ı şeh-i dâdger-i heft-iklîm: s.21/ k.11/by.20, Nesteren-i bâg-ı İrem: s.21/ k.11/by.21, Perveriş-yâfte-i bagçe-i nâz u naîm: s.21/ k.11/by.21, Penâh-ı marifet:s.23/k.12/by.8, Dâmâd-ı hâkân-ı semâ-rifat: s.23/ k.12/by.8, Ali Paşa-yı ekrem: s.23/ k.12/by.8, Nûr-bahş-ı çeşm-i dünyâ. s.23/ k.12/by.8, Hudâvend-i cihân-ı fazl u dâniş: s.23/ k.12/by.9, Nezzâm-ı dünyâ: s.23/ k.12/by.10, Nihâl-i hoş-hırâm-ı bâg-ı izzet: s.23/ k.12/by.11, Âlemde yektâ: s.23/ k.12/by.11, Hâmi-i şer-i matahhar: s.23/ k.12/by.16, Vücûdî âlemüñ nakd-i hayâtı: s.23/ k.12/by.16, Âlem-ârâ: s.23/ k.12/by.16, Âsaf : s.25/k.13/by.15, Fâzıl-ı asr Ebu'n-Nasr: s.25/ k.13/by.17, Dâmâd-ı şehinşâh-ı cihân: s.25 k.13/by.17, Hâmi-i dîn-i mübîn: s.25/ k.13/by.18. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Şifâ-yı sadr-ı devlet: s.242/k.12/by.9, Hâmi-i kânûn-ı Osmânî: s.242/ k.12/by.9, Cenâb-ı sadr-ı azam : s.242/ k.12/by.10, Dâver-i dâniş-ver-i ekrem: s.242/ k.12/by.10, Müşîr-i muhterem : s.242/ k.12/by.10, Revnak-fezâ-yı mülk-i hâkânî: s.242/ k.12/by.10, Nizâmü'l-mülk: s.242/ k.12/by.11, Hudâvend: s.243/ k.12/by.16. (AHMED NEYLİ DİVANI)

Muhît-i izz ü devlet: s.129/ k.30/by.25, Şifâ-yı sadr-ı devlet: s.129/ k.30/by.26, Nüsha-i terkîb-i emniyet: s.129/ k.30/by.26, Aristo-menkabet: s.129/ k.30/by.26 , Kânun-şinâs-ı Bû Alî-râ: s.129/ k.30/by.26, Nûr-ı fetânet: s.129/ k.30/by.27, Şemse-i cild-i mutallâ: s.129/ k.30/by.27, Sütûde : s.129/ k.30/by.28, Süleymân-ı serîr-ârâ-yı dârü'l-mülk-i irfan: s.130/ k.30/by.29, Vekîl-i saltanat: s.130/ k.30/by.30, Dâmâd-ı sultânî: s.130/ k.30/by.30, Müsahhar-sâz-ı dünyâ: s.130/k.30/by.35, Zîver-i dîvân-ı devlet: s.131/ k.30/by.47, Yezdânî: s.131/ k.30/by.51, Penâh-ı saltanat-sadr: s.132/ k.30/by.56, Hıdîv-i âsuman-kadr: s.132/ k.30/by.56, Tashîh-sâz-ı nüsha-i devlet: s.132/ k.30/by.57, Hıdîv-i arş-kadr: s.132/ k.30/by.59, Süllem-i kasr-ı celâl: s.132/ k.30/by.59, Hümâyun-gevher: s.133/ k.30/by.70, Hıdîv-i mülk-sitân: s.134/k.31/by.2 , Vezîr-i mümtâz: s.134/k.31/by.2 , Vekîl-i saltanat: s.136/ k.31/by.24, Sihri hâs-ı hem-râzî: s.136/ k.31/by.24, Dâver-i ekrem: s.235/k.62/by.2, Sadr-ı sudûr:s.235/ k.62/by.3, Dâver-i ekrem: s.235/ k.62/by.4. (SEYYİD VEHBİ DİVANI)

2.4 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Âsaf-ı yegâne: s.31/k.3/by.20, Dâver-i zamâne: s.31/k.3/by.21, Destûr-ı bî-müdânî: s.31/k.3/by.24, Vâlâ-güher: s.32/k.3/by.33, Müşîr-i muvakkar: : s.32/k.3/by.33, Revnâk-ı fîrûz-ı sadr-ı muallâ-yı rûzgâr. : s.32/k.3/by.33, Zîb-bahş-ı mesned-i vâlâ-yı rûzgâr: s.33/k.3/by.43, Sadr-ı felek-pâye: s.35/k.4/by.1, Cem-kadr-i hümâ-sâye: s.35/k.4/by.1, Şîr-i ner-i devrân: s.35/k.4/by.2, Dâmâd-ı şehenşâh-ı felek-mesned-i âlem: s.36/k.4/by.3, Destûr-ı cihânân: s.36/k.4/by.3, Cihân-dâver-i devrân: s.36/k.4/by.3 , Memduh-ı cihân: s.36/k.4/by.4, Sadr-ı zamân: s.36/k.4/by.4 , Hurşîd-reviş: s.36/k.4/by.12, Meded-i milket ü millet: s.37/k.4/by.15, Ârâyîş-i divân-ı sadâret: s.37/k.4/by.16, Nigehbân-ı mekâlid-i nizâm-ı devlet: s.41/k.5/by.1, Nesak-sâz-ı e'âzîm-i mehâmm-ı devlet: s.41/k.5/by.1, Sadr-ı Pervin-âlem: s.41/k.5/by.2, Aristû-yı be-nâm-ı devlet: s.41/k.5/by.2, Hürşîd-gulâm-ı devlet: s.41/k.5/by.3, Nabz-şinâs-ı ilel-i tab'-ı umûr: s.41/k.5/by.4, Zâtı ser-mâye-i âsâyîş-i dîn ü dünyâ: s.42/k.5/by.18, Âsaf: s.43/k.5/by.27, Sadr-ı bülemd-ıkbâl: s.43/k.5/by.27, Melâz-ı ümem: s.43/k.5/by.27, Kehf-i enâm-ı devlet: s.43/k.5/by.27, Hendese-perdâz-ı mebânî-i umûr: s.43/k.5/by.28, Sadr-ı kâmkâr-ı adâlet-şîâr: s.47/k.6/by.20, Dâmâd-ı muhterem: s.48/k.6/by.23, Sadr-ı sudûr-ı âlem: s.53/k.7/by.18, Destûr-ı mükerrem: s.53/k.7/by.18, Pirâye-bahş-ı bargeh-i sadr-ı azamî: s.53/k.7/by.19, Âyîn-bend-i resm: s.53/k.7/by.19, Şeh-i Cemşid-efser: s.53/k.7/by.22, Sadr-ı yegâne: s.53/k.7/by.24, Destûr-ı çarh-rütbe: s.53/k.7/by.26, Revnâk-fürûz-ı sadr: s.55/k.7/by.38, Sadr: s.56/k.7/by.49, Âftâb-ı maşrîk-ı envâr-ı dâverî: s.56/k.7/by.49, Sadr-ı zîb-i vezâret: s.56/k.7/by.51, Ferhunde-dem: s.56/k.7/by.52, Âsaf: s.58/k.8/by.1, Azûdü'd-devle: s.62/k.9/by.12, Cihânân-ı azimû'l-efâl: s.62/k.9/by.12, Cihân-sadr-ı felek-pâye: s.62/k.9/by.14, Felek-kadr-ı hümâ-sâye: s.62/k.9/by.15, Sadr-ı Cem-menkabet: s.64/k.9/by.31, Ukde-güşâyende-i eşkâl-i umûr: s.64/k.9/by.32, Mümtâz-ı fuhûl-i emsâl: s.64/k.9/by.32. **(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)**

Hüsrev-i adil: s.78/k.4/by.29, Hidîv-i bî-mu'âdil: s.78/k.4/by.29, Vezîr-i azam: s.80/ k.4/by.46, Âsaf: s.80/ k.4/by.46, Âsaf-ı Hatem-semâhat: s.80/ k.4/by.48, Âsaf: s.81/ k.4/by.62, Hidîv-i zî-şân: s.96/k.8/by.13, Hidîv: s.96/ k.8/by.13-16, Fürûg-ı saltanat:s.96/ k.8/by.15, Dâmâd-ı şehryâr-ı mehâbet-şî'âr: s.97/ k.9/by.2, Zât-ı mükerrem: s.97/ k.9/by.2, Âsaf-ı yek-tâ: s.111/ k.17/by.13, Sadr-ı azam: s.111/ k.17/by.14, Dâver-i ekrem: s.111/ k.17/by.14, Cenâb-ı âsaf: s.111/ k.17/by.14, Âsaf:

s.111/ k.17/by.15, Sâhib-i devlet: s.111/ k.17/by.15, Kâr-dân-ı menkabet-pîrâ: s.111/ k.17/by.15, Sadr-ı vâlâ-yı vezâret: s.111/ k.17/by.17.(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)

Cihan-sadr-ı mu'allâ-kadr: s.28/k.6/by.17, Tırâz-ı mesned-i izz ü şeref: s.28/ k.6/by.18, Nigâh-bân-ı cihan: s.28/ k.6/by.19, Vezir-i muhterem: s.28/ k.6/by.20, Hidîv: s.29/ k.6/by.32,36, Âsaf: s.29/ k.6/by.32,36, Husrev-i Cemşid-şân: s.29/ k.6/by.41, Düstûr-ı güzîn: s.29/ k.6/by.42, Şeh-i vâlâ-mekân: s.29/ k.6/by.42, Cihan-penâh. s.34/k.7/by.47, Hidîv: s.34/k.7/by.47, Sadr: s.34/k.7/by.47, Vezir-i felek-bargah-ı mihr-âsâr: s.34/k.7/by.47, Hidîv-i cihan: s.34/ k.7/by.48, Yegâne-i devr-i zamâne: s.34/ k.7/by.49, Mesned-ârâ-yı himem: s.39/k.9/by.2, Sadr-ı zî-şân: s.39/ k.9/by.4, Hidîv-i muhterem: s.40/ k.9/by.6, Cenâb-ı âsâf-ı zî-şân: s.41/ k.9/by.20, Âsaf-ı âlî-himem: s.41/ k.9/by.21, Mükerrerem sıhr-ı sultân-ı cihân: s.41/ k.9/by.24, Sadr-ı cihân-ârâ: s.41/ k.9/by.30, Sadr-ı a'lâ: s.41/ k.9/by.30, Âsmân-pâye: s.45/ k.10/by.25, Hümâ-sâye: s.45/ k.10/by.25, Vezîr-i a'zam: s.45/ k.10/by.25, Sahib-i seyf ü kalem: s.45/ k.10/by.25, Mâlik ü nakz u ibrâm: s.45/ k.10/by.25, Âsaf-ı Cem-menîş: s.45/ k.10/by.36, Dâver-i gerdun-kadr: s.45/ k.10/by.36, Âsaf-ı zî-şân: s.56/ k.13/by.38, Sadr-ı cihanbân: s.56/ k.13/by.38, Sadr-ı âsman-kadr: s.56/ k.13/by.40, Hidîv-i cihan: s.57/ k.13/by.41, Cihan-penâh: s.57/ k.13/by.45, Hidîv: s.57/ k.13/by.45, Cenâb-ı sadr-ı azam: s.62/ k.15/by.34, Cenâb-ı âsaf-ı Cem-câh: s.62/ k.15/by.35, Hidîv-i muhterem: s.62/ k.15/by.36, Dâmâd-ı Ekrem: s.62/ k.15/by.36, Dâver-i efham: s.62/ k.15/by.36, Sadr-ı Cem-mertebe: s.64/ k.16/by.11, Âsaf-ı ahd: s.64/ k.16/by.12, Âsaf: s.64/ k.16/by.24, Mülk-ârâ: s.70/k.18/by.14, Âsaf: s.70/ k.18/by.15, Cihan-pîrâ: s.70/ k.18/by.15, Sadr-ı dâna: s.70/ k.18/by.16, Sadr-ı İskender-haşem:s.71/ k.18/by.18, Nizâmü'l-mülkveş: s.71/ k.18/by.25, Âsaf: s.71/ k.18/by.28, Sadr-ı felek-kadr: s.71/ k.18/by.28, Hümâyun-mesned: s.71/ k.18/by.28, Vezîr-i azam: s.75/ k.19/by.19, Vâlâ-cenâb: s.75/ k.19/by.19, Tırâz-ı haşmet: s.75/ k.19/by.20, Zîb-i der-i devlet-me'âb: s.75/ k.19/by.20, Melikşâh:nizamü'l-mülk: s.75/ k.19/by.21, Saykal-ı âyîne-i re'y-i savâb: s.75/ k.19/by.22, Sadr-ı muhterem: s.75/ k.19/by.23, Mazhar-ı tard- u itâb: s.75/ k.19/by.25, Hidîv-i Baykarâ-meclis: s.75/ k.19/by.27, Destûr-ı cihan: s.75/ k.19/by.28, Tırâz-ı râ'yet-i zer-peyker-i hurşîd-tâb: s.75/ k.19/by.29, Sadr-ı mükerrerem: s.75/ k.19/by.30, Fahrü'l-vüzerâ: s.86/ k.22/by.17, Cihan-sadr: s.86/ k.22/by.26, Felek-pâye: s.86/ k.22/by.26, Bende-perver: s.88/ k.22/by.19, Hidîv: s.88/ k.22/by.20, Âsaf-ı cihân:

s.89/k.24/by.1, Cafer-i zaman: s.90/ k.24/by.3, Sadr-ı zî-şân: s.92/k.25/by.10 , Tılsım-ı mülk ü millel:s.92/ k.25/by.11, Hirz-ı cân-ı heft-ıklîm: s.92/ k.25/by.11, Vezir-i devr-i zaman: s.92/ k.25/by.13, Hidîvü'l: yevm: s.92/ k.25/by.16, Mihr-i burc-ı vezâret: s.92/ k.25/by.21, Sadr-ı âlî-şân: s.92/ k.25/by.23, Hidîv-i cihan: s.93/ k.25/by.29, Vezir-i azam: s.95/k.26/by.10, Şehriyâr-ı bahr ü ber: s.95/ k.26/by.11, Fermân-revâ-yı şark u garb: s.95/ k.26/by.11,Husrev-i Rum u Arab: s.96/ k.26/by.24, Düstûr-ı güzîn: s.98/k.28/by.1, Sadr-ı pür-kevkebe: s.99/k.28/by.5, Cenâb-ı sıhr-ı hâs-ı muhterem: s.100/ k.29/by.6, Sadr-ı muazzam: s.100/ k.29/by.8, Ser-dâr: s.100/ k.29/by.9, Ser-defter: s.100/ k.29/by.9, Vezir-i azam-ı mihr-iştihâr: s.101/k.30/by.1, Damad-ı âli-şân: s.101/ k.30/by.6, Âsaf-ı pür-haşmet-i gerdun-vekâr: s.102/ k.30/by.9, Hidîv-i muhterem: s.102/ k.30/by.10, Dâver-i âlî-himem: s.102/ k.30/by.10, Cihândâr-ı muazzam: s.102/ k.30/by.10, Vezîr-i nâmdar: s.102/ k.30/by.10, Sadr-ı âlî: s.102/ k.30/by.12, Kân-ı izz ü câh: s.102/ k.30/by.12, Mihr-i gerdûn-ı ma'âli: s.102/ k.30/by.12, İftihâr-ı rüzgâr: s.102/ k.30/by.12, Âsaf-ı gerdun-haşem: s.102/k.30/by.14, Sadr-ı âlî-şân: s.104/k.32/by.1, Medâr-ı saâdet-i câvîd: s.105/ k.32/by.4, Sadr-ı cihânân: s.107/k.34/by.1, Mihr-i dırahşân: s.107/ k.34/by.2, Âsaf-ı devrân: s.107/ k.34/by.4, Sadr-ı zî-şân: s.109/k.36/by.6. **(NEDİM DİVANI)**

Dâmâd-ı padişâh-ı Feridûn-gulâm: s.62/k.7/by.23, Vezîr-i azam-ı âlî-nijad: s.62/ k.7/by.24, Âsaf-ı Hatem-taviyyet: s.62/ k.7/by.25 , Sıhr-ı pâk-i dâver-i rûy-i zemin : s.62/ k.7/by.27, Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vakâr: s.62/ k.7/by.28, Verd-i bagçe-i dâver: s.63/ k.7/by.38, Cenâb-ı sadr-ı güzîn: s.70/k.9/by.26, Hidîv-i zamân: s.70/ k.9/by.28, Âsaf-ı felek-unvân: s.70/ k.9/by.28, Vezîr-i azam: s.70/ k.9/by.29, Dâmâd-ı şehriyâr-ı cihân: s.70/ k.9/by.29, Âsaf-ı Hatem-meniş: s.71/ k.9/by.34, Dadâr-ı cihân: s.75/ k.10/by.23, Âsaf-ı âli: s.75/ k.10/by.25, Destûr-ı merâhim-sipeh: s.75/ k.10/by.29, Âsumân-meretebe: s.79/ k.11/by.30, Himem-ârâ: s.80/ k.11/by.31, Âsaf-ı muhterem: s.80/ k.11/by.39, Dâver-i mahz-ı kerem: s.80/ k.11/by.39 , Cemşid-haşem: s.80/ k.11/by.41, Nâm-ver-i âlem: s.80/ k.11/by.41, Şeref-i mesned-i refet: s.81/ k.11/by.45. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

Düstûr-ı zıll-ı Yezdânî: s.190/k.20/by.1, Sadr-ı âlî-şân: s.192/ k.20/by.21 , Sadr-ı zî-şân: s.193/ k.20/by.30, Âsaf-ı dil-perver-i cihânyân: s.193/ k.20/by.32, Zî-şân: s.194/

k.20/by.42, Sadr-ı zî-şân: s.195/ k.20/by.47, Neş'e-bahşa-yı dil-i âlemiyân: s.206/ k.23/by.7, Gül-i gülşen-i devlet: s.206/ k.23/by.8, Bihîn sıhr-ı şehenşâh-ı cihân: s.207/ k.23/by.19, Âsumân-pâye: s.207/ k.23/by.22, Zîver-i sadr-ı muallâ-yı çemân-ı devlet: s.213/ k.25/by.9, Gülşen-i efrûz-ı cihân: s.213/ k.25/by.10, Zîver-i gülşen-i zîbende-i devlet: s.213/ k.25/by.15, Sadr-ı atâ: s.213/ k.25/by.15, Dâver-i âlf-meniş: s.215/ k.25/by.30 , Sıhr-ı sultân-ı cihân: s.215/ k.25/by.30.(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK)

Vassâf-ı hazret: s.233/ k.6/by.5, Yemînü'd-devlet:s.233/ k.6/by.6, Rüknu'l-mülk:s.233/ k.6/by.6, Sadr-ı Asaf-istiklâl:s.233/ k.6/by.6, Re'y-i gurre-i pîşâni-i rüşd ü sedâd:s.233/ k.6/by.6, İskender-azimet:s.233/ k.6/by.7, Müşîr-i bî-müdânî:s.233/ k.6/by.8, Muhterem dâmâd-ı Sultânî:s.233/ k.6/by.8, Vezîr-i azam: s.233/ k.6/by.9, Sadr-ı müşterî kadr: s.233/ k.6/by.12, Münevver re'y-i bârîk: s.233/ k.6/by.12.
(AHMED NEYLİ)

Dâmâd-ı hâkânî: s.27/ k.14/by.10, Cem: s.27/ k.14/by.10, Muhteşem: s.27/ k.14/by.11, Nûr-ı mücessem: s.27/ k.14/by.11, Âsaf-ı ekrem: s.27/ k.14/by.11, Meh-i enver: s.27/ k.14/by.12, Muazzam: s.27/ k.14/by.12, Âsaf-ı vâlâ-güher: s.27/ k.14/by.12, Hüseyin-i Baykara: s.27/ k.14/by.15, Âsaf: s.31/ k.16/by.11, Vezîr ibni vezîr: s.31/ k.16/by.11, Yegâne: s.31/ k.16/by.12, Vezîr-i bî-hemtâ: s.31/ k.16/by.12, Vezîr-i mâderzâd: s.32/ k.16/by.13, Cihân-i izz ü vakâr: s.32/ k.16/by.13, Medâr-ı saltanata necm-i devlet-i bîdâr: s.32/ k.16/by.16, Gürûh-ı ümmete kehfü'l-emân-ı bî-minnet: s.32/ k.16/by.17, Şiâr-ı dîn-i mübîne nigâhdâr u medâr: s.32/ k.16/by.17, Gül-i hadîka-i devlet: s.32/ k.16/by.18, Müşîr-i nâdire-tedbîr: s.32/ k.16/by.19, Müsteşârü'l-kül: s.32/ k.16/by.19, Şehâne gevher: s.32/ k.16/by.23, Dâmâd-ı şehinşâh-ı melek-haslet: s.34/k.17/by.18, Zât-ı vâlâ: s.34/ k.17/by.18, Cenab-ı sadr-ı azam: s. 34/ k.17/by.19, Bedr-i efham: s.34/ k.17/by.19, Hâris-i âlem: s.34/ k.17/by.19, Hıdîv-i muhterem: s.34/ k.17/by.19, Revnak-fezâ-yı sadr-ı vâlâ: s.34/ k.17/by.19, Müşîr-i memleket-perver: s.34/ k.17/by.20, Destûr-ı nâm-âver: s.34/ k.17/by.20, Salâh-ı kâr-ı dünyâ: s.34/ k.17/by.20, Hayır-hâh-ı medâr-ı saltanat: s.34/ k.17/by.21, Zînet-dih-i devlet: s.34/ k.17/by.21, Penâh-ı memleket: s.34/ k.17/by.21, Fermân-revâ-yı rûy-ı gabrâ: s.34/ k.17/by.21, Destûr-ı ebu'l-hayr-ı zamân: s.34/ k.17/by.22, Medâr-ı intizâm-ı saltanat: s.34/ k.17/by.23, Nizâmü'l-mülk: s.35/ k.18/by.10, Dânâ sadr-ı vâlâ-menzilet: s.35/

k.18/by.11, Dâmâd-ı hâkânî: s.35/ k.18/by.11, Vezîr-i azam: s.35/ k.18/by.12, Cenâb-ı âsaf-ı devr-i zamân: s.37/k.19/by.13, Vezîr-i azam: s.38/ k.19/by.14, Nizâmü'l-mülk-i dâmâd-ı şehinşâhî: s.38/ k.19/by.15, Vekîl-i saltanat: s.38/ k.19/by.15, Sadru's-sudûr: s.38/ k.19/by.22. **(EDİRNELİ KÂMÎ)**

Mevsim-i şâdî: s.4/ k.3/by.1, Zamân-ı şevk ü behcet: s.4/ k.3/by.1, Mâh-ı cihân-ârâ: s.4/ k.3/by.3, Şâhid-i zîbâ-yı îd-ı pür-beşâret: s.4/ k.3/by.3, Sadr-ı âlî-rütbe: s.5/ k.3/by.6, Nâil-merâm ü pür-meserret: s.5/ k.3/by.8, Maşrık u magribde şöhret-yâb: s.5/ k.3/by.11, Sâhib-hüner: s.5/ k.3/by.14, Sâhib-devlet: s.6/ k.3/by.24, Sadr-ı zî-şân: s.8/ k.4/by.10, Âsaf: s.9/ k.4/by.23, Medâr-ı rifat-i şân: s.9/ k.4/by.23, Sütûde-siyer: s.10/k.5/by.5, Kabe-i hâcet: s.11/ k.5/by.14, Hâkân-ı gazâ-pîşe: s.12/ k.5/by.21, Âsaf-ı asr: s.12/k.5/by.30, Âsaf: s.13/ k.5/by.35, Mü'temenâ: s.13/ k.5/by.35.**(RAHMÎ DİVANI)**

Âsaf: s.148/ k.11/by.76, Hıdv: s.148/ k.11/by.76 , Vekîl-i mutlak: s.148/ k.11/by.77, Sıhr-ı cihân-bân-ı muvaffak: s.148/ k.11/by.77 ,Düstûrân-ı Âsaf-rây: s.148/ k.11/by.77, Vezîr-i azam: s.148/ k.11/by.78, Ehl-perver: s.148/ k.11/by.79, Âsaf-ı azam: s.149/ k.11/by.104, Hıdv-i muteber: s.151/ k.12/by.7, Dâmâd-ı Sultân-ı Sikender-fer: s.151/ k.12/by.7, Pîrâye-i sadr-ı nigû-nâmî: s.151/ k.12/by.7, Vezîr-i azam: s.151/ k.12/by.8, İbrâhîm Pâşâ-yı muazzam: s.151/ k.12/by.8, Mesned-i sâmi: s.151/ k.12/by.8, Âsaf: s.151/ k.12/by.9, Sadr-ı Güzîn: s.160/k.16/by.1, Melce-i esnâf-ı eâlî: s.160/k.16/by.1, Gevher-i tâbende-i deryâ-yı maâlî: s.160/k.16/by.1, Mertebe-bahşâ-yı ahâlî: s.160/ k.16/by.3, Pîrâye-i sadr: s.160/ k.16/by.4, Sadr-ı azam : s.163/ k.18/by.7, Sıhr-ı şâhen-şâh-ı Efrîdûn-haşem: s.163/ k.18/by.7, Sadr-ı Güzîn: s.164/ k.18/by.19, Cenâb-ı âsaf: s.165/ k.19/by.17 , Müşîr-i Erdşîr-etvâr: s.165/ k.19/by.19, Vezîr-i kârdân: s.166/ k.19/by.31, Sadr-ı azam: s.171/k.20/by.19, Sıhr-ı sultân-ı muazzam: s.171/k.20/by.19, Âsaf-ı azam: s.178/ k.21/by.21, Vezîr-i azam: s.178/ k.21/by.23, Mihr-i âlî-câh: s.178/ k.21/by.23, Âsümân-ı refet: s.178/ k.21/by.24, Bâm-ı ulüvv-i şân: s.178/k.21/by.26, Vezîr-i kârdân: s.181/ k.21/by.66, Vezîr-i mülk-i dehrüñ hüsrev ü hâkân: s.181/ k.21/by.70. **(RÂŞİD (VAK'ANÜVİS) DİVANI)**

Âsaf: s.35/ k.2/by.45, Sadr-ı zî-şân: s.35/ k.2/by.47 , Vekîl-i saltanat: s.35/ k.2/by.48 , Dâmâd-ı mahrem: s.35/ k.2/by.48, Sadr-ı muhterem: s.35/ k.2/by.50, Hayr-hâh-ı şâh-ı âlem: s.35/ k.2/by.50, Şifâ-yı sadr-ı devlet: s.35/ k.2/by.54, Nüşa-i terkîb-i emniyet: s.35/ k.2/by.54, Yemîn-i mülk: s.35/ k.2/by.54, Emîn-i saltanat : s.35/ k.2/by.54, Dâmâd-ı sultânî: s.35/ k.2/by.54, Mükerrerem: s.35/ k.2/by.55, Sadr-ı azam: s.35/ k.2/by.55, Mahrem-i şâhenşeh-i âlem: s.35/ k.2/by.55, Mükerrerem: s.37/ k.2/by.72, Sıhr-i sultânî: s.37/ k.2/by.72, Muazzam: s.37/ k.2/by.72, Sadr-ı hâkânî: s.37/ k.2/by.72, Sadr-ı muhterem: s.59/ k.5/by.85, Âsaf-ı kerem-âyin: s.60/ k.5/by.87, Sadr-ı ekrem: s.80/ k.10/by.44, Vekîl-i saltanat: s.80/ k.10/by.44, Sadr-ı zî-şân: s.80/ k.10/by.44, Âsaf: s.81/ k.10/by.45, Âsaf-ı refet-şiyem: s.81/ k.10/by.46, Sadr-ı güzîn:s.117/ k.25/by.21, Dâmâd-ı şehriyâr-ı cihan-dâver: s.117/ k.25/by.22, Âsâf: s.63/ k.6/by.26, Sabâvetde vezâretle nedîm-i şehriyâr: s.63/ k.6/by.27, Sıhr-i şâhenşâh-ı azam: s.63/ k.6/by.28, Habbezâ mecd ü fihâr: s.63/ k.6/by.28, Hem-nişîn-i pâdişâh: s.63/ k.6/by.29, Vezîr: s.63/ k.6/by.29, Âsaf : s.64/ k.6/by.43,Şeref-i sadr-ı mekin : s.74/ k.9/by.25, Fass-ı nigîn-i temkîn: s. 74/ k.9/by.25, Âsaf-ı Şâh Süleyman-haşem-i devran: s.74/ k.9/by.25, Hâris-i devlet ü dîn: s.74/ k.9/by.26, Sadr-ı muallâ-şan: s.74/ k.9/by.26, Vasfı pîrâye-i sad-defter ü sad-dîvan: s.74/ k.9/by.27, Menşe-i ikbâl-i şeh-i devran: s.74/ k.9/by.31, Mehazi hurşîd-i ziyâ-efşan: s.74/ k.9/by.32,Âsaf: s.110/ k.22/by.21,Cem-dâsitân: s.139/ k.32/by.14, Musahib-i sultân-ı kârmân: s.139/ k.32/by.14, Kâim-i makâm-ı rikâb: s.139/ k.32/by.15, Yümn-i teveccüh-i şeh-i âlem-penâh: s.140/ k.32/by.19, Dehre Nizâm-ı Mülk olan: s.140/ k.32/by.19, Vezîr-i mutemen-i kâvran: s.140/ k.32/by.20, Kânun-fürûz-ı tâb-ı zaîfan: s.140/ k.32/by.26, Nuhbe-i devrân: s.146/ k.33/by.56, Bende-i sâhib-dil-i şâhenşeh-i kişver-sitân: s.146/ k.33/by.56, Âb-ı rûy-i kâr-fermâyân-ı dîvân-ı celâl: s.146/ k.33/by.57, Reng ü bûy-i gülbün-i gülşen-serâ-yı izz ü şân: s.146/ k.33/by.57, Dâveri-i fitrî-şiyem: s.147/ k.33/by.58, Matmahu'l-enzâr: s.147/ k.33/by.58,Cihan-ban: s.150/ k.34/by.21, Cân-ı cihan: s.150/ k.34/by.21, Rûh-ı Cem: s.151/ k.34/by.28, Hudâvend-i cihan: s.151/ k.34/by.29, Sadru'l-vüzerâ : s.151/ k.34/by.30, Âsaf-ı şâhâne-celâlet: s.151/ k.34/by.30, Mutemedü'l-mülk Süleyman-zeman: s.151/ k.34/by.30, Destûr-ı harem-perver-i şâhenşeh-i âlem: s.151/ k.34/by.31, Kulzüm-i şan: s.151/ k.34/by.35, Müşârun-bi'l-benan: s.153/ k.34/by.51, Malûm-ı tevârîh-şinâsân-ı cihan: s.153/ k.34/by.52, Sadru'l-vüzerâ: s.155/ k.35/by.15, Âsaf-ı yektâ: s.155/ k.35/by.15, Bâis-i âsâyiş-i halk-ı dünyâ: s.155/ k.35/by.15, Sadr-ı Cem-

meretebe: s.156/ k.35/by.16, Dâmâd-ı şehenşâh-ı cehân: s.156/ k.35/by.16, Mâ-hasal-i devr-i felek: s.156/ k.35/by.18, Ârâyiş-i mülk-i dünyâ: s.156/ k.35/by.18, Destûr-ı melek-men kabe: s.156/ k.35/by .21, Sâye-i himmet: s.156/ k.35/by.23, Âsaf: s.156/ k.35/by.28, Dürre-i tâc-ı şeref-i izz ü alâ: s.156/ k.35/by.28, Vekîl-i metlak-ı sultân-ı şark u garb: s.158/k.36/by.7, Sadr-ı güzin: s.158/ k.36/by.8, Müşâr-bi'l-benân: s.159/ k.36/by.13, Engüşt-ı kadr ü şân: s.159/ k.36/by.14, Yâkût-ı zerd mihr: s.159/ k.36/by.14 , Hem-reh-i bâd-ı vezan: s.159/ k.36/by.19 , Sadr-ı arş-kadr: s.160/ k.36/by.24, Kasr-ı refî-i himmet: s.160/ k.36/by.24 , Âsaf: s.160/ k.36/by.33, Sadr-ı arş-kadr: s.160/ k.36/by.34, Âsaf: s.164/ k.37/s.30, Âsaf: s.165/ k.37/by.43, Sıhr-i şâhenşâh-ı azam: s.165/ k.37/ by.44, Sadr-ı mesûdü'l-kudûm: s.165/ k.37/ by.44, Hansâlâr-ı şan: s.165/ k.37/by.45, Dâmen-gîr-i âlem pençe-i fermân: s.165/ k.37/ by.47, Kâr-sâz-ı emr-i devlet: s.165/ k.37/ by.48, Hıdîv-i dehr: s.166/ k.37/ by.55, Zâhir-ayâr-ı eşref: s.166/ k.37/ by.56, Sadr-ı âlî-şân: s.166/ k.37/ by.57, Şeh-i kişversitân-ı tâc-bahş: s.166/ k.37/ by.59, Şân-ı saltanat: s.166/ k.37/ by.62, Âdâb-ı şevket: s.166/ k.37/ by.62, Eyyâm-ı şerîfî dem-i nev-rûz-ı safâ olan: s.170/ k.38/by.34, Şâhâne celâlet: s.170/ k.38/by.37, Sadr-ı felek-kadr: s.173/ k.38/by.74, Sadrü'l-vüzerâ: s.173/ k.38/by.75, Âsaf-ı Cem-câh: s.173/ k.38/by.75, Ankâ-yı zemâne: s.173/ k.38/by.75, Dûşîze-i şân-ı şeref: s.173/ k.38/by.76, Dâmâd-ı şehenşâh-ı felek-cây-ı zemâne:s.173/ k.38/by.76, Hem-rütbe-i şurâ-yı zemâne: s.173/ k.38/by.78, Fahriyye-i eşâr-ı dil-ârâ-yı zemâne: s.173/ k.38/by.79, Can-ba'şş-ı ten-i memleket-i Hak: s.173/ k.38/by.80, Âsaf-ı eşref: s.177/k.39/by.29, Dâmâd-ı hudâvend-i enâm: s.177/k.39/by.29, Âsaf: s.177/ k.39/by.31, Gevher-i şeh-vâr : s.177/ k.39/by.32, Sadef-i kulzüm-i îcâd: s.177/ k.39/by.32, Hâtem-i hınsır-ı kadr: s.178/ k.39/by.35, Nazar-ı zıll-i Hudâ: s.178/ k.39/by.44, Âsaf-ı sipihr-cenâb: s.181/ k.40/by.1, Melik-sıfat: s.181/ k.40/by.1, Hurşîd-menzilet: s.181/ k.40/by.1, Elkâb-ı medh ü şân: s.181/ k.40/by.2, Mizâc-ı devlet ü dîn: s.181/ k.40/by.3, Safâ-pezir: s.182/ k.40/by.11, Yegâne: s.186/k.41/by.4, Sadr-ı mükerrerem: s.186/k.41/by.4, Vezîr-i azam: s.186/k.41/by.4, Güzîde: s.186/k.41/by. 5, Sıhr-i mükerrerem: s.186/k.41/by. 5, Cenâb-ı hâkânî: s.186/k.41/by. 5, Nizâm-ı Mülk: s.186/ k.41/by.6, Alî Şîr-kârvân: s.186/ k.41/by.6, Hudâygân-ı girâmî-güher: s.186/ k.41/by.7, Hırz-ı bâzu-yı tevfi k: s.186/ k.41/by.9, Mezîd-i rütbe-i şan: s.190/ k.41/by.60, Cân-ı cehan: s.191/ k.42/by.1, Sıhhat-i cism-i âlem: s.191/ k.42/by.1, Sadr-ı güzin: s.195/ k.43/by.3, Alî Şîr: s.195/ k.43/by.3, Şâh-ı felek-kadr: s.197/k.44/by.1, Vezîr-i bihter:

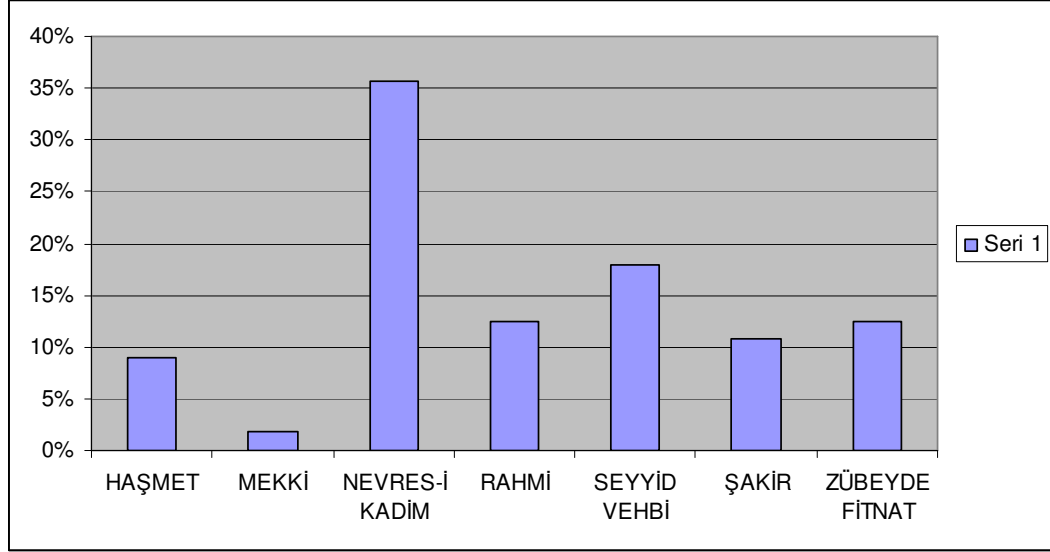
s.197/k.44/by.1, Şehsüvâr-ı rûzgâr: s.197/k.44/by.1, Âsaf-ı alî-tebâr: s.197/ k.44/by.2, Dâver-i âlem-i cehan: s.197/ k.44/by.2, Nedîm-i pâdişâh-ı muhteşem: s.197/ k.44/by.3, Âlemüñ zîb ü ferî: s.197/ k.44/by.4, Dâmâd-ı vâlâ-rûtbe: s.198/ k.44/by.5, Âlî-câh: s.198/ k.44/by.5, Lutf-ı celîl: s.198/ k.44/by.5, Dîde-i bînâ-yı âlem: s.198/ k.44/by.15, Menşe-i izz ü saâdet: s.198/ k.44/by.17, Mazhar-ı ism-i Rahîm: s.203/ k.46/by.19, Âsaf: s.203/ k.46/by.24, Vekîl-i saltanat: s.205/ k.47/by.16, Âlem-i devlet: s.205/ k.47/by.17, Serîr-i mesned-i dîvânî mihrâb-ı temennâ: s.205/ k.47/by.18, Vücûd-ı âleme sermâye-i feyz-i temennâ: s.205/ k.47/by.20 , Hıdîv-i âlem-ârâ: s.205/ k.47/by.23, Medâr-ı dîn ü dünyâ: s.205/ k.47/by.26, Mesned-ârâ-yı nigîn: s.207/k.48/by.8, Âsaf-ı ekrem: s.207/k.48/by.8 , Şehriyâr-ı vüzerâ: s.207/ k.48/by.9, Sadr-ı muazzam: s.207/k.48/by.9, Nâm-âver: s.207/ k.48/by.12, Anber-i Sârâ: s.207/ k.48/by.13, Âsaf: s.208/ k.48/by.16, Dâver-i rûşen-güher: s.207/ k.48/by.16, Âsaf-ı ekrem: s.210/ k.49/by.13, Vezîr-i azam: s.210/ k.49/by.13, Dâmâd-ı şehriyâr-ı reşîd: s.210/ k.49/by.13, Süvâr-ı eşheb-i himmet: s.210/ k.49/by.14, Sadr-ı felek-kadr:s.211/ k.50/by.13, Dâmâd-ı güzîn: s.211/ k.50/by.14, Âsaf: s.212/ k.50/by.16, Cân-ı cihân: s.212/ k.50/by.18, Müşarün-bi-benan: s.212/ k.50/by.24, Hurşîd gibi hâtem-i devlet: s.215/k.51/by.28, Şehenşâh-ı be-nâm: s.215/k.51/by.29, Dâver: s.218/k.52/by.12, Âsâf-ı gevher-pâşâ: s.218/k.52/by.12, Sadr-ı güzîn: s.222/ k.56/by.7, Sadr-i âlî-kadr-i zî-şan: s.222/ k.56/by.8, Sıhr-i hâkân-ı zemân: s.222/ k.56/by.8, Sadr-ı azam: s.223/ k.57/by.6, Âsaf: s.223/ k.57/by.6, Sadr-ı zî-şân: s.274/ k.75/by.4, Vezîr-i azam: s.277/ k.76/by.38. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Sadr-ı azam: s.24/k.6/by.10, Sıhr-ı hâkân-ı muazzam: s.24/k.6/by.10, Âsaf-ı Hân Ahmed: s.24/k.6/by.11, Vezîr-i muhterem: s.35/ k.10/by.32, Dâmâd-ı sultân-ı cihân-bânî: s.35/ k.10/by.32, Vekîl-i bî-adîl-i nâfizü'l-emr-i şehen-şâhî: s.35/ k.10/by.33, Vezir-i hân-ı Ahmed: s.35/ k.10/by.34, Şems-i cihân-ârâ-yı mümtâz: s.35/ k.10/by.35, Sadr-ı muazzam: s.40/ k.12/by.10, Âsaf-ı muciz-beyân: s.53/ k.17/by.16. **(ŞAKİR DİVANI)**

Yegâne: s.129/k.23/by.14, Sadr-ı azam: s.129/k.23/by.14, İftihâr-ı dûde-i âlem: s.129/k.23/by.14, Vezîr-i Cem-şiyem: s.129/k.23/by.14 , Mesned-fürûz-ı kâr-fermâyî: s.129/k.23/by.14, Dâmâd-ı şâh-ı Baykara-çâker: s.129/ k.23/by.15, Zahîr-i saltanat:s.129/ k.23/by.16, Bâzû-yı devlet: s.129/ k.23/by.16, Heykel-i himmet: s.129/

k.23/by.16, Âsaf: s.130/ k.23/by.20, Cemşid-i devrân: s.130/ k.23/by.20, Âfitâb-ı âsumân-rahş: s.131/ k.23/by.36, Âyin-tırâz-ı râh: s.131/ k.23/by.36, Resm-i âlem-ârâ: s.131/ k.23/by.36 , Gül-çîn-i gülzâr-ı saâdet: s.131/ k.23/by.37(**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

2.5 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA

Unvân-tırâz-ı devlet-i sultân-ı bahr ü ber: s.112/ k.9/by.19, Hıdmet-güzâr: s.112/ k.9/by.19, Hem-nâm-ı sıhr-i Hazret-i Şâhen-şeh-i Rûsul: s.113/ k.9/by.20, Âsaf-ı yegâne: s.113/ k.9/by.21, Âsaf-ı zamâne : s.113/ k.9/by.34 . (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

Âsaf: s.43/ k.27/by.3(16a). (**MEKKİ DİVANI**)

Memdûhayn-ı vâlâ-câh: s.32/ k.8/by.38, Dâver-i ekrem : s.33/ k.8/by.41, Vezîr-ı azam: s.33/ k.8/by.41, Sadr-ı cihân-gîr: s.33/ k.8/by.45, Cihângîr: s.36/ k.9/by.1, Sadr-ı âlî-menkâbet: s.36/ k.9/by.1, Hurşîd-rây-ı rûzgâr: s.36/ k.9/by.1, Zâl-i felek Efrâsyâ-yı rûzgâr: s.36/ k.9/by.2, Çâbü-k-inân: s.36/ k.9/by.4, Mâye-i ârâyiş-i halk-ı cihân: s.36/ k.9/by.5, Dâver: s.36/ k.9/by.6, Revnâk-ı sadr-ı vezâret : s.36/ k.9/by.6, Kâr-fermâ: s.36/ k.9/by.7, Vezîr-i Cem-haşem: s.36/ k.9/by.8, Fermân-revâ-yı rûzgâr: s.36/ k.9/by.8, Sâhib-i sâmân: s.37/ k.9/by.17, Dâver: s.37/ k.9/by.29, Dârâ-cenâb: s.37/ k.9/by.29,

Cem-serîr-i haşmet: s.37/ k.9/by.29, Âsâf-ı gerdûn-pâye: s.42/ k.10/by.20. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

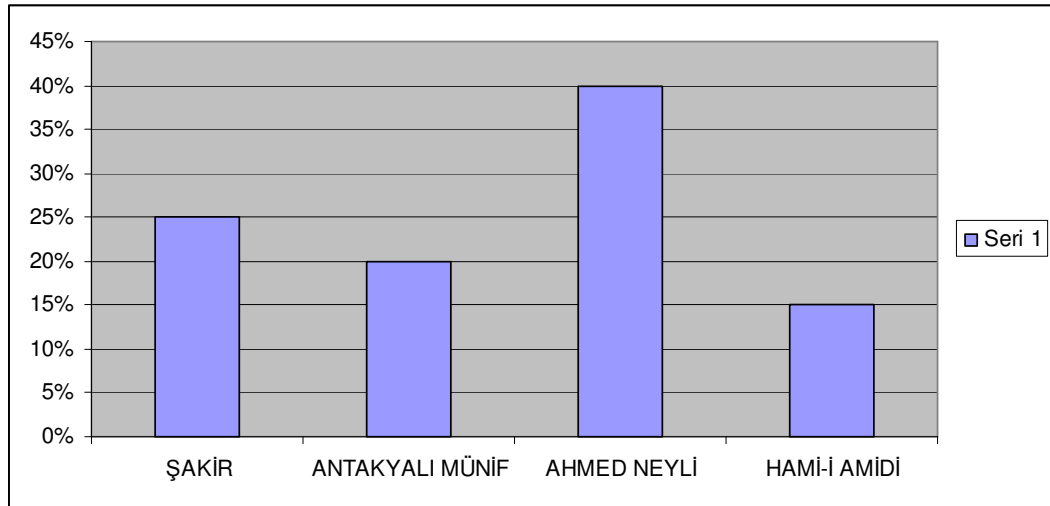
Hıdîv-i âlem: s.22/ k.8/by.27, Sadr-ı güzîn-âsâ: s.22/ k.8/by.35, Müşârün bi'l-benân: s.22/ k.8/by.35, Sadr-ı âlî mazhar-ı vasf-ı şerîf-i “Lâ-fetâ”: s.23/ k.8/by.39, Âsaf: s.23/ k.8/by.44, Vekîl-i mutlak-ı âlî-cenâb: s.26/3 k.9/by.3, Âsaf-ı yegâne-i düstûr-ı nâmdâr: s.26/3 k.9/by.3. (**RAHMİ DİVANI**)

Hazret-i destûr-i muazzam: s.224/ k.58/by.7, Nuhbe-i devr-i zeman: s.225/ k.58/by.10, Mâ-hasal-i kevn ü mekân: s.225/ k.58/by.10, Dâver-i ekrem: s.225/ k.58/by.10 , Mesned-ârâ-yı sadâret: s.225/ k.58/by.12, Sadr-ı mükerrerem: s.225/ k.58/by.22, Müsellem: s.225/ k.58/by.23, Cem: s.226/ k.58/by.31, Şâh-reh-i tevfi ka: s.226/ k.58/by.32, Müsellem: s.226/ k.58/by.36. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Revna-efzâ-yı cihân: s.60/ k.19/by.6, Mihr-i semâ-yı rifat: s.60/ k.19/by.6, İftihâr-ı vüzerâ: s.60/ k.19/by.6, Sadr-ı cihân: s.62/k.20/by.1, Nûr-ı saâdet: s.62/k.20/by.1, Mahz-ı tevfi k: s.62/ k.20/by.7. (**ŞÂKİR DİVANI**)

Sadr: s.90/ k.2/by.10, Düstûr-ı cihân-bân: s.90/ k.2/by.10, Hıdîv-i ehl-i perver: s.91/ k.2/by.12, Matla-ı pâkize ünvan: s.91/ k.2/by.14, Âsaf: s.91/ k.2/by.20, Destûr-ı âli mesned: s.91/ k.2/by.20, Dâver-i gerdûn vekâr: s.92/ k.2/by.21. (**ZÜBEYDE FİTNAT HANIM DİVANI**)

2.6 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

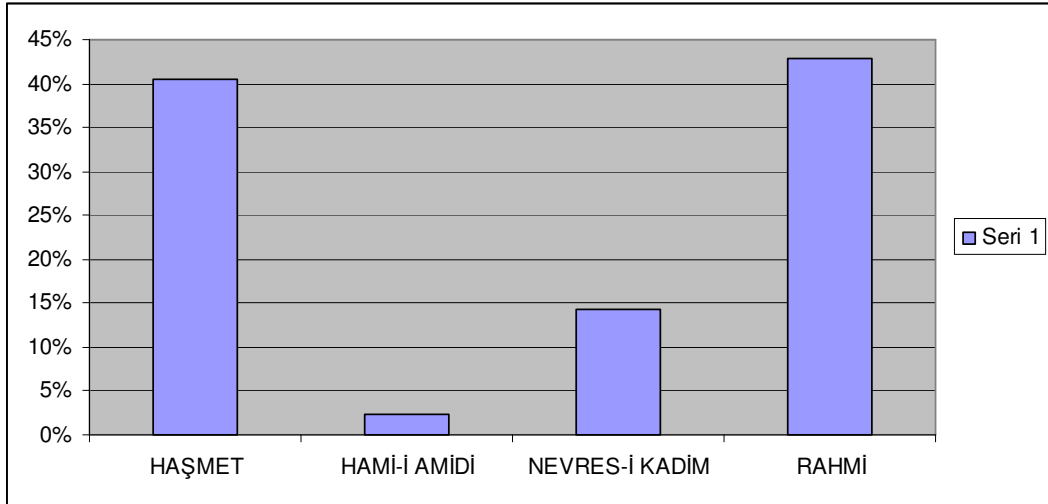
Cenâb-ı âsaf-ı devrân-ı semî: s.66/k.21/by.17, Vekîl-i nâfizü'l-ahkâm-ı hâkân-ı cihân-bân: s.66/k.21/by.17, Sadr-ı muhterem: s.66/ k.21/by.18, Düstûr-ı ekrem: s.66/ k.21/by.18, Âsaf-ı azam: s.66/ k.21/by.18. (**ŞÂKİR DİVANI**)

Cihânân-ı felek-pâye: s.75/k.14/by.5, Sârim-i migvâr-ı himem: s.75/k.14/by.9, Kehf-i ümem: s.78/k.14/by.35, Âsaf: s.78/k.14/by.41.(**ANTAKYALI MÜNİF**)

Vezîr-i azam-ı Asaf-nazîr: s.238/k.10/by.4, Asaf-ı sâni: s.238/ k.10/by.4, Asaf: s.238/ k.10/by.4, Vezîr ibni'l-vezîr: s.238/ k.10/by.6, Sadr-ı nîgû-kâr-ı kişver-gîr: s.238/ k.10/by.6, Sadr-ı bî-hemtâ-yı emced: s.239/ k.10/by.8, Düstûr-ı cihân: s.239/ k.10/by.10, Dâver-i dîn-dâr-ı Hakkânî: s.239/ k.10/by.10 (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

Cenâb-ı sadr-ı vâlâ: s.256/ k.5/by.12, Düstûr-ı zî-şân: s.256/ k.5/by.14, Âlî-neseb: s.258/ k.5/by.26. (**HAMİ AMİDİ DİVANI**)

2.7 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)

Düstûr-ı mükerrerem: s.109/k.8/by.15, Vezîr ibni vezîr-i nükte-dân:s.109/ k.8/by.16, Kişver-ârâ: s.109/ k.8/by.16, Ser-levha: s.109/ k.8/by.16, Cihân-bân-ı zamân:

s.109/ k.8/by.17, Hâtem-mezâk : s.109/ k.8/by.17, Âsaf-ı devrân: s.109/ k.8/by.17, Sadr-ârâ-yı rifat: s.117/k.10/by.13, Hılat-pûş-ı kudret: s.117/k.10/by.13, Vezîr-i âsumân-haşmet: s.117/ k.10/by.17, Vekîl-i saltanat: s.117/ k.10/by.17, Âsaf-nazîr-i kişver-ârâ: s.117/ k.10/by.17, Ziyâ-ı tâli-i devlet: s.117/ k.10/by.18, Şehbâl-i hümâ-yı lutf-ı Mevlâ: s.117/ k.10/by.20, Âyine-i sûret-nümâ-yı meymenet: s.117/ k.10/by.21, Cemâl-i şâhid-i ümmid-i dil: s.117/ k.10/by.21, Mesned-tırâz: s.118/ k.10/by.32. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Ser-dâr-ı Ekrem: s. 203/k.1/by.216. **(HAMİ AMİDİ DİVANI)**

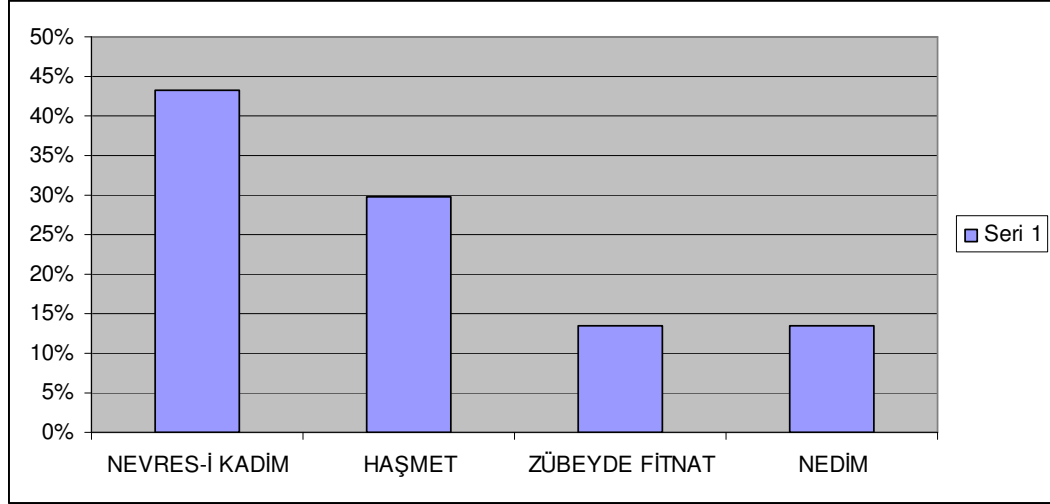
Dâver: s.68/ k.16/by.8, Sadr-ı ahâlî-perver: s.68/ k.16/by.8, Sadr-ı zî-şân: s.21/ k.6/by.24, Sadr-ı Cem-hadem: s.21/ k.6/by.25, Vezîr-i Bermekî-âvâze: s.21/ k.6/by.27, Sadr-ı ekrem: s.21/ k.6/by.28. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Sadr-ı cihân-bân: s.29/k.10/by.7, Âsaf: s.29/ k.10/by.9, Âsaf-ı yektâ: s.29/ k.10/by.9 , Vişâh-ı sadr-ı devlet: s.29/ k.10/by.9, Âsaf: s.29/ k.10/by.11, Mazhar-ı tevfiik-i sübhân: s.30/ k.10/by.12, Memdûh-ı âlem: s.30/ k.10/by.15, Düstûr-ı zîşân: s.30/ k.10/by.15, Nizâmü'l-mülk: s.30/ k.10/by.19, Yegâne: s.30/ k.10/by.22, Âsaf: s.30/ k.10/by.23, Cenâb-ı sadr-ı azam: s.31/ k.10/by.29, Sâdât-ı dehrin serv-i ser-sebz ü hırâmâm: s.31/ k.10/by.29, Sadr-ı nigû-kâr u zî-şân: s.31/ k.10/by.30, Sadr-ı bî-nazîr: s.31/ k.10/by.31, Düstûr-ı güzîn: s.31/ k.10/by.32, Hıdv: s.31/ k.10/by.35, Sadr: s.31/ k.10/by.35. **(RAHMİ DİVANI)**

2.8 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA

Medâr-ı vefret-i kût-ı raiyyet u fukara: s.35/ k.12/by.5, Vekîl-i saltanat-ı Husrev-i huçeste tırâz: s.35/ k.12/by.7, Yegâne: s.35/ k.12/by.8, Mühimm-perdâz: s.35/ k.12/by.8, Hıdv-i cihân: s.35/ k.12/by.9. **(RAHMİ DİVANI)**

2.9 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

Destûr-ı zî-şân: s.73/ k.17/by.52, Destûr-ı muazzam: s.73/ k.17/by.53, Hidîv-i muhteşem: s.73/ k.17/by.53, Müşîr-i Müşterî meşreb: s.74/ k.17/by.54, Mürebbî-i umûr-ı âlem: s.74/ k.17/by.55, Vücûdî mâye-bahş-ı ziyet-i dîvân-ı Ha kanî: s.74/ k.17/by.64, Sadr-ı ekrem: s.81/ k.18/by.59, Sadr-ı ekrem: s.81/ k.18/by.61, Hidîv-i muhteşem: s.81/ k.18/by.62, Vezîr-i muhterem: s.81/ k.18/by.63, Dârâ-yı ekrem: s.81/ k.18/by.63, Müsteşâr-ı milk ü millet: s.81/ k.18/by.65, Sadr-ı muhterem: s.81/ k.18/by.66, Kudsî-meniş: s.81/ k.18/by.68, Emîn-i dîn u devlet: s.82/ k.18/by.77, Emân-ı fevc-i ümmet: s.82/ k.18/by.77. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Âfitâb-ı evc-i himmet: s.121/ k.11/by.21, Subh-gâh-ı devlet: s.121/ k.11/by.21, Âsaf-ı devrân: s.122/ k.11/by.26, Ziver-i sadr: s.122/ k.11/by.35, Cihân-kadr: s.122/ k.11/by.35, Müşîr: s.122/ k.11/by.35, Âsaf: s.122/ k.11/by.35, Mühr-i devlet: s.122/ k.11/by.36, Hâtem-âsâ: s.122/ k.11/by.36, Dest-i şerîf: s.134/k.15/by.10, Âb-ı rûy-ı vüzerâ: s.134/ k.15/by.12. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Destûr-ı ekrem: s.93/ k.3/by.3, Sadr-ı âzâm: s.93/ k.3/by.3, Nizâmü'l-Mülk: s.93/ k.3/by.3, Sadr-ı âzâm: s.93/ k.3/by.6, Destûr-ı reşid: s.93/ k.3/by.6. **(ZÜBEYDE FİTNAT HANIM DİVANI)**

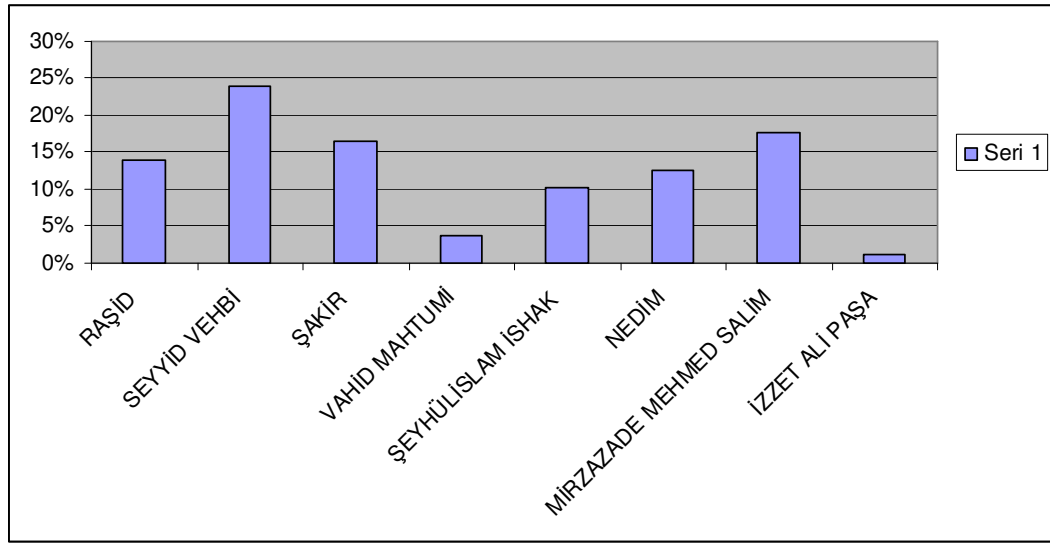
Düstûr-ı zî-şân: s.103/k.31/by.1, Hayât-ı câvidanî: s.103/ k.31/by.3, Düstûr-ı mülk-ârâ: s.103/ k.31/by.4 , Tabib-i illet-i âlem: s.103/ k.31/by.4 ,Sadr-ı muazzam: s.103/ k.31/by.8. (**NEDİM DİVANI**)

2.10 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA

Âsaf-ı yektâ-rev-i vâdi-i kemâlât: s.104/k.7/by.22, Düstûr-ı felek-mertebe: s.104/ k.7/by.25, Çerh-icîhân-gerd: s.104/ k.7/by.25, Yek-nokta-i ser-satr-ı kemâlât: s.105/ k.7/by.32, Hakân-ı zamân: s.131/k.14/by.9, Matla-ı hurşid-i safâ-yı tevfik: s.131/ k.14/by.10, Sultân-ı cihân : s.131/ k.14/by.11, Cilve-nümâ-yı tevfik: s.131/ k.14/by.11, Sadr-ı Cem-pâye: s.131/ k.14/by.13, Nefehât-ı sühanı gonce-küşâ-yı tevfik: s.131/ k.14/by.13, Âsaf : s.133/ k.14/by.34, 39. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

3) CÖMERTLİK:

3.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Kerem-gencîne: s.115/ k.2/by.34, Ser-himmet: s.115/ k.2/by.34, Tılsım-ı mekrümet kân: s.115/ k.2/by.34, Keremver: s.148/ k.11/by.78 ,Atâ-yı Bermekî: s.148/ k.11/by.78, Keremver: s.148/ k.11/by.79, Kerem: s.148/ k.11/by.82, Kerîm: s.148/ k.11/by.83, Kerîm-i kâmver : s.151/ k.12/by.7, Zât-ı kerîm: s.152/ k.12/by.14, Kevnüñ veliyy-i nimet-i İskender-inâmı: s.152/ k.12/by.18. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Keremver-i kudsî-cenâb: s.25/ k.1/by.9, Kerîm-i gevher-efşan: s.34/ k.2/by.34, Semâhat-kîş: s.35/ k.2/by.57, Şehenşâh-ı keremver : s.44/ k.3/by.3, Dâdâr-i kerem-pîşe: s.45/ k.3/by.6, Haydârî-himmet: s.45/ k.3/by.10, Kâm-bahş-ı Man-himem: s.59/ k.5/by.85, Hâtem-i Âd: s.59/ k.5/by.85, Âsaf-ı kerem-âyin: s.60/ k.5/by.87, Mahz-ı rahmet: s.71/ k.8/by.31, Kerem-kâr: s.71/ k.8/by.34, Hâtem: s.81/ k.10/by.45, Hıdîv-i cûd-perver: s.87/ k.12/by.43, Cihâna mahz-ı rahmet: s.97/ k.15/by.18, Vücûdı rahm ü şefkat: s.97/ k.15/by.18, Şâh-ı kerîm-i madelet-güster: s.97/ k.15/by.22, Keremver: s.109/ k.22/by.17, Sultân-ı kerîm: s.279/ k.76/by.63, Dest-i keremi muhît-i ihsân: s.280/ k.77/by.16. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Şehen-şâh-ı kerîmü'l-âhlâk: s.3/ k.1/by.21, Hudâvend-i cihân-bân-ı amîmü'l-in'âm: s.3/k.1/by.21, Lülü-i şehvâr-ı muhît-i ihsân: s.6/ k.2/by.16, Gevher-i yekdâne-i kân-ı inâm: s.6/ k.2/by.16, Hâkân-ı kerîmü'ş-şân: s.12/ k.3/by.31, Şeref-i şems-i kerem: s.13/ k.3/by.39, Şeh-i pür-cûd: s.13/ k.3/by.43, Mekârim girdâr: s.13/ k.3/by.43, Hüsrev-i sâhib-himem: s.14/ k.3/by.54, Veliyyü'n-niam-ı âlem: s.15 k.3/by./64, Adl bunda kerem-i ü cûd u şecâat bunda: s.39/ k.11/by.18, Âzmâ-yı mekrümet: s.73/ k.24/by.16, Âşiyân-ı himmet-i vâlâ: s.73/ k.24/by.18. **(ŞAKİR DİVANI)**

Rüstem-i rezm ü sehâ: s.344/ k.6/by.13, Şâh-ı seha: s.345/ k.6/by.21, Şehenşâh-ı kerem-güster: s.354/ k.8/by.21.**(VAHİD MAHTUMİ DİVANI)**

Şeh-i kerem-kâr: s.155/ k.12/by.22, Şâh-ı mekrümet-âver: s.156/ k.12/by.30, Veliyy-i nimet-i âlem: s.156/ k.12/by.33, Medâr-ı necm-i kerem: s.156/ k.12/by.33, Serîr-i a'tânın şeh-i kerem-kârı: s.158/ k.12/by.51, Mesih-i evc-i kerem: s.163/ k.13/by.24, Halîl-i mekrümet-âyin-i kalb-i âlem: s.163/ k.13/by.26, Sipihr-i kerem: s.202/ k.22/by.30. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

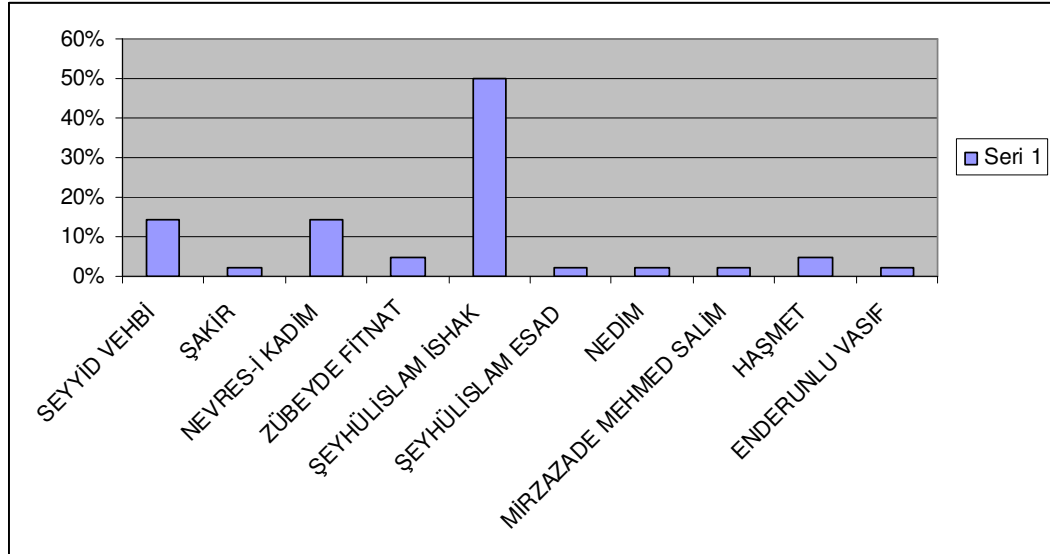
Kâm-bahş: s.24/ k.5/by.24, Mekrümet-kâr: s.24/ k.5/by.24, Sehâb-ı kerem: s.58/ k.14/by.5, Şehriyâr-ı pür-semâhat. s.61/ k.15/by.27, Hâtem: s.62/ k.15/by.36,37,38,40, Mihr-i kemâl: s.70/k.18/by.14, Ebr-i gevher-zâ: s.72/ k.18/by.32. **(NEDİM DİVANI)**

Menba'ı lutf u kerem: s.91/ k.16/by.26, Sipihr-i a'tâ: s.94/k.17/by.18, Sipihr-i madelet ü cûd: s.95/ k.17/by.29, Meh-i münevver-i çarh-ı sehâ: s.95/ k.17/by.29, Ka'be-

i hâcât: s.95/ k.17/by.29, Hüsrev ü Cem: s.96/ k.17/by.30, Hâtem: s.96/ k.17/by.31, Yed-i kerîm: s.96/ k.17/by.33, Kâm-bahş-ı cümle ümem: s.96/ k.17/by.36, Pâdişeh-i mün'im ü âdil: s.100/ k.18/by.33, Mâlik-i hırka-i bihîn-berekât: s.107/ k.20/by.8, Şehlerin şâh-ı cûd-perdâzı: s.108/ k.20/by.12, Şâh-ı mekrûmet-mutâd: s.109/ k.20/by.30, Pâdişâh-ı kerem-nihâd u cevâd: s.109/ k.20/by.30. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Ebr-i nisân mekârim: s.67/ k.2/by.30. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

3.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Kerem-mutâd: s.118/ k.26/by.8, Kerîm: s.123/ k.28/by.27, Kâm-bahş: s.123/ k.28/by.27, İsi-i Meryem: s.224/k.58/by.4, Râtibe-bahş-i üdebâ: s.224/ k.58/by.9, A'tâ cûd-ı mücessem: s.224/ k.58/by.9 . (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Keremver: s.18/ k.4/by.14. (**ŞAKİR DİVANI**)

Sultân-ı kerem-perver: s.14/ k.4/by.27, Hüdâvend-i kerem-ver: s.14/ k.4/by.29, Kerem-kâr: s.19/ k.5/by.46, Hâtem: s.21/ k.6/by.20, Sultân-ı deryâ-dil: s.21/ k.6/by.24, Sadr-ı pür-kerem: s.21/ k.6/by.31. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Mekremet pirâ: s.89/ k.1/by.14, Mihr-i tâb-dâr: s.89/ k.1/by.17.**(ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI)**

Nûr-ı hurşîd-i atâ: s.175/k.16/by.16, Mekrûmet-pîşe: s.176/ k.16/by.17, Hân-ı Mahmûd-ı kerem-perver-i refet-pirâ: s.176/ k.16/by.19 , Pâdişâh-ı serîr-i mekârim: s.188/ k.16/by.4, İmâret-penâh-ı beyt-i kerem: s.189/ k.16/by.9, Dür-i girân-kadr: s.190/ k.16/by.17, Zât-ı kerem-ver: s.228/ k.29/by.17, Nabz-âşinâ-yı cûd: s.228/ k.29/by.20, Feyz-i bahâr-cûd: s.229/ k.29/by.29, Zât-ı kerem-kâr: s.230/ k.29/by.34, Sultân-ı mülk-i mekrûmet: s.233/ k.30/by.29, Bende-perver: s.233/ k.30/by.29 , Zıll-ı hümâ-yı atâ: s.233/ k.30/by.29, Zıll-ı a'tâ-yı Hak: s.234/ k.31/by.5, Kerem-ver: s.235/ k.31/by.12, Muhît-i cûd u re'fet: s.236/ k.31/by.26, Bahr-ı inâyet: s.236/ k.31/by.27, Kulzüm-i i'tâ: s.236/ k.31/by.27 , Âyet-i zîbende-tefsîr-i atâyâ:s.237/ k.31/by.28, Zîr-i zıll-ı lutf u cûd: s.237/ k.31/by.37, Kerem-ver: s.243/ k.33/by.22. **(ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI)**

Hâkân-ı kerem-güster: s.59/ k.6/by.18. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

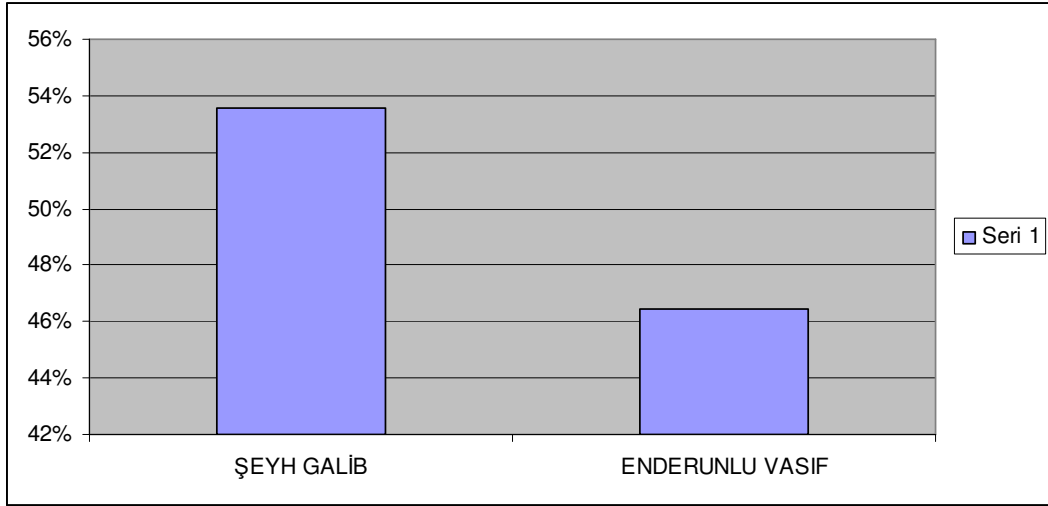
Mekârim-perver: s.108/ k.35/by.7. **(NEDİM DİVANI)**

Mekârimkâr: s.83/ k.14/by.12. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Pertev-i subh-ı kerem: s.99/ k.6/by.14, Matla-ı hürşîd-i himem: s.99/ k.6/by.14. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Hâkân-ı kerim: s.254/ k.22/by.5. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

3.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Şehenşeh-i hürşîd-bahş-ı nûr-ı nevâl : s.63/ k.11/by.7, Şeh-i hâver-i kerem: s.64/ k.12/by.8, Keremver: s.64/ k.12/by.12, Lutfu sipihre zer-feşân-ı cûd olan: s.64/ k.12/by.15, Lutf-ı tubâ'-ı hazret-i peygamberân gibi olan: s.66/ k.13/by.13, Hânedân-ı kerem: s.69/ k.14/by.7, Bârîka-i cûdu eyvânı çerâğ eden: s.69/ k.14/by.13, Selîm ü Kerîm:s.75/ k.16/by.12, Mihr-i lem'a nisâr. s.76/ k.16/by.2, Kerem-güster: s.76/ k.16/by.5, Reşk-i Hâtem:s.79/ k.18/by.5, Nesak-sâz-ı kerem:s.79/ k.18/by.5, Pür-kerem:s.81/ k.19/by.6, Bahşende-i genc-i direm: s.81/ k.19/by.9, Hürşîd-i cûd:s.96/ k.27/by.2. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

Kân-ı atâ: s.218/k.14/by.88, Kulzüm-nevâl: s.218/k.14/by.88, Hatem: s.218/k.14/ by. 94,95, Şehen-şâh-ı cihân-perver-i derya-dil: s.222/k.15/by.24, Şehen-şâh-ı cihân-bahş-ı kerem-perver: s.222/k.15/by.25, Kâfile-i sâlâr-ı kerem: s.223/k.15/by.32, Leşker-endûh-ı himem: s.228/k.16/by.36, Kerem-kâr-ı atâ-bahş-ı şeh-i zîşân: s.228/k.16/by.38, Pâdişeh-i kıble-i hâcât-ı enâm: s.231/k.17/by.36, Çâre-sâz-ı zu'afâ: s.231/k.17/by.36, Hatem-i ülke-i himmet: s.232/k.17/by.38, Kerem-i Rabb-ı rahim: s.232/k.17/by.40. (**ENDERUNLU VASIF DİVANI**)

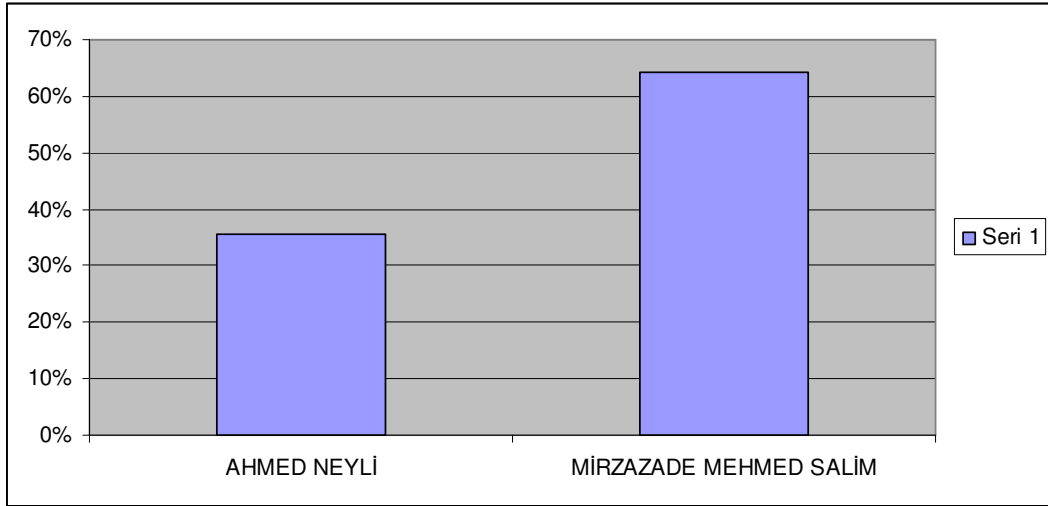
3.4 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA

Kân-ı mekârim: s.136/k.25/by.6, Meh-i evc-i kerem: s.137/ k.25/by.9, Hidîv-i mülk-i ihsân: s.137/ k.25/by.10, Hâtem-şiyem: s.137/ k.25/by.11, Perverde-i nisân-ı ihsân: s.137/ k.25/by.16, Kân-ı kerem: s.137/ k.25/by.19, Mekârim-perver: s.138/ k.25/by.20, Keremkâr: s.138/ k.25/by.20, Kerîm-i mekrûmet-pirâ: s.138/ k.25/by.20, Dür-i gencine-i lutf u kerem: s.138/ k.25/by.22. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

3.5 SADRAZAM KALAYLI AHMED

Kân-ı kerem: s.135/ k.24/by.26, İhsân u kerem sahibi: s.135/ k.24/by.29, Hâtem: s.135/ k.24/by.29. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

3.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

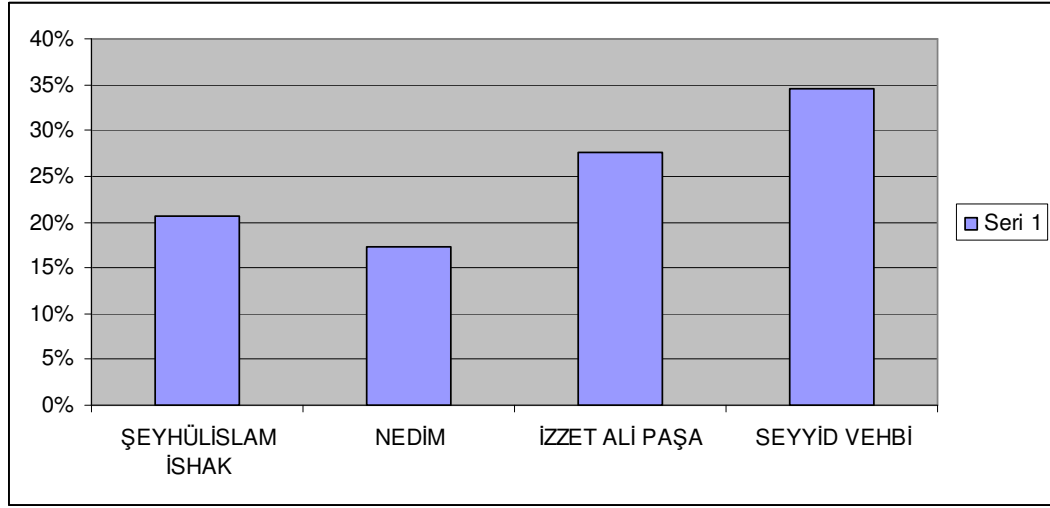

Lücce-i bî-kar-ı kerem: s.240/ k.11/by.6, Mesned-i mekremet: s.240/ k.11/by.7, Zî-şân-ı mekârim-kâr: s.241/ k.11/by.11, Bahr-kef: s.241/ k.11/by.12, Mihr-i dırahşân-ı kerem: s.241/ k.11/by.12. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

Şems-i rahşân-ı semâhat: s.139/k.26/by.12, Kerem-ârâ-yı sehâ: s.139/k.26/by.12, Nûr-ı cebîn-i küremâ: s.139/ k.26/by.13, Mehbît-ı izz ü ni'am: s.140/ k.26/by.14, Maskat-ı eltâf u himem: s.140/ k.26/by.14, Ma'den-i cûd u kerem: s.140/ k.26/by.14 , Menba-ı ihsân u atâ: s.140/ k.26/by.14 , Hurşîd-sıfât: s.142/ k.27/by.17, Mekrûmet-pirâ: s.146/ k.28/by.26. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

3.7 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA

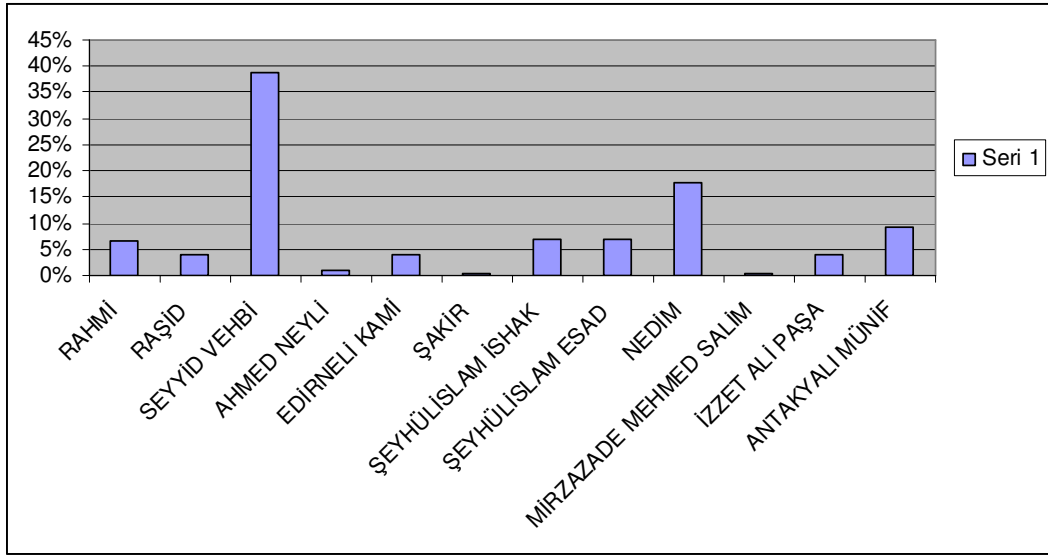
Muhît-i cûd: s.220/ k.27/by.4, Âsumân-ı cûd: s.220/ k.27/by.5, Sadr-ı kerem-perver: s.220/ k.27/by.7, Şeh-beyt-i dil-ârâ: s.220/ k.27/by.8 , Kerem-kâr: s.220/ k.27/by.33, İnâyet-perver: s.220/ k.27/by.33. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Kâr-bend-i dihîş ü dâd: s.9/k.2/by.4, Tâb-ı Süheyl-i cûd: s.9/ k.2/by.32, Deryâ-kef: s.16/ k.3/by.38, Sammah-ı Hâtem-masraf: s.16/ k.3/by.38, Nîsân-ı lûtf: s.16/ k.3/by.42. **(NEDİM DİVANI)**

Muhit-i fazl u kerem: s.70/ k.3/by.20, Âsmân-ı lutf u himem: s.70/ k.3/by.20, Kerim-tâb' hudâvend-i bî-nazîr u hemâl: s.70/ k.3/by.20, Cevâd-ı bahr-ı atâ: s.71/ k.3/by.22, Âsaf-ı kerem-peymâ: s.71/ k.3/by.22, Hatem-i Tay: s.72/ k.3/by.40, Cevher-nümâ-yı lutf u kerem: s.73/ k.3/by.53, Keremver: s.74/ k.3/by.60. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Refet-i âlem-i himmet: s.129/ k.30/by.25, Der-i iclâl vücûdı secdegâh-ı ehl-i hâcet: s.131/ k.30/by.52, Deryâ-kef: s.133/ k.30/by.70, Kerem-bâr: s.136/ k.31/by.27, Dest-i kerem: s.136/ k.31/by.27, Cehan mekrûmet: s.136/ k.31/by.29, Kalem-rev-i himem: s.136/ k.31/by.29, Esâs-ı adl ü kerem: s.235/ k.62/by.4, Sadr-ı erham-ı vâlâ-mekârim: s.235/ k.62/by.5, Keremver: s.235/ k.62/by.7. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

3.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Sadr-ı kerem-ver: s.4/ k.3/by.5, Sadr-ı mekârim-pîşe: s.5/ k.3/by.14, Sadr-ı kerem-ver: s.8/ k.4/by.11, Sâhib-mürüvvet: s.8/ k.4/by.11, Ma'n: s.8/ k.4/by.13, Hâtem: s.8/ k.4/by.13, Yahyâ: s.8/ k.4/by.13, Kerem-kân: s.8/ k.4/by.13, Kerem-ver: s.9/ k.4/by.23, Sadr-ı kerem-kâr: s.10/k.5/by.5, Mûcid-i fenn-i kerem: s.11/ k.5/by.15, Mu'hteri-i ihsân: s.11/ k.5/by.15, Hayyir-i pür-himmet: s.12/ k.5/by.32, Nahl-i berûmend-i kerem: s.12/ k.5/by.33, Nahl-i kerem: s.13/ k.5/by.34. **(RAHMİ DİVANI)**

Kerîm: s.163/ k.18/by.7, Kâmkâr: s.163/ k.18/by.7, Kethudâ-yı ekrem ü dîrîn: s.163/ k.18/by.8, Cûd ü himmet zâtına mahsûs olan : s.164/ k.18/by.19, Âsaf-ı âlfî-himem: s.171/ k.20/by.20, Kerem: s.171/ k.20/by.21, Şâh-bâz-ı himmet-i vâlâ: s.171/ k.20/by.24, Şöhret ü şân-ı ulüvv-i himmet-i ehl-i kerem : s.172/ k.20/by.33, Dâver-i gerdûn-himem: s.181/ k.21/by.68. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

Destûr-ı kerem-destan: s.73/ k.9/by.11, Gars-ı dest-i kerem: s.73/ k.9/by.12, Gusn-ı dıraht-ı himem: s.73/ k.9/by.12, Hem-nâm-ı şerefمند Halîl İbrâhîm: s.73/ k.9/by.13, Menba-ı ayn-ı atâ:s.74/ k.9/by.24, Çeşme-i atâf-ı sehâ: .74/ k.9/by.24, Kef-i himmeti cûy-i kerem ü ihsan: s.74/ k.9/by.24, Dâver-i ihsân-âyîn: s.74/ k.9/by.26, A'tâ-verz-i kerem-kâr-ı bülend-âsâr: s.74/ k.9/by.27, Kerîm: s.140/ k.32/by.25, Hâtem-semâhat: s.142/ k.32/by.42, Dihiş-i dest-i cûd: s.142/ k.32/by.42, Kerem-mifdâl-ı kerr ü bî-şiyem: s.146/ k.33/by.55, Kâm-âver-i hulk-ı kerem: s.147/ k.33/by.58, Mâye-bahş-ı kân u yemm: s.147/ k.33/by.58, Bahşende-i mahsûl-i kân: s.147/ k.33/by.58, Mazhar-ı esrâr-ı men: s.147/ k.33/by.60, Yenfa kerîm-i hayr-ı kîş: s.147/ k.33/by.60, Masdar-ı efâl-i nîkû: s.147/ k.33/by.60, Kân-ı hayrât-ı hisân: s.147/ k.33/by.60, Dâmâd-ı kerem-güster-i mümtâz-ı şehan: s.151/ k.34/by.31, Keremver: s.151/ k.34/by.32, Ummân-ı kerem: s.151/ k.34/by.33, Sûriş-figen-i çârsu-yı cevheriyan: s.151/ k.34/by.33, Kulzüm-i kan: s.151/ k.34/by.36, Hâtem: s.153/ k.34/by.51, Destûr-ı mekârim-pîrâ: s.156/ k.35/by.16, Kût-ı bahş-i fukarâ: s.156/ k.35/by.17, Kût-ı kalb-i zuafâ: s.156/ k.35/by.17, Hân-ı ihsân u atâ: s.156/ k.35/by.17, Mâide-i lutf-ı Hudâ: s.156/ k.35/by.17, Eser-i hassiyet-i nâm-ı Halîl İbrâhîm: s.156/ k.35/by.19, Bahr-kef: s.156/ k.35/by.28 , Cûd-ı Hâtem: s.159/ k.36/by.13, Güher-pâş: s.163/ k.17/by.17, Zer-efşan: s.163/ k.17/by.17, Keremver: s.164/ k.17/by.33, Şehenşâh-ı hatâ-pûş-i a'â-bahş: s.166/ k.17/by.57, İhsânı revâc-efgen-i bâzâr-ı Minâ olan: s.170/k.38/by.33, Bâb-ı keremi Kabe-i ulyâ-yı zemâne: s.170/ k.38/by.33, Ahd-i keremi ıyd-i tarab-zây-ı zemâne: s.170/ k.38/by.34, Âlem-efrâz-ı semâ hat: s.173/ k.38/by.73, Şehbâz-ı hümâ-himmet: s.173/ k.38/by.75, Îsâ: s.173/ k.38/by.80, İhyâ-ken-i mevtâ-yı zemâne: s.173/ k.38/by.80, Dâver-i bahr-i kef: s.177/k.39/by.29, Cûd-ı Hâtem: s.177/ k.39/by.31, Kef-i dest-i kerem: s.177/ k.39/by.33, Maksim-i erzâk-ı enâm: s.177/ k.39/by.33, Kân-ı âtîfet: s.183/ k.40/by.27, Sadr-ı kerem: s.191/ k.42/by.1 , Dem-i Îsâ: s.192/ k.42/by.2, Menba-ı ihsan: s.195/ k.43/by.1, Masdar-ı inâm: s.195/ k.43/by.2, Mâide-i lutf u mürüvvet: s.195/ k.43/by.6, Gülsitân-ı fazl u cûduñ tâze gül-berg-i teri: s.198/ k.44/by.16, Kân-ı lutf-ı mekremet: s.198/ k.44/by.17, Menba-ı cûd u mürüvvet: s.198/ k.44/by.17, Bahr-i cûduñ gevheri: s.198/ k.44/by.17 , Nûr-bahş-i âfitâb-ı âsumân-ı cûd: s.198/ k.44/by.18, Vücûdı subh-ı cûda bâis-i rûşenter: s.198/ k.44/by.18, Keremle Bermekî-veş : s.199/ k.44/by.19, Hâtem gulâm-ı kemter: s.198/ k.44/by.19, Cehan-bahş: s.203/ k.46/by.17, Afv ü kerem sâhibi: s.203/ k.46/by.26,Cihan mekremet-i iklim-i himmet: s.205/ k.47/by.17, Muhît-i cûd-ı refet:

s.205/ k.47/by.17, Der-i dergâh-ı cûdı secdegâh-ı ehl-i hâcet: s.205/ k.47/by.18, Kef-i dest-i kerem: s.207/ k.48/by.10, Kef-i himmet: s.207/ k.48/by.16, Sadr-ı kerîm: s.212/ k.50/by.18, Hân-ı kerem: s.212/ k.50/by.19, Keremver: s.212/ k.50/by.20, Hâtem: s.212/ k.50/by.21, Man ibn-i Ziyâd: s.212/ k.50/by.21, Hâtem-i Tayy: s.212/ k.50/by.23, Veliyyü'n-niam-ı âlemiyan: s.212/ k.50/by.26, Sadr-ı kerem-güster: s.215/k.51/by.20, Hem-nâm-ı Halîl-i Samedî: s.215/ k.51/by.21, Rûh-ı enfâs-ı Mesîh: s.218/ k.52/by.21, Dem-i Îsâ: s.218/k.52/by.21, İbrâhîm-veş: s.221/ k.55/by.2, Dâruz-zayf-i lutf u rahmet: s.222/k.56/by.4, Han-sâlâr-ı nimet-hâne-i rahmet: : s.222/ k.56/by.5, Mekârim-dâstân: s.222/ k.56/by.7, Hâtem-i devran: s.222/ k.56/by.8, Veliyy-i nimet-i halk-ı cihân: s.222/ k.56/by.8, Keremver: s.223/ k.57/by.7. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Bermekî-himmet: s.233/ k.6/by.7, Kerem-ver: s.233/ k.6/by.9. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Gül-i gülzâr-ı kerem: s.21/ k.11/by.21, Bermekî: s.22/ k.11/by.31, Hâtem: s.22/ k.11/by.31, Vezîr-i azam-ı Hâtem-şiyem:s.23/ k.12/by.10, Cenâb-ı Hazret-i Hâtem-şiyem: s.27/ k.14/by.10, Veliyy-i nimet-i vâlâ-himem: s.27/ k.14/by.11, Ebu'l-hayr-ı cevâd:s35/ k.18/by.10, Bermekî: s. 38/ k.19/by.17, Hâtem-i Tâî: s. 38/ k.19/by.17. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Hûrşîd-i fer: s.35/ k.10/by.38. **(ŞAKİR DİVANI)**

Sadr-ı mekrümet-ârâ: s.191/ k.20/by.3, Sâhib-kırân-ı kişver-i cûd: s.191/ k.20/by.8, Hâtem: s.192/ k.20/by.20, Sadr-ı kerem-kâr: s.194/ k.20/by.42,Sadr-ı Hâtem-meniş: s.206/ k.23/by.7, Cûy-ı dil-cû-yı atâ: s.206/ k.23/by.8 , Sadr-ı kerîm: s.206/ k.23/by.10, Âfitâb-ı kerem: s.207/ k.23/by.19 , Resm-efgen-i beyt-i kerem: s.207/ k.23/by.20 , Neyyir-i gülşen-i şevk-efgen-i gerdûn-ı atâ: s.213/ k.25/by.9, Evc-i kerem ü refet: s.213/ k.25/by.10, Mihr-âsâ: s.213/ k.25/by.10, Mevsim-i mekrümet: s.213/ k.25/by.12, Sadr-ı atâ: s.213/ k.25/by.15, Dâru-yı atâ:s.214/ k.25/by.19, Mihr-i münîr: s.214/ k.25/by.20. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Zât-ı kerem-simât: s.62/ k.7/by.24, Mahz-ı cûd: s.62/ k.7/by.25, Sadr-ı nik-kadr-i kerem-vâr: s.63/ k.7/by.36, Kâm-kâr: s.63/ k.7/by.36, Mihr-i şa'şâ'a-pîrâ-yı mekrûmet: s.63/ k.7/by.37, Veliyy-i ni'met-i devrân: s.70/ k.9/by.28, Mekrûmet-kirdâr: s.70/ k.9/by.28 , Kef-i atâ: s.70/ k.9/by.31, Kerem-dâde-i sehâb: s.70/ k.9/by.31 , Kerem-ver: s.71/ k.9/by.34, Âsaf-ı Hatem-meniş: s.71/ k.9/by.34, Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i madelet-âver: s.75/ k.10/by.21, Âsaf-ı cûd-meniş: s.79/k.11/by.26, Hatem: s.80/ k.11/by.32 , Düstûr-ı kerem-zâd-ı cihân-bân: s.80/ k.11/by.40, Cemşid-haşem: s.80/ k.11/by.41. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

Keremver: s.34/k.7/by.47, Cihânı lutf u mürüvvetle kâm-rân eden:s 34/ k.7/by.50, Hâtem-i Tâ-y: s.39/ k.9/by.4, Sadr-ı kerem-güster: s.40/ k.9/by.10, Mekârim-perver: s.41/ k.9/by.30 , Cûd-ı müşahhas: s.46/ k.10/by.37, Sehâb-ı lutf: s.56/ k.13/by.31, Vezîr-i mekârim-semir ü ferruh-fer: s.56/ k.13/by.40, Hem-nâm-ı şeref-zâyı Halil İbrahim: s.64/k.16/by.10, Keremkâr. s.64/ k.16/by.13, Ebr-i cûd: s.64/ k.16/by.17, Maden-i ifzâl zer: s.65/ k.16/by.31, Sahrâ-yı bî-pâyân-ı cûd: s.75/ k.19/by.24, Sadr-ı kerem-kâr: s.86/k.22/by.15,s.86/ k.22/by.25,s.87/ k.22/by.27, Deryâ-yı himem: s.86/k.22/by.20, s.86/ k.22/by.23, Kân-ı kerem: s.86/ k.22/by.20,s.86/ k.22/by.23, Bahr-ı atâ:s.86/ k.22/by.20, Ebr-i atâ: s.86/ k.22/by.23, Feyz-i eser-i sâgar-ı dest-i kerem: s.86/ k.22/by.24, Keremver: s.88/ k.22/by.19, Veliyy-i ni'met:s.89/ k.22/by.24,Lutf u keremle cihânda nâm alan: s.90/ k.24/by.5, Âsaf-ı ekrem: s.92/ k.25/by.11, Vezir-i kerem-pîşe: s.92/ k.25/by.23, Vezir-i keremkâr: s.93/ k.25/by.27, Zât-i kerim: s.93/ k.25/by.27, Düstûr-ı zî-şân-ı kerem-perver: s.99/k.29/by.1, Veliyy-i nimet: s.100/ k.29/by.6, Zât-ı kerîm: s.100/ k.29/by.9, Ebr-i nisân-ı kerem: s.101/ k.30/by.4, Gevher-nisâr: s.101/ k.30/by.4 , Gevher-i sîr-âb: s.102/ k.30/by.12, Vezir-i kerem-pîşe: s.104/k.32/by.1, Âsaf-ı zîşân-ı keremver: s.105/k.33/by.1, Cihan-bahş: s.106/ k.33/by.7, Keremkâr: s.109/ k.36/by.7. **(NEDİM DİVANI)**

Hidîv-i kâm-bahş: s.131/ k.23/by.36. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

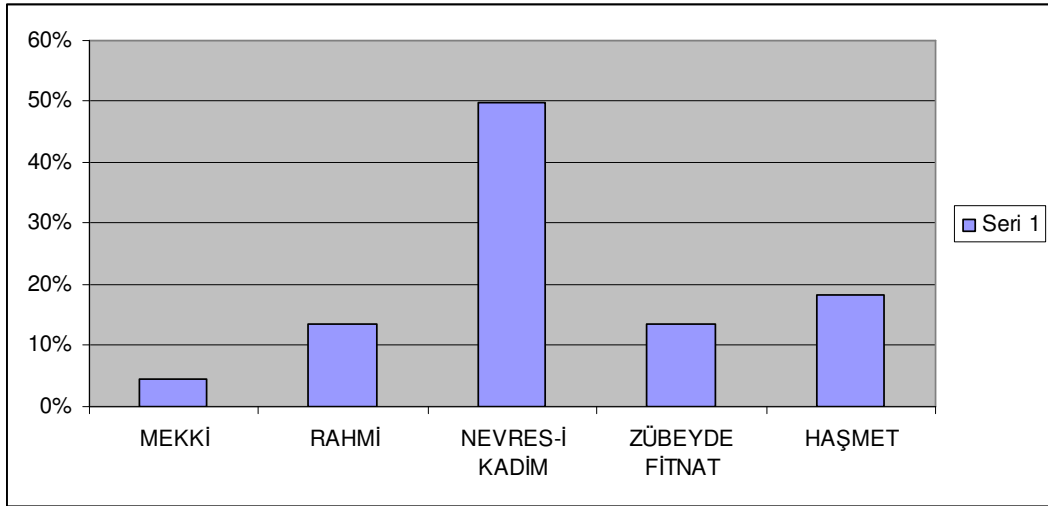
Pertev-bahş: s.78/ k.4/by.34, Kerem-peymâ: s.80/ k.4/by.46, Âsaf-ı Hatem-semâhat: s.80/ k.4/by.48, Sadr-ı Tâ-yî-menkabet: s.80/ k.4/by.48, Sadr-ı güzîn-i

mekrûmet-âyîn: s.97/ k.9/by.3, Hâtem: s.97/ k.9/by.3, Sadr-ı vakûr-ı kerim: s.97/ k.9/by.4, Kerem-peymâ: s.111/ k.17/by.14, Vezîr-i pür-sehâvet: s.111/ k.17/by.15.

(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)

Kân-ı mekremet: s.31/k.3/by.24, Bende-perver: s.33/k.3/by.43, Fermân-dih-i iklim-i kerem: s.36/k.4/by.4, Âsaf-ı ekrem: s.36/k.4/by.4, Ma'an: s.36/k.4/by.4, Yem-mekremet: s.37/k.4/by.16, Hâtem-i mifzâl-i kerem-güster-i devrân: s.39/k.4/by.41, Sadr-ı kerem: s.48/k.6/by.23, Kerim:s.49/k.6/by.38, Sâhib-kerem: s.50/k.6/by.44, Sûret-dih-i meâl-i rüsûm-ı keremverî: s.53/k.7/by.18, Ebr-i kerem: s.53/k.7/by.20, Muhit-i himem: s.53/k.7/by.20, Kerem-âmûz: s.56/k.7/by.49, Kerîm: s.56/k.7/by.50, Ma'n: s.56/k.7/by.50, Hatem:s.56/k.7/by.50, Tâÿî: s.56/k.7/by.50, Keremkâr-ı emînü'l-mille: s.62/k.9/by.12, Mecma-ı adl ü atâ: s.62/k.9/by.13, Hâtem-şiyem-mekremet: s.64/k.9/by.31. (ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

3.9 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA

Zât-ı kerem-pîşe: s.43/ k.27/by.1(16a). (MEKKİ DİVANI)

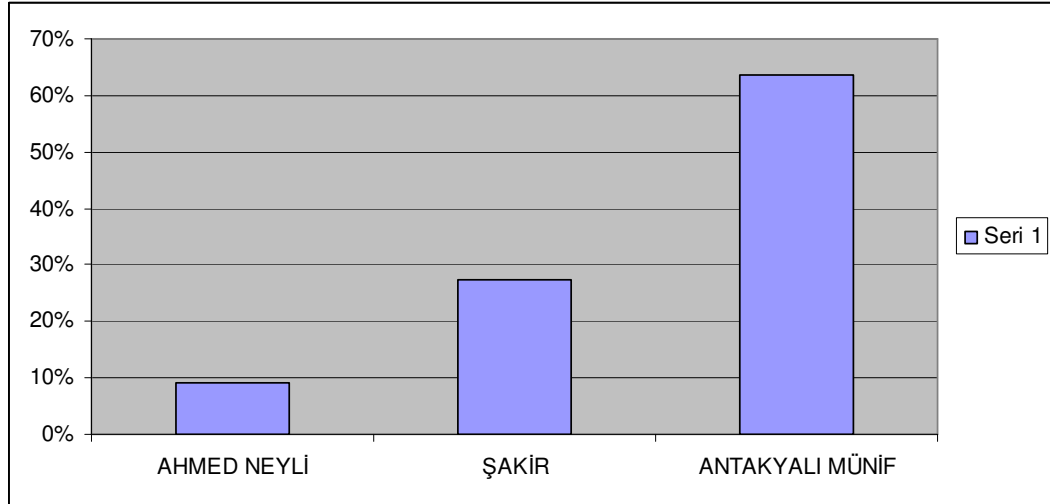
Sadrâ mekârim-güster: s.23/ k.8/by.44, Kef-i dest-i kerem-peyvesten: s.23/ k.8/by.45, Âsaf-ı yegâne-i bahr-i mekârim: s.26/ k.9/by.34(**RAHMÎ DİVANI**)

Hâtem: s.33/ k.8/by.40, Kerem-ver: s.33/ k.8/by.45, Zât-ı mekârim-perver-i kudsi-cenâb: s.33/ k.8/by.46, Hâtem: s.33/ k.8/by.48, Tenhâ-rev-i râh-ı kerem: s.36/ k.9/by.3, Sîr-i simât-ı mekremet: s.37/ k.9/by.12, Velî-i nimet-i bay-ı gedâ-yı rûzgâr: s.37/ k.9/by.29, Sadr-ı kerem-pîrâ: s.42/ k.10/by.16, Kerem madeni: s.42/ k.10/by.20, Velü'n-ni'âm: s.42/ k.10/by.20, Saff-der-i himem: s.46/ k.11/by.28 (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Cafer-i Hâtem-meniş: s.90/ k.2/by.8, Asaf-ı âli himem: s.90/ k.2/by.10, Sadr-ı mekârim-perver: s.91/ k.2/by.14. (**ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI**)

Mâlik-i derya vü kân: s.112/ k.9/by.19, Bahr-ı bî-kenâr-ı inâyet: s.113/ k.9/by.22, Hûrşîd-i âsumân-ı merâhim: s.113/ k.9/by.26, A'tâ-yı Hazret-i hak: s.114/ k.9/by.36. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

3.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Müşîr-i mekremet-girdâr-I sadr-ârâ-yı Osmânî: s.238/ k.10/by.5. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

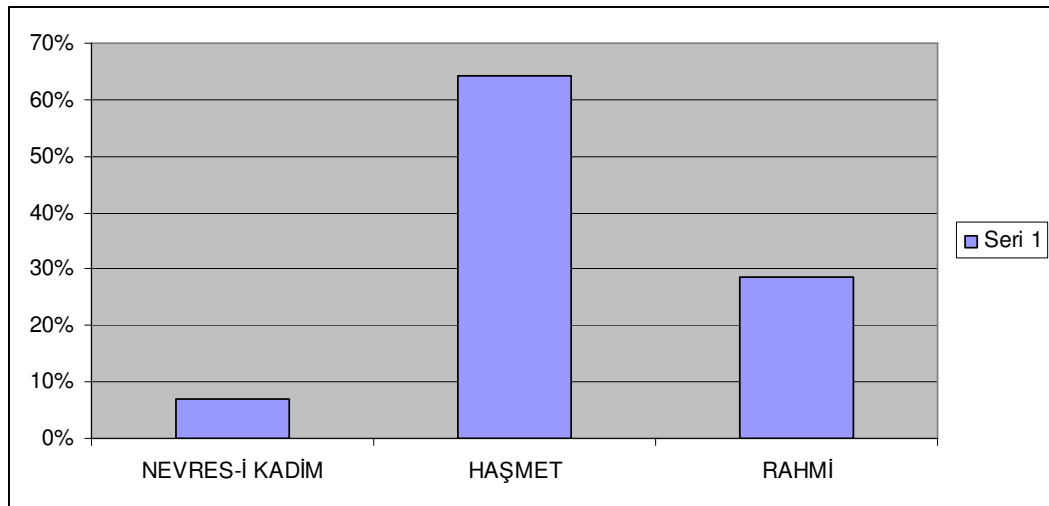
Müşîr-i pür-himem: s.66/ k.21/by.18, Bahr-i mürüvvet: s.66/ k.21/by.18, Zât-ı keremkâr: s.67/ k.21/by.25. (**ŞAKİR DİVANI**)

Keremkâr-ı sehâ-pîşe-i deryâ-dil: s.75/k.14/by.8, Ebr-i midrâr-ı kerem: s.75/k.14/by.9, Kâm-bahşâ-yı semâhat: s.76/k.14/by.12, Hatemiyü'l-küremâ: s.78/k.14/by.33, Gevher-i yek-tâ-yı sehâ: s.78/k.14/by.34, Esnâf-ı vezirân-ı kerem-fermâ: s.78/k.14/by.34, Destûr-ı kerem-mu'tâd: s.78/k.14/by.36. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

3.11 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA

Hazret-i sadr-ı kerem-ver: s.112/ k.26/by.32(**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

3.12 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)

Kâm-bahş-ı kâm-ver: s.68/ k.16/by.8(**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Ebr-i cûd: s.109/ k.8/by.19, Mâye-bahş-ı katre-i şeb-nem: s.109/ k.8/by.19, Kerîm : s.117/ k.10/by.16, Kerîm-i zer-nisâr-ı dest-i cûd: s.118/ k.10/by.27, Reşk-i âfitâb-ı âlem-ârâ: s.118/ k.10/by.27, İnâyet-perver: s.118/ k.10/by.32, Merhamet-kâr: s.118/ k.10/by.32, Kerîm-i nükte-perver: s.118/ k.10/by.33, Hüner-ver: s.118/ k.10/by.33. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

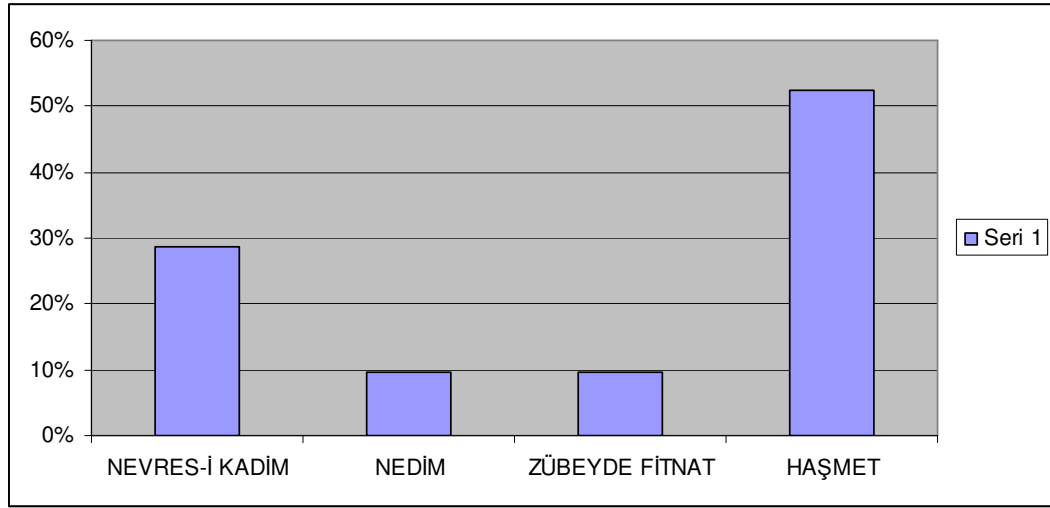
Süvâr-ı halbe-i himmet: s.29/ k.10/by.9, Kerem-kâr: s.30/ k.10/by.12, Hâtem: s.30/ k.10/by.23, Keremkâr: s.31/ k.10/by.35. (**RAHMİ DİVANI**)

3.13 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA

Müşîr-i kişver-i himmet: s.35/k.12/by.4, Kerîm-i bende-nevâz: s.35/k.12/by.4,
Cihân-ı hısb ü rehâ: s.35/ k.12/by.5(**RAHMİ DİVANI**)

3.14 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

Cihân-ı mekrümet: s.74/ k.17/by.65, Deryâ-yı himmet: s.74/ k.17/by.65, Kerem-
kâr: s.75 k.17/by./70, Esbâb-ı mekârim-zât-ı mesûd: s.75/ k.17/by.70, Min'âm-ı Cem-
çâker: s.81/ k.18/by.61, Kâm-bahş-ı kâm-cûyân: s.82/ k.18/by.77. (**NEVRES-İ
KADİM DİVANI**)

Cism-i bimâra baharan: s.103/ k.31/by.3, Ebr-i kerem: s.103/ k.31/by.5.
(**NEDİM DİVANI**)

Ma'an : s.93/ k.3/by.4, Hâtem: s.93/ k.3/by.4. (**ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI**)

Âsaf-ı deryâ-himem: s.121/ k.11/by.20, Ziver-i sadr-ı kerem: s.121/ k.11/by.20,
Rakam-senc-i mekârim : s.121/ k.11/by.23, Serîr-i mülket-i lutf: s.122/ k.11/by.35,
Düstûr-ı kerîm: s.134/k.15/by.10, Masdar-ı himmet: s.134/ k.15/by.12, Hâtem-i devr-i
zamân: s.134/ k.15/by.13, Menba-ı cûy-ı atâ: s.135/ k.15/by.14, Ayn-ı mürüvvet: s.135/

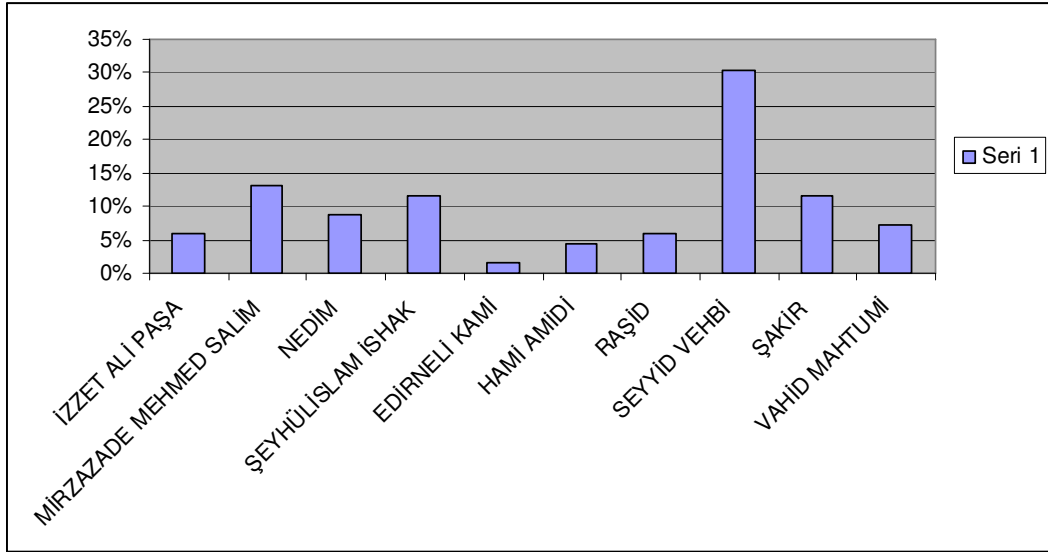
k.15/by.14, Sadr-ı kerem-pirâ: s.135/ k.15/by.15, Veliyyü'n-ni'am: s.135/ k.15/by.24.
(HAŞMET KÜLLİYATI)

3.15 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA

Âsaf-ı Hâtem-meniş: s.104/ k.7/by.23, Feyz-eser: s.104/ k.7/by.23, Hudâvend-i avâtıf-mâye: s.131/ k.14/by.13, Veliyyü'n-ni'am: s.133/ k.14/by.35. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

4) ADALET:

4.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Pâdşâh-ı madelet-ârâ: s.60/k.1/by.12, Dâdâr-ı nâm-ver: s.60/ k.1/by.14, Hidîv-dâd-güster: s.110/k.17/by.1, Şehryâr-ı madelet-ârâ: s.110/k.17/by.1. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Dâver: s.91/ k.16/by.26, Medîne-i niam-ı merhamet: s.95/ k.17/by.28, Sipihri madelet ü cûd: s.95/ k.17/by.29, Merhamet-efzâ: s.96/ k.17/by.36, Pâdişeh-i mün'im ü

âdil: s.100/ k.18/by.33, Sâye-i adl: s.105/ k.19/by.32, Dâd-güster: s.106/ k.19/by.39, Şâh-ı âli-şân-ı âdil: s.106/ k.19/by.43, Melik-i âdil-i zemîn ü zamân: s.107/ k.20/by.6 .

(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)

Dâver: s.24/ k.5/by.16, Merâhim-güster: s.24/ k.5/by.24, Dâver: s.24/ k.5/by.26, Adl-endîşe: s.61/ k.15/by.29, Sîne-i dâd u dihişin hırz u amanı: s.97/ k.27/by.7, Bâ'is-i ârâyiş-i âlem: s.97/ k.27/by.8. **(NEDİM DİVANI)**

Tâb-ı meh-i adl: s.155/ k.12/by.28, Şâh-ı taht-ı adalet: s.156/ k.12/by.29, Şâh-ı adil ü kâmil: s.157/ k.12/by.46, Pâdişâh-ı serîr-i adâlet: s.159/ k.12/by.61, Şehenşâh-ı madelet-perver: s.161/k.13/by.10,s.162/ k.13/by.16, Şemîm-i ma'delet: s.162/ k.13/by.17, Padişâh-ı adâlet-penâh: s.166/ k.14/by.23. **(ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK)**

Ma'delet-güster: s.11/ k.8/by.7 **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Dâdâr: s.182/ k.1/by.55, Huşenk-i dâd-âver: s.182/ k.1/by.56, Nûşirevân: s.183/ k.1/by. **(HAMİ AMİDİ DİVANI)**

Kemâl-i madelet: s.117/ k.3/by.14, Şâh-ı madelet-perdâz: s.166/ k.19/by.35, Dâr-ı devlet-i Nûşirevân: s.166/ k.19/by.35, Pâd-şâh-ı mülk-i âsâyiş: s.167/ k.19/by.37. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

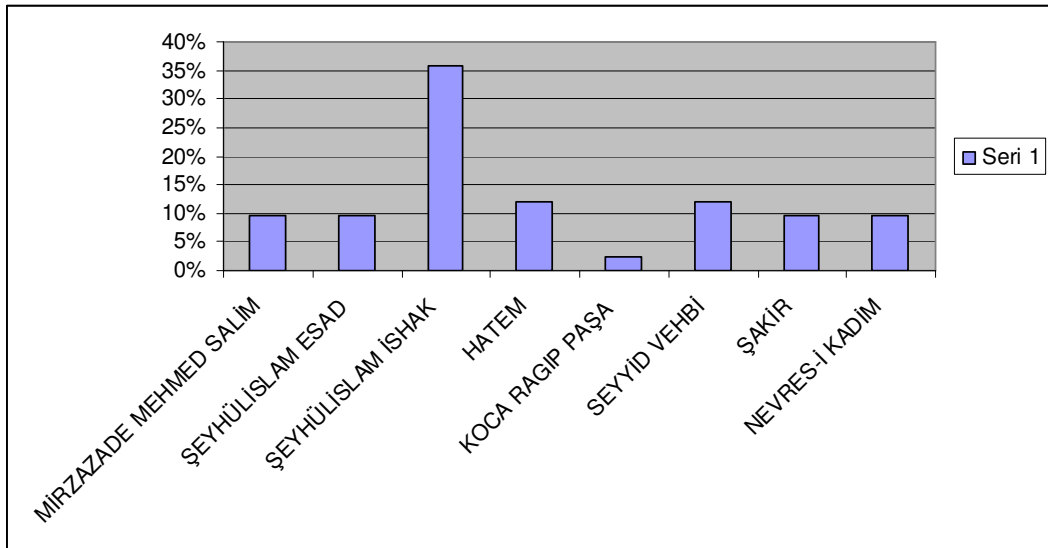
Adl ü afâf u rüşd ü sedâd-ı yed-i kazâ: s.26/ k.1/by.13, Şeh-beyt-i adâlet: s.31/ k.2/by.2, Fârûkî-nihâd: s.32/ k.2/by.8, Seh-i adl-âzmâ: s.32/ k.2/by.10, Hüsrev-i âdil: s.35/ k.2/by.47, Sâye-i şehbâl-i saâdet: s.68/ k.7/by.35,Tılsım-ı emn ü emân: s.80/ k.10/by.35, Şeh-i âdil: s.82/ k.11/by.18, Şehriyâr-ı madelet-güster: s.87/ k.12/by.43, Şâh-ı kerîm-i madelet-güster: s.97/ k.15/by.22, Meh-i burc-ı saâdet: s.98/ k.15/by.23, Adl ü ihsânı ile kişver-i âlem mamûr: s.114/ k.24/by.6, Zâmin-i emn-i devrân: s.114/ k.24/by.9, Âsâyişi râhat-ı cihan: s.277/k.76/by.34, Hassiyyet-i zâtıdur adâlet: s.279/ k.76/by.66, Gamzesi nass-ı kâtı-ı dâd:s.280/ k.77/by.5, Ressâm-ı rukûm iffet ü dâd: s.283/ k.78/by.24, Nessâh-ı rüsûm zulm ü bî-dâd: s.283/ k.78/by.24, Ahkâmı adâletini

nâtık: s.283/ k.78/by.25, Kânûnı şerîata mutâbık: s.283/ k.78/by.25, Şîr-i adl-pîşe: s.285/ k.79/by.6. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Mehdî-i devrân-ı adâlet: s.4/ k.1/by.31, Adel-i yektâ-yı selâtın-ı ızâm: s.4/ k.1/by.31, Bâsıt-ı emn ü emân: s.13/ k.3/by.38, Nâşîr-i adl u ihsân: s.13/ k.3/by.38, Meh-i evc adl: s.13/ k.3/by.40, Şeh-i âdil: s.13/ k.3/by.43, Felek-i madelet-i şems-i dırahşân: s.37/ k.11/by.3, Adl bunda kerem-i ü cûd u şecâat bunda: s.39/ k.11/by.18. **(ŞAKİR DİVANI)**

Dâdâr-ı âkil: s.357/ k.9/by.10, Hâkim-i âdil: s.357/ k.9/by.10, Adalet-pîşe: s.358/ k.9/by.11, (Zatı)Bâis-i emn ü emân-ı rûzgâr: s.358/ k.9/by.11, Hidîv-i dâd-güster: s.358/ k.9/by.12. **(VAHİD MAHTUMİ DİVANI)**

4.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Hânedân-ı ma'delet-peymân: s.78/k.13/by.20, Hırz-ı bâzû-bend-i emniyyet: s.78/ k.13/by.22, Dadâr-ı devrân: s.82/k.14/by.1, Per ü bâl-i Hümâ-yı dâd-hâhı: s.82/ k.14/by.2 **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Madelet-peymâ-yı her kişver: s.58/ k.6/by.12, Hân-ı âdil: s.58/ k.6/by.13, Merhamet-perver: s.58/ k.6/by.14, Pâdişâh-ı madelet-kâr: s.59/ k.6/by.18.

(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)

Mahmûd hân-ı âdil: s.189/ k.16/by.7, Zîb-i sarây-ı madelet: s.217/ k.26/by.6 , Hıyâbâ-ı adl: s.227/k.29/by.12, Madelet-âver: s.228/ k.29/by.13, Madelet-âver: s.232/ k.30/by.12, Yümn-i zamân-ı madelet: s.233/ k.30/by.31, Mihr-i münîr-i madelet:s.233/ k.30/by.33, Dür-i şehvâr-ı zât-ı madelet-gîr: s.234/ k.31/by.6, Vücûd-ı madelet-pîrâye: s.235/ k.31/by.12, Madelet-etvâr: s.236/ k.31/by.22 , Muhît-i madelet: s.236/ k.31/by.27, Zât-ı madelet-peymâ: s.237/ k.31/by.29, Cemşîd-i adl-ârâ: s.237/ k.31/by.31, Sultân-ı serîr-ârâ-yı adl ü dâd u şevket: s.243/k.33/by.21, Cihân-ı madelet: s.244/ k.33/by.33. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK)**

Sâib-reşk-i dâd-endîş: s.218/ k.2/by.47, Sultân-ı madelet: s.227/ k.3/by.74, Hazret-i dâdâr said: s.231/ k.5/by.20, Dâd-ger: s.231/ k.5/by.21, Mahmûd-ı dâderân: s.233/k.6/by.20. **(HATEM DİVANI)**

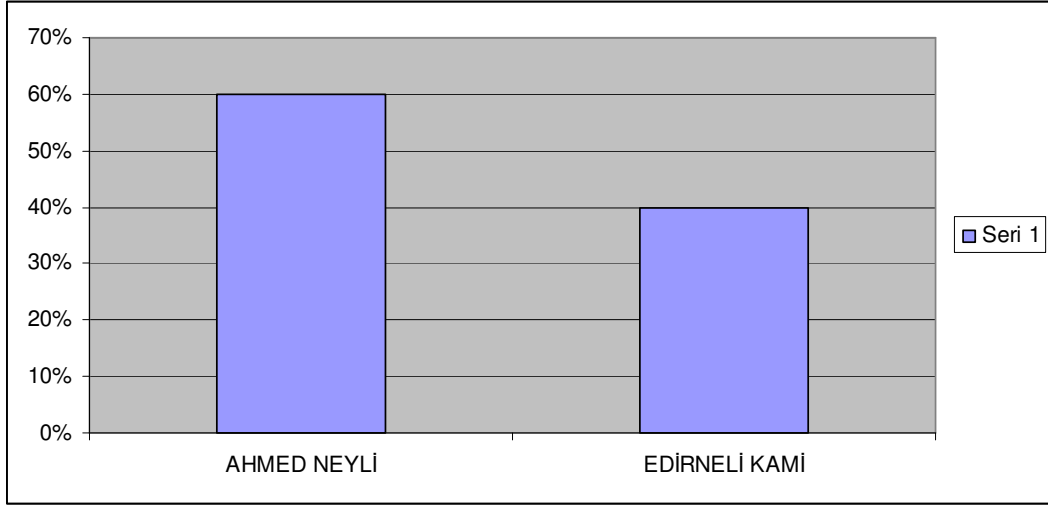
Adl-âyin: s.53/ k.1/by.2. **(KOCA RAGİB PAŞA DİVANI)**

Dîvân-ı adli memn-i mazlûm-ı dâd-hâh: s.120/ k.27/by.8, Serîr-i madeletgâh: s.308/k.83/by.4, Şâh-ı a'del: s.315/ k.83/by.106, Pâdişeh-i adâlet-âyîn: s.316/ k.83/by.118, Dîvançe-i adâlet: s.318/k.84/by.4. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Adilger: s.18/ k.4/by.10, Merhamet-güster: s.18/ k.4/by.10, Şeh-i dâdâ dil ü âdil: s.18/ k.4/by.13, Hudâvend-i serîr-i madelet: s.18/ k.4/by.17. **(ŞAKİR DİVANI)**

Zâmîn-i âsâyîş-i dehr: s.8/ k.2/by.45, Şehriyâr-i dâd-ger: s.11/ k.3/by.29, Pâdişâh-ı madelet-güster: s.14/ k.4/by.29, Adl u insâfı nigeş-bân: s.20/ k.6/by.11 **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

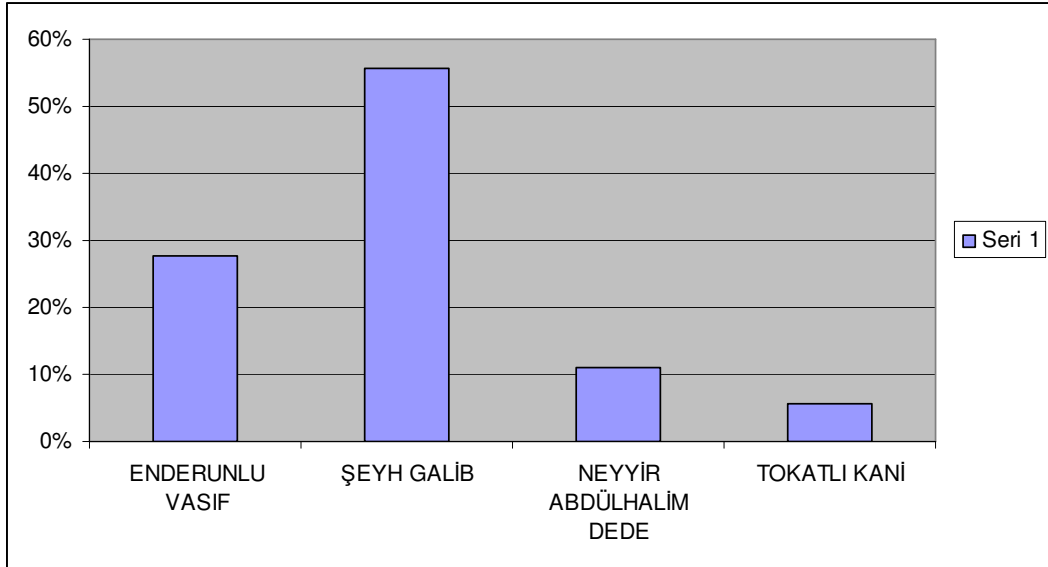
4.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

Mâhî-i zulm ü fesâd:s.229/ k.5/by.10, Sâlik-i râh-ı Sedâd:s.229/ k.5/by.10,
Cihân-ı izz ü câhın dâver-i dâd-âveri:s.231/ k.5/by.25. (AHMED NEYLİ DİVANI)

Ma'delet-güster: s. 14/ k.9/by.26, Şehinşâh-ı dâd-fermâ: s.14/ k.9/by.26.
(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

4.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Menba'-ı adl ü inâyet: s.212/k.14/by.15, Dâver-i dâd-âver: s.218/k.14/by.93, Eyyâm-ı şehen-şâh-ı adâlet: s.228/k.16/by.31, Melce-i sugrâ kübrâ: s.231/k.17/by.36, Mâye-i terkîb-i emniyyet: s.233/k.18/by.3 (**ENDERUNLU VASİF DİVANI**)

Adliyle zulm-ı sâbıkı mahv eden: s.64/ k.12/by.11, Dâver: s.70/ k.14/by.6, Dâdger:s.70/ k.14/by.6, Hidîv-i ma'delet-ârâ: s.75/ k.16/by.15, Nûşirevân: s.77/ k.17/by.12 , Ma'delet-bünyâd:s.79/ k.18/by.4, Pîrâye-bahş-ı ma'delet:s.81/ k.19/by.7, Dâdârlar dâd-âveri: s.81/ k.19/by.8, Âheng-i adl ü dâd eden:s.81/ k.19/by.12, Dâver-i dâd-âferîn: s.82/ k.19/by.3. (**ŞEYH GALİB DİVANI**)

Pervâne-i nûr-ı çerâğ-ı adl: s.10/k.4/by.8, Dâd-güster: s.10/ k.4/by.9 (**NEYYİR ABDÛLHALİM DEDE DİVANI**)

Madelet-güster: s.65/ k.43/by.2 (**TOKATLI KÂNİ DİVANI**)

4.5 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA

Veziir-i madelet-pirâ: s.137/ k.25/by.11. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

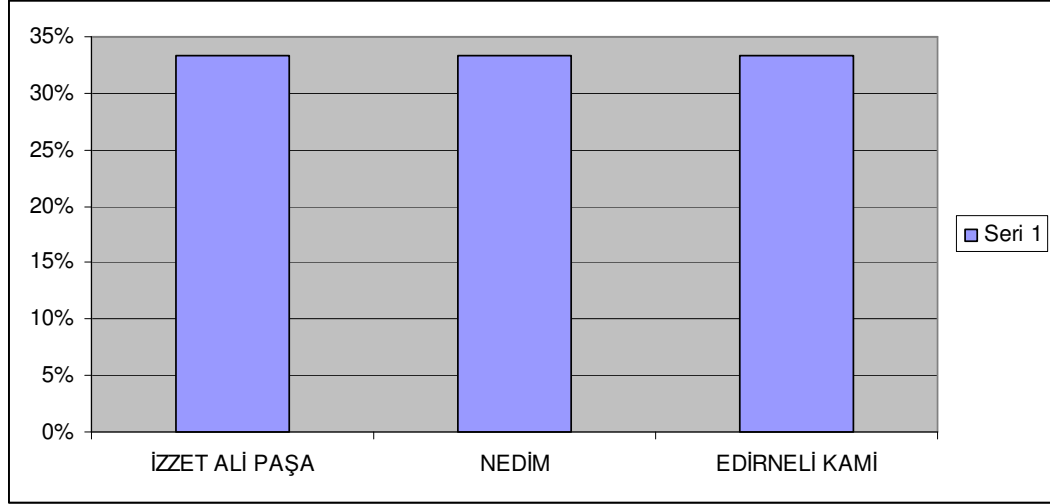
4.6 SADRAZAM KALAYLI AHMED

Dâdger: s.135/ k.24/by.25. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

4.7 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Şâhenşeh-i adil-güster: s.17/ k.10/by.16(**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

4.8 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

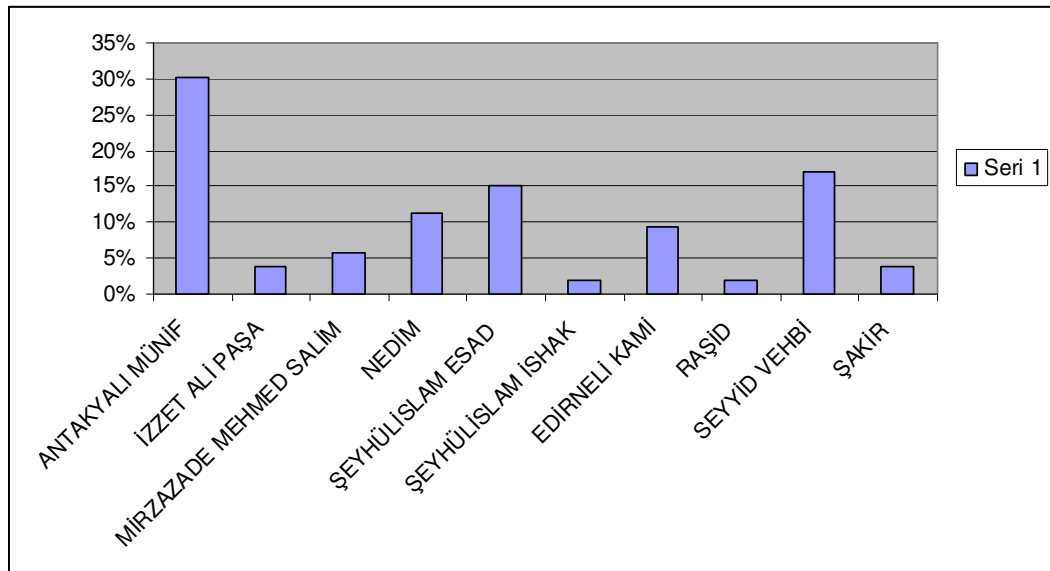

Müşîr-i madelet-ârâ: s.70/ k.3/by.19, Medâr-ı emn ü emân-ı cihân: s.72/ k.3/by.36. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

Kâr-bend-i dihîş ü dâd: s.9/k.2/by.4, Nuşîrevan: s.21/ k.4/by.54. (**NEDİM DİVANI**)

Âdil: s.23/ k.12/by.9, Serîr-ârâ-yı mülk-i ma'delet: s.23/ k.12/by.11. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

4.9 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Deycûr-sûz-ı leyle-i zalmâ-yı rûzgâr: s.31/k.3/by.21, Kutb-ı medâr-ı madelet: s.31/k.3/by.24, Mesned-firûz-madelet: s.33/k.3/by.43, Dâdâr-ı Ali-menkabe: s.35/k.4/by.2, Kerrâr-ı Ömer-kevkebe: s.35/k.4/by.2, Mihr-i cihân-tâb-ı adâlet: s.36/k.4/by.12, Sedd-i sedfid-i reh-i bidâd: s.36/k.4/by.13, Kisrî-nasafet: s.37/k.4/by.16 Dâver-i âdilter-i devrân: s.37/k.4/by.16, Dâver-i âlem: s.41/k.5/by.2, Dâdger: s.43/k.5/by.27, Sadr-ı kâmkâr-ı adâlet-şîâr: s.47/k.6/by.20, Dâdâr-ı adl-pîşe: s.48/k.6/by.22, Reh-i dâd-güster: s.53/k.7/by.19, Dâdâr-ı kâmkâr: s.53/k.7/by.21, Mecma-ı adl ü atâ: s.62/k.9/by.13(**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

Nuşiverân-ı adl-ârâ: s.79/ k.4/by.36, Hatâ-bahş: s.81/ k.4/by.62. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

Hıdv-i dâdger: s.129/ k.23/by.15, Rüstalis-i adl: s.131/ k.23/by.38, Nuşirevân: s.131/ k.23/by.38.(**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Âsaf-ı cihan-dâver: s.56/ k.13/by.29, Âsaf-ı Nûşirevân-mesned: s.71/ k.18/by.19, Dâd-güster: s.88/ k.22/by.19, Memleket-pirâ: s.88/ k.22/by.19, Hurşid-i evc-i ma'delet: s.96/ k.26/by.30, Âftâb-ı madelet: s.101/ k.30/by.5. (**NEDİM DİVANI**)

Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vakâr: s.62/ k.7/by.28, Dadâr-ı cihân: s.75/ k.10/by.23, Dâd-penâh: s.75/ k.10/by.29 , Dâver-i fazl-âver-i nihrir-i zamân: s.76/ k.10/by.30, Dâver-i dâd-nümâyende: s.80/ k.11/by.35, Husrev-i madelet-âver: s.80/ k.11/by.36, Bihîn gevher-i gencîne-i adl-efzâyi: s.80/ k.11/by.39, Fârûk-reviş: s.81/ k.11/by.42 (Hz. Ömer). (**ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI**)

Sipihr-i ma'delet: s.194/ k.20/by.36. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK**)

Vezîr-i ma'delet-güster: s.27/ k.14/by.12, Dilîr-i madelet-güster: s.34/ k.17/by.20, Adâlet-pîşe: s.34/ k.17/by.23, Madelet-güster: s.35/ k.18/by.12, Nuşiverân: s.38/ k.19/by.20. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

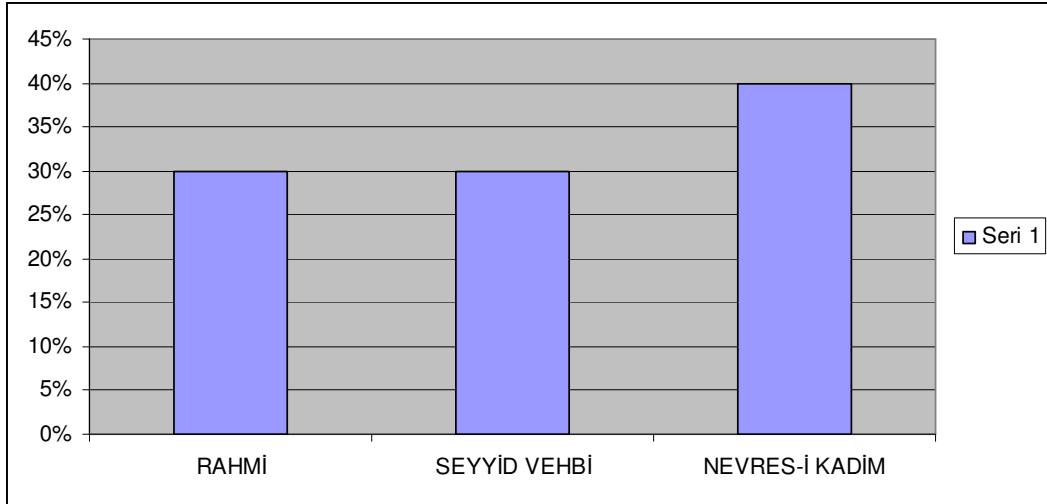
Bu-yı sünbülzâr-ı gülzâr-ı adâlet: s.6/ k.3/by.25, Hâssiyyet-i adl-i Ömer: s.11/ k.5/by.17, Mâye-i emn ü emân: s.12/ k.5/by.32. **(RAHMÎ DİVANI)**

Dâdâr-ı Efrîdûn-haşem: s.171/ k.20/by.20. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

Kisrâ-yı madelet: s.141/ k.32/by.29, Dâver-i dâdger: s.156/ k.35/by.18 , Dâdâr-ı Sühâ-mertebet: s.173/ k.38/by.74, Dâd-penâh: s.173/ k.38/by.75, Madelet-penâh: s.183/ k.40/by.29, Merhamet-âyîn-i cerâyim-bahş: s.203/ k.46/by.24, Mesned-nişîn-i madelet: s.205/ k.47/by.16, Zemânî mevsim-i eyyâm-ı ıyd-i kâmurânî: s.205/ k.47/by.20, Dâdger: s.207/ k.48/by.16. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Çeşm-sâr-ı zülâl-i adâlet: s.40/ k.12/by.8, Meşal-fürûz-ı adl u adâlet: s.40/ k.12/by.13. **(ŞAKİR DİVANI)**

4.10 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA

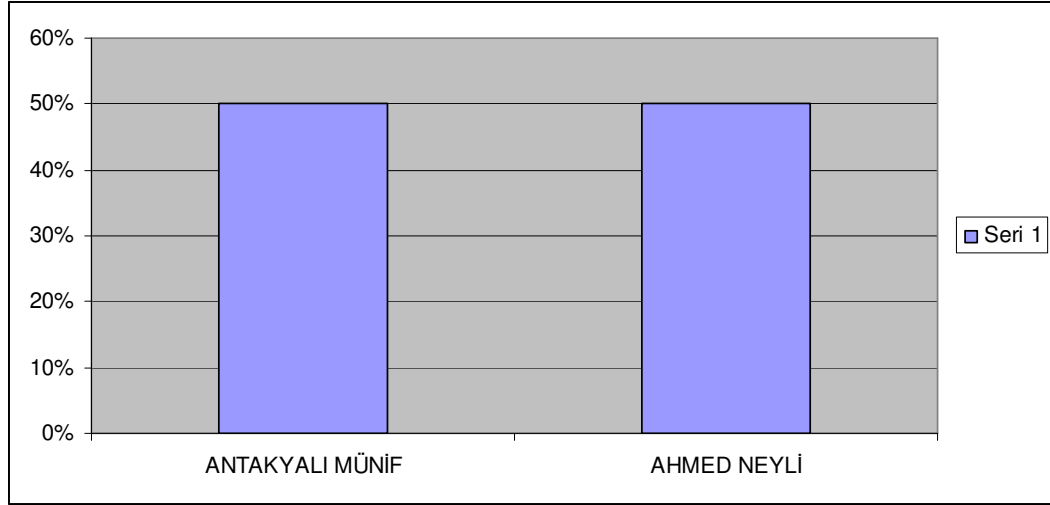

Sermâye-i emân: s.26/ k.9/by.24, Madelet-şîâr : s.26/ k.9/by.24, Dârâ-yı dâd-kâr: s.26/ k.9/by.26. **(RAHMÎ DİVANI)**

Fârûkî-nihâd: s.130/ k.30/by.31, Şeh-beyt-i adâlet: s.131/ k.30/by.47, Esâs-ı adl ü kerem: s.235/ k.62/by.4. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Âsâf-ı adl-azmâ-yı rûzgâr: s.36/ k.9/by.1, Geştî-süvâr-ı madelet: s.36/ k.9/by.8,
Dâd-ı fukarâ-yı kadr-şinâs-ı ulemâ: s.42/ k.10/by.16, Kâm-bahş-ı zuafa: s.42/
k.10/by.16. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

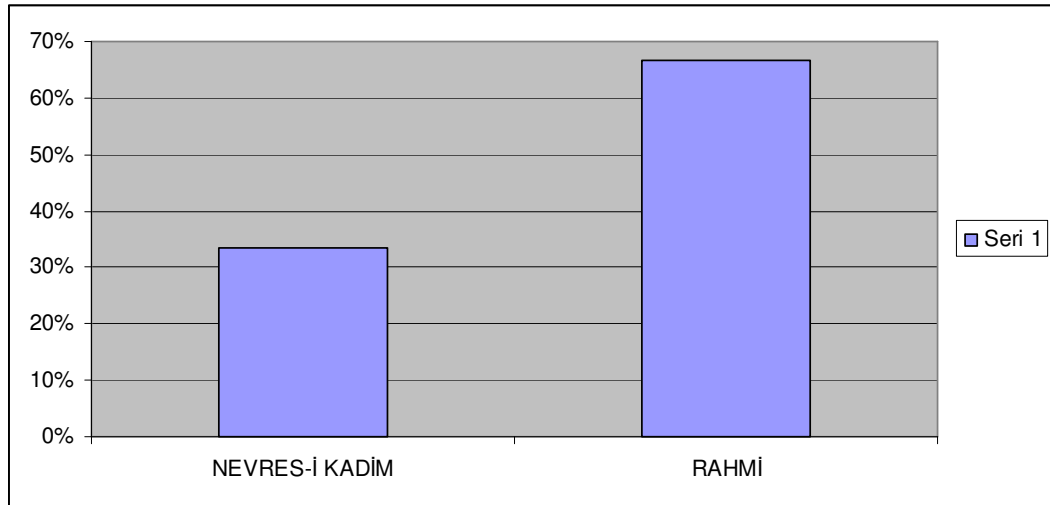
4.11 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Kâr-perdâz-ı adalet: s.76/k.14/by.11. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

Vezîr-i madelet-kâr: s.238/ k.10/by.5. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

4.12 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)

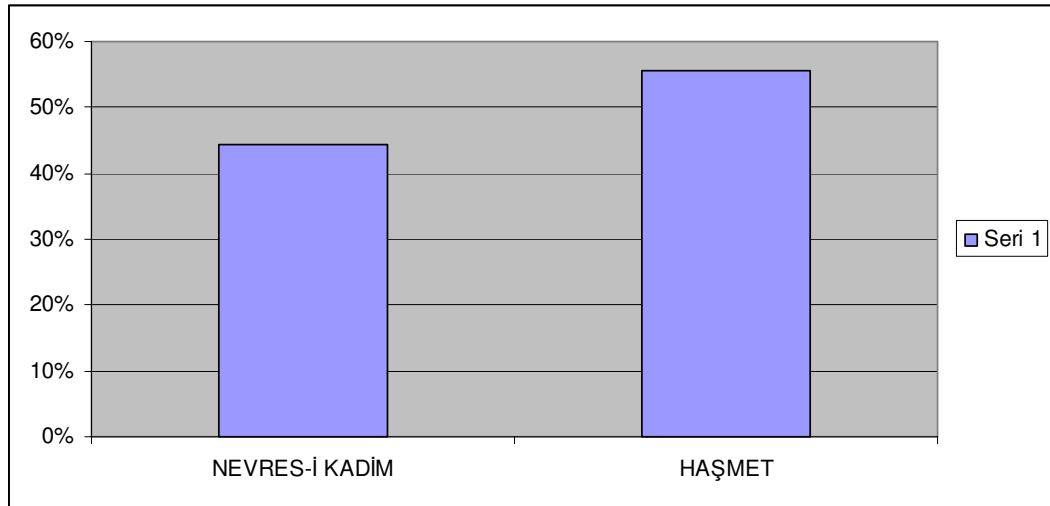
Dâd-âver: s.68/ k.16/by.8 (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Müşîr-i dâd-perver: s.30/ k.10/by.12 , Âsaf-ı tenhâ-süvâr-ı madelet-rânî: s.30/ k.10/by.22(**RAHMİ DİVANI**)

4.13 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA

Medâr-ı emn ü emân: s.35/k.12/by.4 , Dâd-bahş-ı ehl-i niyâz: s.35/ k.12/by.5, Âsaf-ı dâd-âver : s.35/ k.12/by.8. (**RAHMİ DİVANI**)

4.14 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

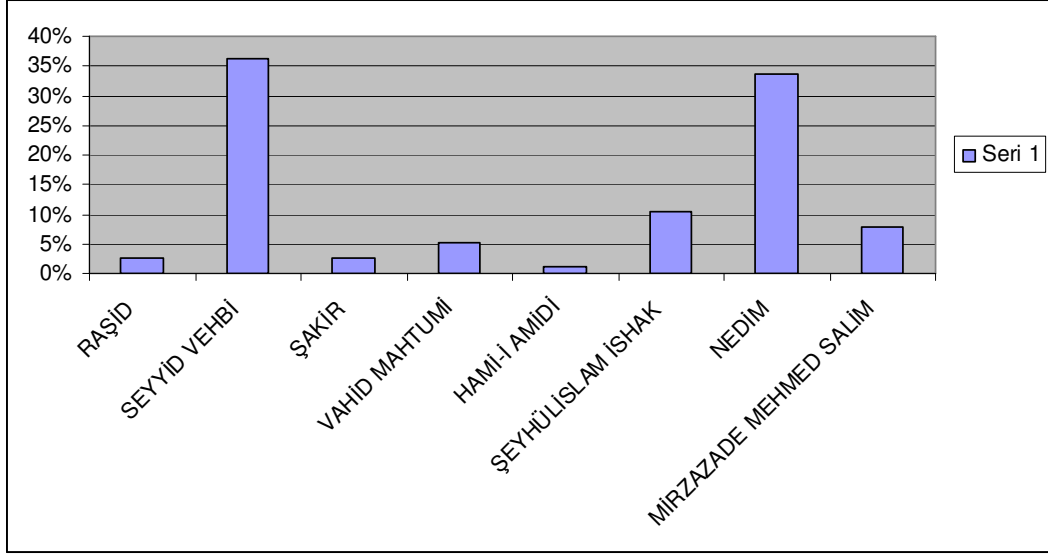

Dâver-i dâd-âver-i efham: s.73/ k.17/by.53, Madelet-perver: s.75/ k.17/by.70, Cenâhayn-i der-i iclâli mîzân-ı adâlet: s.82/ k.18/by.73, Hıdv-i madelet: s.82/ k.18/by.77.(**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Mâh-tâb-ı madelet: s.121/ k.11/by.21, Şeh-i dâd-âver: s.122/ k.11/by.35, Melce-i ehl-i recâ: s.134/ k.15/by.12, Püşt ü penâh-ı fukara: s.134/ k.15/by.12, Şems-i adâlet: s.135/ k.15/by.18. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

5) KAHRAMANLIK:

5.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Nerîmân: s.115/ k.2/by.28, Rüstem: s.115/ k.2/by.29. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Dâra-yı cehân-gîr-i ruzigâr: s.26/ k.1/by.12, Alem-efrâz-ı dâver: s.29/ k.1/by.59, Hüsrev: s.31/ k.2/by.2, Dârâ: s.32/ k.2/by.6, İskender: s.32/ k.2/by.7, Merd-i meydân-ı şecâat: s.35/ k.2/by.56 , Mülûkûñ Kahramân'ı: s.44/k.3/by.1, Arsa-ı rezmûñ Nerîmân'ı: s.44/k.3/by.1, Cehânuñ Hamza-i sâhib-kırânı: s.44/k.3/by.1, Ebü'n-Nasr-ı Muzaffer: s.44/ k.3/by.2, Hizebr-i rezm-pîşe : s.45/ k.3/by.6, Câ-nişîn-i şîr-i Yezdânî: s.45/ k.3/by.6 , Ömer-savlet: s.45/ k.3/by.10, Hüsrev: s.45/ k.3/by.15, Zûr-ı Hayber-endâzî: s.49/ k.3/by.63, Vekîl-i Şîr-i Yezdânî: s.49/ k.3/by.63, Hüsrev-i gâzî: s.49/ k.3/by.67, Ferâsiyâb-ı cehan-gîr: s.53/ k.5/by.6, Tılısm-ı da'hme-i nusret kilîd-i bâb-ı cihâd: s.53/ k.5/by.6, Nîze-i lali be-kef : s.62/ k.6/by.12 , Şeh-i şîr-salâbet: s.66/ k.7/by.11, Rüstem-i Elbürz-gürz-i Kahraman-savlet: s.80/ k.10/by.32, Gülşen-ârâ-yı zafer: s.80/ k.10/by.34, Cehan-gîr-i selîlü's-seyf-i Mansûrü'l-livâ: s.80/ k.10/by.37, Mülûkûñ kahramânı: s.97/ k.15/by.17, Rüstem: s.97/ k.15/by.17, Sadme-i kahrı ile mülket-i İrân virân: s.114/ k.24/by.6, Rüstem: s.280/ k.77/by.7. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Nâil-i fevz ü nusret: s.13/ k.3/by.36, Adl bunda kerem-i ü cûd u şecâat bunda: s.39/ k.11/by.18. (**ŞAKİR DİVANI**)

Rüstem-i rezm ü sehâ: s.344/ k.6/by.13, İskender-iktidâr: s.349/ k.7/by.45, Şehenşâh-ı muzaffer: s.354/ k.8/by.15, Şehenşâh-ı zafer-rehber: s.358/ k.9/by.12. (**VAHİD MAHTUMİ DİVANI**)

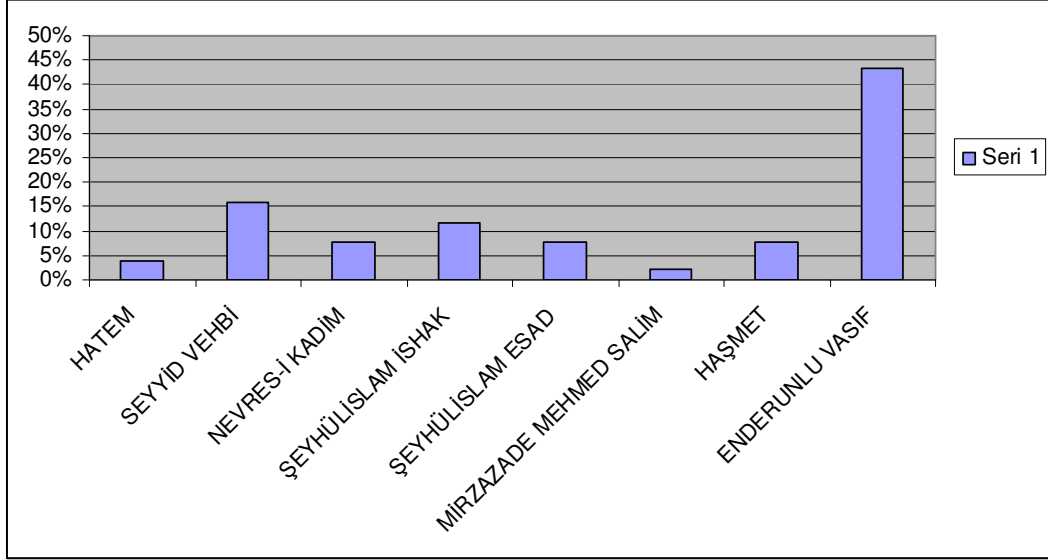
Dârâ: s.183/ k.1/by.57. (**HAMİ AMİDİ DİVANI**)

Behrâm: s.155/ k.12/by.25, Dâver-i cihân-dâr: s.156/ k.12/by.33, Mirrih: s.157/ k.12/by.42, Dâver: s.158/ k.12/by.51, Pâdişâh-ı muzaffer: s.161/ k.13/by.13, Gevher-i gencine-i mehâbet:s.162/ k.13/by.16, Gül-i hâdikâ-i şevket: s.162/ k.13/by.17, Gûvher-i gencîne-i şevket: s.210/ k.24/by.14. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Nîrû-yı bâzû-yı zafer: s.23/ k.5/by.12, Rûkn-i savlet: s.23/ k.5/by.12, Unsur-ı haşmet: s.23/ k.5/by.12 , Esâs-ı saf-der: s.23/ k.5/by.12, Seyf-i sâr: s.23/ k.5/by.13, Bîşeâr-ı satvetin şîr-i neri: s.23/ k.5/by.13, Zâl: s.24/ k.5/by.21, Behram: s.24/ k.5/by.22, Rüstem: s.24/ k.5/by.23, Kahraman: s.24/ k.5/by.26, Sâm: s.24/ k.5/by.26, Zâl: s.24/ k.5/by.26 , İskender: s.48/ k.11/by.31,s.49/ k.11/by.41, Ferîdun: s.s.49/ k.11/by.35, Dârâ: s.49/ k.11/by.37, Hâkân-ı mensûrû'l-alem: s.49/ k.11/by.40, Safder-i zafer-yâb: s.56/k.13/by.28, Müşîr-i şîr-dil: s.56/ k.13/by.40, Behram: s.58/ k.14/by.6, Rüstem u Sâm: s.59/ k.14/by.12, Behrâm: s.59/ k.14/by.13, Sikender: s.59/ k.14/by.15, Megâzi-pîşe: s.61/ k.15/by.29, Rüstem: s.61/ k.15/by.29, Rüstem: s.71/ k.18/by.21. (**NEDİM DİVANI**)

Rüstem: s.95/ k.17/by.27, Pâdişâh-ı muzaffer: s.95/ k.17/by.28, Hüsrev ü Cem: s.96/ k.17/by.30, Feridûn: s.96/ k.17/by.32, Şehenşeh-i zafer-ârây: s.96/ k.17/by.36, Hizebr-i rûz-ı vegâ: s.96/ k.17/by.36. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

5.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Sâm: s. 218/ k.2/by.48, Nerîmân: s.218/ k.2/by.48. **(HATEM DİVANI)**

Fâtiḥ-i mülk-i Acem: s.224/ k.58/by.8, Sıyt-ı fütûhâtı mukaddem: s.224/ k.58/by.8 , Kuvvet-i bâzu-yı din: s.225/ k.58/by.11, Nerîmân: s.225/ k.58/by.13, Rüstem: s.225/ k.58/by.13, Hüsrev: s.226/ k.58/by.31, İskender: s.226/ k.58/by.31, Rüstem: s.316/ k.83/by.114. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Rüstem: s.11/ k.3/by.30, Tehemten-i zûr-âzmâ-yı satvet: s.11/ k.3/by.31, Şehen-şâh-ı muzaffer: s.14/ k.4/by.29, Hüsrevi: s.21/ k.6/by.18**(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Hırz-ı bâzû-yı zafer: s.218/ k.26/by.19, Dârâ: s.231/ k.30/by.11, Rüstem-i ceng-âzma: s.233/ k.30/by.26, Evc-i şevket: s.234/ k.31/by.4, Dârâ-ḥaşem: s.236/ k.31/by.21, Dârâ-hâdem: s.237/ k.31/by.31. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

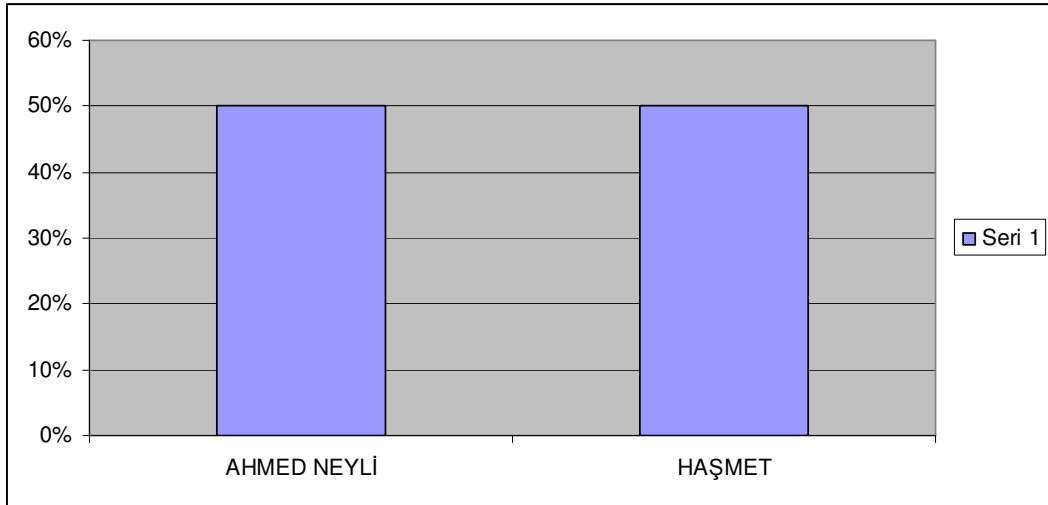
Haclet-baḥş-ı İskender: s.58/ k.6/by.13, Şîr-i minşe-zâr-ı heybet ü satvet: s.58/ k.6/by.16, Sâhib-kırân-ı rub'-ı meskûn: s.59/ k.6/by.20, Rüstem: s.59/ k.6/by.20. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

Şîr-naḥcîr: s.83/ k.14/by.13. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Sam: s.98/ k.6/by.4, Rüstem: s.98/ k.6/by.4, Husrev-i saf-şiken-i leşker-i endûh u elem: s.99/ k.6/by.15, Bedr-i kevâkib-sipeh: s.100/ k.6/by.35. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Gazanfer-i heybet: s.239/k.20/by.1, Haydar-şeca'ât: s.239/k.20/by.3, Şâh-ı ejder-savlet:s.239/k.20/by.3, Rüstem: s.240/k.20/by.4, Şâh-ı kahraman: s.240/k.20/by.5, Zâl: s.240/k.20/by.6, Sâm: s.240/k.20/by.8, Dârâ: s.240/k.20/by.8, Şâh-ı Dârâ-haşmet: s.240/k.20/by.8, Rüstem: s.240/k.20/by.9,10, Sâm: s.240/k.20/by.9,10, Ruyinten: s.240/k.20/by.10, Kahraman: s.240/k.20/by.11, Behmen: s.240/k.20/by.11, Gerşâsb: s.240/k.20/by.12, Efrâsiyâb:s.240/k.20/by.12, Şâh-ı gazanfer-kuvvet:s.240/k.20/by.14, Şeh-süvâr: s.240/k.20/by.15, İskender: s.253/k.21/by.17, Sâm: s.253/ k.21/by.18, Efridûn: s.253/k.21/by.18, Dârâ: s.253/k.21/by.18. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

5.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

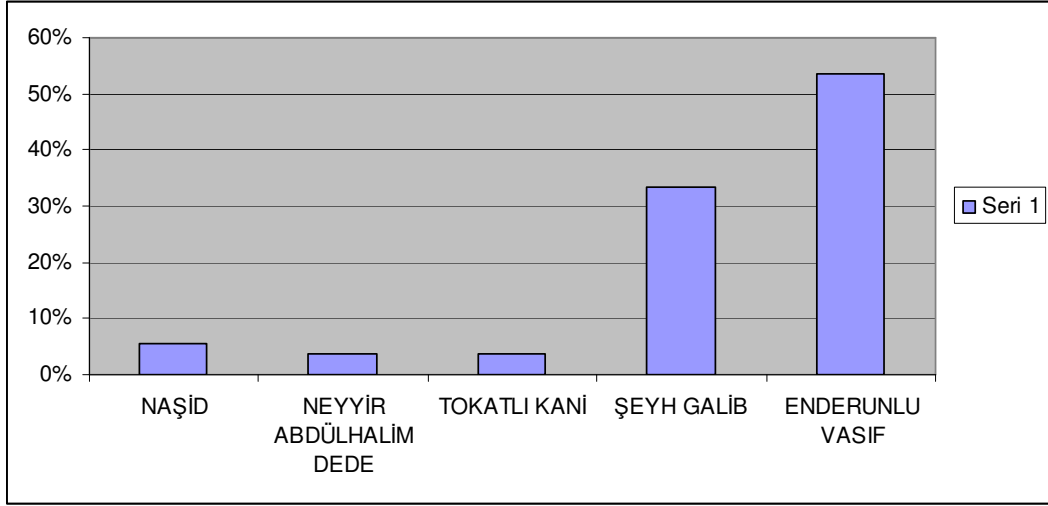

İskender:s.229/ k.5/by.9, Dârâ:s.229/ k.5/by.9. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Dara: s.96/k.5/by.1, Sikender: s.96/k.5/by.1. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

5.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Hakan-ı Haydar-menkabet: s.205/ k.1/by.3 , Kahramân-ı tig-zen: s.205/ k.1/by.4, Fâris-i hayl-i mucahhal:s.205 k.1/by./5. (**NAŞİD DİVANI**)

Rüstem: s.11/ k.4/by.12, Kahramânân-ı selef: s.11/ k.4/by.12. (**NEYYİR ABDÜLHALİM DEDE DİVANI**)

Kahramân-ı kudret-i hakk: s.65/ k.43/by.7, Şihâb-ı pür-şerer: s.65/ k.43/by.8. (**TOKATLI KÂNİ DİVANI**)

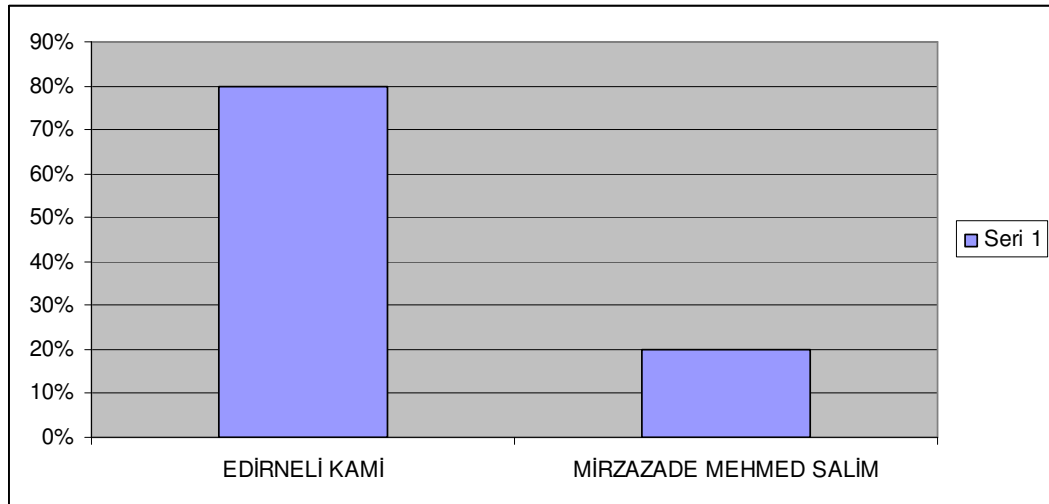
Şâh-ı dūr-endâz : s.62/k.11/by.3, Dârâ-yı mihr-i kevkebe: s.64/ k.12/by.7, Kızıl Arslan : s.67/ k.13/by.2, Hüsrev-i encüm-sipeh:s.70/ k.14/by.6, Şâh-ı Murtazâ-heybet:s.72/ k.15/by.9, Peyâm-ı Kahramân:s.72/ k.15/by.10, Dâstân-ı zûr-ı Kerrâr:s.72/ k.15/by.10, Dilîr-i Rüstem-gîr: s.75/ k.16/by.15, Sebüktigîn-i sebük-seng: s.76/ k.16/by.3, Dârâ-fer :s.76/ k.16/by.6, Husrev-i sâhib-kırân: s.77/ k.17/by.11, Kızıl Arslan:s.79/ k.18/by.12, Leşker-keş-i deryâ-hücûm:s.81/ k.19/by.6, İskeder-i Haydar-sıfat: s.81/ k.19/by.7, Hidîv-i saf-der:s.81/ k.19/by.8, Keyhüsrev-i nusret-pejûh:s.81/ k.19/by.9, Asker-nüvâz-ı Cem-şükûh:s.81/ k.19/by.9, Şehenşeh-ı sâhib-dil ü kader-menşûr:s.84/ k.20/by.13. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

Encüm-sipâh-ı Muhteşem: s.213/k.14/by.16, Mirrih: s.217/k.14/by.77, Zülfekâr-ı Hayderî: s.217/k.14/by.78, Cünd-i ervâh-ı melâik rehberi: s.217/k.14/by.79, Kahraman-ı şâh-ı Nirem-satveti: s.217/k.14/by.80, Salvat-ârâ: s.217/k.14/by.80, Saf-şiken: s.217/k.14/by.80 , Şîr-i ner: s.217/k.14/by.80 , Dârâ: s.218/k.14/by.92,93, Şeh-süvâr-ı âlem-efrâz-ı şecâ'at: s.223/k.15/by.28, Rüstem: s.223/k.15/by.29,36, Sâm: s.223/k.15/by.29, Nerimân: s.223/k.15/by.29, Sâm: s.223/k.15/by.36, Mirrih: s.223/k.15/by.37, Behrâm: s.223/k.15/by.37, Hüsrev: s.224/k.15/by.44, Sell-i seyf-i zafer: s.228/k.16/by.33, Nerimân: s.233/k.18/by.1, Şeh-i mansûr ü gâlib: s.233/k.18/by.2, Cihân-gîr-i gazanfer-fer: s.233/k.18/by.5, Şecî-i Kahramân-peyker: s.233/k.18/by.5, Ebü'n-nasr-ı muzaffer: s.233/k.18/by.5, Hidîv-i seyf-i hasm-efgen: s.234/k.18/by.6, Dilîr-i saf-şiken: s.234/k.18/by.6, Sâhib-kırân-ı sahn-ı şec'âni: s.234/k.18/by.6 , Sâhib-kırân-ı nâm-ver: s.234/k.18/by.7, Dârâ-yı iklim-i zafer: s.234/k.18/by.8, Serdâr-ı zî-şân: s.234/k.18/by.9. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

5.5 SADRAZAM KALAYLI AHMED

Rüstem: s.134/ k.24/by.12, 24, Rüstem-i meydân-ı şecâat:s.134/ k.24/by.13, Şeh-i Rüstem-reviş: s.134/ k.24/by.16, Dârâ: s.135/ k.24/by.25, Rüstem-reviş: s.135/ k.24/by.28. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

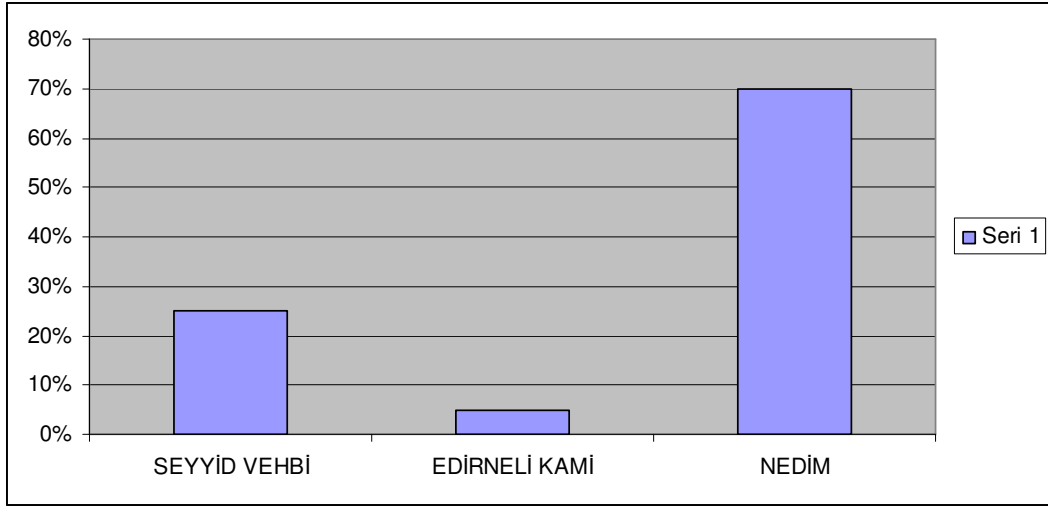
5.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Sikender :s.17/ k.10/by.11, Muzaffer: s.17/ k.10/by.13, Mansûr: s.17/ k.10/by.13, Rüstemâne: s.17/ k.10/by.18. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Âsaf-ı sâf-şiken-i arsa-i meydân-ı vegâ: s.141/k.27/by.8. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

5.7 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

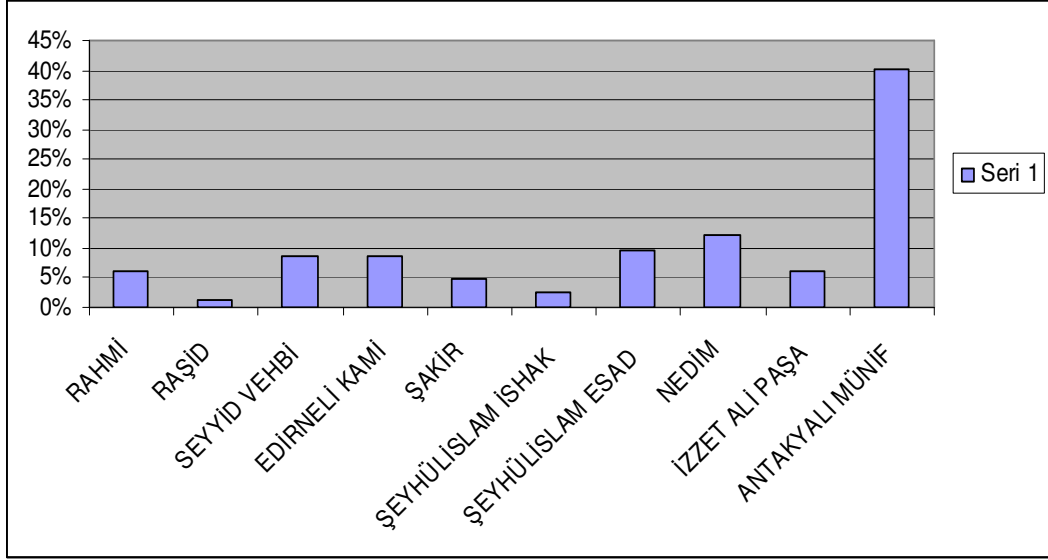

Dârâ: s.131/ k.30/by.51, Sipeh-keş-i gâzî: s.134/k.31/by.2, Vekîl-i Kerrâr: s.134/ k.31/by.4, Nîrû-yı Hayber-endâz: s.134/ k.31/by.7, Fâris-i semend-i ûlâ: s.136/ k.31/by.31. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Câmi-i seyf ü kalem: s.23/ k.12/by.10. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Saf-şikâf ü sipeh-ârâ: s.9/ k.2/by.25, Harf-i Dârâ vü Sikender: s.10/ k.2/by.40, Behram: s.10/ k.2/by.45, Sipeh-sâlâr-ı Kirsî-şan: s.15/ k.3/by.29, Şîrveş: s.16/ k.3/by.35, Rûz-ı rezm: s.18/ k.4/by.20, Şîr-i cihân-güşây:s.18/ k.4/by.21, Sîmurg-ı Kafa tefrîka-ı âşiyân veren: s.18/ k.4/by.21, Simurg-ı ejder-efken: s.18/ k.4/by.22, Şîr-i sipeh-şiken: s.18/ k.4/by.22, Saf-der-i cihân:s19/ k.4/by.35, Kahraman: s.20/ k.4/by.39, Cengiz Han: s.20/ k.4/by.40, Sadr-ı muhterem: s.21/ k.4/by.54. (**NEDİM DİVANI**)

5.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Sâf(1)-i çarh-ı kalender-kîş ü sûret: s.4/ k.3/by.5, Saf-der-i Hayder-gazâ: s.5/ k.3/by.9, Saf-der-i sahib-dil: s.11/ k.5/by.13, Hâkân-ı gazâ-pîşe: s.12/ k.5/by.21, Sadr-ı ciger-dâr ü cerî: s.12/ k.5/by.21(**RAHMÎ DİVANI**)

Saff-der-i pür-refet: s.171/ k.20/by.21. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Dârâ-cenâb: s.139/ k.32/by.15, Âşinâyân-ı zafer: s.147/ k.33/by.58 , Kasr-ı refî-i himmet: s.160/ k.36/by.24, Sipeh-ârâ-yı zemâne: s.173/ k.38/by.73, Şîr-i sipihr: s.182/ k.40/by.14, Saf-der: s.197/k.44/by.1, Şer ü dînüñ Haydar'ı: s.197/ k.44/by.2. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Dârâ: s.27/ k.14/by.10, Ferîdûn-fer: s.27/ k.14/by.12, Dilîr-i şîr-meniş: s.32/ k.16/by.21, Saff-şikâf-ı düşmen-i dîn: s.32/ k.16/by.21, Becâterîn-i şecâat: s.32/ k.16/by.21, Tehemten-i peygâr: s.32/ k.16/by.21, Hüsrev: s.38/ k.19/by.24. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Rüstem: s.34/ k.10/by.20, Behmen: s.34/ k.10/by.20, Müşîr-i savlet: s.35/ k.10/by.33, Şâyetse-i celâlet: s.52/ k.17/by.4. (**ŞAKİR DİVANI**)

Kahraman-ı zamân: s.191/ k.20/by.11, Neriman: s.191/ k.20/by.11. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Rüstem-i ablak-süvâr-ı savlet: s.71/ k.9/by.37, Şîr-i vegâ-gîr: s.75/ k.10/by.24, Saf-der-i Cem-menkabe: s.75/ k.10/by.28, Destûr-ı merâhim-sipeh: s.75/ k.10/by.29, Kahramân-ı übbehe: s.79/ k.11/by.29, Kahraman: s.80/ k.11/by.32, Rüstem-âyin: s.80/ k.11/by.33, Hudâvend-i zafer-perver: s.80/ k.11/by.33. (**ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI**)

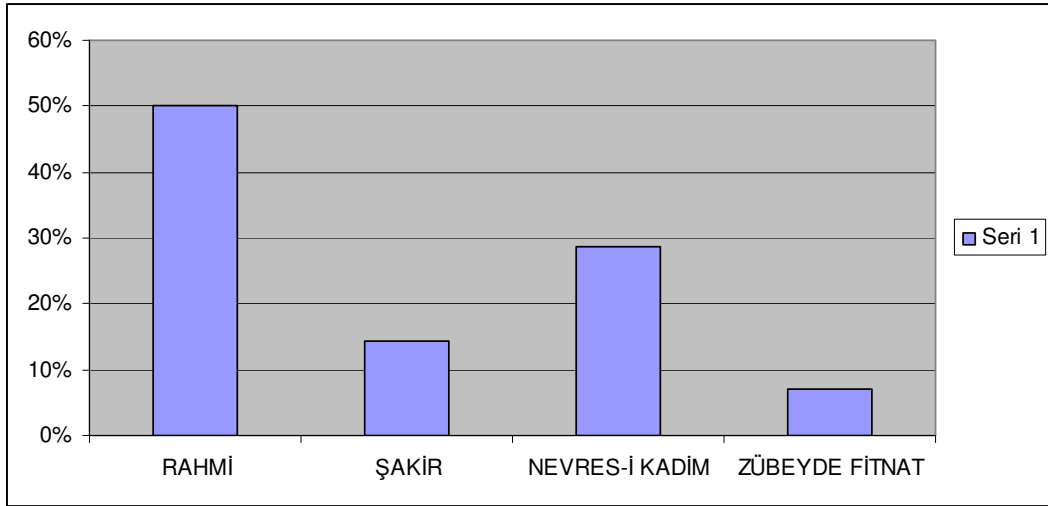
Neriman: s.28/ k.6/by.24, Zâl: s.28/ k.6/by.27, Rüstem-i Kavûs: s.41/ k.9/by.28, Sahib-i seyf ü kalem: s.45/ k.10/by.25, Cem ü Dârâ: s.64/ k.16/by.12, İskender: s.75/ k.19/by.22, Sâm: s.90/ k.24/by.9, Kahraman: s.90/ k.24/by.9 , Sikender: s.95/ k.26/by.12, Behrâm: s.106/ k.33/by.10. (**NEDİM DİVANI**)

Dârâ: s.78/ k.4/by.31 - s.79/ k.4/by.37, Saff-der: s.81/ k.4/by.62 , Rüstem: s.98/ k.9/by.10, Sipeh-sâlâr-ı efhâm: s.111/ k.17/by.14. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

Efrâsiyâb: s.31/k.3/by.20, Behmen: s.31/k.3/by.20, Dârâ: s.31/k.3/by.20, Saf-der-i ferîd: s.31/k.3/by.22, Sadr-ı zafer-medâr: s.31/k.3/by.25, Nerimân-kârzâr: s.31/k.3/by.25, Yektâ-süvâr-ı arşa-i heycâ-yı rûzgâr: s.31/k.3/by.25, Sikender-der-i devrân: s.35/k.4/by.1, Ferîdûn-fer-i devrân: s.35/k.4/by.1, Saf-der-i devrân: s.36/k.4/by.4, Cemşid-meniş: s.36/k.4/by.12, Zırgâm-ı vegâ: s.37/k.4/by.14, Behram: s.37/k.4/by.14, Yek-tâ alem-efrâz-ı zafer-yâver-i devrân: s.37/k.4/by.15, Saf-der-i Faruk-güher-i Hayder-i devrân: s.38/k.4/by.31, Saf-der-i seyyâre-haşem :s.41/ k.5/by.2, Neyyir-i subh-ı zafer: s.41/ k.5/ by.3 , Dârâ: s.41/k.5/by.6, Sâm: : s.41/k.5/by.6, Dârâ-haşem: s.53/k.7/by.20, Hizebr-i künâm-ı dil-âverî: s.53/k.7/by.20, Müşîr-i zafer-medâr: s.53/k.7/by.21, Yek-tâ süvâr-ı ma'reke-i rezm-i Hayderi: s.53/k.7/by.21, Şâh-süvâr-ı arsa-i devrân: s.53/k.7/by.25, Saf-şiken: s.54/k.7/by.27, Saf-der: s.56/k.7/by.49, Sikender: s.56/k.7/by.54, Saf-der-i pâkîze-tebâr: s.58/k.8/by.1, Esedü's-savle:

s.62/k.9/by. 12, Saf-der-i hizebr-i salâbet: s.95/k.21/by.8, Rûyinten: s.95/k.21/by.8, Peşen:s.95/k.21/by.8. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

5.9 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA

Hüsrev-i Rüstem-hadem: s.22/ k.8/by.26, İskender ü dârâ-'haşem: s.22/ k.8/by.26, Kahramân: s.22/ k.8/by.26, Düstûr-ı şîr-savlet: s.27/ k.9/by.38, Bebr-i masâf: s.27/ k.9/by.38, Rûyîn-ten-i zamâne: s.27/ k.9/by.39, Hem-zûr-ı Rüstem: s.27/ k.9/by.39. (**RAHMİ DİVANI**)

Rüstem: s.60/ k.19/by.8, Şehsüvâr-ı azamet-güster: s.63/ k.20/by.10(**ŞAKİR DİVANI**)

Dârâ: s. 32/ k.8/by.39, İnân-cünbân-ı meydan vega-yı rûzgâr: s.37/ k.9/by.27, Saff- şikâf-ı adû: s.45/ k.11/by.20, Şîr-i arsâ-i heycâ: s.45/ k.11/by.21. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Düstûr-ı Haydar-menkıbet: s.90/ k.2/by.8. (**ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI**)

5.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Saf-ârâ-yı megâzi: s.75/k.14/by.6, Saf-der-i kal'a-güşâ: s.76/k.14/by.10, Saf-der-i Hayder-rezmâ: s.78/k.14/by.33, İskender: s.78/k.14/by.35, Dârâ: s.78/k.14/by.35.
(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

5.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

Dârâ: s.30/ k.10/by.16, Sikender: s.30/ k.10/by.16, Nerîmân: s.30/ k.10/by.17.
(RAHMÎ DİVANI)

5.12 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

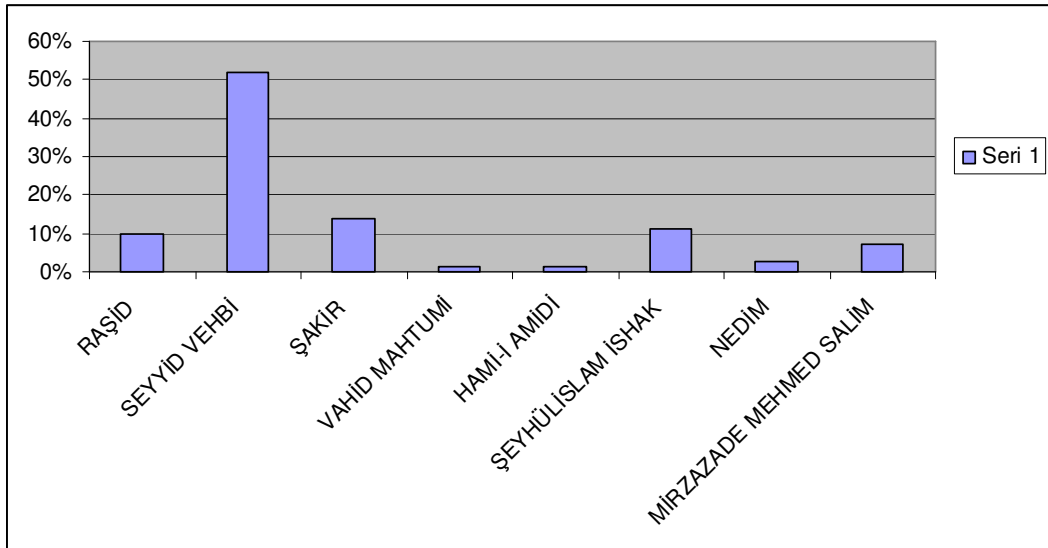
Hüsrev: s.82/ k.18/by.71 (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

5.13 SADRAZAM KOCA RAGİP PAŞA

Sâhib-i seyf ü kalem: s.131/ k.14/by.14. (HAŞMET KÜLLİYATI)

6) HALİFELİK:

6.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Mühimsâz-ı umûr-ı dîn: s.114/ k.2/by.23, Şeriat sâliki: s.117/k.3/by.12, Serîr-zîb-i hilâfet: s.120/k.4/by.21, Güzîn-i nükteverân-ı halâyif-pîşîn: s.120/ k.4/by.22, Rûzgârûñ dâver-i dîn-perveri: s.123/ k.5/by.1, Hayr-hâh-ı dîn ü devlet: s.165/ k.19/by.18, Taht-pîrâ-yı hilâfet: s.166/ k.19/by.33. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

Hâdim-i Haremeyn: s.25/k.1/by.6, Sultân-ı dîn: s.26/ k.1/by.21, Velî: s.32/ k.2/by.6, Mazhar-ı “İnnâ ceâlnâ”: s.32/ k.2/by.10 , Nûr-ı mücessem: s. 32/ k.2/by.15, Musavver rûh-ı âlem: s. 32/ k.2/by.15, Müşâhid sırr-ı azam: s. 32/ k.2/by.15, Müşahhas feyz-i Sübhân: s. 32/ k.2/by.15 , Cemâl-i burc-ı dînüñ âfitâb-ı pertev-efsânı: s.34/ k.2/by.37, Vezîri lutf-ı Rabbânî: s.35/ k.2/by.45, Halîlu’llâh : s.36/ k.2/by.58, Kutb-i azam: s.45/ k.3/by.4, Gül-i bâg-ı hilâfet: s.45/ k.3/by.5, Sâye-i altâf-ı Rabbânî: s.45/ k.3/by.5 , Kerâmet-kîş : s.45/ k.3/by.6, Halîfe-i Samedî: s.53/ k.5/by.5 , Zıll-i Hayy-i bî-endâd: s.53/ k.5/by.5, Kuvvet-i bâzu-yı dîn: s.66/ k.7/by.12, Hâmi-i devlet ü dîn: s.67/ k.7/by.14, Vücûdı şeref-i taht-ı hilâfet: s.67/ k.7/by.14, Leyletü'l-Kadr-i saâdet: s.70/ k.8/by.15, Şeh-i sâhib-kerâmet: s.71/ k.8/by.31, Zıll-ı Yezdânî: s.71/ k.8/by.31, Dest-i kübrâ-yı hilâfet: s.73/k.9/by.8, İmâmü'l-müslimîn: s.80/ k.10/by.38 , İmâm-ı saf-ı İslâm: s.82/ k.11/by.17, İmâm-ı dîn ü devlet: s.97/ k.15/by.20, Hümâm-ı mülk ü millet: s.97/ k.15/by.20, Zıll-i Yezdan: s.99/ k.16/by.8, Zıll-i Hak: s.101/ k.17/by.11, Mutî-i Hayy ü Kadîr: s.101/ k.17/by.12, Halîfe-i Hak : s.101/ k.17/by.15, Muhibb-i silsile-i cedd-i Hazret-i Sıbteyn: s.101/ k.17/by.15, Pâdişâhân-ı mülk-i manâ: s.109/k.22/by.15, Kuvvet-i tâli-i dîn: s.114/ k.24/by.9, Vefk-ı yemîn-i İslâm: s.114/ k.24/by.9, Tâb-ı rûyü çerâg-ı gülşen-i dîn: s.274/ k.75/by.5. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Kutb-ı asr: s.3/k.1/by.10, Hazret-i pâdişeh-i mülket-i dîn ü İslâm: s.3/k.1/by.10, Matla-ı envâr-ı kerâmet: s.4/ k.1/by.30, Kutb-ı cihân: s.4/ k.1/by.30, Husrev-i seyyâre-gulâm: s.4/ k.1/by.30, Kutb-ı dîn: s.7/ k.2/by.20, Nûr-ı rahşende-i gerdûn-ı kerâmet ecrâm: s.7/ k.2/by.21, Gül-i gülzâr-ı hilâfet: s.13/ k.3/by.37, Mehdî-i devr-i zamân: s.14/ k.3/by.56, Şâh-ı dîn-i penâh: s.40/k.12/by.5. **(ŞAKİR DİVANI)**

Harîf-i bezm-i hâsü'l-hâs: s.355/ k.8/by.31. **(VAHİD MAHTUMİ DİVANI)**

Hidiv-i Yesrîb ü Bathâ: s.182/ k.1/by.49. **(HAMİ AMİDİ DİVANI)**

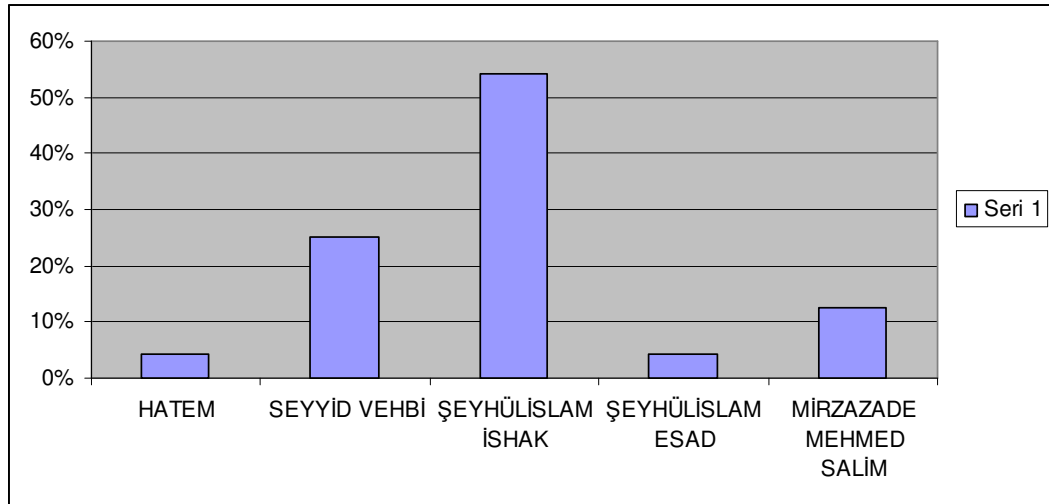

Zıll-ı Hazret-i Bârî: s.157/ k.12/by.46, Gülşen-ârâ-yı bihîn taht-ı hilâfet: s.201/ k.22/by.19 , Midhat-zıll-ı İlâhî: s.204/ k.22/by.54, Âyet-i rahmet-i Hak:s.210/ k.24/by.11, Zıll-ı Hak: s.210/ k.24/by.13, Sâye-i refet-eser-i lutf-ı Hudâ: s.210/ k.24/by.13, Mazhar-ı feyz-i tecellî-i cemâl-i Settâr: s.210/ k.24/by.13, Evc-i hilâfet: s.210/ k.24/by.15. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

İklîm-i pür-tekim-i islâmın nıgehbânı: s.48/k.11/by.29, Alem-dâr-ı Resûlullah: s.50/ k.11/by.50. (**NEDİM DİVANI**)

Şeref-bahş-ı hilâfet: s.99/k.18/by.30, Mesned-i şer'-i makbûl: s.101/ k.18/by.52, Halife-i islâm: s.107/k.20/by.2, Sultân-ı hâdimü'l-Harameyn: s.107/ k.20/by.7, Şeh-i islâm: s.109/ k.20/by.27. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

6.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Şâh-ı devlet ü dîn: s.221/ k.2/by.95. (**HATEM DİVANI**)

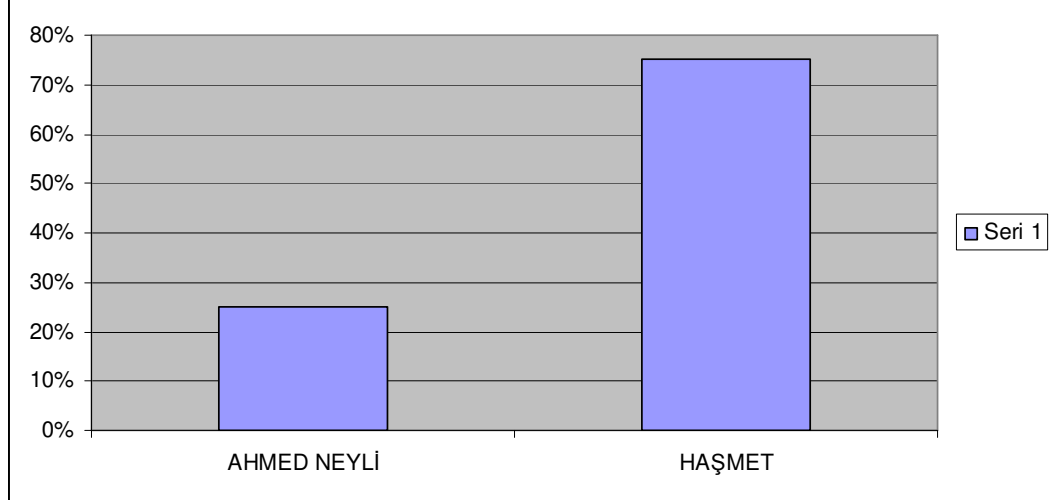
Tevfîk-i Mevlâ: s.119/ k.26/by.11, Mahz-ı lutf-ı Hak Taâlâ: s.119/ k.26/by.11, Emr-i Hak'a mutî ü cihan: s.121/ k.27/by.13, Neyyir-i hilâfet: s.121/ k.27/by.13, Sâye-i ilâh: s.121/ k.27/by.13, Pâdişeh-i İslâm: s.124/ k.29/by.3(**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Gevher-i gencine-i hilâfet: s.166/ k.14/by.22, Sâye-i lutf-ı Mevlâ: s.175/k.16/by.16, Âyet-i rahmet-i Hak: s.176/ k.16/by.19, Huceste atâ-yı Cenâb-ı Rabb-ı enâm: s.188/ k.16/by.1, Halîfe-i rûy-ı zemîn: s.189/ k.16/by.14, Zıll-ı Hudâ: s.189/ k.16/by.14, Zıll-ı lutf-ı Rabbânî: s.190/ k.16/by.17, Âyet-i rahmet: s.217/ k.26/by.6, Zıll-ı lutf-ı Hak: s.217/ k.26/by.7, Zıll-ı atâ-yı Hak: s.227/k.29/by.12, Dürr-i bahr-ı hilâfet: s.231/ k.30/by.9 , Kutb-ı sûtûde-menkâbe: s.232/ k.30/by.22, Sâye-i Mevlâ: s.235/ k.31/by.12. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Zıll-ı pâk-i Rabb-i izzet: s.58/ k.6/by.14. (**ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI**)

Kutb-ı selâtin-i cihân: s.78/ k.13/by.24, Lutf-ı Rahmân: s.83/ k.14/by.13, 14. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

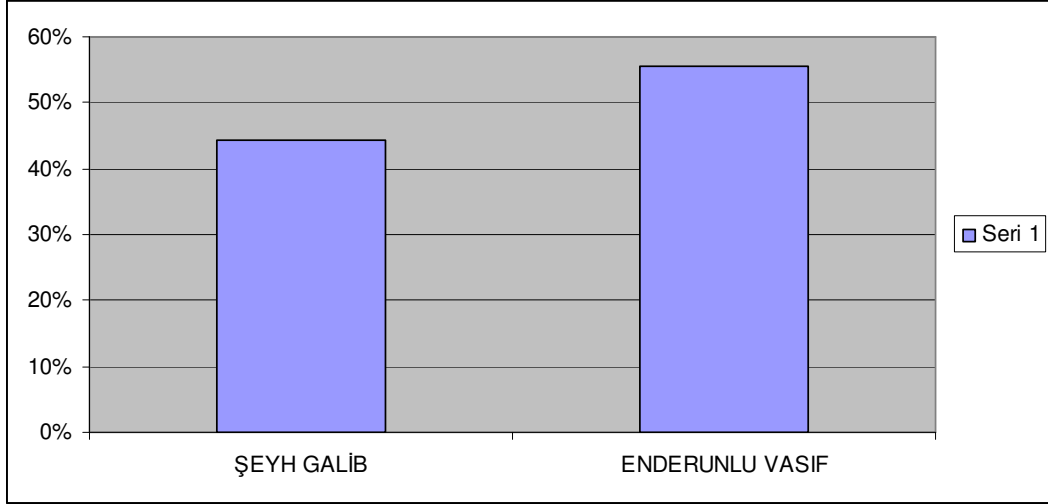
6.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

Hâmî-i âyîn-i dîn:s.229/ k.5/by.10. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

Berîd-i avn-i Hak: s.96/ k.5/by.5, Sahib-kırân-ı din-perver: s.97/ k.5/by.10, Gîfî-sitân-ı dîn-i Ahmed: s.97/ k.5/by.14. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

6.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

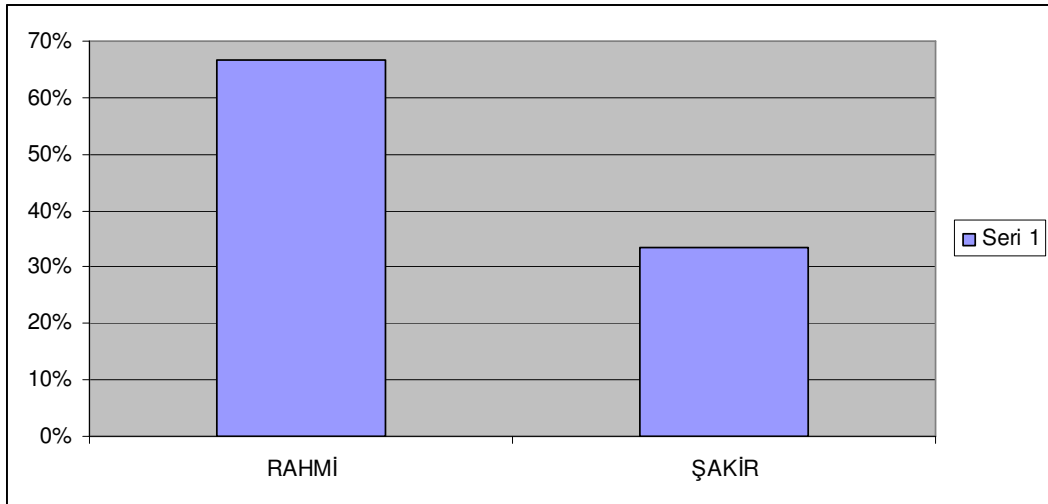
Nûr-ı du'â sırr-ı Hudâ:s.70/ k.14/by.8, Peyember-mesned:s.72/ k.15/by.14, Mehdî-i sib-zamân. S.77/ k.17/by.12, Sultân-ı İslâm:s.79/ k.18/by.3. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

Zıllullâh-ı âlem: s.218/k.14/by.97, Râyet-efrâz-ı ümem: s.223/k.15/by.33, Vekîl-i Hazret-i şâh-ı risâlet: s.233/k.18/by.3, Zill-ı Yezdânî: s.233/k.18/by.3, Dür-i tâc-ı hılâfet: s.233/k.18/by.4. (**ENDERUNLU VASİF DİVANI**)

6.5 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Şâhid-i âdil: s.222/ k.56/by.7. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

6.6 SADRAZAM HEKİM-PAŞAZÂDE ALİ PAŞA

Halife-i sultân-ı enbiyâ: s.26/ k.9/by.23, Hıdîv-i Yesrîb ü Bathâ: s.26/ k.9/by.23.

(RAHMÎ DİVANI)

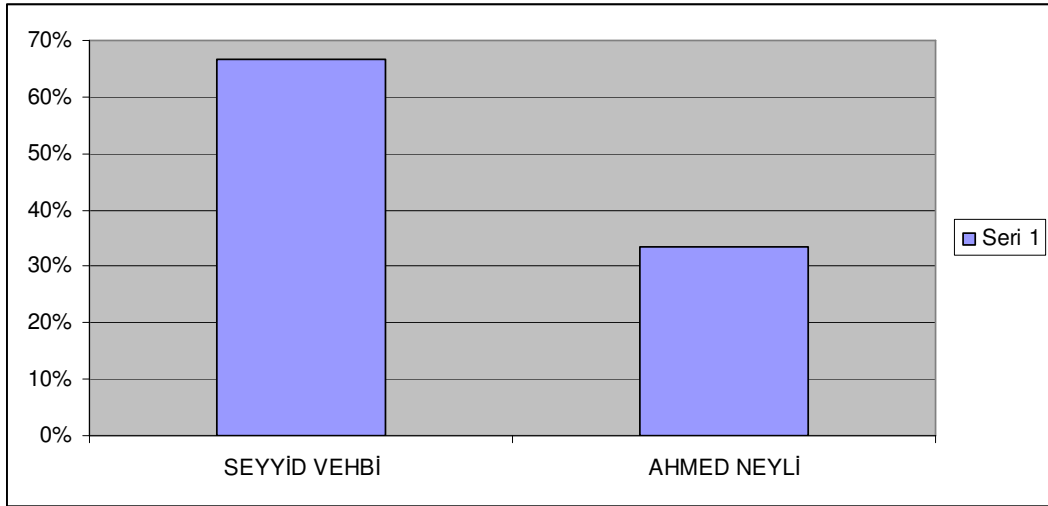
Şem-i mihrâb-ı hılâfet: s.62/ k.20/by.9. (**ŞAKİR DİVANI**)

7) DİNDARLIK:

7.1 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Mazhâr-ı lutf-ı Bâri: s.142/ k.27/by.11. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

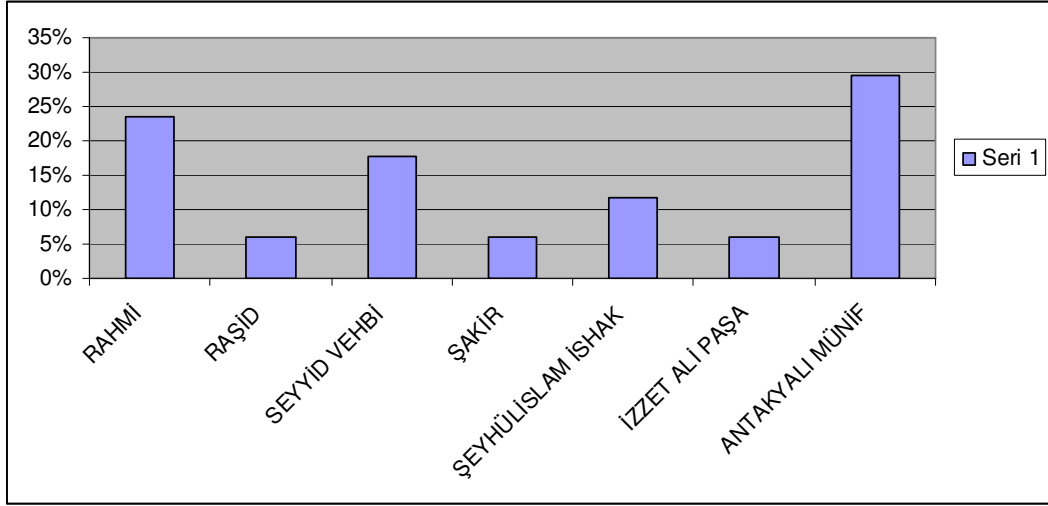
7.2 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

Zamîr-ı rûşeni âyîne-i ilhâm-ı Rabbânî: s.130/ k.30/by.38, Derûn-ı tâb-nâki mazhar-ı esrâr-ı Mevlâ: s.130/ k.30/by.38. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Mühim-sâz-ı şerîat: s.242/ k.12/by.9. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

7.3 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Adâ-yı dîne havf u haşyet: s.5/ k.3/by.11, Hayl-i erbâb-ı tefâsîr ü şerîat: s.5/ k.3/by.15, Kabe-i âmâl-i İbrâhîm Pâşâ-yı kerîm: s.6/ k.3/by.19, Sıdk-ı Sıddîk: s.11/ k.5/by.17. **(RAHMÎ DİVANI)**

Hâmî-i nâmûs ü nâm-ı şer dîn: s.178/ k.21/by.22. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

Rayet-keş-i din : s.151/ k.34/by.34, Sâye-i Hudâ: s.183/ k.40/by.28, Zamîme-i evrâd-ı kudsiyân: s.190/ k.41/by.71. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Mazhar-ı teyîd-i Yezdânı: s.35/ k.10/by.33. **(ŞAKİR DİVANI)**

Semiyy-i cedd-i Habîb-i Hudâ: s.191/ k.20/by.9, Sâye-veş-i zıll-ı Hudâ: s.215/ k.25/by.30. **(ŞEYHÜLİSLAM İŞHAK DİVANI)**

Erkân-ı dîn: s.80/ k.4/by.47. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Sıddîk-sadâkât: s.35/k.4/by.2, Hâmî-i şerîat: s.37/k.4/by.15, Ahmed-şiyem: s.38/k.4/by.31, Dâver-i Mahmûd: s.38/k.4/by.31, Mehdî-i devr-i zamâne: s.53/k.7/by.24. **(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)**

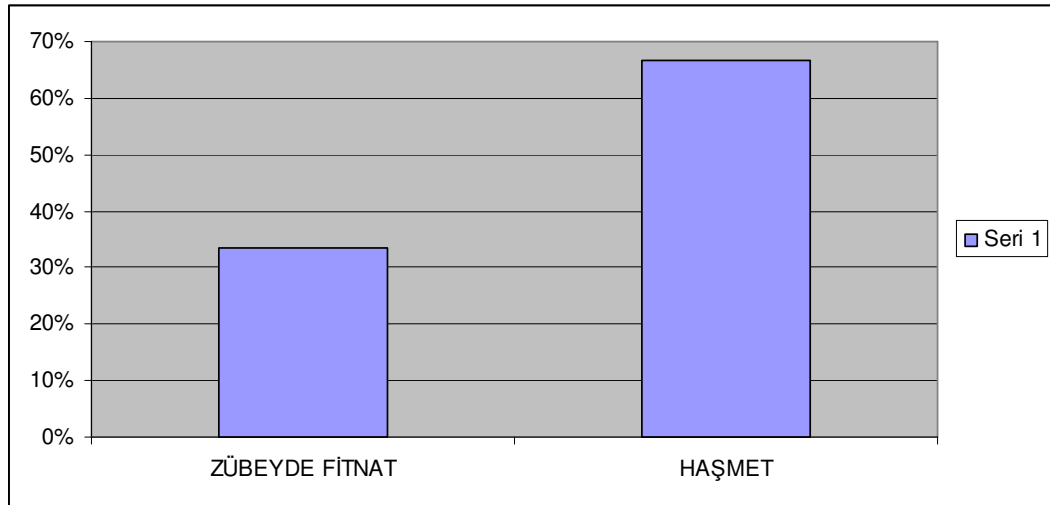
7.4 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

Hazret-i sadr-ı Ekrem: s.60/ k.19/by.6(**ŞAKİR DİVANI**)

7.5 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Mâye-i fahr-ı hılâfekte-i Bagdâd: s.75/k.14/by.5. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

7.6 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

Destûr-ı âli-menkıbeti din: s.93/ k.3/by.1. (**ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI**)

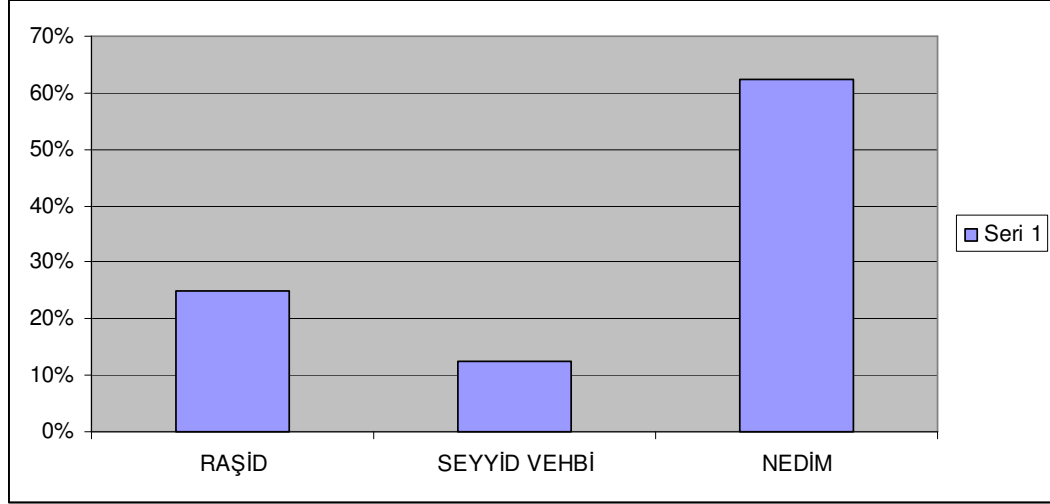
Hâmi-i din-i mübin: s.134/ k.15/by.11, Hâdî-i sünnet: s.134/ k.15/by.11.
(**HAŞMET KÜLLİYATI**)

7.7 SADRAZAM KOCA RAGIP PAŞA

Nûr-ı Hudâ-yı tevfik: s.131/ k.14/by.14. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

8) ŞAİRLİK:

8.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

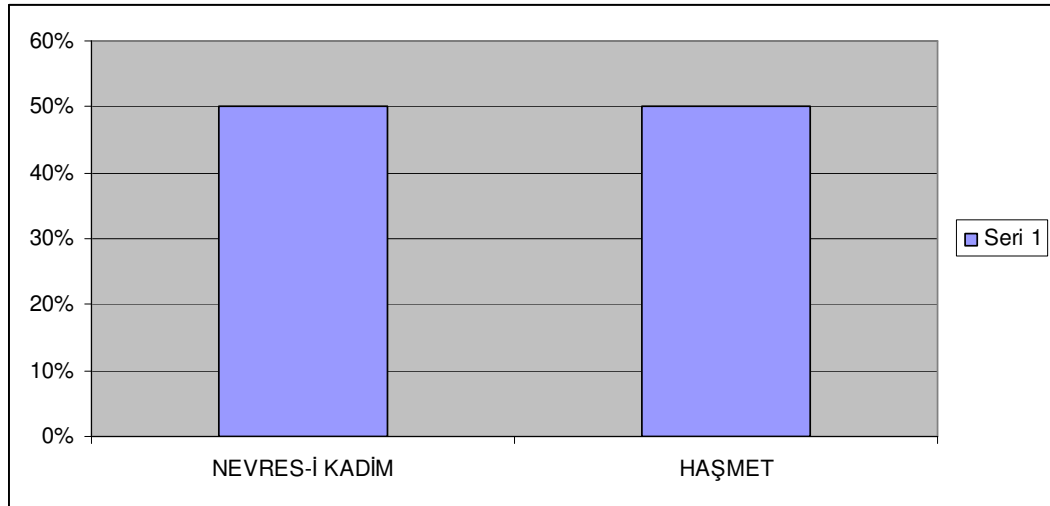

Aristo: s.144/k.11/by.14, Sühandân: s.148/ k.11/by.79.(**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Nazm-ı hümâyûn-ı şeh-i gerdun-vakâr: s.65/ k.6/by.59. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Örfî: s.25/ k.5/by.38, Enverî: s.25/ k.5/by.38, Nükte-şinâs-ı harem-i ma'ni: s.59/ k.14/by.16, Felâtun: s.59/ k.14/by.16, Cihan-sâlâr-ı iklîm-i fesâhat: s.61/ k.15/by.28. (**NEDİM DİVANI**)

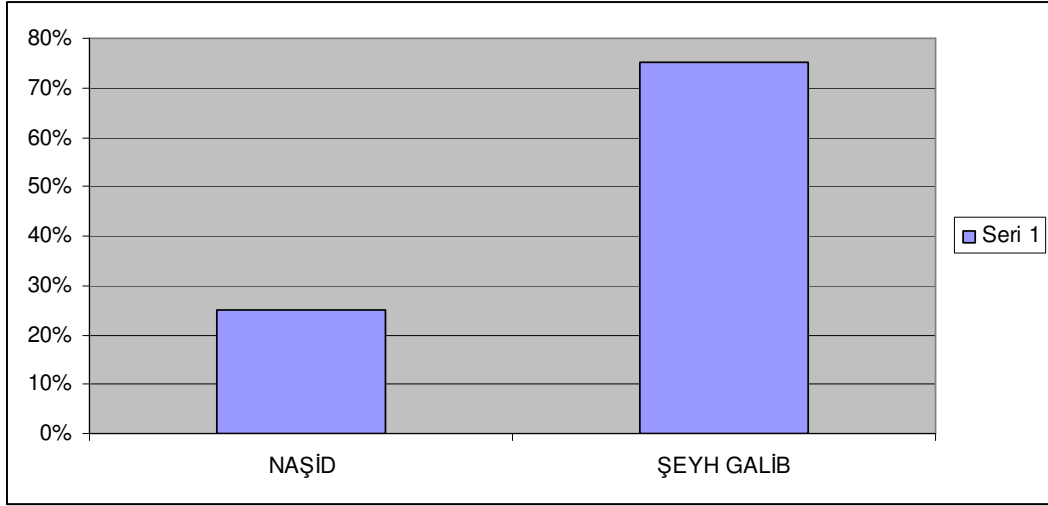
8.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Sühan-sencân: s.8/ k.2/by.48. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Şâh-ı iklîm-i sühan: s.100/ k.6/by.34. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

8.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Şâir-i muciz-dehen: s.205/ k.1/by.4, Sultân-ı iklîm-i sühan: s.205/ k.1/by.4.
(**NAŞİD DİVANI**)

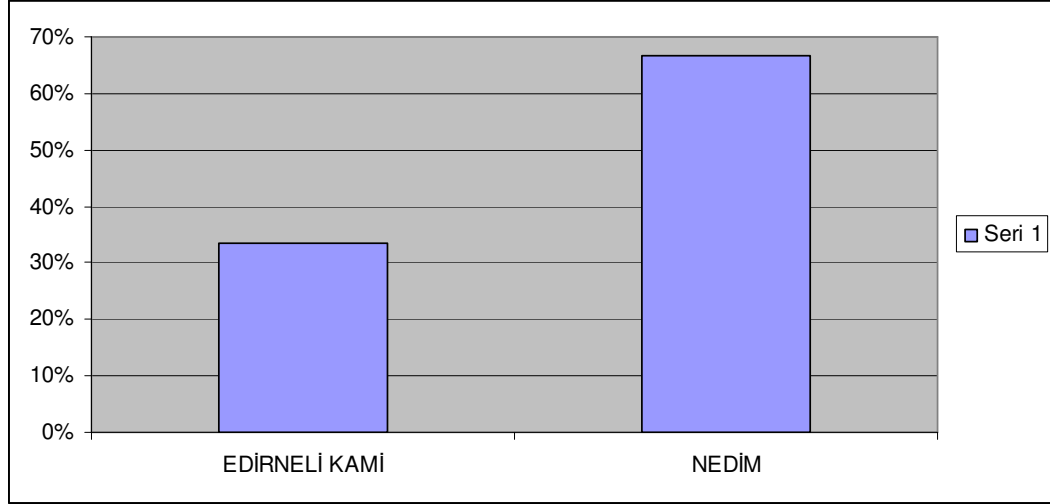
Sühan-şinâs: s.76/ k.16/by.5, Sühan-perver: s.76/ k.16/by.5, Hıdîv-i nükte-dân:
s.78/ k.17/by.6, Şâh-ı sühan-perdâz:s.81/ k.19/by.13, Sahbân-ı Arab: s.81/ k.19/by.14,
Selmân-ı Acem: s.81/ k.19/by.14. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

8.4 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Dür-i yek-tâ-yı belâgat: s.140/ k.26/by.17, Hikem-âmûz-ı suhân: s.140/
k.26/by.18, Pâk-dil ü pâk-dehen: s.140/ k.26/by.18, Hâzin-i dürr-i Aden: s.140/
k.26/by.18. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

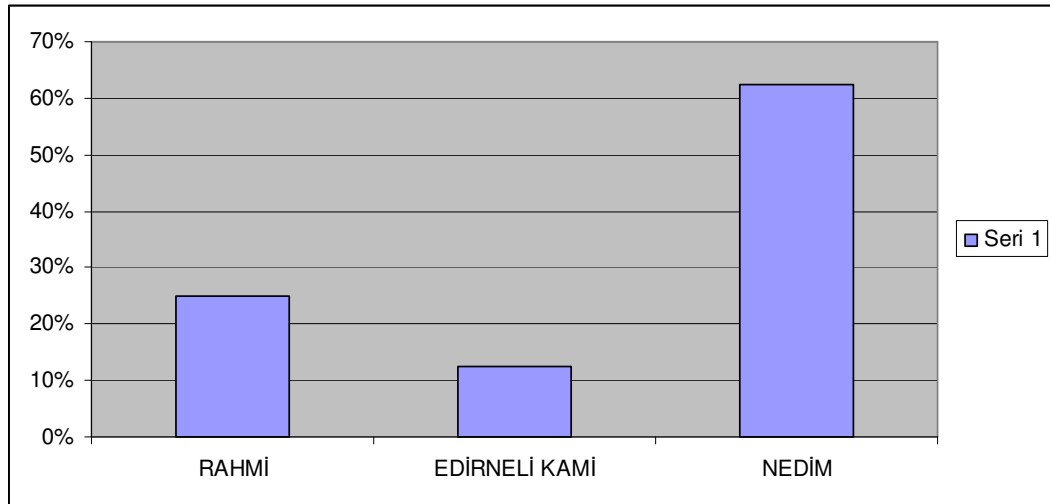
8.5 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA

Câmi-i seyf ü kalem: s.23/ k.12/by.10. (EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

Sühan-ı Gîv ü Peşen : s.10/ k.2/by.40, Lafzını ervâh-ı ma'âniye beden kılan:
s.11/ k.2/by.50. (NEDİM DİVANI)

8.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

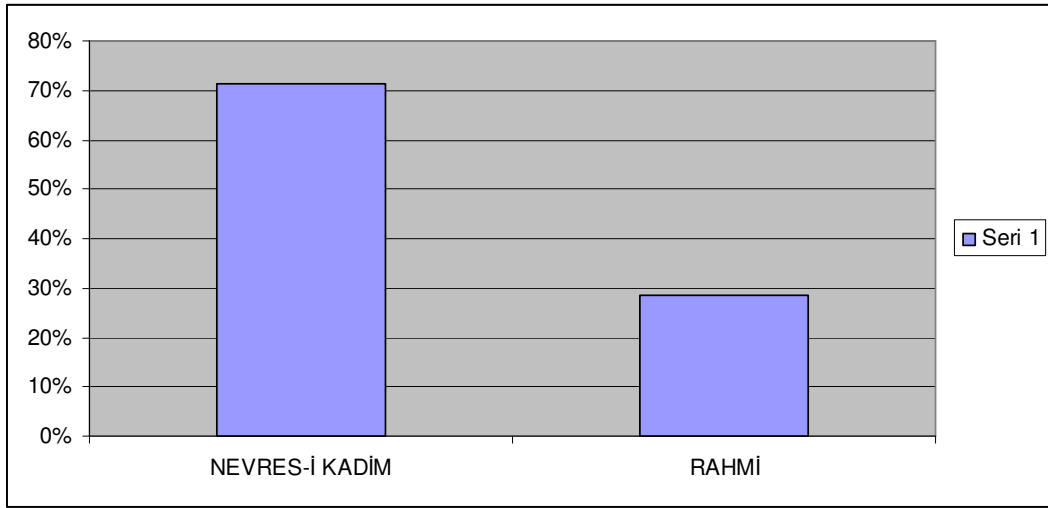

Kadr-şinâs-ı bülega: s.12/ k.5/by.28, Hem-zebân-ı üdebâ: s.12/ k.5/by.28.
(RAHMÎ DİVANI)

Suhen-perver âsaf: s.32/ k.16/by.26. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Firdevsi-i Tûsî: s.41/ k.9/by.28, Vassâf: s.41/ k.9/by.28, Bâki: s.89/
k.22/by.21,s.89/ k.22/by.24, Nef'i: s.89/ k.22/by.24. **(NEDİM DİVANI)**

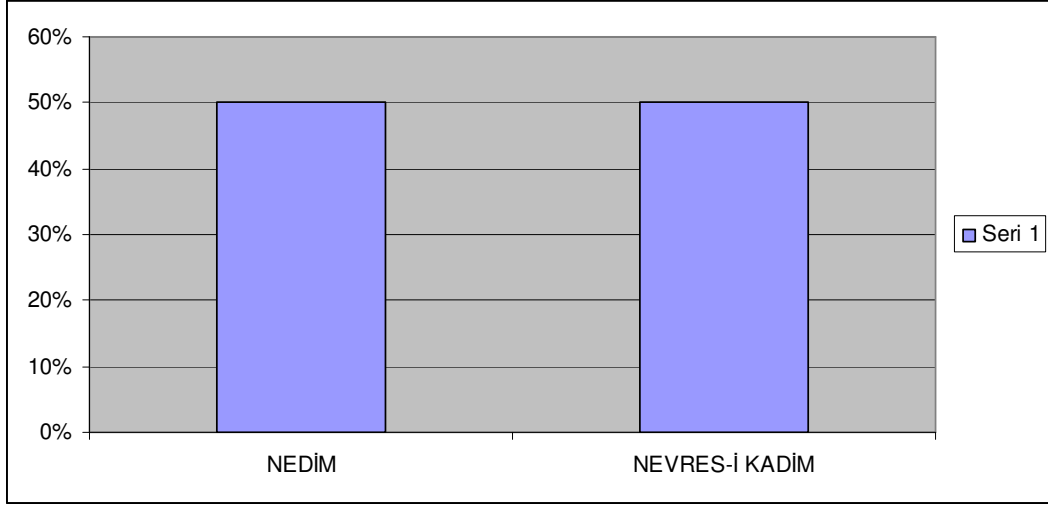
8.7 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA (FİRARİZADE)

Ehl-perver: s.64/ k.15/by.21, Ulüvv-ı kadr: s.64/ k.15/by.21, Güzîde-i necl-i şeref-perver-i benî **Adnân**: s.64/ k.15/by.22, Sülâle-i neseb-i Dûdmân-ı Abdullâh: s.64/ k.15/by.22, Deryâ-dil: s.68/ k.16/by.8. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Sühan-perver: s.29/k.10/by.7, Revnak-efrûz-ı sühan-dânî: s.29/ k.10/by.9.
(RAHMÎ DİVANI)

8.8 BAHİR MUSTAFA PAŞA

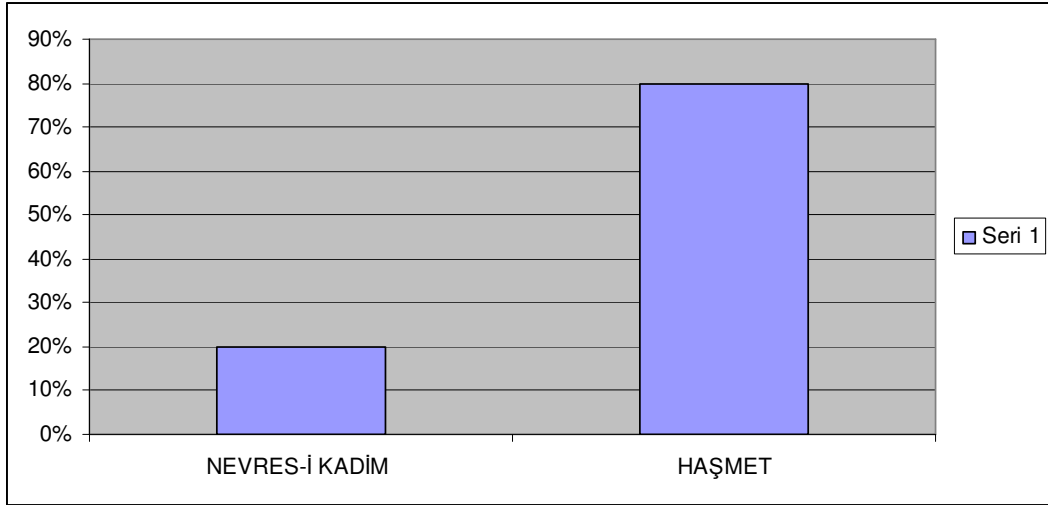

Hâkânî: s.103/ k.31/by.7, Örfî: s.103/ k.31/by.8. (**NEDİM DİVANI**)

Zât-ı ekrem: s.81/ k.18/by.62, Fermân-dih-i mülk-i suhendânî: s.73/ k.17/by.53.

(**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

8.9 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA

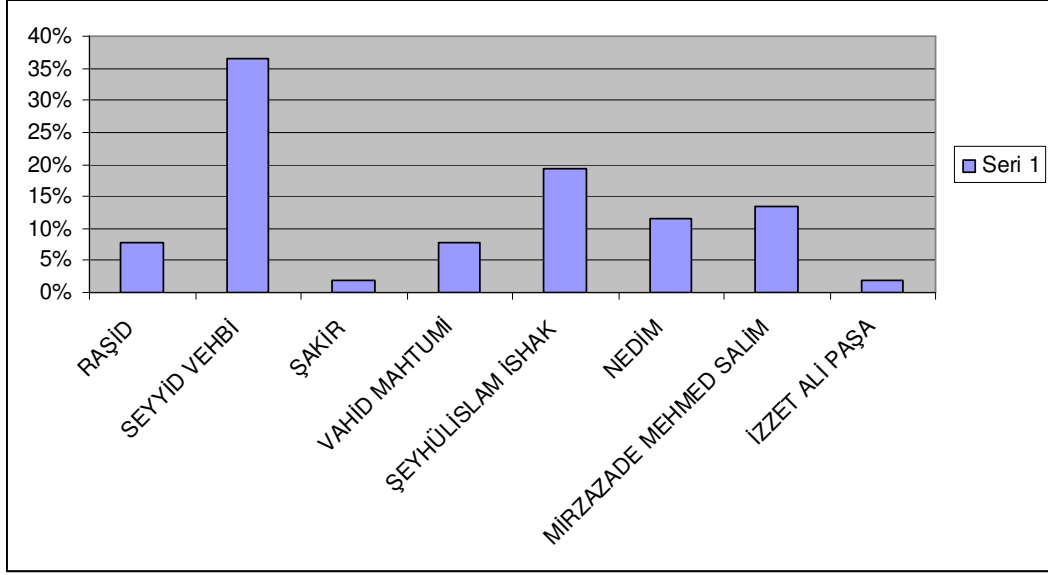

Dürr-i kân-ı imkân: s.107/ k.25/by.19. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Ragîb-ı ehl-i sühan: s.131/ k.14/by.12, Sâhib-i seyf ü kalem: s.131/ k.14/by.14,
Sühan-dân-ı cihân : s.132/ k.14/by.32, Mihr-i ikbâl-i sühan-senc-i zamân: s.132/
k.14/by.33. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

9) KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ:

9.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Dâniş-turâz: s.117/ k.3/by.17, Zamîr-i hümâyûnı vâkıf-ı esrâr: s.122/ k.4/by.57, Yûsuf:s.122/ k.4/by.58, Vezîr-i pâk-tıynet: s.165/ k.19/by.18. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Rûşen-zamîr: s.26/ k.1/by.18, Zât-ı pâk ü tayyib: s.26/ k.1/by.22, Müsellem: s.35/ k.2/by.56, Hayr-endîş: s.35/ k.2/by.57 , Halîlu'llâh : s.36/ k.2/by.58, Kadir-dân: s.37/ k.2/by.74, Ehl-i dil-perver: s.37/ k.2/by.74, Hayr-endîşe: s.45/ k.3/by.6 , Sıddîkî-sadâkat: s.45/ k.3/by.10, Kadr-dan: s.62/ k.6/by.18, Sâhib-hüner: s.62/ k.6/by.18, Yâr-ı gâr: s.63/ k.6/by.29,Hüner-perver: s.71/ k.8/by.34 , Nuhbe-i ins ü melek: s.156/ k.35/by.18, Gevher-i zât: s.157/ k.35/by.34, Pîrâheni berg-i yâsemen: s.282/ k.78/by.16, Ressâm-ı rukûm iffet ü dâd: s.283/ k.78/by.24, Âyîne-i tabî münjel: s.283/ k.78/by.31, Yüz sûret-i marifet celî: s.283/ k.78/by.31. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Meh-i Kenan: s.37/ k.11/by.4. (**ŞAKİR DİVANI**)

Dil-i Yûsuf-nijâd: s.355/ k.8/by.34, Rumûz-âmûz-ı her-kâmil: s.357/ k.9/by.10, Hayr-endîşe: s.358/ k.9/by.11, Rahş-ı bâd-pâya süvâr: s.387/k.19/by.3. (**VAHİD MAHTUMİ DİVANI**)

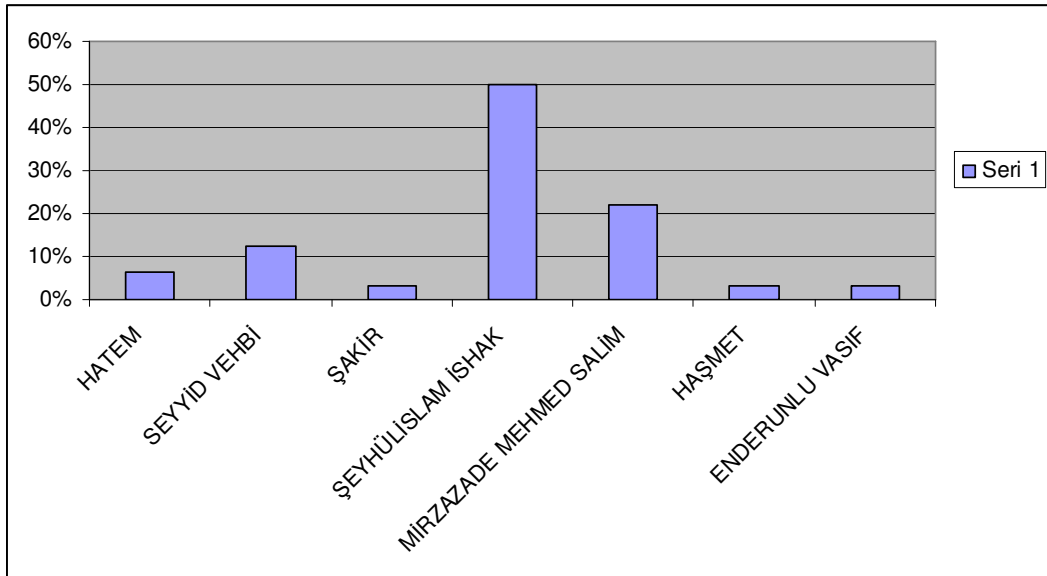
Nûr-ı zât-ı hümâyûn: s.161/k.13/by.10,s.162/ k.13/by.16, Nûr-ı dîde-i âlem: s.161/ k.13/by.11, Zât-ı pâk: s.162/ k.13/by.20, Âli zât: s.203/ k.22/by.33, Dil-nüvâz: s.203/ k.22/by.37 , Dürr-i şeh-vâr: s.210/ k.24/by.14, Mihr-i nevvâr: s.210/ k.24/by.15 , Vâsf-ı vahîd-i zât: s.210/ k.24/by.16 , Şâm-ı nevvâr: s.211/ k.24/by.25. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Hânuman-ızîb-i celâl: s.23/ k.5/by.13, Ârâyiş-i mecd ü şeref: s.23/ k.5/by.13, Zât-i âli-şân : s.48/ k.11/by.31,s.49/ k.11/by.41, Zât-ı akdes: s.48/ k.11/by.32, Zât-ı bî-nazîr: s.61/k.15/by.25. **(NEDİM DİVANI)**

Şehenşeh-i alî-neseb: s.87/ k.15/by.16, Zât-ı şerîf: s.91/k.16/by.18, Vâsf-ı şerîf: s.92/ k.16/by.28, Zât-ı zişân: s.105/ k.19/by.36, Zât-ı vâlâ: s.106/ k.19/by.41, Rûh-ı pâk: s.107/ k.20/by.3, Sütûde-neseb: s.108/ k.20/by.13. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Pâdşeh-i nâzenin: s.62/ k.1/by.41. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

9.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Mahmûdü'l-hısâl: s.221/ k.2/by.91, Mahmûd-şân-ı haslet: s.227/ k.3/by.74.
(HATEM DİVANI)

Mübârek ism-i pâki dürr-i yektâ: s.123/ k.28/by.26, Hünerver: s.123/ k.28/by.27,
Kadr-dan: s.123/ k.28/by.27, Dür-i kulzüm-i şeref: s.315/k.83/by.102. **(SEYYİD
VEHBİ DİVANI)**

Hıdv-i pâk-i gevher: s.18/ k.4/by.10. **(ŞAKİR DİVANI)**

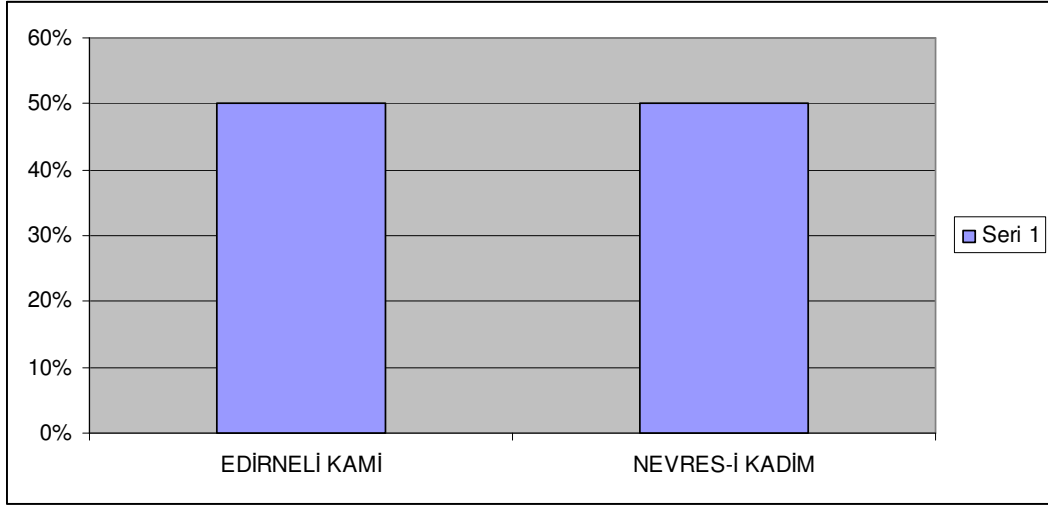
Müşâbih-i Hacerü'l-esâd-i saadet: s.165/ k.14/by.8, Dür-i şehvâr-ı bihîn:
s.175/k.16/by.16, Şahs-ı hümâyûn: s.176/ k.16/by.23, Şeh-i sûtûde-hısâl: s.190/
k.16/by.17, Zât-ı hümâyûn: s.216/ k.26/by.5, Sultân-ı melek-haslet: s.217/ k.26/by.10,
Nûr-ı cesîm-i zât: s.233/ k.30/by.33, Şemîm-i hulk-ı âlem-gîr: s.235/ k.31/by.7, İtr-ı
ferah-bahşâ: s.235/ k.31/by.7, Zât-ı zîşân: s.236/ k.31/by.20 , Reşk-âver-i Cem: s.236/
k.31/by.21 , Sultân-ı deryâ-dil: s.236/ k.31/by.26, Cevher-i ferd: s.237/ k.31/by.29 ,
Bihîn zât-ı hümâyûn: s.237/ k.31/by.30, Zât-ı âlf-şân: s.237/ k.31/by.36 , Zât-ı müstetâb:
s.238/ k.31/by.39. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Vasf-ı pâk: s.78/ k.13/by.21, Zât-ı memduhu's-sıfât:s.79/ k.13/by.33,
Mahmûdü'l-hısâl: s.83/ k.14/by.12, Firişte-fer: s.83/ k.14/by.13, Melek-hû: s.83/
k.14/by.13, Hüner-ber : s.83/ k.14/by.13, Zât-ı hümâyûn s.84/ k.14/by.22. **(MİRZA-
ZADE MEHMED SALİM)**

Hüner-pirâ: s.100/ k.6/by.24. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Zât-ı vâlâ: s.253/k.21/by.17. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

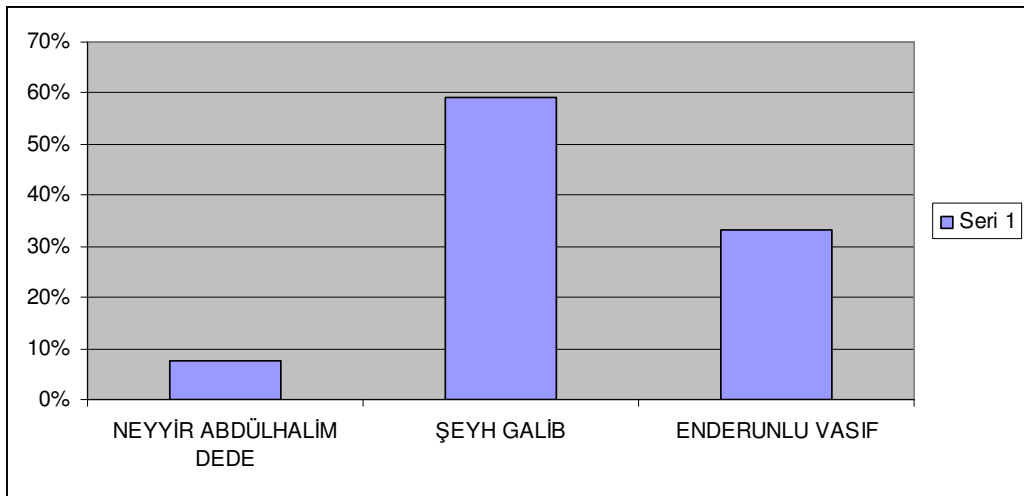
9.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

Hüsn-i hulkiyla âlem-ârâ: s.14/ k.9/by.31.(**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Zât-ı kudsî: s.27/ k.7/by.36(**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

9.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Zamîr-i sâf: s.11/ k.4/by.16, Münevver: 11/ k.4/by.16. **(NEYYİR ABDÜLHALİM DEDE DİVANI)**

Safâ-yı meşrebi bir bahr-ı bî-kerân :s.62/ k.11/by.10, Tab'-ı bülendi latîf ve dil-pezîr olan : s.67/ k.13/by.5, Rûh-ı revân: s.67/ k.13/by.7, Şeh-i tâbende-güher: s.69/ k.14/by.6, Hâtır-ı enveri:s.69/ k.14/by.6, Ayîne-i devrânı:s.69/ k.14/by.6, Re'y-i derrâk sahibi: s.69/ k.14/by.9, Lem'a-ı irfâmı çerâğ olan:s.69/ k.14/by.12, Şu'â-ı re'y: s.70/ k.14/by.5, Zâtı can gibi olan: s.75/ k.16/by.13, Kûh-ı vakâr: s.76/ k.16/by.3, Şâh-ı hûrşîd-i gül-endâm:s.78/ k.18/by.1, Hayr-endîşe: s.79/ k.18/by.10, Zâtı âleme rûh olan: s.81/ k.19/by.11, Her fende bî-enbâz: s.81/ k.19/by.13, Âlî-pesend: s.96/ k.27/by.3. **(ŞEYH GALİP DİVANI)**

Medâr-ı mefhar: s.213/k.14/by.17, Sâhib-kemâl: s.218/k.14/by.96 , Kadir-dân: s.228/k.16/by.34, Hüner-mend-i kemâl: s.228/k.16/by.34, Şeref-i nûr-ı seher: s.232/k.17/by.39, Pertev-i envâr-ı Kadir: s.232/k.17/by.39, Matla'-ı şems ü kâmer: s.232/k.17/by.39, Dâver-i ferhunde-likâ: s.232/k.17/by.39, Sâhib-tâb-ı fehim: s.232/k.17/by.40. **(ENDERUNLU VASIF DİVANI)**

9.5 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA

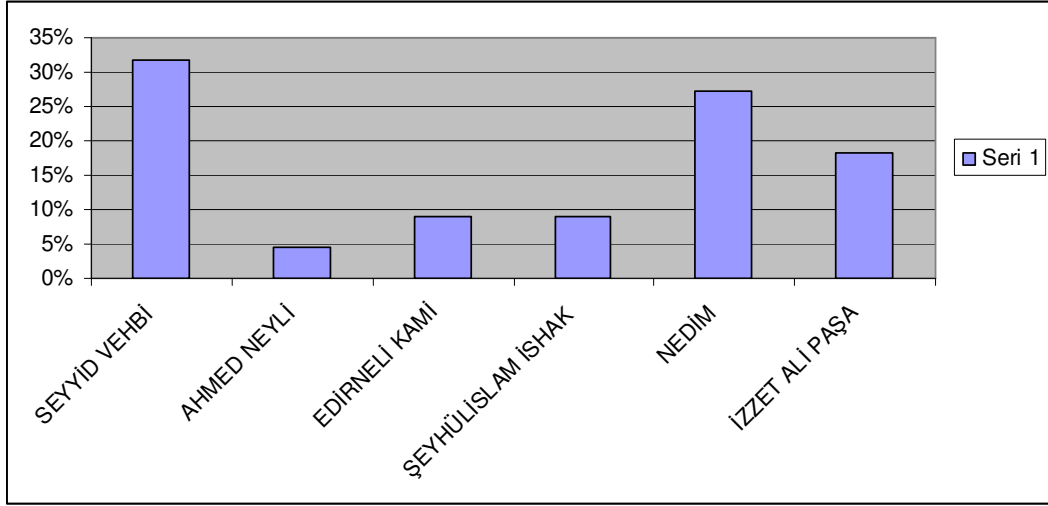
Zât-ı mükerrerem: s.138/ k.25/by.21, Dânâ-dil-i sâhib-saâdet: s.138/ k.25/by.23. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

9.6 SADRAZAM BALTACI MEHMED MEHMED PAŞA

Melce-i emr-i hatîr: s.140/ k.26/by.16, Âsaf-ı pâk-zamir: s.140/ k.26/by.16, Dâver-i ferhunde-likâ: s.140/ k.26/by.16 , Güher-i bî-illet: s.140/ k.26/by.17 , Cevher-i nâdire-kıymet: s.140/ k.26/by.17, Dür-i deryâ-yı bahâ: s.140/ k.26/by.17 , Muteber-i ehl-i vefâ: s.140/ k.26/by.18 , Pâk vezîr-i hasenü'l-istinâs: s.140/ k.26/by.19, Zât-ı mükerrerem: s.145/ k.28/by.19. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

9.7 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

Sahh-ı nazûk-nakş: s.130/k.30/by.35, Misâl-i subh-ı sâdık-rû: s.131/ k.30/by.42 , Sefîd ü pâk-sîmâ: s.131/ k.30/by.42 , Nâkıd-nazar: s.132/ k.30/by.60, Mifzâl-i dür-pâşâ: s.133/ k.30/by.70, Sâhib-istidâd: s.136/ k.31/by.24, Revâc-bahş-i hüner: s.136/ k.31/by.32. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Pâk-fitrat: s.242/ k.12/by.9. **(AHMED NEYLI DİVANI)**

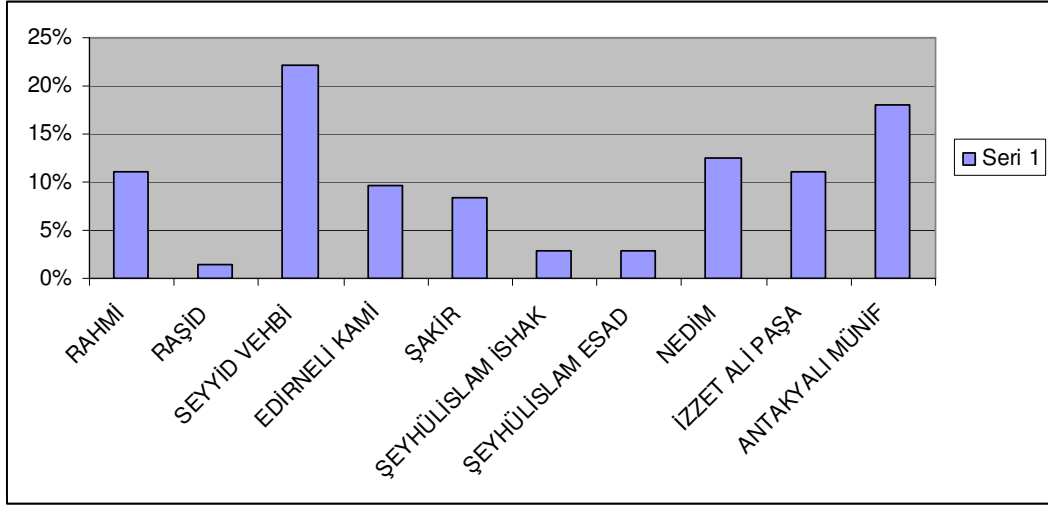
Müsellem : s.23/ k.12/by.10, Melek-şîme Ali-sîret: s.25/ k.13/by.15. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Zât-ı âlî-şân: s.220/ k.27/by.6, Mihr-i zât: s.220/ k.27/by.7. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Şûh u sebük-pây: s.11/k.2/by.56, Nûr-ı mücessem: s.11/ k.2/by.60, Zât-ı pâk: s.12/ k.2/by.65, Mecnû'a-ı ahlâk-ı hasen: s.12/ k.2/by.65, Gül-i vasf: s.12/ k.2/by.67, Zâtı Hâkanî: s.15/k.3/by.24 . **(NEDİM DİVANI)**

Büzürcmihr-fetânet: s.71/ k.3/by.21, Zahir-haysiyet: s.71/ k.3/by.21, Sütûde-dâver-i remz-âşnâ-yı fazl u kemâl: s.71/ k.3/by.21, Sütûde-hısâl: s.71/ k.3/by.22. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

9.8 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Ehl-i dil: s.5/ k.3/by.14, Gül-i sad-berg-i behcet: s.6/ k.3/by.29, Nahl-i zîbâ-yı çemen-zâr-ı letâfet: s.6/ k.3/by.30 , Ehl-i hüner: s.10/ k.5/by.6, Revnak-şiken-i gevher: s.10/ k.5/by.7, Âlî-meniş: s.11/ k.5/by.13, Sadr-ı sütüde-şiyemâ: s.13/ k.5/by.35, Yâver-i sâhib-hüner: s.13/ k.5/by.35(**RAHMÎ DİVANI**)

Halîl-ahlâk: s.178/ k.21/by.25. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

San-i âlem: s.150/ k.34/by.21 , Sâhib-mâye-i yektâ-güher : s.151/ k.34/by.35, Zât-ı âlî-şân:s.165/ k.17/by.39, Destûr-ı melek-sîret: s.173/ k.38/by.74, Cilvegeh-i şâhid-i esrâr-ı kazâ: s.178/ k.39/by.36, Selîl-i celîl: s.183/ k.40/by.25, Râbıta-bend-i musâheret: s.183/ k.40/by.25 , Hayr-hâh: s.183/ k.40/by.29, Misâl-i pertev-i hurşîd ahterân: s.186/ k.41/by.11, Safvet-i rûy-i zemin: s.191/ k.42/by.1, Nutk-ı pâk: s.192/ k.42/by.2, Nahl-ı Tûbâ-yı cinan: s.198/ k.44/by.8, Nahl-ı bülend: s.198/ k.44/by.8, Mihr-i münevver: s.208/k.48/by.16, Cem-meniş: s.218/k.52/by.12, Hümâyun-gevherâ: s.221/ k.55/by.1. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Müsellem: s.27/ k.14/by.11, Güzîde-i nücebâ: s.31/ k.16/by.12, Nûr-ı dîde-i ahyâr: s.31/ k.16/by.12,Muhît-i bahr-i fazîlet: s.32/ k.16/by.13, Genc-i maârif nümûde: s.32/ k.16/by.14, Kân-ı hüner: s.32/ k.16/by.14, Marifet-perver: s.38/ k.19/by.22. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Safdil-i Rûşen-güher: s.22/k.5/by.11, Sütûde haslet: s.22/k.5/by.11, Gevher-i yekdâne-i zât-ı şerîf: s.24/k.6/by.13, Elmâs-pâre: s.34/k.10/by.19, Yalın yüzli: s.34/k.10/by.24, Sadr-ı iffet-perver ü hilm: s.73/ k.24/by.16. (**ŞAKİR DİVANI**)

Nükhet-i hulk-ı safâ-âver-i vâlâ-şân: s.213/ k.25/by.13, Zât-ı zî-şân: s.215/ k.25/by.30. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

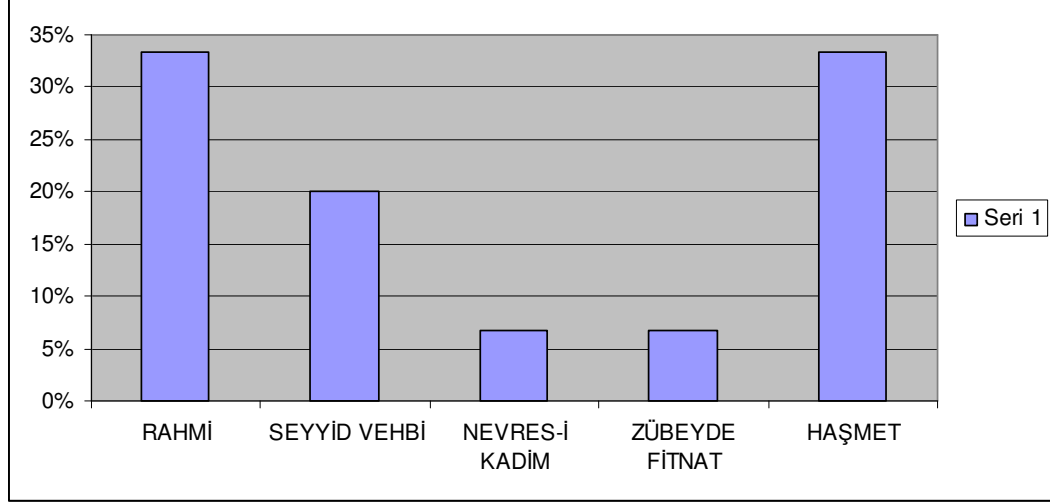
Mihr-i münîr: s.62/ k.7/by.29, Zât-ı pâk: s.81/ k.11/by.45. (**ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI**)

Hüsn-i hulk sahibi: s.34/ k.7/by.51, Zât-ı şerif: s.64/ k.16/by.11, Nûr-ı mülahhas: s.65/ k.16/by.28, Âsaf-ı ferhunde-likâ: s.86/ k.22/by.17 , Zât-i pâk: s.92/ k.25/by.23, Zât-i âlî-şân: s.95/ k.26/by.12, Nûr-ı itibâr: s.101/ k.30/by.5, Mihr-i âtufet:s.104/ k.32/by.2, Fazl: s.106/ k.33/by.8. (**NEDİM DİVANI**)

Üstâd-ı isâbetkâr: s.79/ k.4/by.37, Zât-ı bî-hem-tâ: s.80/ k.4/by.48, Pertev-i fahr-ı kifâyet: s.80/ k.4/by.55, Neyyir-i subh-ı kemâl: s.80/ k.4/by.55, Zât-ı müfahham: s.97/ k.9/by.4, Zât-ı ekrem: s.97/ k.9/by.5, Zât-ı sütûde-haslet: s.111/ k.17/by.10, Âsaf-ı memdûh-haslet: s.111/ k.17/by.15. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

Hem-tâ-yı rûzgâr: s.31/k.3/by.24, Re'yi müselle-i dil-i rûşen-dilân-ı dehr: s.33/k.3/by.38, Sıddîk-sadâkât: s.35/k.4/by.2, Mersâ-yı yem-i jerf-i vekâr: s.37/k.4/by.20, Reşk-âver-i âyîne-i hûrşîd: s.43/k.5/by.21, Ehl-i hüner: s.50/k.6/by.44, (Zatı) Medâr-ı zindegî-i nâm-ı âsâfî: s.54/k.7/by.28, Zât-ı bihter: s.55/k.7/by.38, Hünerver: s.56/k.7/by.49, Firişte-şiyem: s.56/k.7/by.52, Câmi-i eşât-ı kemâl: s.62/k.9/by.13, Gurre-i ümîd: s.94/k.21/by.7, Reşk-âver-i kevâkib ü dâg-ı dil-i Peren: s.94/k.21/by.7. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

9.9 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

Sâhib-dil: s.23/ k.8/by.44, Sütûde-menkâbet: s.27/k.9/by.45, Pâk-gevher: s.27/k.9/by.45, Kadr-dân-ı ehl-i dil: s.27/k.9/by.45, Marifet-şîâr: .27/k.9/by.45.
(RAHMİ DİVANI)

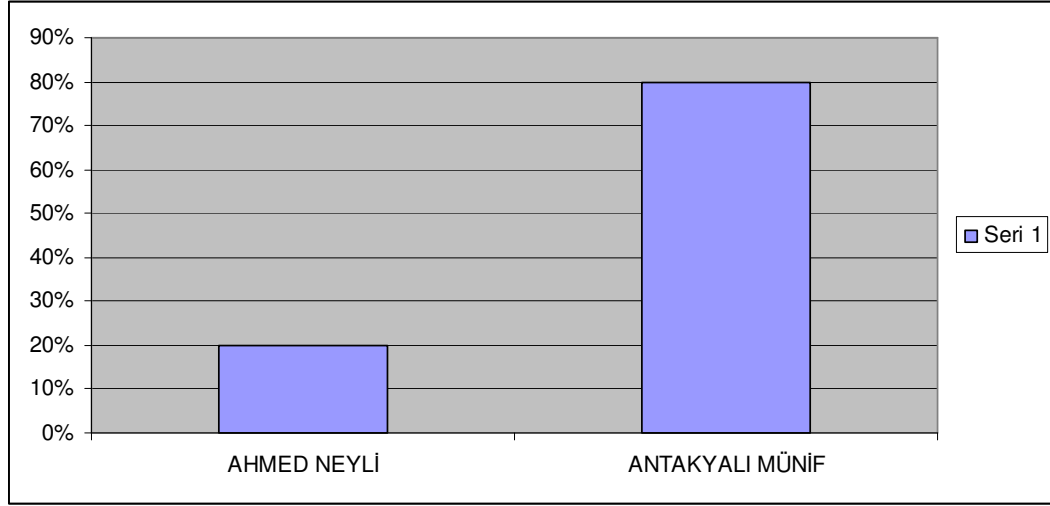
Rükn-Rekîn-i temkîn: s.225/ k.58/by.11, Tavrı müselleme: s.225/ k.58/by.11, Hem-seng-i terâzû-yı va kâr: s.225/ k.58/by.23.
(SEYYİD VEHBİ DİVANI)

Zât-ı ekrem: s.32/ k.8/by.37. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Sâfî dil: s.91/ k.2/by.20. **(ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI)**

Zât-ı bî-adil-i melâik-sıfât: s.112/k.9/by.17, Melek-hûy-ı ins ü cân: s.112/ k.9/by.18, Kudsi-meniş: s.114/ k.9/by.35, Firişte-sirişt: s.114/ k.9/by.35 , Pâkize-dâmen: s.114/ k.9/by.43. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

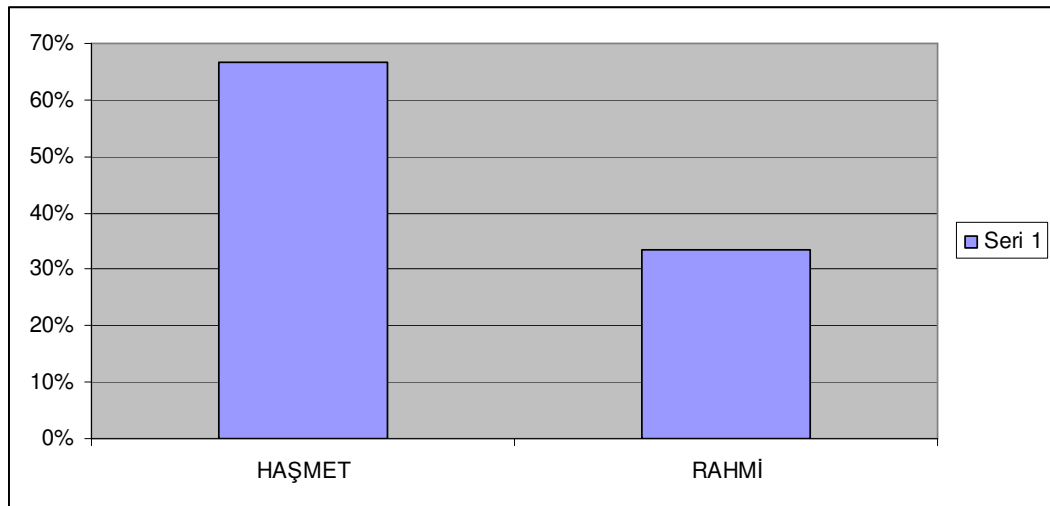
9.10 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Hüner-ver: s.239/ k.10/by.8. (AHMED NEYLİ DİVANI)

Masdar-ı hark-ı âde: s.75/k.14/by.9, Leys-mikdâm-ı neyistân-ı mehâbet: s.76/k.14/by.13, Zât-ı pak: s.77/k.14/by.27, Girâmî güher-i sâf-dil: s.77/k.14/by.28. (ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

9.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

Nâzenin: s.117/ k.10/by.15, Şebistân-ı vakâr: s.117/ k.10/by.19, Dil-beste-i ahlâk: s.118/ k.10/by.26, Kadir-dân: s.118/ k.10/by.33. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

Hüner-ver: s.30/ k.10/by.12, Dil-nüvâz: s.31/ k.10/by.35**(RAHMİ DİVANI)**

9.12 SADRAZAM DİVİTTAR MEHMED PAŞA

Kadir-şinâs-ı hüner : s.35/ k.12/by.7, Sadr-ı rûşenâ-gevher: s.35/ k.12/by.7, Semiyy-i mefhar-i âlem: s.35/ k.12/by.8**(RAHMİ DİVANI)**

9.13 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

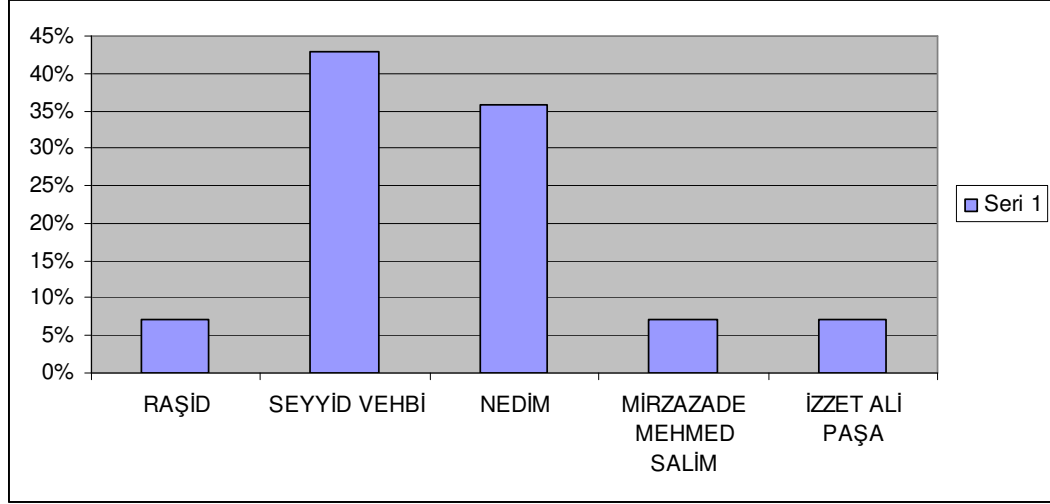
Reşk-i melek: s.121/k.11/by.19, Ehl-i dilin nam-âveri: s.121/ k.11/by.20 , Hurşîd-i pertev-perver: s.121/ k.11/by.21, Âsumân-mesned: s.121/ k.11/by.22, Melek-meşreb: s.121/ k.11/by.22, Deryâ-himmet: s.121/ k.11/by.22, Melek-haslet: s.134/ k.15/by.11, Kudsi-fitrat: s.134/ k.15/by.11, Şeref-bahş: s.135/ k.15/by.15, Haber-i iffet ü şefkat: s.135/ k.15/by.20 . **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

9.14 SADRAZAM KOCA RAGİP PAŞA

Âsaf-ı rûşen-nazar: s.105/ k.7/by.42, Sâf-zamîr: s.105/ k.7/by.42, Pertev-i subh-ı himem: s.131/ k.14/by.14, Zât-ı hikmet-meniş: s.131/ k.14/by.17, Hüsn-i tevazu: s.132/ k.14/by.24. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

10) İLİM-İRFAN-AKIL:

10.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Eflâtûn: s.115/ k.2/by.28. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

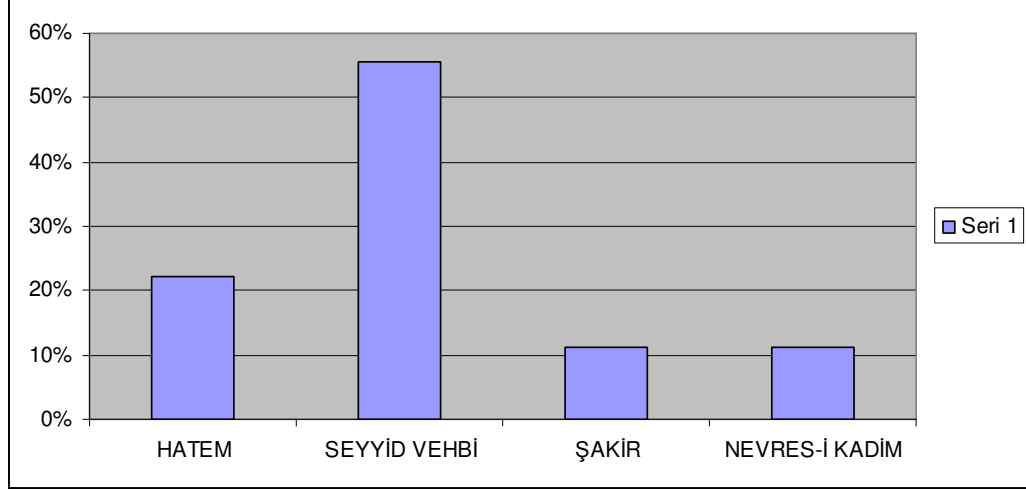
Vahidü'l-asr u akl-ı evvel: s.45/ k.3/by.8, Risto-yı hired: s.68/ k.7/by.36, Felâtun-menkabet: s.97/ k.15/ by.15, Risto-hired: s.97/ k.15/ by.15 , Bokrât-hikmet: s.97/k.15/by.15, Gül-gonce-i marifet dudagı: s.280/ k.77/by.8. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Sûret-i akl-ı müşahhas: s.23/ k.5/by.14, Peyker-i zihn-i selîm: s.23/ k.5/by.14, Akl-ı kül: s.23/ k.5/by.14, Burc-ı kemâlin âftâb-ı enveri: s.23/ k.5/by.14, Şeh-i nâdiredân: s.58/ k.14/by.2. (**NEDİM DİVANI**)

Hâmil-i mahfil ü ilm: s.107/ k.20/by.8. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Dâdâr-ı Bû Ali-hired: s.63/ k.1/by.50. (**İZZET ALİ PAŞA DİVANI**)

10.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Hâkân-ı irfân: s.218/ k.2/by.47, Hazret-i sultân-ı kişver-i irfân: s.229/ k.4/by.17.

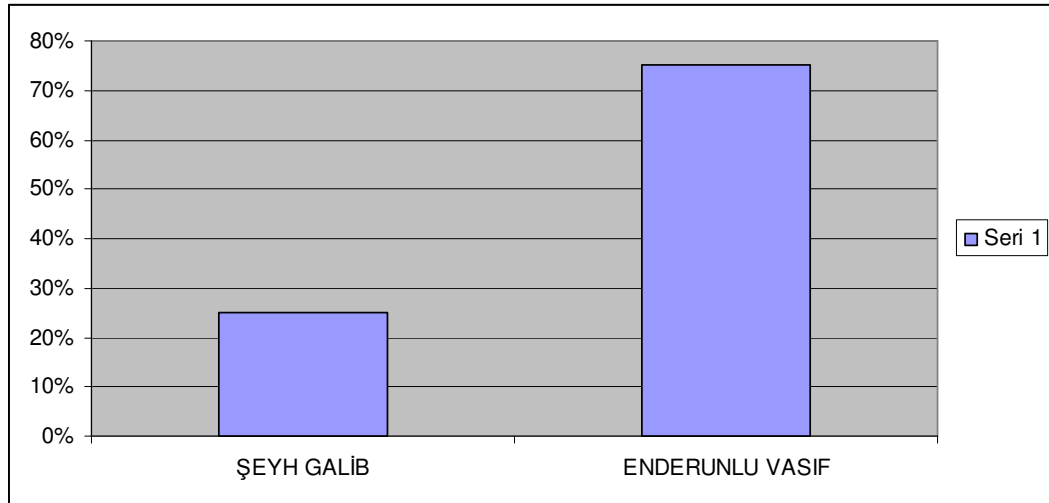
(HATEM DİVANI)

Aristo:s 123/ k.28/by.20, Rây-ı İskender: s 123/ k.28/by.20, Bû Alî: s 123/ k.28/by.20, Sebak-âmûz-ı ders-i hikmet-i işrâkıyan: s.123/ k.28/by.22, Sadr-ı hüküm-senc-i Felâtun-râ: s.123/ k.28/by.24

Veliyy-i mutlak-ı kâmil: s.18/ k.4/by.13. (ŞAKİR DİVANI)

Akl-ı evvel Âsaf-ı sâni: s.21/ k.6/by.27. (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

10.3 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

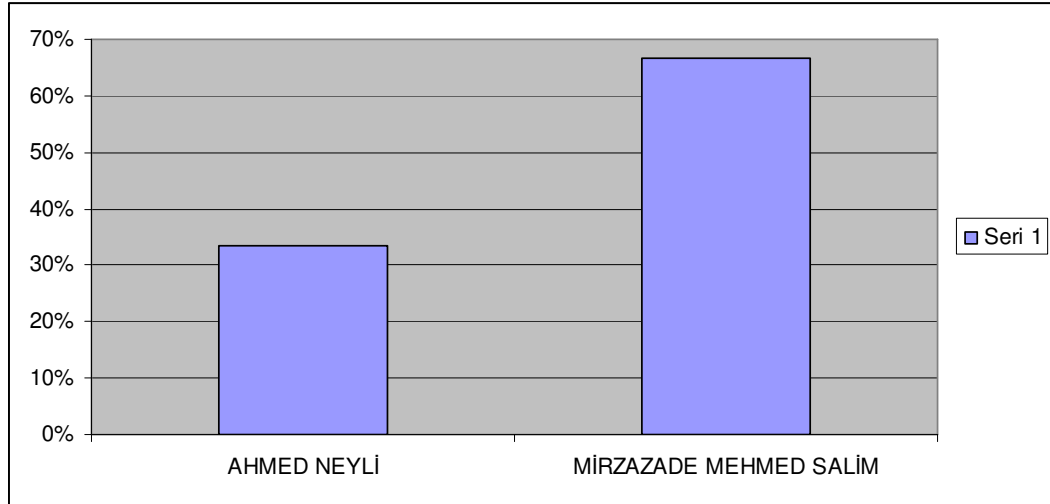
Pâdişâh-ı pür-yakîn: s.82/ k.19/by.3. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

Akl-ı evvel: s.213/k.14/by.21, Sâni-i zihn ü fetânet: s.213/k.14/by.21, Ruşen-
dilâ: s.218/k.14/by.96. (**ENDERUNLU VASIF DİVANI**)

10.4 SADRAZAM DAMAD HASAN PAŞA

Âsâf-ı dâni: s.137/ k.25/by.11. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

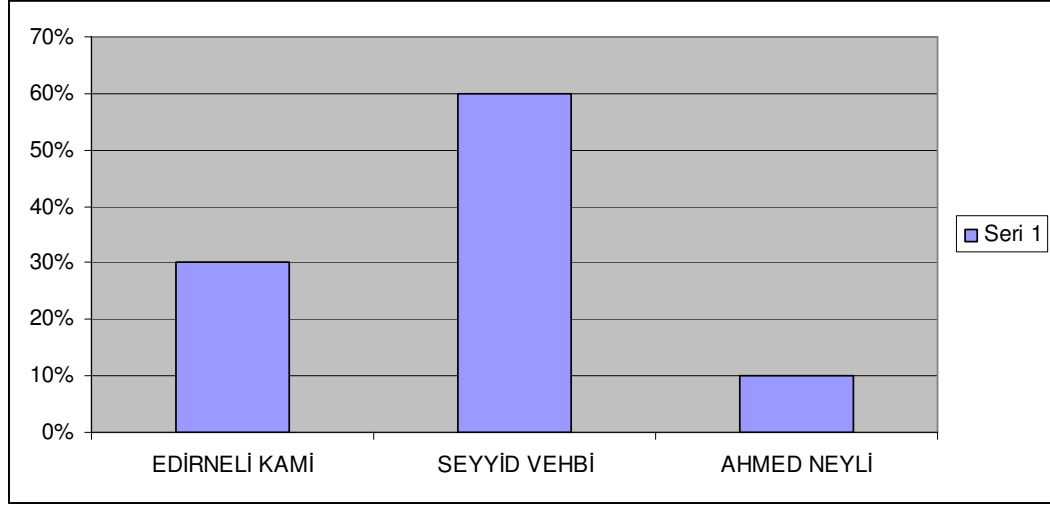
10.5 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Kadr-dân-ı ulemâ: s.240/ k.11/by.6. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

Nûr-ı çeşm-i ulemâ: s.139/ k.26/by.13, Merdüm-i ayn-i sulehâ: s.139/
k.26/by.13. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

10.6 SADRAZAM ŞEHİD DAMAD ALİ PAŞA

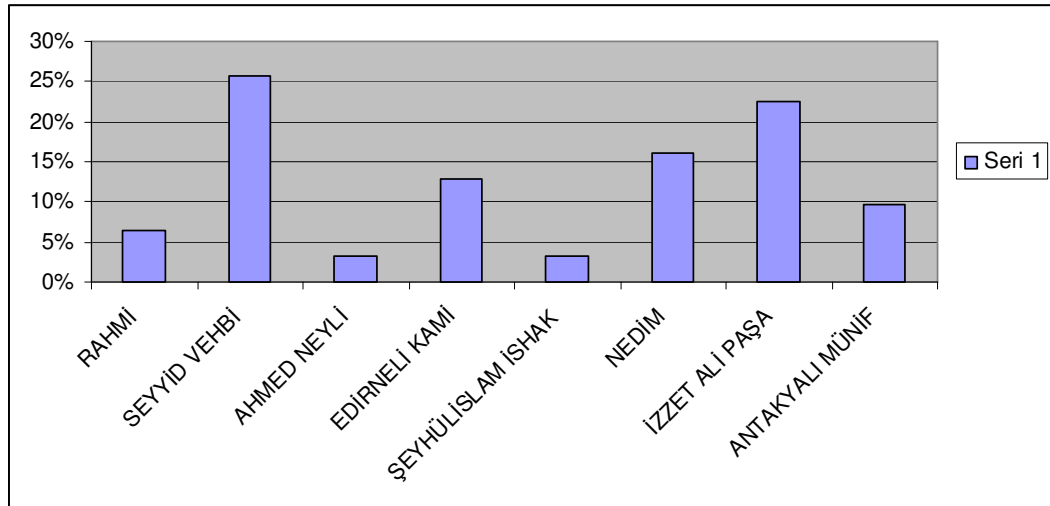
Felâtûn: s.21/ k.11/by.25, Bû Ali : s.22/ k.11/by.30, Âlim: s.23/ k.12/by.9.

(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

Cihân-ı marifet-ıklîm: s.129/ k.30/by.25, Aristo-menkabet: s.129/ k.30/by.26 ,
Kânun-şinâs-ı Bû Alî-râ: s.129/ k.30/by.26, Nûr-ı fetânet: s.129/ k.30/by.27, Alî Şîr-i
hired-zâ: s.129/ k.30/by.28, Gevher-şinâs-ı marifet: s.132/ k.30/by.60 (SEYYİD
VEHBİ DİVANI)

Bû Alî-hikmet: s.242/ k.12/by.9. (AHMED NEYLİ DİVANI)

10.7 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Müsteşâr-ı ukalâ: s.12/ k.5/by.28, Ârif-i tâzî vü derî: s.12/ k.5/by.28 **(RAHMÎ DİVANI)**

Âsaf-ı manâ: s.146/ k.33/by.55, Erbâb-ı kulûb-ı râz-dân: s.147/ k.33/by.58, Baykarâ-menkabe: s.156/ k.35/by.16, Bû Ali ibn-i Sînâ: s.157/ k.35/by.33, Bu Ali Sînâyı zemâne: s.170/ k.38/by.35, Büzürcmihr-i Felâtun-hired: s.186/ k.41/by.6, Ehl-i dil ü irfân: s.195/ k.43/by.8, Tarâvet-bahş-ı gülzâr-ı kemâl ü marifet: s.198/ k.44/by.16. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Aristo-dâniş:s.233/ k.6/by.7. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Düstûr-ı dâna: s.27/ k.14/by.11-12, Âsaf-ı dâna: s.31/ k.16/by.12, Nihâl-i bârver-i devha-i maârif: s.32/ k.16/by.20, Aristo akl-ı dâna: s.34/ k.17/by.24. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

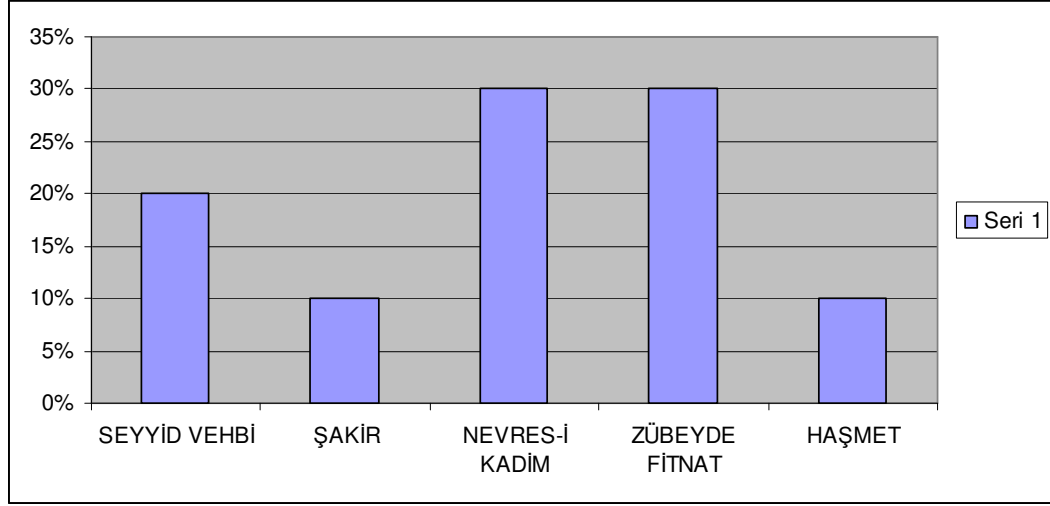
Dakîka-dân-ı cihân: s.192/ k.20/by.21. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Bokrat: s.29/ k.6/by.39, Akl-ı müşahhas: s.65/ k.16/by.29, Felâtun-ı hired: s.65/ k.16/by.29, Risto: s.75/ k.19/by.22, Feylesof-ı hikmet-ârâ: s.88/ k.22/by.18. **(NEDİM DİVANI)**

Bû Ali Sinâ: s.79/ k.4/by.45, Âlem-i hikmet-medâr-ı imkân: s.96/ k.8/by.15, Vezîr-i Felâtun-şu'ûr: s.96/ k.8/by.17, Sâhib-şu'ûr: s.97/ k.9/by.4, Vezîr-i bî-nazîr-i kâmil ü dâna: s.111/ k.17/by.9, Felâtun-ı hired: s.111/ k.17/by.16, Bû Ali Sinâ: s.111/ k.17/by.16. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Nakkâd-ı Felâtun-hired: s.36/k.4/by.13, Destûr-ı hurde-bin: s.47/k.6/by.21, Âsaf-ı ferid-i hikem-senc-i ekrem: s.49/k.6/by.33. **(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)**

10.8 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

Kadr-dân-ı ulemâ: s.224/ k.58/by.9, Felâtun-hired: s.226/ k.58/by.33. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

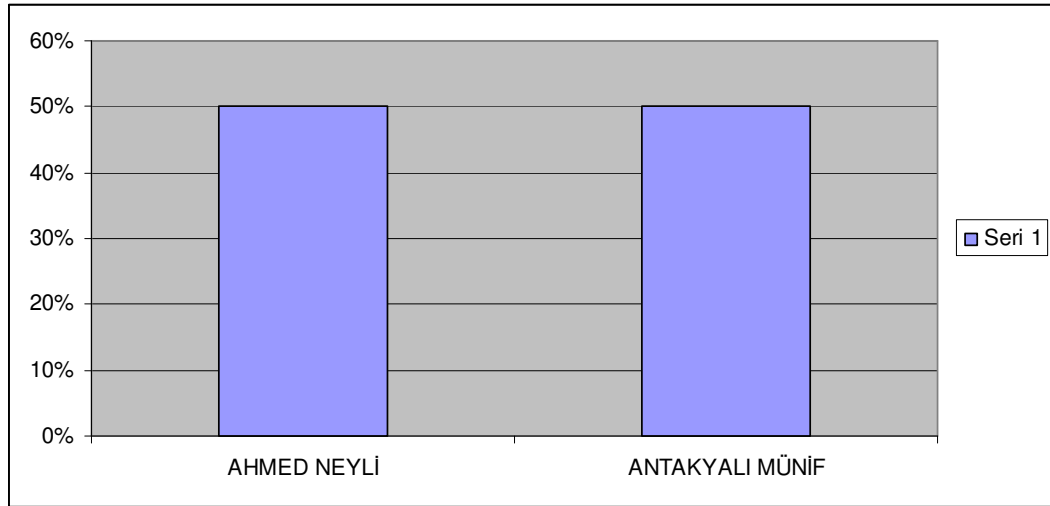
Şem-i hakikat: s.62/ k.20/by.4. **(ŞAKİR DİVANI)**

Eflâtûn-cenâb: s.33/ k.8/by.41, Eflâtûn: s.33/ k.8/by.43, İlm u kemâlûñ kânı: s.42/ k.10/by.20. **(NEVRES-İ KADİM DİVANI)**

Aristo: s.90/ k.2/by.9, Eflâtûn: s.90/ k.2/by.9, Marifet-güster: s.91/ k.2/by.12. **(ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI)**

Gülşen-serây-ı ilm ü maârif: s.113/ k.9/by.29. **(HAŞMET KÜLLİYATI)**

10.9 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

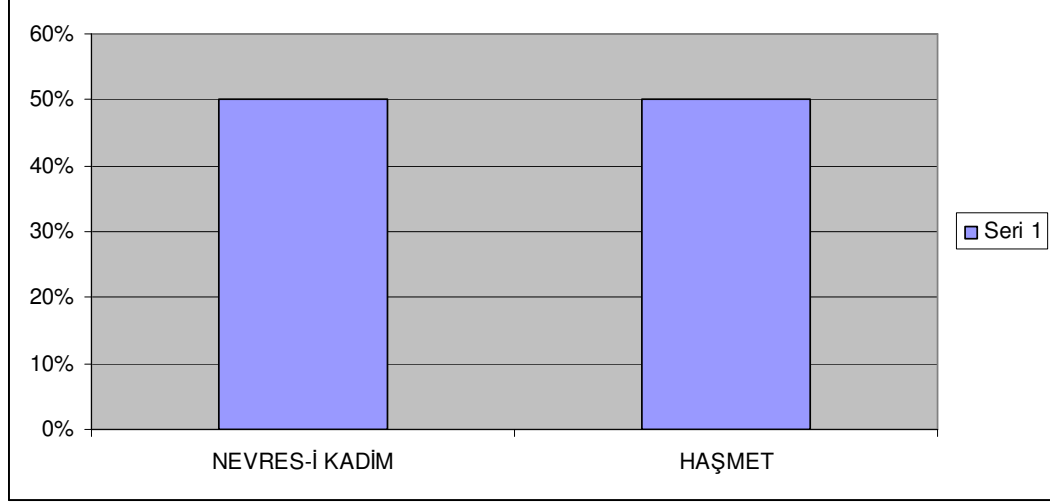
Felâtûn: s.239/ k.10/by.8. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Mazhar-ı sırr-ı hikem: s.75/k.14/by.9.(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

10.10 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

Eflâtun-pesend-i Âsaf-ı sâni: s.29/ k.10/by.8(RAHMÎ DİVANI)

10.11 SADRAZAM KOCA RAGİB PAŞA

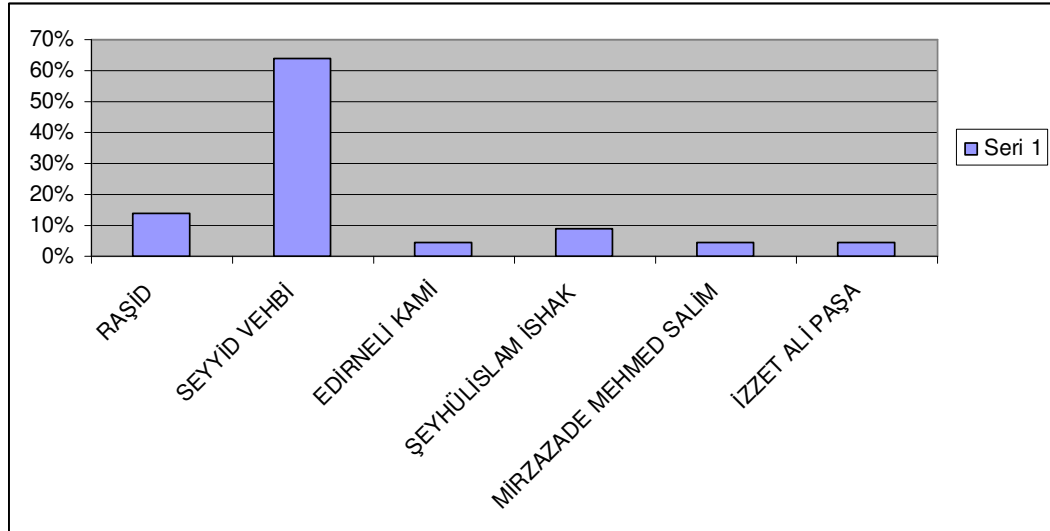

Âsumân-ı fazl u irfân: s.107/ k.25/by.13, Tâbiş-i mihr-i kemâl: s.107/ k.25/by.17. (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

Âsaf-ı allâme-şiyem : s.131/ k.14/by.14, Tab'ı bir bülbül-i hoş-lehçe-i irfân: s.132/ k.14/by.25. (HAŞMET KÜLLİYATI)

11) BAHT-TALİH:

11.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Hümâyûn-ba'ht: s.120/ k.4/by.24, Sâhib-kırân: s.144/ k.11/by.25, Cihân-bân-ı hümâyûn-baht: s.166/ k.19/by.32. **(RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI)**

Hilâl-i sipihr-i ba'ht: s.26/ k.1/by.14 , Destûr-ı humâyun-fâl-i ferruh-baht: s.35/ k.2/by.49, Mihr-ikbâl: s.35/ k.2/by.49, Cehânuñ Hamza-i sâhib-kırânı: s.44/k.3/by.1, Şeh-i sâhib-kırân-ı devran: s.54/ k.5/by.7, Sâhib-kırân-ı rûzgâr: s.62/ k.6/by.12, Şehinşâh-ı kâvî-ba'ht: s.66/k.7/by.7, Tevem-i ikbâl ü saâdet : s.67/ k.7/by.16, Sâhib-kırân-ı bahr ü ber: s.80/ k.10/by.34, Vefk-ı gerden-bend-i devran: s.80/ k.10/by.35, Âlemüñ sâhib-kırânı: s.97/ k.15/by.17, Şeh-i sâhib-kırân: s.99/ k.16/by.7, Şeh-i sâhib-kırân: s.109/ k.22/by.16, Sâhib-kırân-ı âlî-şân: s.273/ k.75/by.2. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

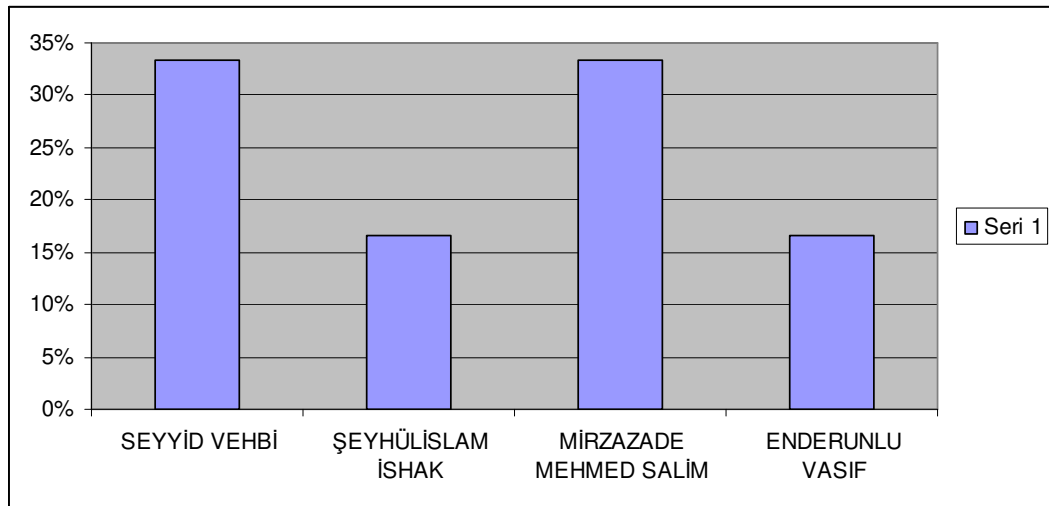
Genc-i ikbâl-i şehinşâhî: s.11/ k.8/by.11. **(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)**

Zât-ı mesûd: s.156/ k.12/by.29, Pertev-i neyyir-i ikbâl-i cihân-tâbiş: s.210/ k.24/by.17. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Sâhib-kırân-ı bezm-i âli: s.105/ k.19/by.38. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Vefk-ı sad-der-sad-ı tâc-ı ser-i ikbâl: s.67/ k.2/by.31. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

11.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Âşiyân-ı hümâ-yı devlet: s.318/ k.84/by.9, Kuvvet-i bahtı taht u dîhîmûn: s.319/ k.84/by.13(**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Şeh-nâme-i ikbâl: s.236/ k.31/by.20. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

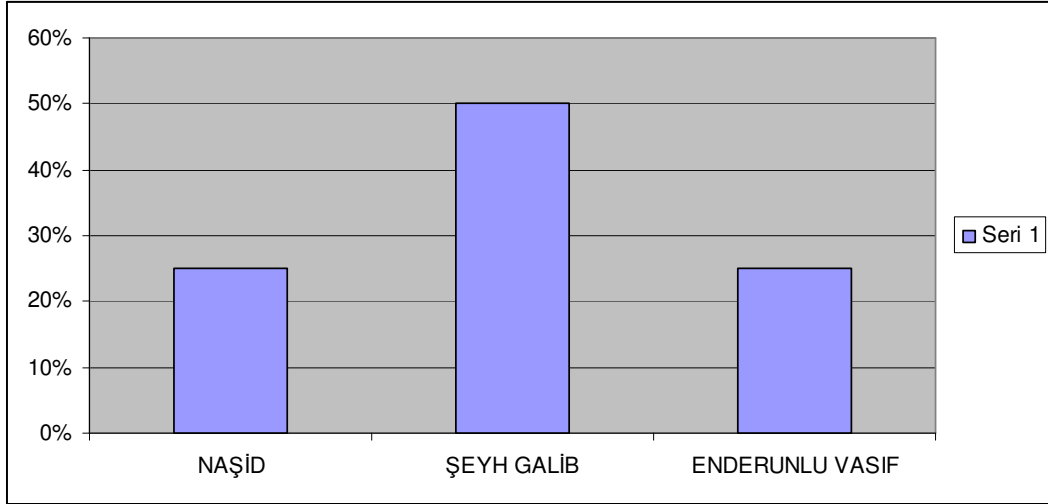
Âlî-gevher-i kân-ı sa'âdet: s.78/ k.13/by.21, Hüsrev-i sâhib-kırân: s.78/ k.13/by.24. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Baht-ı yâr: s.253/k.22/by.1. (**ENDERUNLU VASIF DİVANI**)

11.3 SULTAN 3. MUSTAFA - (1757–1774)

Şâh-ı nîkû-ahter:s.229/ k.5/by.7. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

11.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Sâhib-kırân-ı kâm-yâb: s.205/ k.1/by.4. (**NAŞİD DİVANI**)

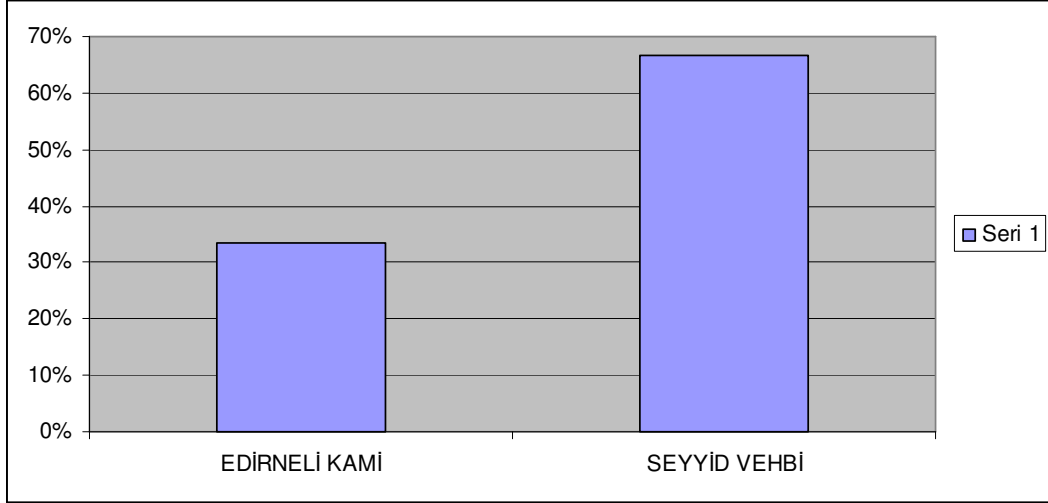
Şa'sa'a-i âfitâb-ı ikbâl : s.62/ k.11/by.13, Sâhib-kırânlar serveri: s.81/ k.19/by.8. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

Hüsrev-i sâhib-kırân: s.213/k.14/by.19. (**ENDERUNLU VASIF DİVANI**)

11.5 SADRAZAM BALTACI MEHMED PAŞA

Âsaf-ı sâhib-saâdet: s.144/k.28/by.11. (MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)

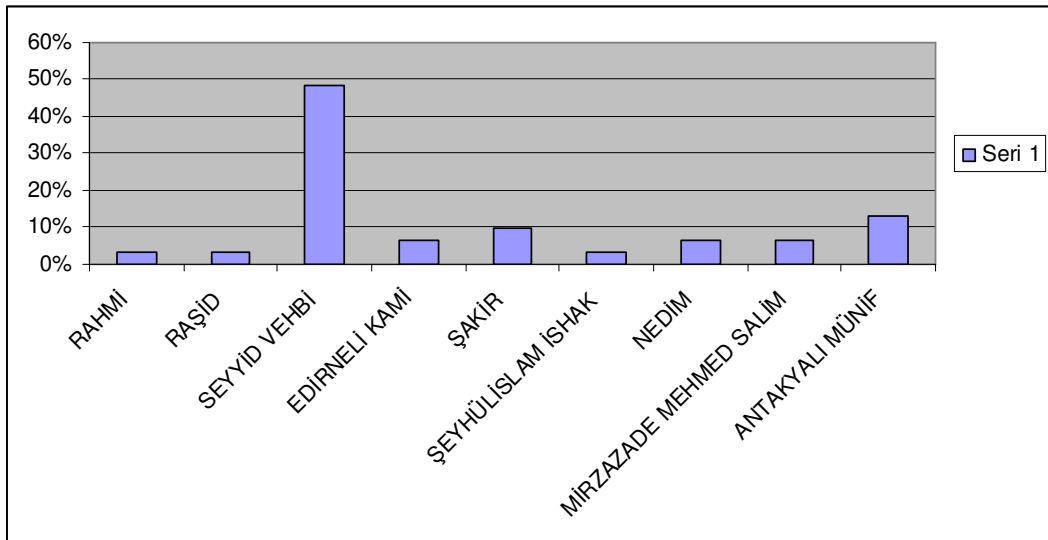
11.6 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

Gülbün-i devlet: s.23/ k.12/by.11. (EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

Sitâre-i sad-ahterân-ı sultânî: s.136/ k.31/by.23, Saâdet-i baht-ı şehenşeh-i gâzî: s.136/ k.31/by.23(SEYYİD VEHBİ DİVANI)

11.7 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Mazhar-ı lutf u kerem: s.11/ k.5/by.8(**RAHMÎ DİVANI**)

Âsümân-ıkbâl ü gerdûn-câh: s.178/k.21/by.26. (**RÂŞİD VAK'ANÜVİS DİVANI**)

Hıdıv-i kâm-kâr: s.62/ k.6/by.19, Sadr-ı kâm-kâr: s.64/ k.6/by.43, Tâk-ı ikbâli metin: s.74/ k.9/by.26, Ser-meclis-i ikbâl: s.151/ k.34/by.29, Saf-şiken-i kâmveran: s.151/ k.34/by.34, Cehan-baht: s.156/k.35/by.20, Felek-kevkebe: s.156/ k.35/by .21, Gevher-i devlet sadef: s.156/ k.35/by.28 , Kuvvet-i bâzû-yı baht-ı şâh-ı gerdun-taht: s.165/ k.17/by.47, Gevher-i ikbâl-i sadef: s.177/k.39/by.29 , Sadr-ı bedr-kevkeb: s.181/ k.40/by.1, Sâye-i bâl-i hümâ-yı baht: s.189/ k.41/by.56, Gevher-i ikbâl: s.199/ k.44/by.20, Bâzâr-ı saâdet: s.198/ k.44/by.20, Kabe-i ikbâl: s.221/ k.55/by.2. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Nigâr-ı gülbün-i devlet: s.32/ k.16/by.13, Müdîr-i rifate ahter-nümâ-yı sad-ı suûd: s.32/ k.16/by.16. (**EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI**)

Sâhib-kırân: s.52/k.17/by.4, Fîrûz-baht-ı Hazret-i Hân Ahmed-i zamân: s.53/ k.17/by.15, Sadr-ı âlî-kevkeb: s.73/k.24/by.15. (**ŞAKİR DİVANI**)

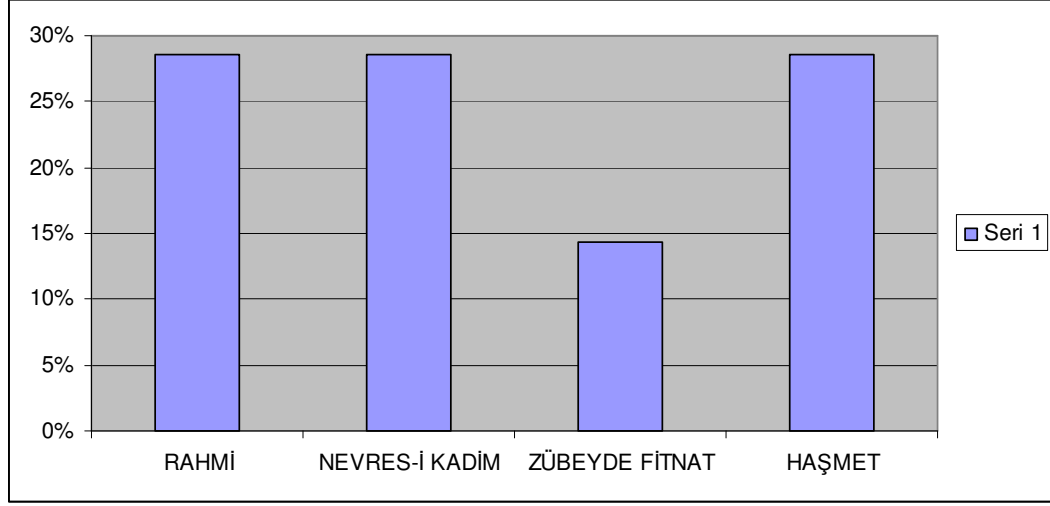
Bülend-kevkebe:s.191/ k.20/by.8. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Penâh-ı devlet ü ikbâl: s.92/ k.25/by.11, Vezir-i kâm-rân: s.102/ k.30/by.11. (**NEDİM DİVANI**)

Husrev-i sâhib-kırân: s.130/ k.23/by.20, İkbâl-i Hudâ-dâd: s.132/ k.23/by.45. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

Halef-i dûde-i ikbâl: s.36/k.4/by.5, Mâh-ı bülend-ahter-i devrân: s.36/k.4/by.12, Mâh-ı mihr-ahter: s.41/k.5/by.3, Şeh-i ikbâl-yâver: s.54/k.7/by.35. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

11.8 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

Sâhib-kırân: s.22/ k.8/by.26, Kâm-kâr: s.26/ k.9/by.23(**RAHMİ DİVANI**)

Sâhib-kırân: s.36/ k.9/by.2, Mâye-dâr-ı suûd: s.45/ k.11/by.21. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Kadr-dân-ı rütbe-i erbâb-ı irfân: s.91/ k.2/by.12. (**ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI**)

Düstûr-ı kâmrân: s.112/ k.9/by.18, Sâhib-kırân: s.114/ k.9/by.38. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

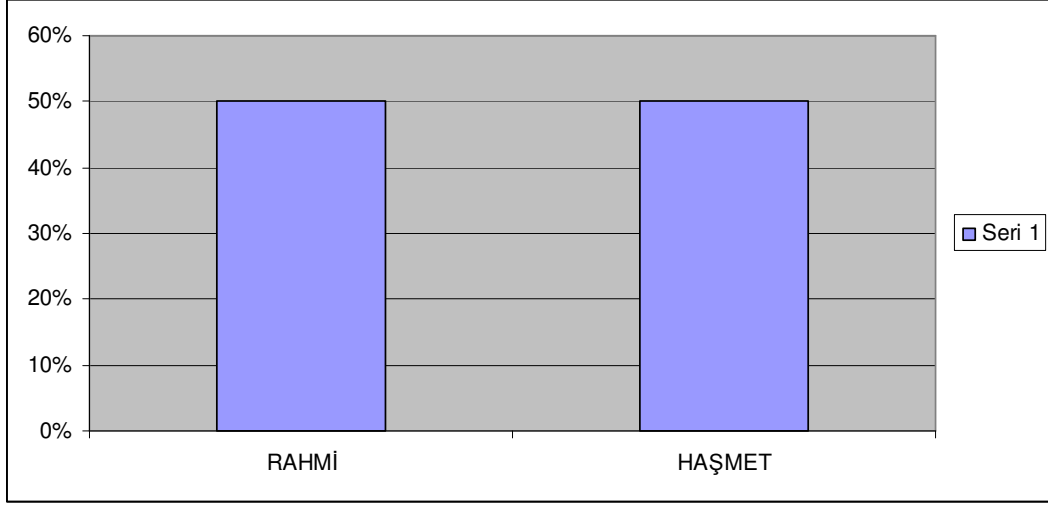
11.9 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Cevân-baht-ı kavî: s.75/k.14/by.7, Tâli'-i sa'd-ahter: s.75/k.14/by.7. (**ANTAKYALI MÜNİF DİVANI**)

11.10 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA

Sadr-ı kâm-kâr: s.112/ k.26/by.33. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

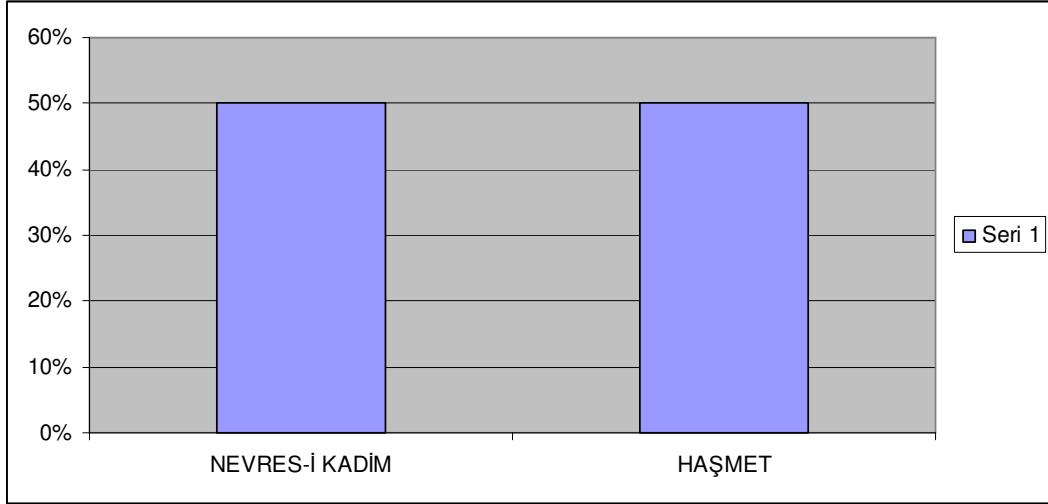
11.11 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

Kâm-kâr-ı mutenâ gevher: s.30/ k.10/by.12. (**RAHMİ DİVANI**)

Kâm-rân: s.117/ k.10/by.16. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

11.12 SADRAZAM BAİR MUSTAFA PAŞA

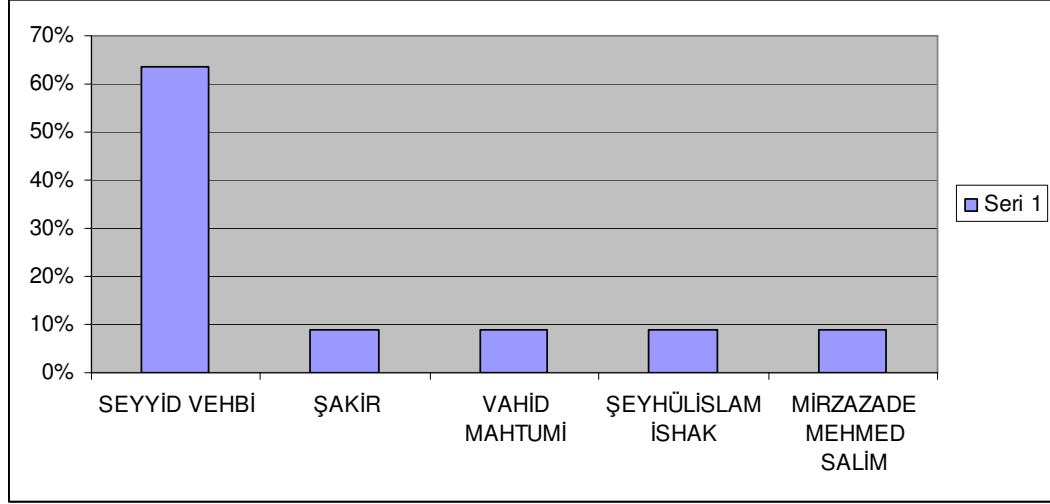

Müşîr-i kâm-kâr: s.75/ k.17/by.70. (**NEVRES-İ KADİM DİVANI**)

Felek-kevkebe: s.134/k.15/by.10. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

12) VELİ-NEBİ:

12.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Semiy-i fahr-i âlem: s.45/ k.3/by.4, Gavs-ı Îsâ-dem: s.45/ k.3/by.4, Semiy-i bani-i Beytü'l-Harem-i Rabbânî: s.60/ k.5/by.86, Hem-nâm-ı şerefmend Halîl İbrâhîm: s.73/ k.9/by.13, Velî: s.82/ k.11/by.18, Hem-nâm-ı mef harü's-sekaleyn: s.101/ k.17/by.11, Hem-nâm-ı şeh-i rüsül Muhammed: s.279/ k.76/by.63. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

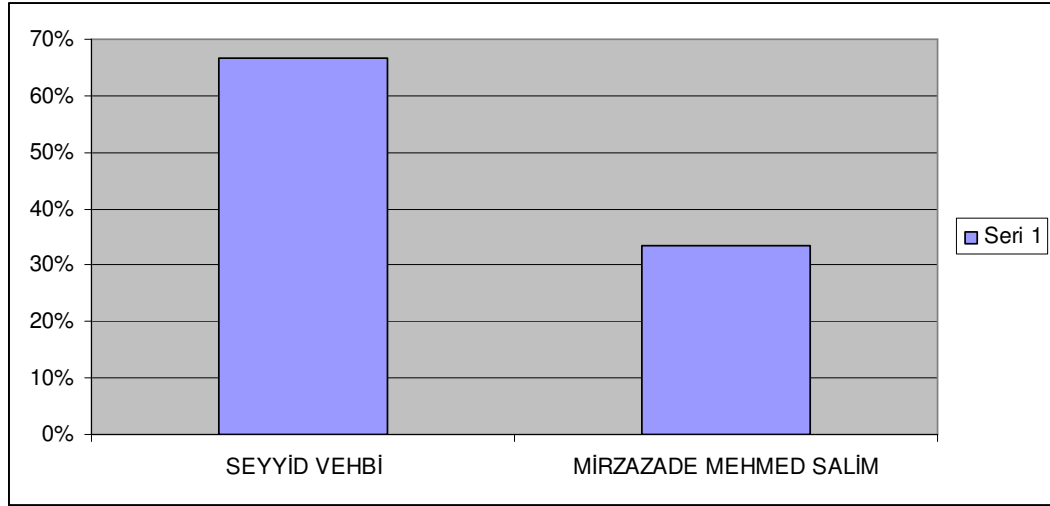
Hem-nâm-ı nebî: s.3/ k.1/by.11 **(ŞAKİR DİVANI)**

Semiy-i Fahr-ı Âlem: s.354/ k.8/by.16. **(VAHİD MAHTUMİ DİVANI)**

Îsî-veş: s.211/ k.24/by.23. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Şehriyâr-ı Îsî-dem: s.94/k.17/by.18. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

12.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Ebû Bekr ü Ömer: s.124/ k.29/by.2, Osmân ,Alî: s.124/ k.29/by.2. (**SEYYİD VEHBİ DİVANI**)

Hem-nâm-ı fahrü'l-enbiyâ: s.78/ k.13/by.24. (**MİRZA-ZADE MEHMED SALİM**)

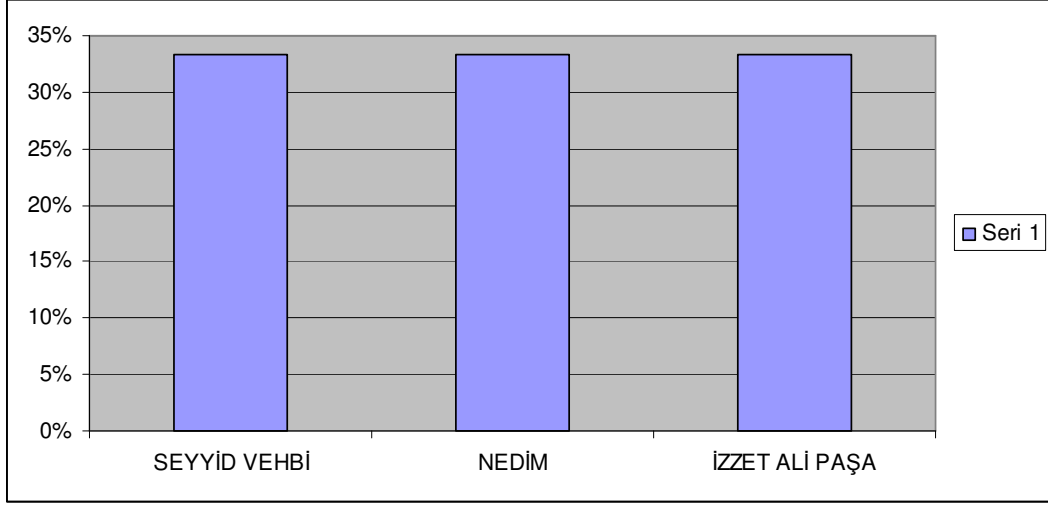
12.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

Hem-nâm-ı şâh-ı istifâ:s.230/ k.5/by.12. (**AHMED NEYLİ DİVANI**)

12.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

İsâ: s.70/ k.14/by.6. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

12.5 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

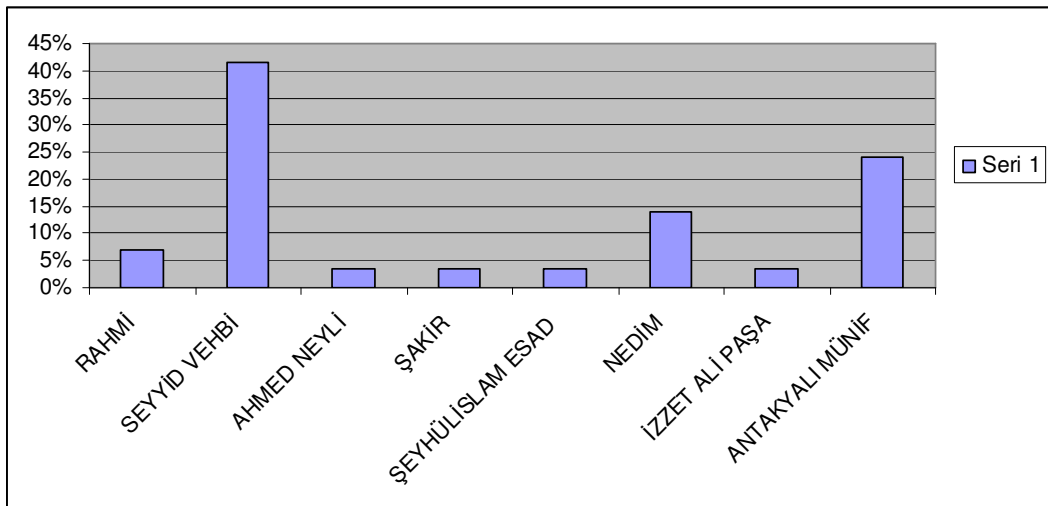

Semiy-i şîr-i Hudâ : s.136/ k.31/by.31. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Hem-nâm-ı Murtaẓâ: s.18/ k.4/by.20. **(NEDİM DİVANI)**

Semiy-i dâver-i döldül-süvâr bâ-iclâl: s.71/ k.3/by.23. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

12.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Semmiyy-i bâni-i beyt-i 'Hudâ: s.9/ k.4/by.22, Hem-nâm-ı Halîlü'r-rahman: s.11/ k.5/by.14**(RAHMÎ DİVANI)**

Semmiyy-i cedd-i Nebiyy-i Kerîm: s.140/ k.32/by.18, Nâmdâş-ı cedd-i pâk-i Hazret-i Fahr-i Cehân: s.146/ k.33/by.55, Hem-nâm-ı Halîlü'llâh: s.151/ k.34/by.32, Semmiyy-i cenâb-ı Halîl-i Hak: s.158/k.36/by.8, Hem-nâm-ı Berâhîm: s.173/ k.38/by.77, Îsâ: s.173/ k.38/by.80, Hem-nâm-ı şerefmend-i Halîl'ullâh: s.177/ k.39/by.30, Semmiyy-i cedd-i nebiyy-i kerîm İbrâhîm: s.186/ k.41/by.8, Berâhîm-i zeman: s.195/ k.43/by.6, Semmiyy-i cedd-i Nebî: s.210/ k.49/by.13, Hem-nâm-ı Halîl-i Samedî: s.212/ k.50/by.19, Hem-nâm-ı Halîl-i Samedî: s.215/ k.51/by.21. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

Hem-nâm-ı İbrâhîm: s.233/ k.6/by.16. **(AHMED NEYLİ DİVANI)**

Hem-nâm-ı bâni-i harem: s.40/ k.12/by.11. **(ŞAKİR DİVANI)**

Semmiyy-i bâni-i beyt-i mükerrem-i settâr: s.70/ k.9/by.29. **(ŞEYHÜLİSLAM ESAD DİVANI)**

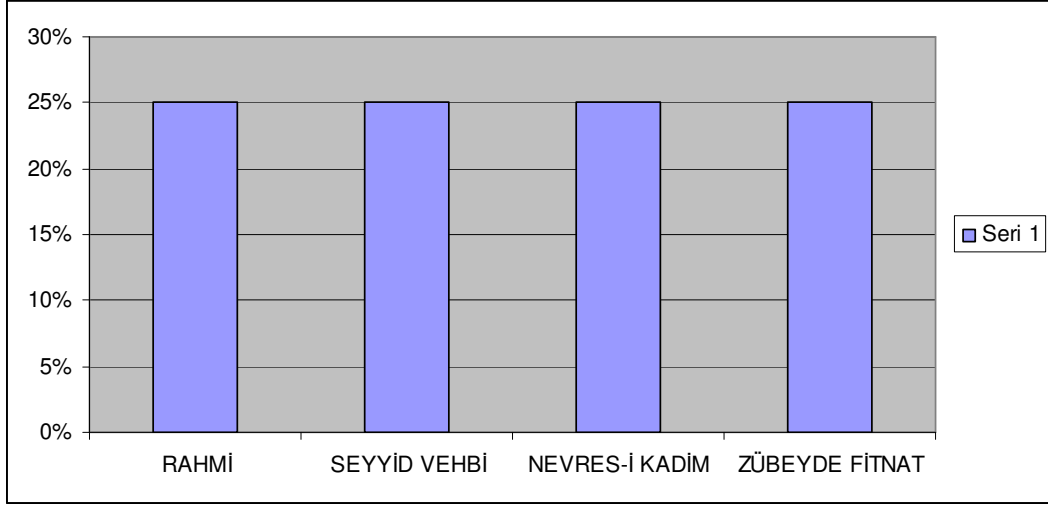
Hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halil İbrahim: s.45/k.10/by.24 ,Hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halil İbrahim: s.64/k.16/by.10, Hem-nâm-ı Hâlil: s.86/ k.22/by.18, Semmiyy-i pâk-i nebiyy-i kerîm İbrahim:s.92/ k.25/by.12. **(NEDİM DİVANI)**

Îsâ: s.130/ k.23/by.21. **(MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)**

Hem-nâm-ı Halîlü'llâh: s.80/ k.4/by.47. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

Mehdî-i zamân: s.36/k.4/by.13, Hem-nâm-ı nighdâr-ı serâ-perde-i hullet: s.37/k.4/by.17, Semmiyy-i halef-i Azer-i devrân: s.37/k.4/by.17, Îsâ: s.37/k.4/by.24, Hem-nâm-ı İbni Edhem: s.48/k.6/by.23, Hem-nâm-ı cedd-i hazret-i şâhenşeh-i rusül: s.53/k.7/by.23, Hazret-i hem-nâm-ı Halilü'r-Rahmân: s.62/k.9/by.13. **(ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)**

12.7 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

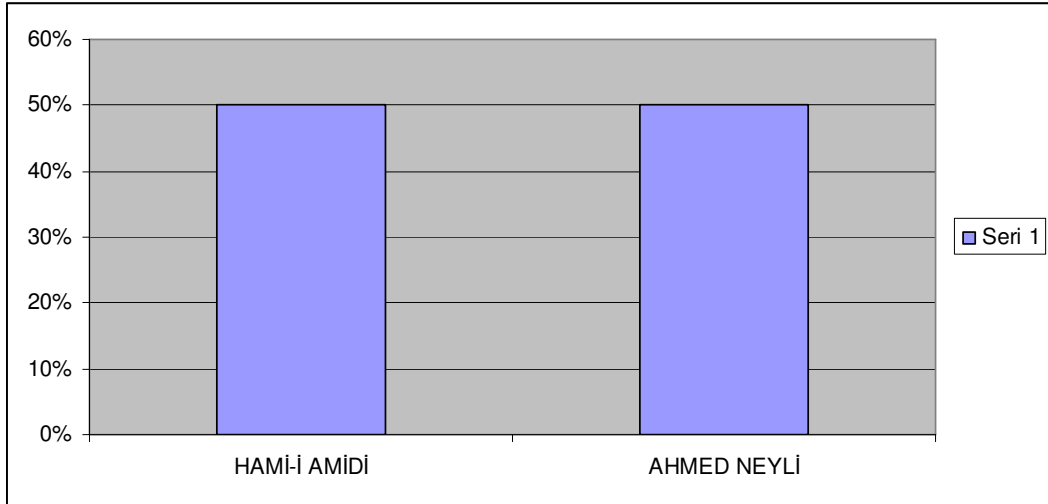
Nâmdağ-ı Hayder-i Hayber-güşâ: s.23/ k.8/by.40. (RAHMİ DİVANI)

Îsi-i Meryem: s.224/k.58/by.4. (SEYYİD VEHBİ DİVANI)

Semiyy-i sihr-i pâk **Mustafâ**-yı rûzgâr: s.37/ k.9/by.28. (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

Hem-nâm-ı pâk-i Murtaza: s.90/ k.2/by.10. (ZÜBEYDE FİTNAT DİVANI)

12.8 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

Îsî-nefes: s.256/ k.5/by.8. (HAMİ AMİDİ DİVANI)

Semiy-y-i Ahmed-i Muhtâr: s.238/ k.10/by.5. (AHMED NEYLİ DİVANI)

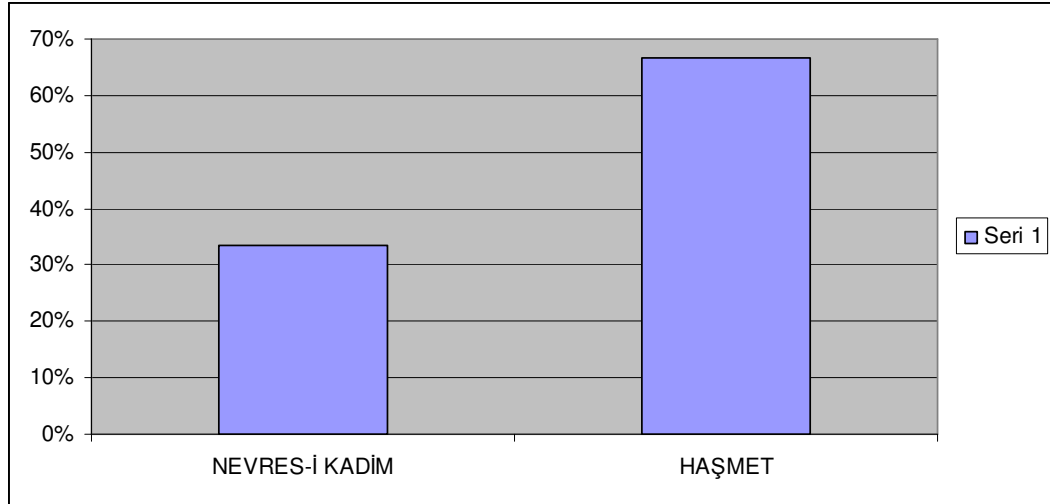
12.9 SADRAZAM TİRYAKİ MEHMED PAŞA

Hem-nâm-ı mefhâr-ı cihân:s 112/ k.26/by.33 (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

12.10 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

Hem-nâm-ı ibn-i amm-ı an mahbûb-ı rabbâni:s.31/ k.10/by.35. (RAHMİ DİVANI)

12.11 SADRAZAM BAHİR MUSTAFA PAŞA

Hem-nâm-ı sultân-ı risâlet: s.81/ k.18/by.68. (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

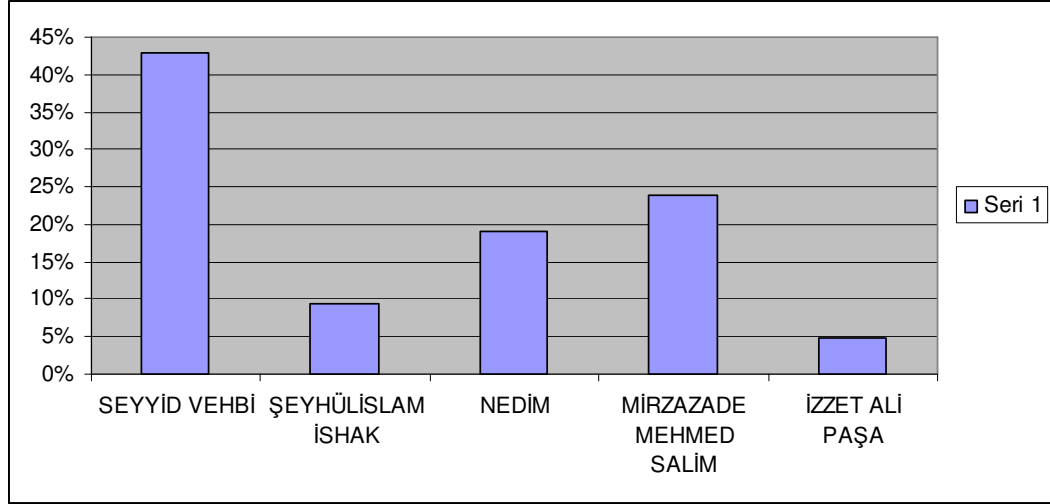
Nâm-dâş-ı Fahr-i Alem: s.121/ k.11/by.20, Mustafa-nâm: s.134/ k.15/by.11. (HAŞMET KÜLLİYATI)

12.12 SADRAZAM KOCA RAGİP PAŞA

Hem-nâm-ı şehen-şâh-ı rûsul Hazret-i Ragıp: s.104/ k.7/by.24. (HAŞMET KÜLLİYATI)

13) TARİHİ-EFSANEVİ KİŞİLER:

13.1 SULTAN III. AHMED HAN – (1703–1730)

Cem: s.31/ k.2/by.2, Hüsrev: s.31/ k.2/by.2, İbni Ber'hıyâ: s.35/ k.2/by.45, Dârâ: s.32/ k.2/by.6 , İskender: s.32/ k.2/by.7, İbni Ber'hıyâ: s.35/ k.2/by.45, İskender: s.112/ k.23/by.13, İbn-i Bevvâb: s.284/ k.78/by.38, İbn-i Mukl: s.284/ k.78/by.39. **(SEYYİD VEHBİ DİVANI)**

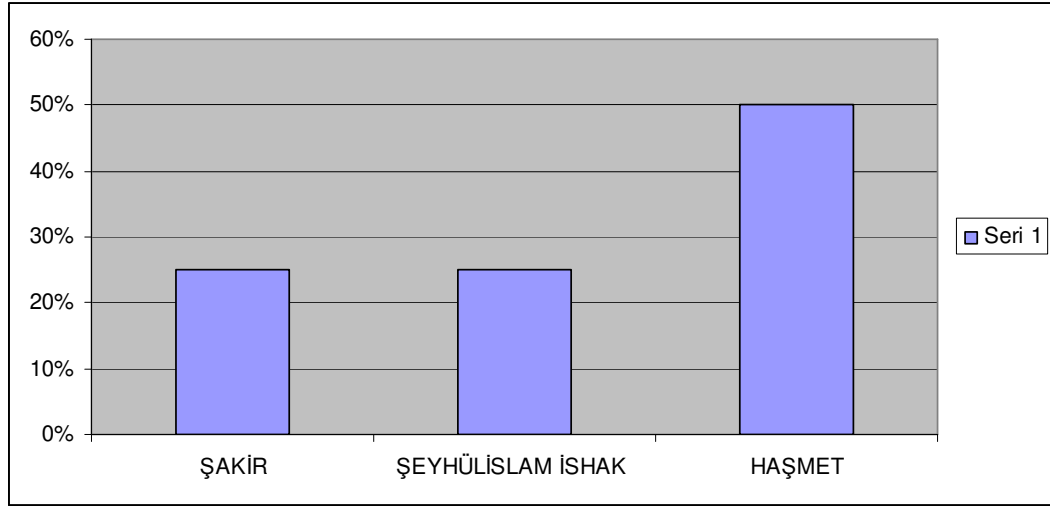
Hâtım: s.156/ k.12/by.30, Hızr u Mesih: s.156/ k.12/by.32. **(ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI)**

Ferîdun: s.s.49/ k.11/by.35, Dârâ: s.49/ k.11/by.37, Toli vü Öktâ: s.71/ k.18/by.18 , Kavus-ı Keyani: s.97/ k.27/by.4. **(NEDİM DİVANI)**

Pâdişâh-ı Tehemten-neberd: s.95/ k.17/by.23, Rüstem: s.95/ k.17/by.27, Hüsrev ü Cem: s.96/ k.17/by.30, Hâtem: s.96/ k.17/by.31, Feridûn: s.96/ k.17/by.32. **(MİRZAZADE MEHMED SALİM)**

Dâdâr-ı Bû Ali-hıred: s.63/ k.1/by.50. **(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)**

13.2 SULTAN I. MAHMUD – (1730–1754)

Keykubâd: s.18/ k.4/by.10. (**ŞAKİR DİVANI**)

Cem: s.229/ k.29/by.32. (**ŞEYHÜLİSLAM İSHAK DİVANI**)

Sam: s.98/ k.6/by.4, Rüstem: s.98/ k.6/by.4. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

13.3 SULTAN III. MUSTAFA - (1757–1774)

Dara: s.96/k.5/by.1, Sikender: s.96/k.5/by.1. (**HAŞMET KÜLLİYATI**)

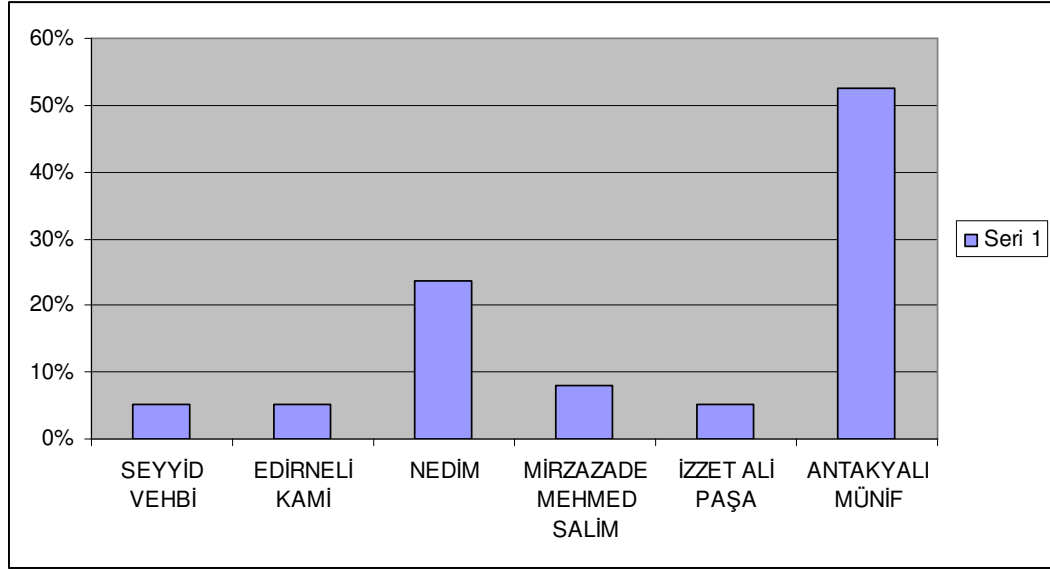
13.4 SULTAN III. SELİM HAN - (1789–1807)

Kızıl Arslan : s.67/ k.13/by.2, Kahramân:s.72/ k.15/by.10 , Kerrâr:s.72/ k.15/by.10, Nüşirevân: s.77/ k.17/by.12 , Kızıl Arslan:s.79/ k.18/by.12, Sultan Baykara:s.79/ k.18/by.12, Gencevî Câmî:s.79/ k.18/by.12. (**ŞEYH GALİP DİVANI**)

13.5 SADRAZAM DAMAD ŞEHİD ALİ PAŞA

Cemşid ü Keykubâd: s.19/ k.4/by.29. (**NEDİM DİVANI**)

13.6 SADRAZAM İBRAHİM PAŞA

Sultan Hüseyin Baykarâ: s.162/k.17/by.12, Süleyman: s.208/ k.48/by.17.

(SEYYİD VEHBİ DİVANI)

İbni Abbâd u Keşâcem: s.27/ k.14/by.15, Ebu'lhayr: s. 38/ k.19/by.14.

(EDİRNELİ KÂMÎ DİVANI)

Cemşid: s.29/ k.6/by.41, Husrev-i Cemşid-şân: s.29/ k.6/by.41, Câfer: s.75/ k.19/by.24, Cem: s.89/ k.22/by.25, Melikşâh: s.92/ k.25/by.14, İbn-i Abbâd:s.92/ k.25/by.15, Fazl: s.106/ k.33/by.8, Cafer: s.106/ k.33/by.8 , Behrâm: s.106/ k.33/by.10.

(NEDİM DİVANI)

İbnî Sînâ: s.130/ k.23/by.21, Rüstalis-i adl: s.131/ k.23/by.38, Nuşirevân: s.131/ k.23/by.38. (MİRZA-ZADE MEHMED SALİM)

(İZZET ALİ PAŞA DİVANI)

Efrâsiyâb: s.31/k.3/by.20, Behmen: s.31/k.3/by.20, Dârâ: s.31/k.3/by.20, Bâyezid: s.32/k.3/by.36, Bû Ali Sina: : s.32/k.3/by.36, Ma'an: s.36/k.4/by.7, İbni Zâ'ide: s.36/k.4/by.7, Câfer: s.36/k.4/by.7, Behram: s.37/k.4/by.14, İsî: s.37/k.4/by.24, Dârâ: s.41/k.5/by.6, Sâm: s.41/k.5/by.6, Cemşid: s.43/k.5/by.26, Cemşid:

s.48/k.6/by.26, Ma'n: s.56/k.7/by.50, Hatem: s.56/k.7/by.50 , Tâÿî: s.56/k.7/by.50 ,Cafer: s.56/k.7/by.50 , Rûyinten: s.95/k.21/by.8, Peşen:s.95/k.21/by.8. (ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

13.7 SADRAZAM HEKİMZÂDE ALİ PAŞA

Zülfikâr: s.46/ k.11/by.28. (NEVRES-İ KADİM DİVANI)

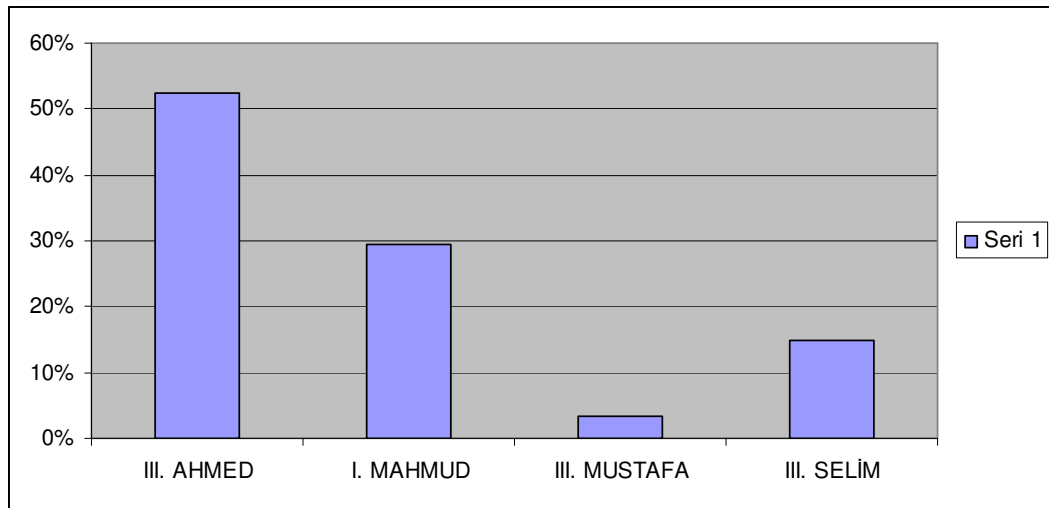
13.8 SADRAZAM HACI AHMED PAŞA

İskender: s.78/k.14/by.35,Dârâ: s.78/k.14/by.35. (ANTAKYALI MÜNİF DİVANI)

13.9 SADRAZAM SEYYİD ABDULLAH PAŞA

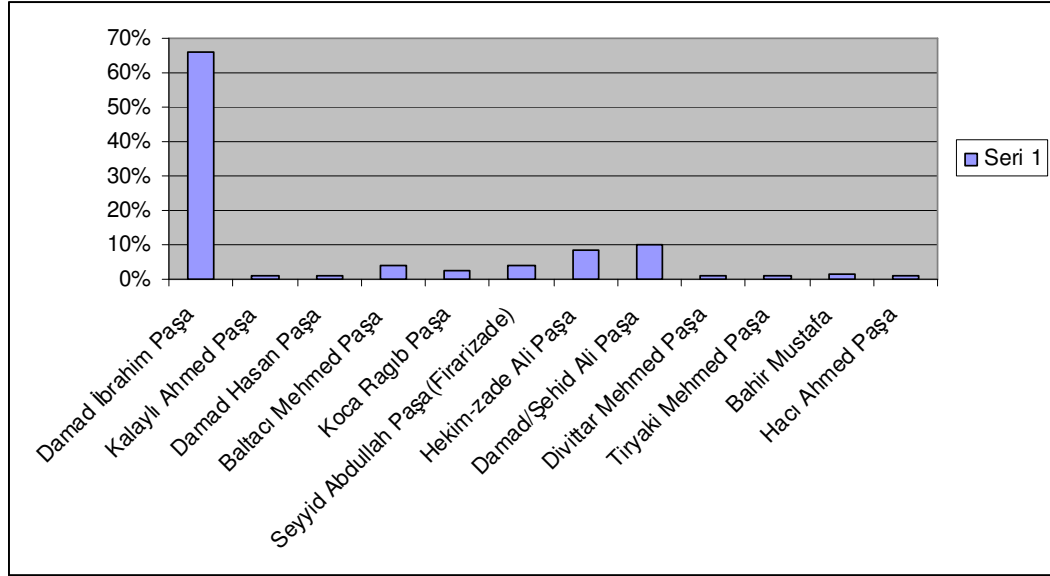
Perî: s.117/ k.10/by.16. (HAŞMET KÜLLİYATI)

PADİŞAHLARA SUNULAN KASİDE SAYILARI

Padişahın Adı	Şairin Adı	Toplam Kaside Sayısı
III. Ahmed	Mirza-zade Mehmed Salim	6
III. Ahmed	İzzet Ali Paşa	2
III. Ahmed	Nedim	8
III. Ahmed	Hami-i Amidi	1
III. Ahmed	Şeyhülislam İshak	4
III. Ahmed	Raşid (Vak'anüvis)	7
III. Ahmed	Vahid Mahtumi	5
III. Ahmed	Edirneli Kami	1
III. Ahmed	Şakir	5
III. Ahmed	Seyyid Vehbi	25
I. Mahmud	Mirza-zade Mehmed Salim	2
I. Mahmud	Enderunlu Vasıf	2
I. Mahmud	Haşmet	1
I. Mahmud	Nedim	1
I. Mahmud	Zübeyde Fitnat	1
I. Mahmud	Şeyhülislam Esad	2
I. Mahmud	Şeyhülislam İshak	8
I. Mahmud	Hatem	6
I. Mahmud	Koca Ragıp Paşa	1
I. Mahmud	Nevres-i Kadim	5
I. Mahmud	Şakir	1
I. Mahmud	Seyyid Vehbi	6
III. Mustafa	Haşmet	1
III. Mustafa	Ahmed Neyli	1
III. Mustafa	Edirneli Kami	1
III. Mustafa	Nevres-i Kadim	1
III. Selim	Enderunlu Vasıf	5
III. Selim	Tokatlı Kani	1
III. Selim	Şeyh Galib	10
III. Selim	Neyyir Abdülhalim	1
III. Selim	Naşid	1

SADRAZAMLARA SUNULAN KASİDE SAYILARI

Sadrazamın Adı	Şairin Adı	Toplam Kaside Sayısı
Damad İbrahim Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	1
Damad İbrahim Paşa	Antakyalı Münif	8
Damad İbrahim Paşa	İzzet Ali Paşa	4
Damad İbrahim Paşa	Nedim	18
Damad İbrahim Paşa	Şeyhülislam Esad	4
Damad İbrahim Paşa	Şeyhülislam İshak	3
Damad İbrahim Paşa	Raşid (Vak'anüvis)	7
Damad İbrahim Paşa	Ahmed Neyli	1
Damad İbrahim Paşa	Rahmi	3
Damad İbrahim Paşa	Edirneli Kami	5
Damad İbrahim Paşa	Şakir	6
Damad İbrahim Paşa	Seyyid Vehbi	26
Kalaylı Ahmed Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	1
Damad Hasan Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	1
Baltacı Mehmed Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	3
Baltacı Mehmed Paşa	Ahmed Neyli	1

Baltacı Mehmed Paşa	Edirneli Kami	1
Koca Ragıb Paşa	Haşmet	2
Koca Ragıb Paşa	Nevres-i Kadim	1
Seyyid Abdullah Paşa(Firarizade)	Haşmet	2
Seyyid Abdullah Paşa(Firarizade)	Rahmi	1
Seyyid Abdullah Paşa(Firarizade)	Nevres-i Kadim	2
Hekim-zade Ali Paşa	Haşmet	1
Hekim-zade Ali Paşa	Zübeyde Fitnat	1
Hekim-zade Ali Paşa	Mekki	1
Hekim-zade Ali Paşa	Rahmi	2
Hekim-zade Ali Paşa	Nevres-i Kadim	4
Hekim-zade Ali Paşa	Şakir	2
Damad/Şehid Ali Paşa	İzzet Ali Paşa	1
Damad/Şehid Ali Paşa	Nedim	3
Damad/Şehid Ali Paşa	Şeyhülislam İshak	1
Damad/Şehid Ali Paşa	Ahmed Neyli	1
Damad/Şehid Ali Paşa	Edirneli Kami	3
Damad/Şehid Ali Paşa	Seyyid Vehbi	4
Divittar Mehmed Paşa	Rahmi	1
Tiryaki Mehmed Paşa	Nevres-i Kadim	1
Bahir Mustafa	Nevres-i Kadim	2
Hacı Ahmed Paşa	Şakir	1

PADIŞAHLARA SUNULAN BEYİT SAYILARI

Padişahın Adı	Şairin Adı	Beyit Sayısı
III. Ahmed	Mirza-zade Mehmed Salim	172
	İzzet Ali Paşa	50
	Nedim	128

	Hami-i Amidi	16
	Şeyhülislam İshak	106
	Raşid (Vak'anüvis)	72
	Vahid Mahtumi	50
	Edirneli Kami	11
	Şakir	54
	Seyyid Vehbi	345
I. Mahmud	Mirza-zade Mehmed Salim	54
	Enderunlu Vasıf	33
	Haşmet	35
	Nedim	12
	Zübeyde Fitnat	9
	Şeyhülislam Esad	18
	Şeyhülislam İshak	186
	Hatem	47
	Koca Ragıp Paşa	14
	Nevres-i Kadim	68
	Şakir	15
	Seyyid Vehbi	74
III. Mustafa	Haşmet	25
	Ahmed Neyli	19
	Edirneli Kami	14
	Nevres-i Kadim	9
III. Selim	Enderunlu Vasıf	98
	Tokatlı Kani	8
	Şeyh Galib	180
	Neyyir Abdülhalim	16
	Naşid	11

SADRAZAMLARA SUNULAN BEYİT SAYILARI

Sadrzamin Adı	Şairin Adı	Beyit Sayısı
Damad İbrahim Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	33
	Antakyalı Münif	248
	İzzet Ali Paşa	73

	Nedim	294
	Şeyhülislam Esad	65
	Şeyhülislam İshak	97
	Raşid (Vak'anüvis)	57
	Ahmed Neyli	13
	Rahmi	90
	Edirneli Kami	53
	Şakir	49
	Seyyid Vehbi	388
Kalaylı Ahmed Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	20
Damad Hasan Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	18
Baltacı Mehmed Paşa	Mirza-zade Mehmed Salim	48
	Ahmed Neyli	11
	Edirneli Kami	13
Koca Ragıb Paşa	Haşmet	59
	Nevres-i Kadim	21
Seyyid Abdullah Paşa(Firarizade)	Haşmet	31
	Rahmi	29
	Nevres-i Kadim	18
Hekim-zade Ali Paşa	Haşmet	27
	Zübeyde Fitnat	23
	Mekki	3
	Rahmi	34
	Nevres-i Kadim	62
	Şakir	17
Damad/Şehid Ali Paşa	İzzet Ali Paşa	40
	Nedim	105
	Şeyhülislam İshak	33
	Ahmed Neyli	10
	Edirneli Kami	32
	Seyyid Vehbi	97
Divittar Mehmed Paşa	Rahmi	7
Tiryaki Mehmed Paşa	Nevres-i Kadim	7
Bahri Mustafa	Nevres-i Kadim	39
Hacı Ahmed Paşa	Şakir	10

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SÖZLÜK

A‘del-i yektâ-yı selâfîn-ı ızâm: Büyük sultanların tek ve en adil olanı.

Âb-ı rûy-ı vüzerâ: Vezirlerin yüz suyu.

Âb-ı rûy-i kâr-fermâyân-ı dîvân-ı celâl: Büyüklük divanının iş buyuranlarının yüzünün suyu.

Âb-rûy-ı saltanat: Saltanatın yüzü suyu.

Âb-rûy-ı şehân-ı rûy-ı zemin: Yeryüzü padişahlarının yüzü suyu.

Âdâb-ı şevket: Ululuk adabı.

Adâlet-pîşe: Adaleti huy edinen.

Adâ-yı dîne havf u haşyet: Din düşmanlarının korkusu.

Âdil: Adil.

Âdil-ger: Adaletli.

Adl bunda kerem-i ü cûd ü şecâat bunda: Adalet bunda, cömertlik ve yiğitlik bunda.

Adl u insâfı nigh-bân: Adalet ve insaf bekçisi olan.

Adl ü afâf u rüşd ü sedâd-ı yed-i kazâ: Adil, afif (temiz), doğru yolda olan hatasız kaza eli.

Adl ü ihsâm ile kişver-i âlem mamûr: Adaleti ve cömertliği ile dünyayı şenlendiren.

Adl-âyin: Adaletli.

Adl-endîşe: Düşüncesi adalet olan.

Adliyle zulm-ı sâbıkı mahv eden: Adaletiyle geçmiş haksızlıkları yok eden.

Âfitâb-ı âsumân-rahş: Gökyüzü atlı güneş.

Âfitâb-ı azamet: Büyüklük güneşi.

Âfitâb-ı evc-i himmet: Himmet doruğunun güneşi.

Âfitâb-ı kerem: Cömertlik güneşi.

Âfitâb-ı maşrık u devlet: Devletin ve doğunun güneşi.

Âfitâb-ı şevket ü şân: Ululuk ve şan güneşi.

Âfiyet-bâhş-ı safâ: Mutluluğa sevinç bağışlayan.

Âftâb-ı felek-i şevket: Büyük feleğin güneşi.

Âftâb-ı ma‘delet: Adalet güneşi.

Âftâb-ı maşrık-ı envâr-ı dâverî: Hükümdarlık nurlarının doğusunun güneşi.
Afv ü kerem sâhibi: Bağışlama ve cömertlik sahibi.
Ahâlî-perver: Halkı seven, koruyan.
Ahd-i keremi ıyd-i tarab-zây-ı zemâne: Cömertliğinin zamanı çağdaşlarına sevinç bayramı olan.
Âheng-i adl ü dâd eden: Adaleti düzenleyen.
Ahkâmı adâletini nâtık: Hükümleri adaletini konuşan.
Ahmede'llahü müfîzü'l-maksûd: Allah bereketli isteğini makbul etsin.
Ahmed-şiyem: Hz. Muhammed yaradılışlı.
Akl-ı evvel Âsaf-ı sâni: Akıl evvel ikinci Asaf.
Akl-ı evvel: İlk akıl.
Akl-ı küll: Tabiatta görülen umumi ahenk (felsefi terim)
Akl-ı müşahhas: Görünür olan akıl.
Âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen.
Alem-dâr-ı Resûlullah: Resulullah'ın bayrağını taşıyan.
Âlemde yektâ: Dünyada tek.
Âleme rahmet ü saâdet: Dünyaya mutluluk ve rahat veren.
Alem-efrâz-ı dâverî: Padişahlık sancağını yükselten.
Alem-efrâz-ı semâhat: Cömertlik sancağını kaldıran.
Âlem-gîr-i şâhân: Şahların ülkesini ele geçiren.
Alem-i devlet: Devlet sancağı.
Âlem-i hikmet-medâr-ı imkân: Dünyanın hikmet kaynağı.
Âlemin ârâyişi : Dünyanın süsü.
Âlemün sâhib-kırânı: Dünyanın her zaman zafer kazananı.
Âlemün zîb ü ferî: Âlemin süsü ve ışığı.
Âl-i Osmân'a şeref: Yüce Osmanlı'nın şerefi.
Ali Paşa-yı ekrem: Saygıdeğer Ali Paşa.
Ali Pâşâ-yı Rûşen-re'y: Aydınlık fikirli Ali Paşa.
Alî Şîr-i hired-zâ: Akıl doğuran Ali Şir.
Alî Şîr-kârvân: Ali Şir kervanlı.
Âli : Yüce.
Âlî-câh: Yüce makamlı.

Âlî-gevher-i kân-ı sa'âdet: Mutluluk kaynağı, yüce cevherli.
Âlim: Alim.
Âlî-meniş: Yüce yaradılışlı.
Âlî-neseb: Yüce soylu.
Âlî-pesend: Yüce övgülü.
Âli-şân: Yüce şanlı.
Aliyyü'l-himem: Yüce gayretli, cömert.
Aliyyü'ş-şân: Şanı yüce vezir.
Anber-i Sârâ: Katıksız, halis anber.
Ankâ-yı zemâne: Zamanın Anka kuşu.
Ârâyiş-i dîn ü devlet: Devletin ve dinin süsü.
Ârâyiş-i divân-ı sadâret: Sadaret divanının süsü.
Ârâyiş-i evreng-i cihân: Dünya tahtının süsü.
Ârâyiş-i mecd ü şeref: Şerefın ve büyüklüğün süsü.
Ârâyiş-i mülk-i dünyâ: Dünya ülkesinin süsü.
Ârif-i tâzî vü derî: Arapça ve Farsça'yı bilen.
Aristo akl-ı dâna: Aristo akıllı, bilgili.
Aristo-dâniş: Aristo bilgili.
Aristo-menkabet: Aristo menkıbeli.
Aristû-yı be-nâm-ı devlet: Devlette Aristo gibi nam salan.
Arsa-ı rezmûn Nerîmân'ı: Savaş meydanının Neriman'ı
Âsâf: Vezir
Âsaf'übni âsaf-ı mifzâl: Şerefli vezir oğlu vezir.
Âsaf-eser: Asaf gibi eserleri olan vezir.
Âsaf-ı a'zam: Büyük vezir.
Âsâf-ı adl-azmâ-yı rûzgâr: Zamanın adalet kuvvetine sahip olan vezir.
Âsaf-ı ahd: Zamanın veziri.
Âsaf-ı âlem: Dünya veziri.
Âsaf-ı âli: Yüce vezir.
Âsaf-ı âlî-himem: Yüce gayretli vezir.
Âsaf-ı alî-tebâr: Yüce soylu vezir.
Âsaf-ı allâme-şiyem : Çok bilgili, bilgin vezir, bilgin huylu vezir.

Âsaf-ı asr: Asrın veziri.
Âsaf-ı a'zam: Büyük vezir.
Âsâf-ı bî-nazîr-i âdil: Adaletli benzersiz vezir.
Âsaf-ı Cem-câh: Cem makamlı vezir.
Âsaf-ı Cem-meniş: Cem huylu vezir.
Âsaf-ı Cem-pâye: Cem rütbeli vezir.
Âsaf-ı Cem-şân: Cem şanlı vezir.
Âsaf-ı cevvd: Çok cömert vezir.
Âsaf-ı cihân: Dünyanın veziri.
Âsaf-ı cihan-dâver: Dünyanın adaletli, insafli padişahının veziri
Âsaf-ı cûd-meniş: Cömert vezir.
Âsaf-ı dâd-âver: Adaletli vezir.
Âsaf-ı dâna: Bilgili, bilgin vezir.
Âsaf-ı deryâ-himem: Deniz gibi cömert vezir.
Âsaf-ı deryâ-meniş: Derya gibi cömert vezir.
Âsaf-ı devrân: Zamanın sadrazamı.
Âsaf-ı dil-perver-i cihânyân: İnsanların gönlünü besleyen vezir.
Âsaf-ı ekrem: Saygıdeğer vezir.
Âsaf-ı eşref: En şerefli vezir.
Âsaf-ı felek-unvân: Gökyüzü unvanlı vezir.
Âsaf-ı ferhunde-likâ: Yüzü kutlu sadrazam.
Âsaf-ı ferîd-i hikem-senc-i ekrem: Hikmeti ölçen saygıdeğer ve eşsiz vezir.
Âsaf-ı gerdun-haşem: Felek maiyetli vezir.
Âsâf-ı gerdûn-pâye: Gökyüzü rütbeli vezir.
Âsâf-ı gevher-pâş: Cevher saçan vezir.
Âsaf-ı Hân Ahmed: Ahmed Han'ın veziri.
Âsaf-ı Hatem-atâ: Cömertliği Hatem gibi olan vezir.
Âsaf-ı Hatem-meniş: Hatem huylu vezir.
Âsaf-ı Hatem-semâhat: Cömertliği Hatem gibi olan vezir.
Âsaf-ı Hatem-taviyyet: Hatem niyetli vezir.
Âsaf-ı İskender-âyin: İskender tavırlı vezir.
Asaf-ı kâmil-i Cem-rütbe: Cem rütbeli olgun vezir.

Âsaf-ı kerem-âyin: Çok cömert vezir.
Âsaf-ı kerem-peymâ: Cömert vezir.
Âsâf-ı kerem-şiyem: Cömert yaradılışlı vezir.
Âsaf-ı kudsî-meniş: Kutlu vezir.
Âsaf-ı manâ: Mana veziri.
Âsaf-ı memdûh-haslet: Övülecek özellikleri olan vezir.
Âsaf-ı mu'ciz-beyân: Mucize söyleyen vezir / Veciz sözlü vezir.
Âsaf-ı muhterem: Saygıdeğer vezir.
Âsaf-ı nâm-âver-i Hâtem-tabiat: Hatem tabiatıyla nam salan vezir.
Âsaf-ı Nûşirevân-mesned: Nuşirevân rütbeli sadrazam.
Âsaf-ı pâk-zamîr: Temiz yaratılışlı vezir.
Âsaf-ı pür-haşmet-i gerdun-vekâr: Çok haşmetli, felek gibi ağırbaşlı vezir.
Âsaf-ı refet-şiyem: Merhametli vezir.
Âsaf-ı rûşen-güher: Parlak cevherli vezir.
Âsaf-ı rûşen-nazar: Parlak bakışlı vezir.
Âsaf-ı sâf-meniş: Saf yaradılışlı vezir.
Âsaf-ı sâf-şiken-i arsa-i meydân-ı vegâ: Savaş meydanının düşman saflarını yaran veziri.
Âsaf-ı sâhib-himem: Gayretli vezir.
Âsaf-ı sâhib-hüner: Hünerli vezir.
Âsaf-ı sâhib-irfân: Bilgili vezir.
Âsaf-ı sâhib-nigîn: Mühür sahibi vezir.
Âsaf-ı sâhib-saâdet: Mutluluk sahibi vezir.
Asaf-ı sâni: İkinci Asaf.
Âsaf-ı semmâh: Çok cömert vezir.
Âsaf-ı ser-asker: Başkomutan, vezir.
Âsaf-ı sipihr-cenâb: Gökyüzü eşikli vezir.
Âsaf-ı sûtûde-şiyem: Övülmeye değer huyları olan vezir.
Âsaf-ı Şâh Süleyman-haşem-i devran: Zamanın Süleyman yaradılışlı padişahının veziri.
Âsaf-ı şâhâne-celâlet: Ulu, şahane celalli vezir.
Âsaf-ı tenhâ-süvâr-ı ma'delet-rânî: Adalet yolunun tek at binicisi.

Âsaf-ı vâlâ-güher: Yüce cevherli vezir.
Âsaf-ı yegâne: Biricik, tek vezir.
Âsaf-ı yegâne-i bahr-i mekârim: Cömertlikler denizinin tek veziri.
Âsaf-ı yegâne-i düstûr-ı nâmdâr: Nam salan, şöhretli tek vezir.
Âsaf-ı yek-tâ: Biricik, tek vezir.
Âsaf-ı yektâ-rev-i vâdi-i kemâlât: Olgunluk vadisinin tek başına en önde giden veziri.
Âsaf-ı zamâne: Zamanın veziri.
Âsaf-ı zî-şân: Şanlı vezir
Âsaf-ı zîşân-ı keremver: Cömert, şanlı vezir.
Âsaf-nazîr-i kişver-ârâ: Asaf gibi ülkeyi süsleyen vezir.
Âsâyîşi râhat-ı cihan: Dünyanın rahatı ve güvenliği.
Âsitâne-i ulyâ: Yüce eşikli.
Asker-nüvâz-ı Cem-şükûh: Cem gibi askerin kalbini okşayan.
Âsmân-ı lutf u himem: Gayret ve lütuf seması.
Âsman-kadr: Gökyüzü değerli.
Âsmân-pâye: Rütbesi gök kadar yüce.
Asrınuñ Rüstem ü Nerîmân'ı: Asrının Rüstem'i ve Neriman'ı.
Âstân-ı refiûnde bende Hüsrev ü Cem: Hüsrev ve Cem sarayında köle olan
Âsumân-ı cûd: Cömertlik göğü.
Âsumân-ı fazl u irfân: Bilgi ve fazilet göğü.
Âsumân-mertebe: Gökyüzü mertebeli.
Âsumân-mesned: Gökyüzü rütbeli.
Âsuman-pâye: Gökyüzü rütbeli.
Âsümân-ı re'fet: Merhamet göğü.
Âsümân-ı şevketüñ sultân-ı hûrşîd-ahteri: Büyüklük gökyüzünün güneş yıldızlı sultanı.
Âsümân-ı ikbâl ü gerdûn-câh: Gökyüzü bahtlı ve felek makamlı.
Âşinâyân-ı zafer: Zafere alışmış olan.
Âşiyân-ı hü mâ-yı devlet: Devlet hü masının yuvası.
Atâ cûd-ı mücessem: Cisimlenmiş cömertlik.
Atâ-verz-i kerem-kâr-ı bü l end-âsâr: Cömertliğinin yüce izleriyle (eserleriyle) işini yürüten.

Atâ-yı Hazret-i hak: Allah'ın armağanı.
Âyet-i rahmet: Rahmet ayeti.
Âyet-i rahmet-i Hak: Allah'ın rahmet ayeti.
Âyet-i zîbende-tefsîr-i atâyâ: Cömertlik tefsirinin süslü ayeti.
Âyîn-bend-i resm: Töre bağlayan, kanun çıkaran.
Âyîne-i devrânı: Zamanın aynası.
Âyîne-i merhamet: Merhamet aynası.
Âyine-i sûret-nümâ-yı meymenet: Uğurlu yüz gösteren ayna.
Âyîne-i tab'ı müncefi: Yaradılışın parlayan aynası.
Âyin-tırâz-ı râh: Yol yordam süsleyen, kanun yapan.
Ayn-ı mürüvvet: İnsaniyet pınarı.
Âzmâ-yı mekrümet: Cömert.
Azûdü'd-devle: Devletin dayanağı.
Bâ'is-i âsâyîş-i halk-ı dünyâ: Dünya halkının güvenliğinin sebebi.
Bâ'is-i ârâyîş-i âlem: Dünyayı süsünün sebebi.
Bâb-ı keremi Ka'be-i ulyâ-yı zemâne: Cömertliğinin kapısı zaman insanların yüce Ka'besi olan.
Bahâr-ı gülbün-i devlet: Devletin gülfidanının baharı.
Bahâr-ı saltanat: Saltanat baharı.
Bahr-ı atâ: Cömertlik denizi.
Bahr-ı bî-kenâr-ı inâyet: İyiliğin sonsuz denizi.
Bahr-ı himem: Gayretler denizi.
Bahr-ı inâyet: Yardım denizi.
Bahr-i cûduñ gevheri: Cömertlik denizinin cevheri.
Bahr-i himmet: Himmet denizi.
Bahr-i mürüvvet: İnsanlık denizi.
Bahr-i zehhâr-ı ilm-i bî-pâyân: Sınırsız bilgi ile dopdolu deniz.
Bahr-kef: Deniz elli.
Bahşende-i genc-i direm: Hazinesi bağışlayan.
Bahşende-i mahsûl-i kân: Maden ocaklarının ürününü bağışlayan
Baht-ı cüvân-ı dîn ü devlet: Din ve devletin genç bahtı.
Baht-ı yâr: Mutlu.

Baht-i dîvân-ı şeref: Şeref divanının talihi.

Bâ-ikbâl: Talihli.

Bâm-ı ulüvv-i şân: Şan yüceliğinin çatısı.

Bârika-i cûdu eyvâm çerâğ eden: Cömertliğinin ışığı makamını aydınlatan.

Bâsıt-ı ecniha-i emn ü eman: Korkusuzluk ve güven kanatlarını yayan.

Bâsıt-ı emn ü emân: Emniyeti ve korkusuzluğu yayan.

Baykarâ-menkabe: Baylara menkıbeli.

Bâzû-yı devlet: Devletin gücü.

Bebr-i masâf: Savaş bebrî (kedigillerden arslanı bile korkutup kaçırın bir canavar)

Becâterîn-i şecâat: Yerinde en iyi yiğitliği gösteren.

Bedr-i efham:Çok şerefliilerin dolunayı.

Bedr-i kevâkib-sipeh: Yıldız askerli dolunay.

Bedr-i sipih-r-i şevket: Ululuk gökyüzünün dolunayı.

Bende-i sâhib-dil-i şâhensâh-i kişver-sitân: Ülke alan padişahlar padişahının cesur kölesi.

Bende-perver: Kullarını seven, koruyan, kollayan.

Ber' ü bahrin hümâyûn-nahl-i şâhi: Karaların ve denizlerin kutlu padişahlık fidanı.

Berg-i gül-i saltanat kulağı: Kulağı saltanat gülünün yaprağı.

Bergüzâr-ı cedd ü peder: Atasının ve babasının hatırası.

Berîd-i avn-i Hak: Allah'ın yardımının habercisi.

Bermekî-himmet: Bermeki gayretli.

Beyâz-ı beyza-i nûr: Beyaz nurun beyazı.

Bî-hemtâ: Eşsiz.

Bî-hem-tâ-yı rûzgâr: Zamanın eşsizi.

Bihîn gevher-i gencîne-i adl-efzâyî: Adalet çoğaltan hazinenin en iyi incisi.

Bihîn sıhr-ı şehensâh-ı cihân: Dünyanın en büyük padişahının en iyi akrabası.

Bihîn zât-ı hümâyûn: En kutlu kişi.

Bihîn-kadr: Seçkin, değerli.

Bî-muâdil: Eşsiz, benzeri olmayan.

Bîşezâr-ı satvetin şîr-i neri: Güçlülük ormanının erkek aslanı.

Bokrât-hikmet: Hipokrat hikmetli.

Bu Ali Sînâ-yı zemâne: Zamanın İbni Sina'sı.

Bû Alî-hikmet: İbni Sina hikmetli.

Burc-ı kemâlin âftâb-ı enveri: Olgunluk burcunun parlayan güneşi.

Bu-yı sünbülzâr-ı gülzâr-ı adâlet: Adalet gül ve sünbül bahçesinin kokusu.

Bülend-ahter: Talihli, yüce yıldızlı.

Bülend-kevkebe: Yıldızı yüksek, talihli.

Bülend-mertebe şâh: Yüksek rütbeli padişah.

Bülend-mertebe-âsaf: Yüksek mertebeli vezir.

Bülend-pâye: Yüksek rütbeli.

Büzürcmihr-i Felâtun-hired: Eflatun akıllı Büzürcmihr.

Cafer-i Hâtem-meniş: Hatem yaradılışlı Cafer gibi olan.

Cafer-i zaman: Zamanın Cafer'i.

Câmi-i eşât-ı kemâl: Olgunluğun her türlüünü toplayan.

Câmi-i seyf ü kalem: Kılıcı ve kalemi birlikte kullanan.

Can-bahş 'uzûbet-i lisânı: Dilinin tatlılığı can veren.

Can-bahş-ı ten-i memleket-i Hak: Allah'ın memleketinin vücuduna can veren.

Cân-ı âlem: Dünyanın canı, ruhu.

Cân-ı cihan: Dünyanın canı.

Cân-ı ser-cümle-i ecsâd: Bütün vücutların canı.

Câ-nişîn-i şîr-i Yezdânî: Hz. Ali'nin makamına oturan.

Ced-be-ced düstûr-ı emced: Çok şerefli soydan gelen vezir.

Ced-be-ced şâh-ı mu'anven: Atadan unvanlı padişah.

Cem ü Dârâ-haşmet: Cem ve Dara gibi heybetli.

Cemâl-i burc-ı dînüñ âfitâb-ı pertev-efsânı: Din burcunun ışık saçan güneşi.

Cemâl-i şâhid-i ümmid-i dil: Gönül umudunun güzel yüzü.

Cem-çâker: Kölesi Cem olan.

Cem-dâsitân: Cem destanlı.

Cem-derbân: Kapıcısı Cem olan.

Cem-haşem: Cem maiyetli.

Cem-himem: Cem gayretli.

Cem-kadr-i hümâ-sâye: İyilikleri dünyaya yayılmış, Cem gibi değerli.

Cem-serîr-i haşmet: Cem tahtlı, heybetli.

Cemşid-haşem: Cemşid maiyetli.

Cemşid-i adl-ârâ: Adaleti süsleyen Cemşid.
Cemşid-i devrân: Zamanın Cemşid'i.
Cemşid-meniş: Cemşid huylu.
Cenâb-ı âsaf: Saygın vezir.
Cenâb-ı âsaf-ı Cem-câh: Cem makamlı, onurlu sadrazam.
Cenâb-ı âsaf-ı devrân: Zamanın veziri.
Cenâb-ı âsaf-ı devr-i zamân: Zamanın veziri.
Cenâb-ı âsâf-ı zî-şan: Şerefli, şanlı vezir,
Cenâb-ı Hazret-i Hâtem-şiyem: Hatem huylu vezir.
Cenâb-ı hazret-i Sultân Ahmed-i Gâzî: Muhterem Gazi Sultan Ahmed.
Cenâb-ı nâfizü'l-ahkâm-ı taht-gâh-ı kıdem: Eski taht yerinin hükümlerinin geçtiği.
Cenâb-ı pâdişâh-ı heft-kişver: Yedi ülkenin padişahı.
Cenâb-ı sadr-ı azam: Onurlu, şerefli sadrazam.
Cenâb-ı sadr-ı vâlâ: Yüce sadrazam.
Cenâb-ı sıhr-ı hâs-ı muhterem: Saygıdeğer padişahın akrabası.
Cenâb-ı zill-ı Hakk: Allah'ın gölgesi.
Cenâhayn-i der-i iclâli mîzân-ı adâlet: Büyüklük kapısının iki kanadı adalet terazisi olan.
Cevâd-ı bahr-ı 'atâ: Eli açık cömertlik denizi.
Cevân-baht-ı kavî: Kuvvetli bahtı olan.
Cevher-i ferd: Sevgili, bölünmez, tek cevher.
Cevher-i ferd-i vücûd: Varlığın sevgilisi.
Cevher-i nâdire-kıymet: Kıymetli, az bulunur cevher.
Cevher-nümâ-yı lutf u kerem: Cömertlik ve iyilik cevherini gösteren.
Cihân mekremet-i iklim-i himmet: Himmet ikliminin dünya büyüklüğünde cömerdi olan.
Cihâna mahz-ı rahmet: Dünyaya rahmetin ta kendisi olan.
Cihâna sıdk-ı niyet: Dünyaya doğru niyetli olan.
Cihân-bahş: Dünyayı bağışlayan.
Cihân-baht: Dünya talihli.
Cihân-ban: Dünyayı yöneten.
Cihânbân-ı azimü'l-efâl: Büyük işlerle dünyayı yöneten.

Cihânbân-ı felek-pâye: Felek rütbeli, dünyayı yöneten.

Cihân-bân-ı hümayûn-baht: Mübarek bahtlı, dünyayı tutan (yöneten).

Cihân-bân-ı mu‘azzam: Dünyayı yöneten ulu, büyük.

Cihân-bân-ı müeyyed: Dünyayı yöneten, kuvvetlendiren.

Cihân-bân-ı müeyyed: Hükümdarlığı dünyaca kabul edilen, teyit edilen.

Cihân-bân-ı zamân: Zamanın dünyayı tutanı (yöneteni).

Cihânbânî-i ikbâl-i izzet-i şevket: Kıymetli, değerli talihin bekçisi.

Cihândâr: Dünyayı tutan, yöneten.

Cihân-dâr-ı himem: Gayretli padişah.

Cihân-dâr-ı hüma-sâye: Hüma gölgeli, dünyayı tutan (yöneten).

Cihândâr-ı mu‘azzam: Dünyayı yöneten ulu.

Cihân-dâr-ı mükerrerem: Dünyayı yöneten saygıdeğer hükümdar.

Cihân-dâver: Dünya hükümdarı.

Cihân-dâver-i devrân: Dünyanın insafı ve doğru veziri.

Cihân-gîr: Dünyayı zapteden hükümdar.

Cihângîr: Dünyayı zapteden.

Cihân-gîr-i muazzam: Büyük, ulu dünyayı tutan (yöneten).

Cihân-gîr-i selîlü’s-seyf-i Mansûrû’l-livâ: Zafer sancaklı genç hükümdar.

Cihân-gîr-i Sikender-iktidâr: İskender iktidarlı dünyayı yöneten.

Cihân-ı hisb ü rehâ: Ucuzluk ve bolluk dünyası.

Cihân-ı izz ü câhın dâver-i dâd-âveri: Yücelik ve değer dünyasının adaletli hükümdarı.

Cihân-ı kerem: İyilik dünyası.

Cihânı lutf u mürüvvetle kâm-rân eden: Dünyayı lütuf ve insaniyetle isteğine kavuşturan.

Cihân-ı ma‘delet: Adalet dünyası.

Cihân-ı marifet-ıklîm: Bilgi iklimli dünya.

Cihân-ı mekrümet: Dünyanın şerefi, cömerti.

Cihân-ı izz ü vakâr: Ağırbaşlılık ve değer dünyası.

Cihân-kadr: Dünya kadar değerli.

Cihân-mekrûmet: Çok cömert.

Cihân-penâh: Dünyanın sığınağı, koruyucusu.

Cihân-pirâ: Dünyayı süsleyen, donatan.
Cihân-sadr: Dünyanın sadrazamı, çok değerli.
Cihân-sadr-ı felek-pâye: Felek mertebeli dünya sadrazamı.
Cihân-sadr-ı mu'allâ-kadr: Yüksek değerli, dünya sadrazamı.
Cihân-sâlâr-ı iklim-i fesâhat: Fasih söz söyleme ülkesinin önderi.
Cihân-sitan: Dünyayı alan.
Cihânuñ Hamza-i sâhib-kırâni: Dünyanın her zaman zafer kazanan Hz. Hamza'sı.
Cihânuñ hân-ı hânânı: Dünya hükümdarlarının hükümdarı.
Cilvegeh-i şâhid-i esrâr-ı kazâ: Kaza sırları güzelinin görüldüğü yer.
Cilve-nümâ-yı tevfiik: Yardım tecellilerini gösteren.
Cism-i bimâra bahârân: Hastalıklı vücutlara bahar.
Cism-i kevne can: Dünyaya can olan.
Cûd ü himmet zâtına mahsûs olan: Cömertlik ve gayret kendisine mahsus olan.
Cûd-ı Hâtem: Hatem'in cömertliği.
Cûd-ı müşahhas: Somut cömertlik.
Cûy-ı dil-cû-yı 'atâ: Cömertliğin gönül alan ırmağı.
Cünd-i ervâh-ı melâik rehberi: Melek ruhlarının ordusunun rehberlik ettiği.
Çâbük-inân: Hızlı at kullanan.
Çâre-res-i derd-i dil-i şeydâ: Deli gönül derdine çare bulan.
Çâre-sâz-ı zu'afâ: Zayıflara çare bulan.
Çerâg-ı cism-i şâh: Padişahın cisminin nuru.
Çeşme-i a'tâf-ı sehâ: Şerefli cömertlik çeşmesi.
Çeşm-i hümâ: Devlet gözü.
Çeşm-sâr-ı zülâl-i adâlet: Adalet tatlı suyunun çeşmesi.
Dâdâr: Adaletli, doğru hükümdar.
Dâdâr-ı adâlet-perver: Adalet çoğaltan adil.
Dâdâr-ı adl-pîşe: Adaleti huy edinmiş adil.
Dâdâr-ı âkil: İnsaflı, akıllı padişah.
Dâdâr-ı Ali-menkabe: Hz. Ali menkıbeli, adaletli.
Dâdâr-ı Bû Ali-hired: İbni Sina akıllı adil hükümdar/vezir.
Dâdâr-ı Cem-hadem: Cem gibi olan hükümdar.
Dâdâr-ı cihân: Dünyanın adil hükümdarı/veziri.

Dâdâr-ı dânişver: Bilgili, adaletli hükümdar/vezir.

Dadâr-ı devrân: Zamanın adaletli, doğru hükümdarı.

Dâdâr-ı Efrîdûn-haşem: Feridun maiyetli, adaletli hükümdar.

Dâdâr-ı kâmkâr: İsteğine ulaşmış, adaletli.

Dâdâr-ı nâm-ver: Adaletle nam salan.

Dâdâr-ı Sühâ-mertebet: Süha mertebeli, adaletli.

Dâdâr-i kerem-pîşe: Çok cömert hükümdar/vezir.

Dâdârlar dâd-âveri: Adaletlilere adalet getiren.

Dâd-âver: Adaletli.

Dâd-bahş-ı ehl-i niyâz: İhtiyacı olana adalet veren.

Dâdger: Adaletli, doğru.

Dâd-ger: Adaletli.

Dâd-güster: Adaletli.

Dâd-ı fukarâ-yı kadr-şinâs-ı ulemâ: Alimlerin kıymetlisi, fakirlerin adaletlisi.

Dâd-penâh: Adalet sığınağı.

Dâd-penâh-ı fukarâ: Fakirlerin adalet sığınağı.

Dakîka-dân-ı cihân: Dünyanın sırrını çözen.

Damad-ı âli-şân: Yüce şanlı damat.

Dâmâd-ı Ekrem: Şerefli damat.

Damad-ı güzîn-i şeh-i zî-şân-ı felek-câh: Gökyüzü mertebeli, şanlı padişahın seçkin damadı.

Dâmâd-ı hâkân-ı semâ-rif'at: Gök makamlı hakanın damadı.

Dâmâd-ı hâkânî: Padişahın damadı.

Dâmâd-ı hudâvend-i enâm: Herkesin hükümdarının damadı.

Dâmâd-ı kerem-güster-i mümtâz-ı şehan: Cömert padişahların seçkininin damadı.

Dâmâd-ı kerem-zâd-ı şeh-i ma'delet-âver: Adaletli padişahın cömert damadı.

Dâmâd-ı mahrem: Padişahın damadı.

Dâmâd-ı muhterem: Saygıdeğer damat.

Dâmâd-ı padişâh-ı Feridûn-gulâm: Feridun köleli padişahın damadı.

Dâmâd-ı sultân-ı cihân-bânî: Dünyayı tutan (yöneten) sultanın damadı.

Dâmâd-ı Sultân-ı Sikender-fer: İskender iktidarlı sultanın damadı.

Dâmâd-ı sultânî: Sultanın damadı.

Dâmâd-ı şâh-ı Baykara-çâker: Baykara köleli padişahın damadı.

Dâmâd-ı şehensâh-ı cihân: Dünya padişahlar padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehensâh-ı felek-cây-ı zemâne: Zamanın felek rütbeli padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehensâh-ı felek-mesned-i âlem: Dünyada felek rütbeli padişahlar padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehinşâh-ı cihân: Dünya padişahlar padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehinşâh-ı kerîm: Cömert padişahlar padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehinşâh-ı melek-haslet: Melek huylu padişahlar padişahının damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr u bihîn: Padişahın pek iyi, seçkin damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr-ı cihân: Dünya şahının damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr-ı cihan-dâver: Dünyayı yöneten padişahın damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr-ı kavî-iktidâr: Güçlü iktidarlı padişahın damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr-ı reşîd: Doğru yolu tutan akıllı padişahın damadı.

Dâmâd-ı şehriyâr-ı mehâbet-şi'âr: Heybetli, azametli padişahın damadı.

Dâmâd-ı vâlâ-rütbe: Yüce rütbeli damat.

Dâmen-gîr-i âlem pençe-i fermân: Alemler fermanının pençesinde tutan.(Buyruğu her yerde geçerli olan.)

Dânâ sadr-ı vâlâ-menzilet: Yüce rütbeli, bilgili sadrazam.

Dânâ-dil-i sâhib-saâdet: Bilge gönüllü mutlu padişah/Vezir.

Dâniş-tırâz: İlimi, bilgiyi süsleyen.

Dârâb-ı cihân: Dünya Darab'ı

Dârâ-cenâb: Dara gibi onurlu, şerefli.

Dârâ-çâker: Dara köleli.

Dârâ-hâdem: Dara hizmetkarlı.

Dârâ-haşem: Dara maiyetli.

Dâra-yı cehân-gîr-i ruzigâr: Zamanın Dara gibi dünyayı tutanı (yöneten).

Dârâ-yı dâd-kâr: Adaletli Dara gibi.

Dârâ-yı ekrem: Saygın Dara.

Dârâ-yı mihr-i kevkebe: Güneş debdebeli Dara.

Dârende-i fermân-ı dîvân: Divandan ferman alan.

Dâru-yı 'atâ: Cömertlik panzehiri.

Dâruz-zayf-i lutf u rahmet: İyilik ve rahmet misafirhanesi.

Dâver: Adaletli, doğru, insafli hükümdar/vezir.

Dâver-i âdilter-i devrân: Zamanın adaletli veziri.

Dâver-i âgâh-ı şehen-şâh-ı reşîd: Doğru yol tutan bilgili padişahlar padişahı.

Dâver-i âlem: Dünyanın veziri.

Dâver-i âlî-himem: Yüce gayretli vezir.

Dâver-i âlî-meniş: Yüce huylu vezir.

Dâver-i asra musâhib: Asrın hükümdarının musahibi.

Dâver-i bahr-i kef: Deniz elli (cömert) vezir.

Dâver-i Cem-kadr-i zî-şân: Cem gibi değerli ve şerefli hükümdar.

Dâver-i cihân-dâr: Dünyayı tutan (yöneten) hükümdar/vezir.

Dâver-i dâd-âferîn: Adaleti ve doğruluğu yaratan hükümdar/vezir.

Dâver-i dâd-âver: Adaletli hükümdar/vezir.

Dâver-i dâd-âver-i efham: Çok şerefli, adaletli vezir.

Dâver-i dâdger: Adaletli hükümdar/vezir.

Dâver-i dâd-nümâyende: Doğruluk gösteren hükümdar/vezir.

Dâver-i Dârâ-sipeh: Dara ordulu hükümdar/vezir.

Dâver-i devlet: Devletin hükümdarı.

Dâver-i devrân: Zamanın hükümdarı/veziri.

Dâver-i dîn-dâr-ı Hakkânî: Hak ve adalete uygun dindar hükümdar.

Dâver-i efham: En şerefli, adaletli hükümdar/vezir.

Dâver-i ekrem: Saygıdeğer, saygın hükümdar/vezir.

Dâver-i evreng-i bahr u ber: Karaların ve denizlerin tahtının hükümdarı.

Dâver-i evvel-âgeh: Önceden haber alan (öncesini bilen) padişah.

Dâver-i fazl-âver-i nihrir-i zamân: Zamanın güneşinin fazilet getiren veziri.

Dâver-i ferhunde-likâ: Güzel yüzlü (kutlu) hükümdar/vezir.

Dâver-i ferhunde-şiyem: Mübarek yaratılışlı hükümdar/vezir.

Dâver-i gerdûn vekâr: Felek vakarlı vezir.

Dâver-i gerdûn-haşem: Felek mahiyetli padişah.

Dâver-i gerdûn-himem: Felek gayretli hükümdar.

Dâver-i gerdûn-kadr: Dünya kıymetli padişah.

Dâver-i hûceste-şiyem: Uğurlu yaratılışlı padişah.

Dâver-i hûrşîd-fer: Güneş gibi parlayan, insafli.

Dâver-i ihsân-âyîn: İyilik dağıtan hükümdar.

Dâver-i kevn ü mekân: Varlığın ve kainatın hükümdarı.

Dâver-i mahmûd: Övülen hükümdar/vezir.

Dâver-i mahz-ı kerem: Cömertliğin kendisi olan hükümdar/vezir.

Dâver-i mülket-i millet: Milletin ve ülkenin padişahı.

Dâver-i nusret-encâm: İş başarıya ulaştıran padişah.

Dâver-i pâk-siyer: Temiz ahlaklı vezir.

Dâver-i rûşen-güher: Parlak cevherli (aydın) vezir.

Dâver-i Sencer-unvân: Sencer unvanlı hükümdar.

Dâver-i ser-efrâz: Başı yüce vezir.

Dâver-i ser-tâ-ser-i âlem: Baştan başa dünyanın hükümdarı.

Dâver-i seyyâre gulâm: Gezegen köleli padişah.

Dâver-i seyyâre-haşem: Seyyare (gezegen) maiyetli hükümdar.

Dâver-i taht u baht-ı âlî-nâm: Taht ve bahtın yüce namlı padişahı.

Dâver-i vâlâ-himem: Yüce himmetli hükümdar.

Dâver-i yegâne-i âlem: Dünyanın biricik hükümdarı.

Dâver-i zamâne: Zamanın padişahı.

Dâver-i âlem-i cihan: Dünyanın hükümdarı/ veziri.

Dâveri-i fitrî-şiyem: Doğuştan vezir yaratılışı.

Debdebe-i kûs-ı şevketi gerdûna eren: Heybet davulunun haşmeti semaya eren.

Debîr-i menkıbet-pîrâ: Menkıbelere süs verenin yazıcısı.

Dehre Nizâm-ı Mülk olan: Dünyaya Nizam-ı Mülk olan.

Dem-i Îsâ: İsa'nın nefesi.

Dergâhı melâz-ı ehl-i hâcet: Dergahı, iyi işler yapanların sığınağı.

Der-i dergâh-ı cûdı secdegâh-ı ehl-i hâcet: Cömertlik dergahının kapısı, ihtiyaç sahiplerinin secde yeri.

Der-i iclâl vücûdı secdegâh-ı ehl-i hâcet: Ulu varlığının kapısı, ihtiyaç sahiplerinin secde yeri.

Derûn-ı tâb-nâki mazhar-ı esrâr-ı Mevlâ: Temiz gönlü Allah'ın sırlarının nazarı olan.

Deryâ-dil: Derya gönüllü.

Deryâ-himmet: Himmeti deniz gibi olan.

Deryâ-kef: Eli derya gibi, cömert.

Deryâ-nevâl-i âsmân-rif'at: Gök yücelikli bahşîşi deniz gibi çok olan.

Deryâ-yı himem: Gayretler denizi.

Deryâ-yı himmet: Gayret, himmet denizi.

Dest-gîr-i zuafâ: Zayıfların elini tutan.

Dest-i kerem: Cömertlik eli.

Dest-i keremi muhît-i ihsân: Cömertlik eli, bağış denizi olan.

Dest-i kübrâ-yı hilâfet: Halifeliğin en büyük eli.

Dest-i şerîf: Şerefli eli.

Destûr-ı âli mesned: Yüce makamlı vezir.

Destûr-ı âli-menkıbet-i din: Dinin yüce menkıbeli veziri.

Destûr-ı bî-müdânî: Eşi benzeri olmayan vezir.

Destûr-ı cihan: Dünyanın veziri.

Destûr-ı cihânbân: Dünyayı tutan (yöneten) vezir.

Destûr-ı çarh-rütbe: Felek rütbeli vezir.

Destûr-ı ebu'l-hayr-ı zamân: Zamanın hayır babası olan vezir.

Destûr-ı ekrem: Saygıdeğer, saygın vezir.

Destûr-ı felek-kadr-ı cihân: Dünyanın kıymetli veziri.

Destûr-ı harem-perver-i şâhenshah-i âlem: Dünya padişahlar padişahının ailesini seven, kollayan.

Destûr-ı himem-güster: Himmet sahibi vezir.

Destûr-ı humâyun-fâl-i ferruh-baht: Talihi uğurlu mübarek vezir.

Destûr-ı hurde-bin: Devlet işlerinin ayrıntısını gören vezir.

Destûr-ı kerem-destan: Cömert destanlı vezir.

Destûr-ı kerem-mutâd: Cömertliği adet edinmiş Vezir.

Destûr-ı mekârim-pîrâ: Cömertliği süsleyen vezir.

Destûr-ı melek-menkabe: Melek menkıbeli vezir.

Destûr-ı melek-sîret: Melek ahlaklı vezir.

Destûr-ı merâhim-sipeh: Merhametliler ordusunun veziri.

Destûr-ı muazzam: Büyük, ulu vezir.

Destûr-ı mükerrerem: Saygıdeğer vezir.

Destûr-ı nâm-âver: Namlı, şöhretli vezir.

Destûr-ı reşid: Doğru yol tutan vezir.

Destûr-ı zamân: Zamanın veziri.

Destûr-ı zî-şân: Şanlı vezir.

Devrin zamân-ı Âsaf u Harûn'ı: Zamanın Âsaf 'ı ve Harun'u.

Deycûr-sûz-ı leyle-i zalmâ-yı rûzgâr: Zamanın karanlık gecesini dağıtan vezir.

Dîde-i bînâ-yı âlem: Alemin gören gözü.

Dihîş-i dest-i cûd: Cömertlik elinin bağışı.

Dil-beste-i ahlâk: Temiz ahlaklı, ahlaka gönül bağlamış.

Dil-i Yûsuf-nijâd: Yusuf soylu gönül.

Dilîr-i âsumân-mesned: Gökyüzü rütbeli yiğit.

Dilîr-i Ma'delet-güster: Adaletli yiğit.

Dilîr-i şîr-meniş: Arslan huylu yiğit.

Dil-nüvâz: Gönül okşayan.

Dîvançe-i adâlet: Adaletin divançesi. (küçük şiir mecmuası)

Dîvân-ı adli me'men-i mazlûm-ı dâd-hâh: Adalet divanı adalet isteyenlerin sığınağı.

Dîvânı penâh-ı mülk ü millet: Divanı milletin ve ülkenin sığınağı.

Du'âsı farz-ı zimmet: Duası herkese farz olan.

Dûdmân-ı zümre-i Osmaniyânın mefharı: Osmanlı soyunun iftihar edileni.

Dûşîze-i şân-ı şeref: Şan ve şeref kendisiyle başlayan.

Düldül-süvar-ı arsa-gâh-ı saltanat: Saltanat meydanının Düldül binicisi.

Dür-i bahr-i şevket: Büyük, ulu denizin incisi.

Dür-i deryâ-yı bahâ: Kıymet denizinin incisi.

Dür-i gencine-i lutf u kerem: Kerem ve lütuf hazinesinin incisi.

Dür-i girân-kadr: Değerli inci.

Dür-i kulzüm-i şeref: Şeref denizinin incisi.

Dür-i şeh-vâr: Hükümdarlara layık inci.

Dür-i şehvâr-ı bihîn: Şahlara layık en iyi inci.

Dür-i şehvâr-ı zât-ı ma'delet-gîr: Adaletli padişaha yakışan inci.

Dür-i yek-tâ: Biricik inci.

Dür-i yek-tâ-yı belâgat: Belagatın tek incisi.

Dürre-i tâc-ı şeref-i izz ü 'alâ: Yücelik ve değer tacının şerefli büyük inci tanesi.

Dürr-i bahr-ı hilâfet: Halifelik denizinin incisi.

Dürr-i kân-ı imkân: İmkan kaynaklarının incisi.
Dürr-i şâh-vâr: Hükümdara layık inci.
Dürr-i şâhvâr: İyi ve iri inci.
Dürr-i şehvâr-ı bahâ-efzûd: Değeri artan iri inci.
Dürr-i yek-dâne: Tek inci.
Dürr-i yektâ: Tek inci.
Düstûrân-ı Âsaf-rây: Asaf fikirli vezir.
Düstûr-ı Cem-şükûh: Cem görkemli vezir.
Düstûr-ı cihân: Dünya veziri.
Düstûr-ı cihân-bân: Dünyayı tutan vezir.
Düstûr-ı dâd-kâr-ı Sikender-vakâr: İskender gibi ağırbaşlı, adaletli vezir.
Düstûr-ı dânâ: Bilgili vezir.
Düstûr-ı ekrem: Saygıdeğer vezir.
Düstûr-ı felek-mertebe: Felek rütbeli vezir.
Düstûr-ı güzîn: Seçkin sadrazam.
Düstûr-ı Haydar-menkıbet: Haydar (Hz.Ali) menkıbeli vezir.
Düstûr-ı kâmrân: İsteğine ulaşmış vezir.
Düstûr-ı kerem-zâd-ı cihân-bân: Dünyayı tutan cömert vezir.
Düstûr-ı kerîm: Cömert vezir.
Düstûr-ı mükerrem: Saygın vezir.
Düstûr-ı mülk-ârâ: Ülkeyi süsleyen vezir.
Düstûr-ı sehâvet-mâye: Cömertlik mayası olan vezir.
Düstûr-ı şîr-savlet: Arslan gibi saldıran vezir.
Düstûr-ı zıll-ı Yezdânî: Allah'ın yeryüzündeki gölgesinin veziri.
Düstûr-ı zîşân: Şanlı vezir.
Düstûr-ı zî-şân: Şanlı vezir.
Düstûr-ı zî-şân-ı kerem-perver: Cömert ve şanlı vezir.
Ebr-i 'atâ: Cömertlik bulutu, bağış bulutu.
Ebr-i cûd: Cömertlik bulutu.
Ebr-i gevher-zâ: Cevher yağdıran bulut.
Ebr-i ihsân: Bağış bulutu.
Ebr-i kerem: Cömertlik bulutu.

Ebr-i midrâr-ı kerem: Cömertlik yağdıran bulutu.
Ebr-i nisân-ı mekârim: Cömertlik nisanının bulutu.
Ebr-i nisân-ı kerem: Cömertlik nisanının bulutu.
Ebu'l-hayr-ı cevâd: Cömert hayır babası.
Edvâr-ı devrân: Dünyanın zamanları.
Eflâtûn-cenâb: Felatun gibi onurlu, şerefli.
Eflâtun-pesend-i Âsaf-ı sâni: Eflatun gibi beğenilen ikinci Asaf.
Efser-i fermân-revâ: Emri kabul edilen tac.
Efser-i izz ü şevket: Yücelik ve ululuk tacı.
Ehl-i dil ü irfân: Bilgi ve gönül ehli.
Ehl-i dil: Gönül ehli.
Ehl-i dilin nam-âveri: Ehl-i dilin nam salanı.
Ehl-i dil-perver: Gönül ehlini seven..
Ehl-i hüner: Hünerli, bilgili.
Ehl-perver: Vatandaşlarını seven, değer sahiplerini koruyan.
Elf-i memdûdî sûtûn-ı kâh-ı devlet: Ezun elifi Devlet köşkünün direği. / Devleti ayakta tutan.
El-hak hân Mahmûd-ı cihân-bân: Dünyayı tutan (yöneten) Mahmud Han.
Elmâs-pâre: Elmas parçası.
El-melikü mülhem: İlham edilmiş hükümdar. / İlhama mahzar hükümdar.
Emân-ı bilâd: Memleketlerin koruyucusu ve güvenliği.
Emân-ı fevc-i ümmet: Ümmetlerin cemaatinin korkusuzluğu.
Emîn-i dîn u devlet: Din ve devletin emniyeti.
Emîn-i saltanat: Saltanatın güvenilir kişisi.
Emr-i Hak'a mutî: Allah'ın emirlerine itaat eden.
Encüm-sipâh-ı Muhteşem: Görkemli yıldız ordulu, orduları yıldız kadar akalabalık.
Engüşt-ı kadr ü şân: Şan ve güç parmağı.
Envâr-ı mihir: Güneşin parıltısı.
Esâs-ı adl ü kerem: Cömertlik ve adaletin temeli.
Esâs-ı pâye-i kadr: Değerli rütbelerin, esası, sahibi.
Esâs-ı saf-der: Düşman saflarını yaran yiğit
Esbâb-ı mekârim-zât-ı mesûd: Cömertliğin sebebi/vasıtası olan mutlu kişi.

Esedü's-savle: Hücüm arslanı.

Eser-i hassiyet-i nâm-ı Halil İbrâhîm: Halil İbrahim'in namının özelliğinin eseri.

Eşref-i ecdâd-ı sürûşî leşker: Melek askerli atalarının şerefli.

Eşref-i şâhân-ı nâm-dâr: Ünlü padişahların en şerefli.

Eşref-i şâhân-ı sâhib-iştihâr: Şöhret sahibi şahların en şerefli.

Evc-i hilâfet: Halifelik göğü.

Evc-i kerem ü refet: Yücelik ve cömertlik göğü.

Evc-i saltanat: Saltanat göğü.

Evc-i şevket: Ululuk doruğu.

Evrenç-i zîb-i saltanat: Tahtı ve saltanatı süsleyen.

Eyyâm-ı şerîfi dem-i nev-rûz-ı safâ olan: Şerefli günleri sefa nevruzu zamanı olan.

Fahr-ı selâtin-i selef: Geçmiş sultanların en övücü.

Fahr-i selâtin-i ümem: Ümmetlerin sultanlarının övücü.

Fahr-i şâhân: Şahların övücü.

Fahrü'l-vüzerâ: Vezirlerin övücü

Fânûs-ı vikâye-i ilâhî: Allah'ın koruma fanusu.

Fâris-i hayl-i mucahhal: ?

Fâris-i semend-i ûlâ: Şerefli ve şanlı atın binicisi.

Fârûkî-nihâd: Hz. Ömer huylu olan.

Fârûk-reviş: Hz. Ömer tarzlı, adil.

Fass-ı nigîn-i temkîn: Ağırbaşlılığın yüzük taşı, vakar sahibi.

Fâtihi iklim-i Acem: Acem ülkesinin fatihi.

Fâtihi Mısır: Mısır fatihi.

Fâtihi mülk-i Acem: Acem mülkünün fatihi.

Fâzıl-ı asr Ebu'n-Nasr: Dünyanın faziletli Ebu'n Nasr'ı (Farabi) gibi olan.

Felâtûn-ı hired: Akıl Eflatun'u.

Felâtun-menkabet: Eflatun menkabeli.

Felek-i ma'delet-i şems-i dırahşân: Adalet göğünün parlak güneşi.

Felek-kadr-ı hümâ-sâye: Felek değerli, Huma gölgeli, insanlara devlet bağımlayan.

Felek-kevkebe: Felek görkemli.

Felek-mertebe: Mertebesi gökler kadar yüce..

Felek-mesned-i vâlâ-rütbe: Yüce rütbeli, felek makamı.

Felek-pâye: Gökyüzü mertebeli
Felek-rütbet: Felek rütbeli.
Ferâsiyâb-ı cehin-gîr: Dünyayı fetheden Efrasiyab.
Ferhunde-dem: Zamanı uğurlu.
Ferîdun-bende: Kölesi Feridun olan.
Ferîdûn-fer: Feridun gibi güçlü.
Ferîdûn-fer-i devrân: Dünyada Feridun kudretli olan.
Fermân-dih-i iklim-i kerem: Cömertlik iklimine hükmü geçen, emri kabul göreni.
Fermân-dih-i mülk-i suhendânî: Güzel söz söyleyenlerin ülkesinde hükmü geçen.
Ferman-revâ-yı dehr: Dünyada emri kabul gören
Fermân-revâ-yı ins: İnsanlara hükmü geçen, kabul gören.
Fermân-revâ-yı rûy-ı gabrâ: Yeryüzünün emri kabul edilen veziri.
Fermân-revâ-yı rûzgâr: Zamanın emri kabul göreni.
Fermân-revâ-yı şark u garb: Emri doğu ve batıda kabul edilen
Feylesof-ı hikmet-ârâ: Bilgileri süsleyen filozof
Feyz-eser: Bolluk, bereket eserleri veren..
Feyz-i bahâr-cûd: Cömertlik baharının bolluğu, bereketi.
Feyz-i eser-i sâgar-ı dest-i kerem: Cömertlik elinin kadehinin bereketli eserli.
Firişte-fer: Melek gibi aydınlık, nurlu.
Firişte-sirişt: Melek huylu.
Firişte-şiyem: Melek yaradılışlı.
Fîrûz-baht-ı Hazret-i Hân Ahmed-i zamân: Zamanın talihi kutlu Ahmed Han'ı.
Fürûg-ı çeşm-i dünyâ: Dünyanın gözünün ışığı.
Fürûg-ı saltanat: Saltanatın ışığı.
Fürug-ı subh-ı devlet: Devlet sabahının ışığı.
Fürûğ-ı rûy-ı hurşîd-i sipihr-i serverî: Hükümdarlık göğünün güneşinin nurlu yüzü
Gamzesi nass-ı kâtı-ı dâd: Yan bakışı adaletin parlak delili.
Gars-ı dest-i kerem: Kerem elinin diktiği ağaç.
Gavs-ı Îsâ-dem: İsa nefesli yardımsever. / Tasavvuftaki en büyük veli.
Gayret-i Cem: Cem gayretli.
Gazanfer-i heybet: Heybet arslanı.
Genc-i ikbâl-i şehinşâhî: Padişahlık bahtının hazinesi.

Genc-i maârif nümûde: Bilgi gösteren hazine.

Gerdun-cenâb: Eşiği gökyüzü kadar yüce.Yüce onurlu, şerefli

Gerdûn-kadr: Dünya kadar değerli.

Geştî-süvâr-ı ma‘delet: Adaletin gezen at binicisi.

Gevher-i cân-ı cihân: Dünya canının cevheri.

Gevher-i devlet sadef: Devlet sedefinin incisi.

Gevher-i dihim-i şevket: Büyüklük tacının cevheri.

Gevher-i dıraşân: Parlak cevher.

Gevher-i gencine-i hilâfet: Halifelik hazinesinin incisi.

Gevher-i gencine-i mehâbet: Azamet hazinesinin cevheri.

Gevher-i ikbâl: Talih cevheri.

Gevher-i ikbâl-i sadef: Talih sadefinin cevheri.

Gevher-i sîr-âb: Taze cevher, saf cevher.

Gevher-i şeh-vâr: Hükümdara yakışan cevher.

Gevher-i tâbende-i deryâ-yı ma‘âlî: Yüksek derin fikir denizinin parlayan cevheri.

Gevher-i yekdâne-i kân-ı inâm: Nimetlerin kaynağının tek cevheri.

Gevher-i yekdâne-i zât-ı şerîf: Şerefli zatı tek cevher olan.

Gevher-i yektâ: Biricik, eşsiz cevher

Gevher-i yek-tâ-yı sehâ: Cömertliğin tek incisi.

Gevher-i zât: Zatı cevher olan.

Gevher-nisâr: Cevher saçan.

Gevher-şinâs-ı ma‘rifet: Marifetli cevherini tanıyan, bilen.

Gıbtasâz-ı itibâr-ı kurb: Yakınlık itibarının gıbta edileni.

Girâmî güher-i sâf-dil: Temiz kalbin değerli cevheri.

Girâmî-güher: Saygın cevherli.

Gîfî-sitân-ı dîn-i Ahmed: Hz. Muhammed’in dini ile dünyayı zapt eden.

Gurre-i ümîd: Ümidin parlaklığı, temizliği.

Gusn-ı dıraht-ı himem: Himmet ağacının dalı.

Güher-i bî-illet: Hastaliksız inci.

Güher-pâş: Cevher saçan.

Gülbün-i devlet: Devletin gül fidanı.

Gül-çîn-i gülzâr-ı saâdet: Saadet gül bahçesinin gül dereni, toplayanı.

Gül-gonce-i marifet dudacı: Dudağı bilginin, irfanın gonca gülü.

Gül-gonce-i şevket iki haddi: İki yanağı büyüklük gonca gülü.

Gül-i bâg-ı hilâfet: Halifelik bağının gülü.

Gül-i gülşen-i devlet: Devlet gül bahçesinin gülü.

Gül-i gülzâr-ı hilâfet: Halifelik gül bahçesinin gülü.

Gül-i gülzâr-ı kerem: Cömertlik gül bahçesinin gülü.

Gül-i gül-zâr-ı şevket: Büyüklük gül bahçesini gülü.

Gül-i hadîka-i devlet: Devlet gül bahçesinin gülü.

Gül-i hâdikâ-i şevket: Büyüklük bahçesinin gülü.

Gül-i sad-berg-i behcet: Yüz yapraklı sevinç gülü.

Gülsitân-ı fazl u cûduñ tâze gül-berg-i teri: Cömertlik ve fazilet gül bahçesinin taze yaprağı.

Gülşen-ârâ-yı bihîn-i taht-ı hilâfet: Halifelik tahtının gül bahçesini süsleyen.

Gülşen-ârâ-yı zafer: Zaferi gül bahçesini süsleyen.

Gülşen-i cevdet: İyilik, güzellik olgunluk gül bahçesi.

Gülşen-i efrûz-ı cihân: Dünyayı gül bahçesini aydınlatan.

Gülşen-serây-ı ilm ü maârif: İlim ve irfanın gül bahçesi.

Gürûh-ı ümmete kehfü'l-emân-ı bî-minnet: Ümmetler cemaati için minnetsiz güven sığınağı.

Güvher-i gencîne-i şevket: Ululuk hazinesinin cevheri.

Güzîde fass-ı nigîndân-ı sadr-ı istiklâl: İstiklal sadaretinin mühürlü yüzüğüne sahip seçkin.

Güzîde: Seçkin.

Güzîde-i devrân: Zamanın seçkini.

Güzîde-i necl-i şeref-perver-i benî Adnân: Adnan oğullarının şerefli seçkin oğlu

Güzîde-i nücebâ: Soyu temiz olanların seçkini.

Güzîn-âl-i Osmânî: Osmanlı'nın seçkini.

Güzîn-i Âl-i Osman: Osman oğullarının seçkini.

Güzîn-i nükteverân-ı halâyif-i pîşîn: Önceki nüktedan halifelerin seçkini.

Güzîn-i ricâl: İnsanların seçkini.

Haber-i iffet ü şefkat: İffet ve şefkat haberi.

Haclet-bahş-ı İskender: İskenderi utandıran.

Hâdî-i sünnet: Hz. Muhammed'in sünnetine davet eden.

Hâdim-i Haremeyn: Mekke ve Medine gibi iki kutsal yere hizmet eden.

Hâfız-ı mülk-i cihân: Dünya ülkesinin hafızı.

Hakan: Hakan, padişah.

Hâkân-ı bahr u ber: Karaların ve denizlerin hakani.

Hâkân-ı bezm (ü) rezm: Savaşın ve eğlenenin hakani.

Hâkân-ı cihângîr-i mehâbet-perver: Dünyanın heybetli, azametli hakani.

Hakân-ı Dârâ-fer: Dara gibi kudretli hakan.

Hâkân-ı devrân: Zamanın Hakani

Hâkân-ı felek: Feleğin hakani.

Hâkân-ı gazâ-pîşe: Din uğruna savaşmayı adet edinmiş hakan.

Hakan-ı Haydar-menkabet: Haydar menkıbeli hakan.

Hâkân-ı hüma-sâye: Hüma (devlet) gölgeli padişah.

Hâkân-ı irfân: Bilgi hakani.

Hâkân-ı kerem-güster: Cömert hakan.

Hâkân-ı kerim: Cömert hakan, padişah.

Hâkân-ı kerîmü's-şân: Şanlı, cömert padişah.

Hâkân-ı kerrûbî-şiyem: Melek gibi huyları olan hakan.

Hâkân-ı mensûrû'l-alem: Zafer sancaklı hükümdar

Hâkân-ı muazzam: Büyük, ulu hakan.

Hakân-ı zamân: Zamanın hakani.

Hâkim-i âdil: Adil hükümdar.

Hakîm-i hurde-bîn: İnce düşünceli düşündür.

Halef-i dûde-i ikbâl: Talih soyunun halefi.

Hâl-i cemâl-i şevket: Güzellik yüzünün beni.

Halîfe-i Hak: Allah'ın halifesi.

Halîfe-i islâm: İslam'ın halifesi.

Halîfe-i rûy-ı zemîn: Yeryüzünün halifesi.

Halîfe-i Samedî: Allah'ın halifesi.

Halîfe-i sultân-ı enbiyâ: Peygamberlerin sultanının halifesi.

Halîl-ahlâk: Halil ahlaklı.

Halîl-i mekrûmet-âyin-i kalb-i âlem: Dünyanın kalbinin cömert Halil'i.

Hâmî-i âyîn-i dîn: Dinin ayinlerinin koruyucusu.
Hâmi-i devlet ü din: Din ve devletin koruyucusu.
Hâmi-i din-i mübin: Apaçık dinin koruyucusu.
Hâmi-i dîn-i mübîn: İslam dininin koruyucusu.
Hâmi-i kânûn-ı Osmânî: Osmanlı kanunun koruyucusu.
Hâmî-i nâmûs ü nâm-ı şer‘-i dîn: Dinin şerefının ve kanunlarının koruyucusu.
Hâmî-i şer‘-i fahr-ı rüsûl: Peygamberlerin övücünün şeriatının koruyucusu.
Hâmi-i şer‘-i mutahhar: Temiz şeriatın koruyucusu.
Hâmî-i şeriât: Şeriatın koruyucusu.
Hâmil-i mahfil ü ilm: Mahfil ve ilim sahibi.
Hân-ı âdil: Adil han.
Hân-ı Gâzî: Gazi han.
Hân-ı ihsân u atâ: Cömertlik ve bağış hanı.
Hân Mahmûd-ı kerem-perver-i refet-pirâ: Yüceliği süsleyen, cömertlik besleyen Mahmut Han.
Hân-ı muallâ-şân: Yüce şanlı han.
Han-sâlâr-ı nimet-hâne-i rahmet: Rahmet nimetlerinin sofrasının başı olan.
Hansâlâr-ı şan: Şan, şeref hükümdarı.
Harîf-i bezm-i hâsü'l-hâs: Padişahın özel meclisinin mahremi.
Hâris-i âlem: Dünyanın koruyucusu.
Hâris-i devlet ü dîn: Din ve devletin muhafızı.
Hâris-i milk ü milel: Milletin ve ülkenin bekçisi, muhafızı.
Hâris-i mülk-i Arab: Arap ülkesinin koruyucusu, bekçisi.
Hâris-i mülk-i dâniş: Bilgi ülkesinin bekçisi.
Hased-perdâz-ı kadr ü şân-ı huddâm: Hizmetkârların değer ve şanlarının kıskanılmasını sağlayan.
Hâsıl-ı devr-i zamân: Zamanın ürünü, meyvesi.
Hâsıl-ı ömr-i cihân: Dünya ömrünün özü.
Hassiyet-i zâtıdur adâlet: Adalet şahsının özelliğidir.
Haşmet ü şevket-güher: Haşmetli ve heybetcevherli.
Hatâ-bahş: Günahları bağışlayan.
Hâtem gulâm-ı kemter: Hatem, kendisine küçük bir köle olan.

Hâtem-âsâ: Hatem gibi.
Hâtem-i asr-ı cûd: Cömertlik asrının Hatem'i.
Hâtem-i devran: Zamanın Hatem'i.
Hâtem-i devr-i zamân: Zamanın Hatem'i.
Hâtem-i hınsır-ı kadr: Şeref parmağının yüzüğü.
Hâtem-i mifzâl-i kerem-güster-i devrân: Dünyanın Hatem gibi cömert veziri.
Hâtem-i Rüstem-haşem: Rüstem maiyetli Hatem.
Hatem-i ülke-i himmet: Gayret ülkesinin Hatem'i.
Hatemiyyü'l-küremâ: Cömertliği Hatem gibi.
Hâtem-mezâk: Hatem huylu.
Hâtem-semâhat: Hatem gibi çok cömert.
Hâtem-şiyem sadr: Hatem yaradılışlı sadrazam.
Hâtem-şiyem: Hatem huylu.
Hâtem-şiyem-mekremet: Cömert, Hatem yaradılışlı.
Haydârî-himmet: Haydar himmetli (Hz. Ali).
Haydar-şeca'ât: Hz. Ali gibi yürekli.
Hayır-hâh-ı medâr-ı saltanat: Saltanatın merkezindeki iyiliksever.
Hayr-endîş: Hayırlı düşünen, güzel düşünceli.
Hayr-endîşe: Hayırlı düşünen.
Hayr-hâh: İyilik isteyen.
Hayr-hâh-ı dîn ü devlet: Din ve devletin iyiliğini isteyen.
Hayr-hâh-ı şâh-ı âlem: Dünyanın padişahının iyiliğini isteyen.
Hayyir-i pür-himmet: Himmetli, her zaman iyilik eden.
Hâzin-i dürr-i Aden: Aden incisinin hazinecisi.
Hazret-i dâdâr-ı said: Yüksek adaletli, doğru hükümdar.
Hazret-i hem-nâm-ı Hailü'r-Rahmân: Halilürrahman ile adaş olan.
Hazret-i Pâdişâh-ı heft-iklîm: Yedi iklimin padişahı.
Hazret-i pâdişeh-i mülket-i dîn ü İslâm: İslam ve din ülkesinin padişahı.
Hazret-i sadr-ı Ekrem: Saygıdeğer sadrazam.
Hazret-i sadr-ı kerem-ver: Cömert sadrazam.
Hazret-i sultân-ı kişver-i irfân: İrfan ülkesinin sultanı.
Hazret-i sultân-ı mahmûdü'l-menâkıb: Menkıbeleri övülmüş sultan.

Hem-dem-i hass-ı şeh-i dâdger-i heft-iklîm: Yedi iklimin adaletli padişahının can ciğer arkadaşı.

Hem-nâm-ı bânî-i harem: Harem kuran(Hz. İbrahim) ile adaş.

Hem-nâm-ı Berâhîm: Hz.İbrahim ile adaş.

Hem-nâm-ı cedd-i hazret-i şâhenşeh-i rüsül: Peygamberlerin padişahının dedesi ile adaş olan.

Hem-nâm-ı cedd-i Peygamber: Peygamber'in dedesi ile adaş.

Hem-nâm-ı fahrü'l-enbiyâ: Peygamberlerin önücü ile adaş olan.

Hem-nâm-ı Hâlîl: Hz. İbrahim Halil ile adaş.

Hem-nâm-ı Halîlu'llâh: Halilullah ile adaş.

Hem-nâm-ı Halîlü'r-rahman: Hz. İbrahim ile adaş.

Hem-nâm-ı ibn-i amm-ı an mahbûb-ı Rabbânî: Hz. Ali'nin adaşı. / Allah'ın mahbubunun amcasının oğlunun adaşı.

Hem-nâm-ı İbni Edhem: İbni Edhem ile adaş.

Hem-nâm-ı İbrâhîm: İbrahim ile adaş.

Hem-nâm-ı mef harü's-sekaleyn: İki dünyanın övücü Hz. Muhammedle adaş.

Hem-nâm-ı mefhâr-ı cihân: Dünyanın övücü ile adaş.

Hem-nâm-ı Murtazâ: Hz. Ali ile aynı nama sahip

Hem-nâm-ı nebî: Nebi ile adaş.

Hem-nâm-ı nighdâr-ı serâ-perde-i hullet: Dostluk sarayının gözcüsü ile adaş olan. Hz. İbrahim ile adaş.

Hem-nâm-ı pâk-i Murtaza: Murtaza (Hz. Ali) ile adaş.

Hem-nâm-ı sıhr-i Hazret-i Şâhen-şeh-i Rüsul: Peygamberler şahının akrabası ile adaş olan.

Hem-nâm-ı sultân-ı risâlet: Peygamberlerin sultanı ile adaş.

Hem-nâm-ı şâh-ı istifâ: Hz. Muhammed ile adaş olan.

Hem-nâm-ı şehen-şâh-ı rüsul: Peygamberler şahı ile adaş olan.

Hem-nâm-ı şeh-i rüsul Muhammed: Peygamberleri şahı Hz. Muhammed ile adaş olan şah.

Hem-nâm-ı şerefmend-i Halîl İbrâhîm: Şerefli Halil İbrahim ile adaş.

Hem-nâm-ı şerefmend-i Halîl'ullâh: Şerefli Halilullah ile adaş.

Hem-nâm-ı şeref-zâ-yı Halil İbrahim: Şerefli Halil İbrahim ile aynı adı taşır

Hem-nişîn-i pâdişâh: Padişahla birlikte oturan.

Hem-reh-i bâd-ı vezân: Esen rüzgarla aynı yolda, yoldaşı.

Hem-rütbe-i şîrâ-yı zemâne: Zamanın Şira yıldızı ile aynı rütbede.

Hem-seng-i terâzû-yı vakâr: Ağırbaşlılık terazisinin ölçü taşı.

Hem-zebân-ı üdebâ: Ediplerle dili bir olan, şair.

Hem-zûr-ı Rüstem: Rüstemle aynı kuvvette olan.

Hendese-perdâz-ı mebânî-i umûr: Devlet işleri binasının düzenleyicisi.

Her fende bî-enbâz: Her ilimde eşsiz olan.

Heykel-i himmet: Himmet heykeli.

Hıdîv: Vezir.

Hıdîv-i âfitâb-efser: Güneş taçlı padişah.

Hıdîv-i âlem: Dünya hükümdarı/veziri.

Hıdîv-i ân-pâye: Güzel rütbeli padişah.

Hıdîv-i arş-kadr: Arş değerli vezir.

Hıdîv-i arş-mesned: Makamı, rütbesi arş olan hükümdar.

Hıdîv-i âsumân-kadr: Gökyüzü kıymetinde vezir.

Hıdîv-i cihân: Dünyanın veziri.

Hıdîv-i cûd-perver: Cömertlik seven padişah.

Hıdîv-i dâdger: İnsaflı, adil, doğru vezir.

Hıdîv-i ferîşte-hû: Melek huylu, tabiatlı hükümdar/vezir.

Hıdîv-i güher-pûş: Mücevher örtünen padişah.

Hıdîv-i kâm-kâr: İsteğine ulaşmış hükümdar.

Hıdîv-i kişver-gîr: Ülkeyi zapteden hükümdar.

Hıdîv-i ma‘delet: Adaletli vezir.

Hıdîv-i meh-rikâb: Katı (önü) ay olan Hükümdar/vezir.

Hıdîv-i memleket: Memleketin hükümdarı/veziri.

Hıdîv-i merzbûm-ı saltanat: Saltanat ülkesinin padişahı.

Hıdîv-i mu‘teber: İtibarlı vezir.

Hıdîv-i muhterem: Saygıdeğer vezir.

Hıdîv-i muhteşem: Muhteşem hükümdar/vezir.

Hıdîv-i mülk-sitân: Ülke alan vezir.

Hıdîv-i nâz-pîşe: Nazlanmayı huy edinmiş vezir/hükümdar.

Hidîv-i nükte-dân: Nükte bilen zarif hükümdar/sadrazam.

Hidîv-i pâk-gevher: Temiz cevherli vezir.

Hidîv-i rub'-ı meskun: Dünyanın kara olan dörtte bir kısmının padişahı. / Bütün dünyaya hükmeden.

Hidîv-i şeş-cihet-i çâr-kûşe-i âfâk: Dünyanın dört köşesinin, altı yönün padişahı.

Hidîv-i şevket-âyîn: Şevketli, büyük padişah.

Hidmet-güzâr: İş bitirici.

Hıl'at-pûş-ı kudret: Kudret kaftanını giyen.

Herz-ı bâzû-bend-i emniyyet: Güven pazubendinin muskası.

Herz-ı bâzû-yı cihan: Dünyanın kolunun kuvveti.

Herz-ı bâzu-yı tevfiik: Allah'ın yardımının güçlü kolu.

Herz-ı bâzû-yı zafer: Zafer kolunun gücü.

Herz-ı cân-ı heft-iklîm: Yedi iklimin canı gibi sakladığı

Herz-ı cân-ı saltanat: Saltanatın koruyucusu

Hıyâbân-ı adl: Adalet bulvarı.

Hidîv: Vali/ Vezir/ Hükümdar.

Hidîv-i âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen padişah.

Hidîv-i Baykarâ-meclis: Baykara meclisli padişah.

Hidîv-i bî-mu'âdil: Eşsiz sadrazam.

Hidîv-i ced-be-ced Dârâ-gulâm-ı âsümân-mesned:

Hidîv-i Cem-haşem: Cem gibi olan vezir.

Hidîv-i Cem-sipeh: Cem askerli vezir/hükümdar.

Hidîv-i cihan: Dünyanın sadrazamı.

Hidîv-i dâd-güster: Adaletli hükümdar/vezir.

Hidîv-i ferruh-fâl: Talihi uğurlu vezir.

Hidîv-i kâm-bahş: Herkesin istediğini bağışlayan vezir.

Hidîv-i kâmver: İsteğine kavuşmuş hükümdar.

Hidîv-i kişver-i Osmâniyân: Osmanlı ülkesinin hükümdarı.

Hidîv-i ma'delet-ârâ: Adaletli padişah.

Hidîv-i muazzam: Büyük vezir.

Hidîv-i mülk-i dehir: Dünya ülkesinin veziri.

Hidîv-i mülk-i ihsân: İyilik ülkesinin padişahı.

Hidîv-i saf-der: Düşman saflarını yaran yiğit hükümdar.
Hidîv-i yem-kerem: Deniz gibi cömert hükümdar.
Hidiv-i Yesrîb ü Bathâ: Mekke ve Medine'nin hükümdarı.
Hidîv-i zamân: Zamanın veziri.
Hidîv-i zî-şân: Şanlı vezir.
Hidîvü'l: yevm: Zamanın hıdivi.
Hidmet-perver: Hizmet besleyen.
Hikem-âmûz-ı suhân: Hikmetli söz bilen.
Hilâl-i gurre-i enver: Nurlu, parlak yeni ay.
Hilâl-i sîm-semend: Altın renkli çevik atın hilali.
Hilâl-i sipihr-i ba'ht: Bahtı gökyüzünün hilali olan.
Hilmi sûret-dih-i ârâm-ı cihân olan: Yumuşak huyluluğuyla dünyaya şekil veren
Himem-ârâ: Gayret, süsü.
Himem-perver: Cömertlik seven.
Hizebr- künâm-ı dil-âverî: Yiğitlik yuvasının Arslanı.
Hizebr-i rezm-pîşe: Savaş arslanı.
Hizebr-i rûz-ı vegâ: Savaş gününün arslanı.
Huceste atâ-yı Cenâb-ı Rabb-ı enâm: Allah'ın kullarına ,insanlarına uğurlu başışı.
Huceste beşîr: Uğurlu müjdeleyici.
Huceste-sâye-i Hakk: Allah'ın uğurlu gölgesi.
Hudâvend: Hükümdar.
Hudâvend-i avâtuf-mâye: Cömert yaradılışlı olan kişi.
Hudâvend-i cihan: Dünyanın padişahı/ veziri.
Hudâvend-i cihân: Dünya hükümdarı.
Hudâvend-i cihân-bân-ı amîmü'l-in'âm: Nimeti umumi olan, dünyayı yöneten padişah.
Hudâvend-i cihân-ı fazl u dâniş: Bilgi ve fazilet dünyasının veziri.
Hudâvend-i cihân-ı sûret: Görünen dünyanın hükümdarı.
Hudâvend-i muazzam: Büyük hükümdar.
Hudâvend-i mümecced: Methodilen hükümdar/vezir.
Hudâvend-i serîr-i ma'delet: Adalet tahtının padişahı.
Hudâvend-i zafer-perver: Zafer kazanan padişah.

Hudâygân-ı girâmî-güher: Kıymetli büyük hükümdar/vezir.
Hurşîd gibi hâtem-i devlet: Devletin güneş gibi mührü.
Hurşîd: Güneş.
Hurşîd-âsâ: Güneş gibi.
Hûrşîd-fer: Güneş gibi ışık saçan.
Hûrşîd-gulâm-ı devlet: Güneş köleli devlet, baht.
Hûrşîd-i âsumân-ı merâhim: Gökyüzü merhametli güneşi.
Hurşîd-i bahâr: Bahar güneşi.
Hûrşîd-i celâlet: Ululuk güneşi.
Hûrşîd-i celi: Aşık, meydandaki güneş.
Hurşîd-i cihângîr-i muallâ: Dünyayı tutan yüce güneş.
Hurşîd-i cihân-tenvir: Dünyayı aydınlatan güneş.
Hûrşîd-i cûd: Cömertlik güneşi.
Hurşîd-i evc-i ma'delet: Adalet gökyüzünün güneşi.
Hûrşîd-i nûrânî-alem: Nurlu sancağın güneşi.
Hurşîd-i pertev-perver: Işık saçan güneş.
Hurşîd-i re'fet-perver: Yücelik besleyen padişah.
Hurşîd-i şevket-tâb-ı burc-ı saltanat: Saltanat burcunun ululuk ışıltısının güneşi.
Hurşîd-menzilet: Güneş rütbeli.
Hurşîd-rây-ı rûzgâr: Güneş yolunun rüzgarı.
Hurşîd-reviş: Güneş gibi ilerleyen.
Hurşîd-sıfât: Güneş sıfatlı.
Hurşîd-i ziyâ-efşan: Işık saçan güneş.
Husrev-i âlem: Dünyanın padişahı.
Husrev-i âlî-dilâ: Yüce gönüllü padişah.
Husrev-i Cem-çâker: Kölesi Cem olan padişah.
Husrev-i Cemşid-şân: Cemşid gibi şanlı hükümdar
Husrev-i devr-i zamân: Zamanın padişahı.
Husrev-i ma'delet-âver: Adalet getiren padişah.
Husrev-i mihr: Güneş gibi sultan.
Husrev-i Rum u Arab: Rum ve Arap'ın veziri.

Husrev-i saf-şiken-i leşker-i endûh u elem: Kaygı ve sıkıntı askerinin saflarını yaran padişah.

Husrev-i sâhib-kırân: Her zaman zafer kazanan padişah.

Husrev-i seyyâre-gulâm: Gezegen köleli padişah.

Husrev-i seyyâre-haşem: Seyyare (gezegen) maiyetli padişah.

Husrev-i yegâne: Eşsiz hükümdar.

Huşenk-i dâd-âver: Adaletin Huşenk'i.

Hüdâvend: Malik, sahip.

Hüdâvend-i kerem-ver: Cömertlik sahibi, maliki.

Hüdhüd-serheng: Çavuş kuşu.

Hümâm-ı mülk ü millet: Milletin ve ülkenin azimle çalışanı.

Hümâ-sâye: Gölgesi, iyilikleri dünyaya yayılmış, hüma gölgeli.

Hümâ-yı izz ü şân: Değer ve şan hüması.

Hümâ-yı saltanat: Saltanatın hüması.

Hümâyûn: Mübarek, kutlu.

Hümâyûn-baht: Mübarek bahtlı.

Hümâyûn-gevher: Mübarek cevherli.

Hümâyûn-mesned: Mübarek kutlu makamlı

Hümâyûn-sâye: Mübarek gölgeli.

Hüner-ber: Hünerli.

Hüner-mend-i kemâl: Olgun hünerli.

Hüner-perver: Hünerli, bilili.

Hüner-pirâ: Hüner süsleyen.

Hünerver: Hünerli.

Hüner-ver: Hünerli.

Hünkâr: Padişah, sultan.

Hüsn-i hulk sahibi: Güzel ahlak sahibi

Hüsn-i hulkıyla âlem-ârâ: Güzel ahlakıyla dünyayı süsleyen.

Hüsn-i tevazu: Alçak gönüllü güzellik.

Hüsrev-i âdil: Adil padişah/vezir.

Hüsrev-i âlem: Dünya padişahı.

Hüsrev-i Cem-‘hadem: Kölesi Cem olan padişah.

Hüsrev-i encüm-sipeh: Yıldızlar ordusunun hükümdarı.

Hüsrev-i gâzî: Gazi padişah.

Hüsrev-i gerdun-mesned: Dünya makamlı padişah.

Hüsrev-i mâlik-rikâb: Üzengi sahibi (devlet idaresini elinde tutan) padişah.

Hüsrev-i memleket-ârâ-yı Sikender-azamet: İskender heybetinde memleketi süsleyen hükümdar.

Hüsrev-i mülk-i himem: Gayret ülkesinin padişahı.

Hüsrev-i Rüstem-hadem: Rüstem hizmetkârlı hükümdar/vezir.

Hüsrev-i sâhib-himem: Gayretli padişah.

Hüsrev-i sâhib-kırân: Başarılı, talihli hükümdar.

Hüsrev-i seyyâre-haşem:

Hüsrev-i zî-şân: Şanlı padişah.

İbn-i Hacib harem-i fazlına derbân-ı kemîn: İbn-i Hacib faziletinin haremine hakir bir köle olan.

İbrâhîm Pâşâ-yı muazzam: Büyük, ulu İbrahim Paşa.

İbrâhîm-veş: Hz. İbrahim gibi cömert.

İftihâr-ı dûde-i âlem: Dünyanın övüncü.

İftihâr-ı dâdmân-ı Âl-i Osmân: Yüce Osmanlı'da soyunun övüncü.

İftihâr-ı rüzgâr: Rüzgarın iftihar ettiği.

İftihâr-ı vüzerâ: Vezirlerin iftihar edileni, övüncü.

İftihâr-ı zemâne: Zamanın iftihar edileni.

İhsân u kerem sahibi: İyilik ve kerem sahibi.

İhsânı revâc-efgen-i bâzâr-ı Minâ olan: İyiliği, Mina pazarının değerini düşüren.

İhyâ-kun-i mevtâ-yı zemâne: Zamanın ölmüşlerini diriltten.

İkbâl-i Hudâ-dâd: Allah vergisi talih.

İklîm-i pür-tekrim-i islâmın nighbânı: Saygı dolu İslam ülkesinin bekçisi

İllet-i gâiyye-i evreng-i Dârâ: Dara'nın tahtının amacının sebebi.

İlm u kemâlûñ kânı: İlim ve olgunluk kaynağı.

İmâm-ı dîn ü devlet: Din ve devletin önderi.

İmâm-ı saf-ı İslâm: İslam'ın temiz önderi.

İmâmü'l-müslimîn: Müslümanların imamı, önderi.

İmâret-penâh-ı beyt-i kerem: Cömertlik evini yapan.

În'am-bahş-ı şeyh ü şâb: İhtiyar ve gence nimet başıslayan.

Înân-cünbân-ı meydan vega-yı rûzgâr: Zamanında savaş meydanında dizgin oynatan.

Înâyetlü: İnayetli.

Înâyet-perver: İyilik seven.

İsî-nefes: İsa nefesli.

İsî-veş: İsa gibi.

İskender-i Haydar-sıfat: Haydar sıfatlı İskender.

İskender ü dârâ-'haşem: Dara ve İskender maiyetli.

İskender-azimet: İskender gibi seferler yapan.

İskender-haşem: İskender huylu.

İskender-i Dârâ-unvân: Dârâ unvanlı İskender.

İskender-i devrân: Zamanın İskender'i.

İskender-i Sânî: İkinci İskender.

İskender-i zamâne: Zamanın İskender'i.

İskender-i zemâne: Zamanın İskender'i.

İskender-iktidâr: İskender iktidarlı.

Ka'be-i âmâl İbrâhîm Pâşâ-yı kerîm: İsteklerin Ka'besi cömert İbrahim Paşa.

Ka'be-i hâcet: İhtiyaçların Ka'besi.

Ka'be-i hâcât: İsteklerin, dileklerin Ka'besi.

Ka'be-i ikbâl: Talih Ka'besi.

Kadir-dân: Kadir bilen.

Kadir-şinâs-ı hüner: Bilginin kıymetini bilen.

Kadr-dân-ı ehl-i dil: Gönül ehlinin kıymetini bilen.

Kadr-dân-ı rütbe-i erbâb-ı irfân: Bilgi sahiplerinin rütbelerinin değerini bilen.

Kadr-dân-ı ulemâ: Alimlerin değerini bilen.

Kadr-şinâs-ı bülegâ: Belagat sahiplerinin kıymetini bilen.

Kâfile-i sâlâr-ı kerem: Cömertlik kafilesinin komutanı.

Kahramân-ı kudret-i Hakk: Allah'ın kudretinin kahramanı.

Kahraman-ı şâh-ı Niyrem-satvet: Neriman gibi güçlü kahraman padişah.

Kahramân-ı tig-zen: İyi kılıç kullanan kahraman.

Kahramân-ı übbehe: Büyüklük kahramanı.

Kahraman-ı zamân: Zamanın kahramanı.

Kahramân-menkabet: Kahraman menkıbeli.

Kalem-rev-i himem: Gayret, cömertlik ülkesinde buyruğu geçerli olan.

Kâm-âver-i hulk-ı kerem: Cömertlik ahlakına mutluluk getiren.

Kâm-bahş: Herkesin isteğini yerine getiren.

Kâm-bahşâ-yı semâhat: İnsanları cömertçe isteklerine kavuşturan.

Kâm-bahş-ı cümle ümem: Herkesin istediğini yerine getiren.

Kâm-bahş-ı kâm-cûyân: İstekleri arayan ve istekleri veren.

Kâm-bahş-ı kâm-ver: İstekleri bağışlayan.

Kâm-bahş-ı Ma'n-himem: Ma'an gayretli, isteğine ulaşmış.

Kâm-bahş-ı zuafa: Zayıflara, güçsüzlere isteklerini veren.

Kâm-kâr: İsteği yerine getiren.

Kâm-kâr-ı mu'tenâ gevher: İsteğine ulaşmış seçkin cevher.

Kâm-rân: İsteğine ulaşmış vezir.

Kân-ı 'atâ: Cömertlik kaynağı.

Kân-ı âtîfet: İyilik kaynağı.

Kân-ı hayrât-ı ihsân: Cömertlik hayratının kaynağı.

Kân-ı hüner: Hüner madeni.

Kân-ı izz ü câh: İtibar ve değer kaynağı.

Kân-ı kerem: Cömertlik kaynağı.

Kân-ı lutf-ı mekremet: Cömertlik lutfunun kaynağı.

Kân-ı mekârim: Cömertlikler kaynağı.

Kân-ı mekremet: Cömertlik kaynağı.

Kânun-fürûz-ı tâb-ı zaîfan: Zayıfların kuvvetini arttıran kanun uygulayıcı.

Kânûmî şerîata mutâbık: Kanunları şeriata uygun.

Kânun-şinâs-ı Bû Alî-râ: İbni Sina düşünceli, kanun bilen.

Kânûn-tırâz-ı nev-rüsûm: Yeni tarz kanunlar koyan.

Kâr-bend-i dihîş ü dâd: Adalet ile işini yürüten, bağlayan

Kâr-dân-ı emân-ı cihân: Dünyanın emniyetinden anlayan.

Kâr-dân-ı menkabet-pîrâ: İş biliciliği ile menkıbeleri süsleyen.

Kâr-fermâ: İş buyuran.

Kâr-fermâ-yı zamân: Zamanın iş buyurucusu.

Kâr-perdâz-ı adalet: Adalet işlerini düzenleyen.

Kâr-sâz-ı emr-i devlet: Devletin emrini yerine getiren, becerikli.

Kasr-ı refî-i himmet: Himmet yüce köşkü.

Kâşif-i râz-ı mübhem: Belirsiz sırların kâşifi.

Kef-i ‘atâ: Cömertlik eli.

Kef-i dest-i kerem: Cömertlik elinin avucu.

Kef-i himmeti cûy-i kerem ü ihsan: Cömertlik eli himmet denizi olan.

Kef-i kerîm: Cömert el.

Kehf-i enâm-ı devlet: Devletin ve insanların sığınağı.

Kehf-i ümem: Ümmetlerin sığınağı.

Kerâmet-kîş : Kerametli.

Kerem madeni: Cömertlik madeni

Kerem-âmûz: Cömert.

Kerem-ârâ-yı sehâ: Dünyayı iyilik ile süsleyen.

Kerem-bâr: Cömert.

Kerem-dâde-i sehâb: Kerem verilmiş bulut.

Kerem-gencîne: Cömertlik hazinesi.

Kerem-güster: Cömert.

Kerem-i Rabb-ı rahim: Rahim olan Allah’ın cömertliği.

Kerem-kân: Cömertlik madeni.

Kerem-kâr: Cömert.

Keremkâr: Bağışlayan, cömert.

Kerem-kârâ: Çok cömert.

Kerem-kâr-ı atâ-bahş-ı şeh-i zîşân: İhsan ve cömertlik bahşeden şanlı padişah.

Keremkâr-ı emînü’l-mille: Emin ve cömert.

Keremkâr-ı sehâ-pîşe-i deryâ-dil: Deniz gibi gönle sahip, cömert.

Keremle Bermekî-veş: Cömertlikte Bermeki gibi.

Kerem-mifdâl-ı kerr ü bî-şiyem: Melek yaratılışlı cömertliği arttıran.

Kerem-mutâd: Cömertlik alışkanlığı olan.

Kerem-perver-i gerdûn-pâye: Sema rütbeli cömertlik seven.

Kerem-peymâ: Cömert.

Kerem-şîâr: Cömert yaratılışlı.

Kerem-ver: Cömert.

Keremver-i hâhiş-dîh ü emel-bahşâ: İstekleri ve arzuları yerine getiren cömert.

Keremver-i kudsi-cenâb: Allah'ın kutsal cömerdi.

Keremver-i Tâyi-nazîr: Tayî benzeri cömert.

Kerîm: Cömert.

Kerîm-i atâ-pîşe: Bahşış dağıtan cömert.

Kerîm-i bende-nevâz: Kölelere iltifat eden, cömert.

Kerîm-i gevher-efşan: Cevher saçan cömert.

Kerîm-i kâmver: İsteğine kavuşmuş, cömert.

Kerîm-i mekrûmet-pirâ: Cömertliği süsleyen.

Kerîm-i nükte-perver: Nükte-perver cömert.

Kerîm-i zer-nisâr-ı dest-i cûd: Cömertlik elinin altın saçanı.

Kerim-tâb' hudâvend-i bî-nazîr u hemâl: Eşi benzeri olmayan cömertlik yaratılışlı hükümdar.

Kerrâr-ı Ömer-kevkebe: Ömer debdebeli döne döne döğüşen, Hz. Ali gibi.

Keşide-kâmet-i Tûbâ-hırâm-ı âlem-i gayb: Gayb aleminin Tuba salınışlı boylu poslu nazlısı.

Kethudâ-yı ekrem ü dîrîn: Kadim (eski) ve saygın kethüda, vezir.

Kevnüñ veliyy-i nimet-i İskender-in'âmı: Dünyanın İskender nimetli veli nimeti.

Key: Büyük hükümdar.

Keyhüsrev-i nusret-pejûh: Yardım arayan Keyhüsrev.

Kiblegâh-ı mülûk-i âlem: Dünya meliklerinin kible yeri.

Kible-gâh-ı veche-i âlem: Dünyanın kiblesi.

Kîmyâ-yı devlet-i dâreyn: İki dünya (dünya ve ahiret) devletinin kimyası.

Kisrâ-yı madelet: Adalet'in Kisrâ'sı.

Kisrî-nasafet: İnsafılı, adaleti Kisrâ gibi olan.

Kişver-ârâ: Memleketi süsleyen.

Kişver-ârâ: Ülkeyi süsleyen.

Kişversitân-ı himem: Gayret ülkesi.

Kitâb-ı re'fet: Yücelik kitabı.

Kudsi-fitrat: Temiz, pak yaratılışlı.

Kudsi-meniş: Kutsal yaratılışlı.

Kûh-ı vakâr: Dağ gibi ağırbaşlı.

Kulzüm-i i'tâ: Bağış denizi.
Kulzüm-i kan: Mücevher denizi.
Kulzüm-i şan: Şan denizi.
Kulzüm-nevâl: Cömertlik denizi.
Kutb-ı asr: Asrın kutbu, merkezi.
Kutb-ı cihân: Dünyanın merkezi.
Kutb-ı dîn: Dinin kutbu, merkezi.
Kutb-ı medâr-ı ma'delet: Adaletin kutbu, merkezi.
Kutb-ı selâtin-i cihân: Dünyanın sultanlarının merkezi.
Kutb-ı sütûde-menkâbe: Menkıbeleriyle övülmüş kutup.
Kutb-i a'zam: Büyük kutup, merkez.
Kût-ı bahş-i fukarâ: Fakirlere yiyecek bağışlayan.
Kût-ı kalb-i zuafâ: Zayıflara yürek veren.
Kuvvet-i bahtı taht u dîhîmüñ: Tacın ve tahtın bahtı kuvvetlisi.
Kuvvet-i bâzû-yı baht-ı şâh-ı gerdun-taht: Gök tahtlı padişahın bahtının kolunun kuvveti.
Kuvvet-i bâzu-yı din: Dinin kuvvetli kolu.
Kuvvet-i kalb-i enâm: Bütün yaratılanların kuvveti.
Kuvvet-i tâli-i din: Din talihinin kuvveti.
Lâbis-i tâc kahraman: Kahramanlık tacını giyen.
Lafzını ervâh-ı ma'âniye beden kılan: Sözlerini mana ruhlarına beden yapan
Lâle-i gülzâr-ı nu'mânî: Numân gül bahçesinin gelinciği.
Lâyık-ı tâc-ı şâhân: Tahtın tacına layık padişah
Lazime-i zât: Gerekli zat.
Lem'a-bahşâ-yı mekârim: Cömertlik bağışlayan ışık.
Lem'a-ı irfânı çerâğ olan: Bilgi parıltısı yıldız gibi olan.
Leşker-endûh-ı himem: Gayretli asker.
Leşker-keş-i deryâ-hücûm: Askerleri idare ederek denize hücum eden.
Levha-i divân-ı Hakânî:
Leyletü'l-Kadr-i saâdet: Kadir gecesinin mutluluğu.
Leys-i mikdâm-ı neyistân-ı mehâbet: Heybet sazlığının çabalayanı
Lezzet-dih-i dehân-ı raiyyet: Halkın ağızına lezzet veren.

Lutf u kerem gülşenin lâle zamanı: Lütuf ve cömertlik gül bahçesinin lalesi.

Lutf u keremle cihânda nâm alan: Lütuf ve keremle dünyada isim yapan

Lutf-ı celîl: Büyüklük lutfu.

Lutf-ı Rahmân: Allah'ın lutfu.

Lutf-ı şâhensâh-ı âlî-câh: Yüce makamlı padişahın lutfu.

Lutf-ı tıbbâ'-ı hazret-i peygamberân gibi olan: Yaradılışının cömertliği Peygamber gibi olan.

Lufu sipihre zer-feşân-ı cûd olan: İyiliği ile gökyüzüne cömertlik altını saçan.

Lücce-i bî-ka'r-ı kerem: Cömertliğin dipsiz denizi (okyanus).

Lücce-i pür-cûş-ı kemâl: Olgunluğun coşkun denizi.

Lülü-i şehvâr-ı muhît-i ihsân: İhsan, bağış muhitinin iri incisi.

Ma'delet-bahş-ı hümâpâye: Hüma rütbeli adalet veren.

Ma'delet-güster: Adaletli, doğru.

Ma'delet-şiâr: Adaletli.

Ma'delet-bünyâd: Adaleti kuran, inşa eden.

Ma'den-i cûd u kerem: İyilik ve cömertlik madeni.

Ma'din-i dâd u dihiş: Adalet ve bağışlamanın madeni.

Ma'delet-âver: Adaletli.

Ma'delet-etvâr: Adaletli.

Ma'delet-penâh: Adaletin sığınağı.

Ma'delet-peymâ-yı her kişver: Her ülkeye adalet dağıtan

Maden-i ifzâl zer: Lütuf ve bağış madeni, kaynağı

Maden-i ihsân: İhsan, cömertlik madeni.

Maden-i kân-hüner: Hüner madeni.

Mâder-i dehr: Dünyanın annesi.

Mâ-hasal-i devr-i felek: Felek zamanında meydana gelen, hasıl olan.

Mâ-hasal-i kevn ü mekân: Makamın ve yaradılışın hülasası.

Mâh-ı a'zamet: Azametli, büyük ay.

Mâh-ı bülend-ahter-i devrân: Dünyanın yüksek yıldızlı ayı.

Mâh-ı cihân-ârâ: Dünya süsleyen ay.

Mâh-ı mihr-ahter: Güneş gibi yüksek ay.

Mâh-ı sipihr-i dâniş: Gökyüzünün bilgili ayı.

Mâh-ı şâm-ı saltanat: Saltanat akşamının ayı.
Mâh-i cevr ü âzâr: Haksızlığı ve incinmeyi yok eden.
Mâh-i zulm ü fesâd: Fesatlığı ve zulmü yok eden.
Mahmidet-peymûd: Övülesi ?
Mahmûd hân-ı âdil: Adil Mahmut Han.
Mahmûd-ı dâderân: Hükümdarların övülmüş olanı.
Mahmûd-şân-ı haslet: Ahlakı şanlı Mahmud.
Mahmûdü'l-hısâl: Övülecek ahlakı olan.
Mahrem-i şâhensh-i âlem: Dünya padişahının mahremi.
Mahsud-ı sipih: Göğün kıskandığı.
Mâh-tâb-ı madelet: Adaletli parlak ay.
Mahzen-i fazl u irfân: Bilgi ve fazilet mahzeni.
Mahz-ı cûd: Cömertliğin özü.
Mahz-ı lutf-ı Hak Ta'âlâ: Allah'ın lütfunun ortaya çıktığı.
Mahz-ı nûr-ı cebîn-i zibiş ü fer: Süslü ve parlak alnın nurunun sırrı.
Mahz-ı rahmet: Rahmet kaynağı.
Mahz-ı tevfiik: Yardımın ta kendisi.
Mâide-i lutf u mürüvvet: Cömertlik ve lütuf sofrası.
Mâide-i lutf-ı Hudâ: Allah'ın lütfunun sofrası.
Maksim-i erzâk-ı enâm: Hak'ın rızıklarını taksim eden, dağıtan.
Mâlik ü nakz u ibrâm: Güç kudret sahibi
Mâlik-i bahr u ber: Kara ve denizlerin sahibi.
Mâlik-i derya vü kân: Denizın kaynağı ve sahibi.
Mâlik-i haşmet-i Süleymânî: Süleyman'ın haşmetinin sahibi.
Mâlik-i hırka-i bihîn-berekât: En bereketli seçkin hırkanın sahibi.
Mâlik-i ins ü peri: İnsanların ve meleklerin sahibi.
Mâlik-i kişver-i velâyet: Velilik ülkesinin padişahı.
Mâlik-i mülk-i hüner: Hüner ülkesinin maliki.
Mâlik-i mülk-i sahâvet: Cömertlik ülkesinin sahibi.
Mâlik-i mülk-i Süleymân: Süleyman ülkesinin sahibi.
Mâlik-i mülk-i ümem: Ümmetlerin ülkesinin maliki.
Mâlik-i taht u sipeh: Tahtın ve tacın sahibi.

Mâlik-i tîg ü alem: Sancağın ve kılıcın sahibi.

Malûm-ı tevârîh-şinâsân-ı cihan: Dünya tarihini bilenlerce tanınan.

Mânend-i şâh-ı hâver-i zer-tâc-ı rûzgâr: Rüzgarın altından tacı doğunun şahının benzeri.

Manî-i lafz-ı saltanat: Saltanat sözünün manası.

Mansûr: Allah'ın yardımıyla galip gelen.

Marifet-güster: Marifetli.

Marifet-şiâr: Marifetli.

Mâ-sadak-ı hikmet-i Yezdân: Allah'ın hikmetine mahzar olan.

Masdar-ı adl u nasafet: Adalet ve insafılık kaynağı.

Masdar-ı ef'âl-i nîkû: İyi işler yapan.

Masdar-ı hark-ı âde: Harkuladeliklerin kaynağı.

Masdar-ı himmet: Himmetin çıktığı yer, kaynağı.

Masdar-ı inâm: Nimetleri veren.

Maskat-ı eltâf u himem: İyiliklerin ve güzelliklerin indiği yer.

Maşrık u magribde şöhret-yâb: Doğuda ve batıda şöhret bulan.

Maşrık-ı subh-ı saâdet: Mutluluk sabahının doğusu.

Matla'-ı pâkize ünvan: Temiz unvanın doğduğu vezir.

Matla'-ı şems ü kâmer: Ayın ve güneşin doğuş yeri.

Matla'-ı envâr-ı kerâmet: Keramet nurlarının doğduğu yer.

Matla'-ı hûşîd-i himem: Gayret güneşinin doğduğu yer.

Matla'-ı hurşid-i safâ-yı tevfik: Saflık güneşinin doğduğu yer.

Matmahu'l-enzâr: Bakışların çevrildiği.

Mâye-bahş-ı kân u yemm: Maden ve denize maya bağışlayan.

Mâye-bahş-ı katre-i şeb-nem: Çiy tanesine maya bahşeden.

Mâye-dâr-ı suûd: Mübarek sayılan yıldızların mayası , kuvvetlisi.

Mâye-i ârâyîş-i halk-ı cihân: Dünya halkının süsünün mayası.

Mâye-i emn ü eman: Emniyet ve güvenliğin mayası.

Mâye-i fahr-ı hlâfetekede-i Bagdâd: Bağdad halifelik yerinin övünç mayası.

Mâye-i fahr-i halef: Sonradan övülecek olanların mayası.

Mazhar-ı "İnnâ ceâlnâ": Ayet ?

Mazhar-ı devlet-i câvîd-i şefâat: Şefaatin ebedi devletinin görüneni.

Mazhar-ı esrâr-ı men: Cömertlik sırlarının görüldüğü, ortaya çıktığı.

Mazhar-ı feyz-i tecellî-i cemâl-i Settâr: Allah'ın güzelliğinin tecellisinin bereketi görünen.

Mazhar-ı ism-i Rahîm: Çok şefkatli vezir.

Mazhar-ı lutf u kerem: Lütuf ve keremin mazharı.

Mazhâr-ı lutf-ı Bâri: Allah'ın lütfunun mazharı.

Mazhar-ı lutf-ı Hak: Allah'ın lütfunun görüldüğü.

Mazhar-ı sırr-ı hikem: Hikmetlerin sırrının ortaya çıktığı yer.

Mazhar-ı tard- u itâb: Azarlama ve kovma yetkisine sahip

Mazhar-ı te'yîd-i İlâhî: Allah'ın teyidinde mahzar olan.

Mazhar-ı te'yîd-i Yezdânî: Allah'ın teyidinde mahzar olan.

Mazhar-ı tevfiik-i sübhân: Allah'ın yardımına mazhar olan.

Mazhar-ı teyîd-i Hudâ-yı Gaffâr: Allah'ın teyidinde mazhar.

Me'men-i ismet-medâr-ı re'fet: Yüceliğin, temizlik ve saflık merkezinin yeri.

Mecma-ı adl ü atâ: Cömertlik ve adaleti kendinde toplayan.

Mecma-ı âyât-ı beyyinât-ı himem: Gayretler delilinin ayetlerinin toplamı.

Mecmû'a-ı ahlâk-ı hasen: Güzel ahlakı kendinde toplayan

Medâr-ı dîn ü dünyâ: Din ve dünyanın medarı.

Medâr-ı emn ü emân: Emniyet ve korkusuzluğun medarı, merkezi.

Medâr-ı emn ü emân-ı cihân: Dünyanın emniyetinin ve güvenliğinin medarı.

Medâr-ı iktisâb: Kazanma merkezi, medarı

Medâr-ı intizâm-ı saltanat: Saltanatın düzen kaynağı.

Medâr-ı kevkeb-i baht: Bahtı yıldızlı nokta.

Medâr-ı mefhar: Övünç kaynağı.

Medâr-ı necm-i kerem: Cömertlik yıldızının yörüngesi.

Medâr-ı rif'at-i şân: Şanı yüceltme merkezi.

Medâr-ı saâdet-i câvîd: Sonsuz mutluluğun medarı.

Medâr-ı saltanata necm-i devlet-i bîdâr: Saltanatın merkezinde devletin bahtının uyanık yıldızı.

Medâr-ı vefret-i kût-ı raiyyet u fukara: Fakirlere ve halka bolca yiyeceğini veren.

Medâr-ı zîb ü zînet: Zinet ve süsün medarı.

Meded-i millet ü millet: Milletın ve ülkenin çaresi, imdadı.

Medîne-i niam-ı merhamet: Merhamet nimetlerinin şehri.
Mefhâr-ı devletiyân: Devletin övünç kaynağı.
Mefhar-ı pâdişehân: Padişahların övüncü, iftihar edileni.
Megâzi-pîşe: Gazaları seven.
Mehbit-ı izz ü ni'am: Değerin ve nimetlerin indiği yer.
Mehdî-i devrân-ı adâlet: Zamanın adalet mehdisi.
Mehdi-i devr-i zamân: Zamanın devrin doğru yol göstereni.
Mehdî-i devr-i zamân: Zamanın mehdisi.
Mehdî-i devr-i zamâne: Zamanın Mehdisi.
Mehdî-i sâhib-zamân: Zamanın kudretli büyük adamı, mehdisi.
Mehdî-i zamân: Zamanın Mehdisi.
Meh-i burc-ı iffet: İffet burcunun ayı.
Meh-i burc-ı saâdet: Saadet burcunun ayı.
Meh-i burc-ı şeref: Şeref burcunun ayı.
Meh-i eflâk-ı vakâr: Ağırbaşlı feleklerin ayı.
Meh-i enver: Nurlu ay.
Meh-i evc adl: Adaletin yüce ayı.
Meh-i evc-i kerem: Cömertlik göğünün ayı.
Meh-i Ken'an: Kenan güneşi.
Meh-i münevver-i çarh-ı sehâ: Seha göğünün nurlu ayı.
Meh-i tâbân: Parlak ay.
Mekârim-dâstân: Cömertlik destanı.
Mekârim-girdâr: Cömert.
Mekârim-güster: Cömert.
Mekârimkâr: Cömert.
Mekârim-perver: Cömert.
Mekremet pîrâ: Cömertliği süsleyen.
Mekrûmet-kâr: Şerefli, kerem sahibi
Mekrûmet-kirdâr: Cömert.
Mekrûmet-pîrâ: Adaleti sağlayan.
Mekrûmet-pîşe: Cömertliği huy edinmiş padişah.
Melâz u penâh-ı halk-ı cihân: Dünya halkının sığınağı.

Melâz-ı ümem: Ümmetlerin sığınağı.
Melce-i eâlî: Yüceliklerin sığınağı.
Melce-i ehl-i recâ: Ümitlerin sığınağı.
Melce-i emr-i hatîr: Şerefliilerin sığınacak yeri. / Zor, tehlikeli işlerin sığınağı.
Melce-i esnâf-ı eâlî: Çok şerefli zümrenin sığınağı, yücelikler topluluğunun sığınağı.
Melce-i sugrâ kübrâ: En küçüklerin ve en büyüklerin sığınağı.
Melek-haslet: Melek huylu.
Melek-hû: Allah'ın meleği.
Melek-hûy-ı ins ü cân: İnsanların melek huylusu.
Melek-meşreb: Melek huylu.
Melek-şîme Ali-sîret: Melek huylu, Hz. Ali ahlaklı.
Melik-i âdil-i zemîn ü zamân: Zamanın ve zeminin adaletli meliki.
Melik-sıfat: Melek yüzlü.
Memdûhayn-ı vâlâ-câh: Yüce yüksek makamıyla övülen.
Memdûh-ı âlem: Dünyanın övüleni.
Memduh-ı cihân: Dünyanın övüleni, övücü.
Memdûh-ı şeref-güster-i âlem: Dünyanın şeref yayan övülmüşü.
Memleket-pirâ: Memleketi süsleyen, donatan
Menba'-ı ayn-ı 'atâ: Cömertlik gözünün kaynağı.
Menba'-ı ihsan: İyilik Kaynağı.
Menba'-ı adl ü inâyet: Adalet ve kaynağın kaynağı.
Menba'ı lutf u kerem: İyiliğin kaynağı.
Menba'i cûybâr-ı lutf u kerem: İyiliğin ve lütfun kaynağı.
Menba-ı cûd u mürüvvet: Yiğitlik ve cömertlik kaynağı.
Menba-ı cûy-ı atâ: Cömertlik kaynağı.
Menba-ı ihsân u atâ: İyilik ve bağışlama kaynağı.
Menşe-i ikbâl-i şeh-i devran: Dünyanın padişahının talihinin menşei.
Menşe-i izz ü saâdet: Değer ve mutluluk menşei.
Merâhim-güster: Merhametli.
Merci-i emr ü tedbir: Tedbir ve emir mercisi.
Merd-i meydân-ı şecâat: Savaş meydanının merdi.
Merdüm-i ayn-i sulehâ: Salihlerin gözünün bebeği.

Merdüm-i çeşm-i a'yân: Gözbebeği.
Merhamet-âyîn-i cerâyim-bahş: Suçları bağışlayan merhametli.
Merhamet-efzâ: Merhameti arttıran, çoğaltan.
Merhamet-güster: Merhametli.
Merhamet-kâr: Merhametli.
Merhamet-perver: Merhametli.
Merkez-i dâire-i devlet-i Osmâniyye: Osmanlı devletinin merkezi.
Mersâ-yı yem-i jerf-i vekâr: Derin denizlerin limanı.
Mertebe-bahşâ-yı ahâlî: Ahaliye, halka rütbe bağışlayan.
Mesih-i evc-i kerem: İyilik ve cömertlik göğünün Mesihi.
Mesned-ârâ-yı himem: Cömertlik makamını süsleyen.
Mesned-ârâ-yı mekârim: Cömertlik makamını süsleyen.
Mesned-ârâ-yı nigîn: Sadrazamlık makamını süsleyen.
Mesned-ârâ-yı sadâret: Sadaret makamını süsleyen.
Mesned-firûz-ı ma'delet: Adalet makamının süsünü arttıran.
Mesned-fürûz-ı kâr-fermâyî: İş buyuruculuk rütbesini arttıran.
Mesned-i mekremet: Cömertlik makamı.
Mesned-i mülûk: Meliklerin makamı, dayanağı.
Mesned-i saltanat: Saltanatın dayanağı.
Mesned-i şehensâh: Padişahlar padişahının makamı, dayanağı.
Mesned-i şer'-i makhbûl: Makbul olan şeriatın dayanağı.
Mesned-nişîn-i madelet: Adalet makamında oturan.
Mesned-tırâz: Makam süsleyen.
Meş'al-fürûz-ı adl u adâlet: Adalet ve doğruluk meşalesini yakan.
Mevc-i zât-ı pâk: Temizlik, saflık dalgası olan.
Mevsim-i mekrümet: Cömertlik mevsimi.
Mevsim-i şâdî: Mutluluk mevsimi.
Mezîd-i rütbe-i şan: Şanlı rütbesini çoğaltan.
Mısra-ı güzîde sühân: Seçkin şiir mısraı.
Midhat-zill-ı ilâhî: Allah'ın gölgesinin övüncü.
Mifzâl-i dür-pâş: Şeref ve fazilet sahibi, inci saçan.
Mihr-âsâ: Güneş gibi.

Mihr-i âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen güneş.
Mihr-i âlem-tâb: Dünyanın ışıldayan güneşi.
Mihr-i âlem-tâb: Dünyaya ışık veren güneş.
Mihr-i âlî-câh: Yüce makamlı güneş.
Mihr-i âtufet: Sevgi güneşi.
Mihr-i burc-ı vezâret: Vezirlik burcunun güneşi.
Mihr-i cihan-ârâ-yı ferruh-dem: Kutlu zamanda dünyayı süsleyen güneş.
Mihr-i cihân-tâb-ı adâlet: Adaletle dünyayı aydınlatan güneş.
Mihr-i dırahşân: Parlayan güneş.
Mihr-i dırahşân-ı kerem: Cömertliğin parlak güneşi.
Mihr-i gerdûn-ı ma'âli: Dünya manalarının güneşi.
Mihr-i gerdûn-ı şecâat: Yiğitlik dünyasının güneşi.
Mihr-i himem: Gayret güneşi.
Mihr-i ikbâl-i sühan-senc-i zamân: Zamanın sözünü tartanın, talihinin güneşi.
Mihr-i kemâl: Olgunluk, yetkinlik güneşi
Mihr-i lem'a nisâr: Güneşin parıltısını saçan.
Mihr-i münevver: Nurlu güneş.
Mihr-i münîr: Nurlu güneş.
Mihr-i münîr-i ma'delet: Adaletin nurlu güneşi.
Mihr-i nevvâr: Pek nurlu güneş.
Mihr-i rahşende-i gerdûn-ı girân-kadr-i atâ: Bağışta kadir ve itibar sahibi olan güneş.
Mihr-i semâ-yı rif'at: Yücelik gökyüzünün güneşi.
Mihr-i sipihr-i serverî: Önderlik gökyüzünün ulu güneşi.
Mihr-i şa'sa'a-pîrâ-yı mekrümet: Cömertliğin süsü parlayan güneşi.
Mihr-i tâb-dâr: Parlayan güneş.
Mihr-i zât: Güneş gibi zatı olan.
Mihr-ikbâl: Talih güneşi.
Min'âm-ı Cem-çâker: Cem köleli, çok bağışlayan.
Mîr-i müselleme: Herkesin başı, amiri.
Misâl-i kutb-ı zamân: Zamanın merkezi gibi.
Misâl-i lâle şâh: Lale gibi olan padişah.

Misâl-i pertev-i hurşîd ahterân: Yıldızlar güneşinin ışığının benzeri.
Misâl-i subh-ı sâdık-rû: Doğru olan sabah gibi.
Mizâc-ı devlet ü dîn: Din ve devletin huyu.
Mu’hteri-i ihsân: İyiliği icat eden.
Muazzam: Büyük, ulu.
Mûcid-i fenn-i kerem: Cömertlik sanatının mucidi.
Muhibb-i silsile-i cedd-i Hazret-i Sıbteyn: Hz. Muhammed neslini seven.
Muhît-i bahr-i fazîlet: Fazilet okyanusu.
Muhît-i cûd u re’fet: Cömertlik ve merhamet okyanusu.
Muhît-i cûd: Cömertlik okyanusu.
Muhît-i fazl u kerem: Cömertlik ve fazilet okyanusu.
Muhit-i himem: Gayretler okyanusu.
Muhît-i izz ü devlet: Devlet ve değer okyanusu.
Muhît-i madelet: Adalet okyanusu.
Muhterem dâmâd-ı Sultânî: Sultanın muhterem damadı.
Muhteşem: İhtişamlı.
Muhyî-i ervâh-ı havâkîn-i ızâm: Soyuy temiz hükümdarların ruhlarına can veren.
Muktedâ-yı pâdişâhân: Padişahların örnek olanı.
Muktezâ-yı şeref-i baht-ı hümâyun: Mübarek talihin şerefli yaradılanı.
Musahib-i sultân-ı kârmân: İsteğine kavuşan sultanın sohbet arkadaşı.
Musavver rûh-ı âlem: Dünyanın cisimlenmiş ruhu.
Musavver rûh-ı devlet: Devletin cisimlenmiş ruhu.
Mustafa-nâm: Mustafa namı.
Mutâ-ı bây u fakîr: Zengin ve fakirin itaat ettiği.
Muteber-i ehl-i vefâ: Vefa ehlinin itibar ettiği.
Mutemedü’l-mülk: Ülkenin itimad edileni.
Mutî-i Hayy ü Kadîr: Allah’a boyun eğen. / İri ve kudretli Allah’a itaat eden.
Muzaffer: Zafer kazanan.
Mü’temen: Güvenilen.
Mübârek ism-i pâki dürr-i yektâ: İsmi mübarek temiz, eşsiz inci.
Mücessem nûr-ı şevket: Büyüklüğün cisimlenmiş nuru.

Müdîr-i rif'ate ahter-nümâ-yı sa'd-ı su'ûd: Yücelik göğüne yükselme mutluluğunun yörüngesini gösteren yıldız.

Mühimm-perdâz Önemli işleri düzenleyen.

Mühim-sâz-ı şerî'at: Şeriatın lüzumlu işlerini yapan.

Mühimsâz-ı umûr-ı dîn: Dinin lüzumlu işlerini gören.

Mühr-i devlet: Devlet mührü.

Mükerrem sıhr-ı sultân-ı cihân: Dünya sultanının saygın akrabası

Mükerrem sıhr-i dâmâd-ı şehinşâh-ı cihân-ârâ:Dünyayı süsleyen padişahlar padişahının saygıdeğer damadı.

Mükerrem: Saygıdeğer, saygın.

Mülk-ârâ: Ülkeyi süsleyen.

Mülk-i cihânuñ âlem-ârâ: Dünya ülkesini süsleyen.

Mülkün trâz u zîveri: Ülkenin sırması ve süsü.

Mülkün ümid-i dil ü cânı: Ülkenin kalbinin ve canının ümidi.

Mültefet-i şâh-ı ekâlim-i dehir: Dünya iklimlerinin padişahının iltifatına mazhar.

Mülûk-i tâc-dâr: Ülkenin taç giyeni.

Mülûküñ Kahramân'ı: Meliklerin Kahraman'ı.

Mümtâz-ı fuhûl-i emsâl: Benzerlerinin en seçkini.

Mümtâz-ı mülûk: Meliklerin seçkini.

Münevver re'y-i bârîk: İnce düşünceli nurlu hükümdar/vezir.

Münevver: Nurlu.

Mürebî-i umûr-ı âlem: Dünya işlerini terbiye eden, düzene koyan.

Müsahhar-sâz-ı dünyâ: Dünyanın büyülenmiş.

Müsellem : Herkesçe kabul gören.

Müsellem dâver-i fermân-revâ-yı mülk-i dânyâ: Bilgi ülkesinin güzelliğini arttıran vezir.

Müsellem: Teslim edilen. Doğruluğu herkesçe kabul olunan.

Müsteşâr-ı milk ü millet: Milletin ve mülkün müsteşarı.

Müsteşâr-ı ukalâ: Akıllıların danıştığı.

Müsteşârü'l-kül: Her işte kendisine danışılan.

Müstezâd-ı nazm-ı Şevket: Ululuğu çoğaltan, arttıran.

Müşâbih-i Hacerü'l-esâd-i saadet: Mutluluğun "Hacerü'l Esad'ın" benzeri.

Müşahhas feyz-i Sübhân: Allah'ın bolluğunun somut delili.

Müşâhid sırr-ı a'zam: En büyük sırra şahit olan.

Müşârun bi'l-benân-ı husrevân: Padişahlar içinde parmakla gösterilen.

Müşârün bi'l-benân: Parmakla gösterilen, işaret edilen vezir.

Müşîr: Danışılan, vezir.

Müşîr-i âkil ü âdil: Adil ve akıllı hükümdar/vezir.

Müşîr-i bî-müdânî: Eşsiz, benzeri olmayan vezir.

Müşîr-i dâd-perver: Adaletli hükümdar/vezir.

Müşîr-i dânâ-dil: Bilge hükümdar/vezir.

Müşîr-i Erdşîr-etvâr: Erdeşir tavırlı vezir.

Müşîr-i Kahramân-savlet: Kahraman gibi hücum eden.

Müşîr-i kâm-kâr: İsteğine ulaşmış amir, emreden.

Müşîr-i kişver-i himmet: Gayret ülkesinin veziri.

Müşîr-i ma'delet-ârâ: Adaleti süsleyen amir.

Müşîr-i mekremet-girdâr-ı sadr-ârâ-yı Osmânî: Osmanlı sadaretinin süsü, cömert vezir.

Müşîr-i memleket-perver: Memleket sever vezir.

Müşîr-i muhterem : Saygıdeğer, bilgili hükümdar/vezir.

Müşîr-i muvakkar: Emirlerine saygı gösterilen vezir, vakur vezir.

Müşîr-i Müşterî meşreb: Jüpiter, Mars tabiatlı, emreden.

Müşîr-i nâdire-tedbîr: Az bulunan tedbirlerin veziri.

Müşîr-i pür-himem: Gayretli amir,vezir.

Müşîr-i savlet:Hücum veziri..

Müşîr-i şîr-dil: Arslan yürekli hükümdar/vezir.

Müşîr-i zafer-medâr: Zafer kazanan hükümdar.

Müttekâ-pîrâ-yı mülk-i Kayserî: Padişahlık ülkesinin dayanağını süsleyen

Nabz-âşinâ-yı cûd: Cömertliğe aşına olan, cömertlik nabzını tutan.

Nabz-şinâs-ı ilel-i tab'-ı umûr: İşleri anlayan, hastalıklı ruhların ışığı.

Nâdire-i istiksâ: Zamanında inceden inceye araştırma yapan nadir kişi.

Nahl-ı bülend: Yüksek fidan.

Nahl-ı Tûbâ-yı cinan: Cennetler tubasının fidanı.

Nahl-i berû-mend-i kerem: Cömertliğin taze fidanı.

Nahl-i kerem: Cömertlik fidanı.

Nahl-i zîbâ-yı çemen-zâr-ı letâfet: Zarafet çimenliğinin güzel fidanı.

Nâil-i fevz ü nusret: Yardım ve feyze nail olan.

Nâil-merâm ü pür-meserret: Sevinç ve murada eren.

Nâkıd-nazar: İyiyi kötüden ayırma özelliğine sahip.

Nakkâd-ı Felâtûn-hired: Felatun gibi aklıyla tenkid eden, iyiyi kötüden ayıran.

Nâm-âver: Nam salan.

Nâmdâş-ı cedd-i pâk-i Hazret-i Fahr-i Cihân: Dünyanın övücünün dedesiyle adaş olan. (Hz. İbrahim)

Nâm-dâş-ı Fahr-i Alem: Alemin fahri ile adaş, Hz. Muhammed ile adaş.

Nâmdaş-ı Hayder-i Hayber-güşâ: Hayber'i fetheden Hz Ali ile adaş.

Nâm-ver-i âlem: Dünyanın namlısı.

Nâşîr-i adl u ihsân: Cömertlik ve adaleti yayan.

Nazar-ı zıll-i Hudâ: Allah'ın gölgesinin bakışı.

Nâzenin: Nazlı.

Nazım-ı devr-i zamân: Zamanı nizama koyan, devri düzenleyen.

Nâzım-ı dîn ü düvel: Devlete ve dine nizam veren.

Nâzım-ı dîvân-ı emr-i nâs: Halkın işlerinin, divanının düzenleyicisi.

Nâzım-ı menâzım-ı âlem: Dünyayı sıraya sokan, düzenleyen.

Necl-i necîb: Soyu temiz padişah.

Necm-i seher: Seher yıldızı.

Nedîm-i pâdişâh-ı muhteşem: Muhteşem padişahın arkadaşı.

Nefehât-ı sühamı gonca-küşâ-yı tevfiik: Sözüünün esintisi yardım goncasını açan.

Neheng-i bahr-ı vegâ: Savaş denizinin timsahı.

Nemâ-yı gülşen-i ikbâl: Talih gül bahçesinin bitkisi.

Nesak-pîrâ-yı nazm-ı heft-bend-i mülk-i devlet: Devlet ülkesinin yedi tarafını kendi tarzıyla süsleyen.

Nesak-sâz-ı e'âzîm-i mehâmm-ı devlet: Devletin büyük ve mühim işlerini düzenleyen, tertip eden.

Nesak-sâz-ı kerem: Cömertliği düzenleyen.

Neseb-i âlî: Yüce soylu, asil.

Nessâh-ı rüsûm-ı zulm ü bî-dâd: Zulum ve haksızlık kanunlarını yürürlükten kaldıran.

Nesteren-i bâg-ı İrem: İrem bağının yaban gülü.

Neş'e-bahşa-yı dil-i âlemiyân: İnsanların gönlüne neşe bağışlayan.

Nev-nihâl-i bag-ı asman: Felek bahçesinin taze fidanı.

Neyyir-i evc-i muallâ-yo sipihr-i iclâl: Yücelik göğünün en yüksek doruğundaki nur.

Neyyir-i evc-i übbehet: Ululuk göğünün nuru.

Neyyir-i gülşen-i şevk-efgen-i gerdûn-ı atâ: Bağışlama dünyasının şevkini veren gül bahçesinin aydınlatıcısı.

Neyyir-i hilâfet: Halifeliğin nuru.

Neyyir-i lutf-ı safâ-âver-i âlem-tâb: Dünyayı aydınlatan mutluluk getiren lutfunun nuru.

Neyyir-i subh-ı kemâl: Olgunluk, bilgi sabahının nuru, aydınlatıcısı.

Neyyir-i subh-ı zafer: Zafer sabahının nuru.

Nezzâm-ı dünyâ: Dünyaya nizam veren.

Nigâh-bân-ı cihan: Dünyanın bekçisi

Nigâr-ı gülbün-i devlet: Devlet gül fidanının güzeli.

Nigeh-bân-ı cihân: Dünyanın bekçisi.

Nigehbân-ı mekâlîd-i nizâm-ı devlet: Devletin düzenini koruyan.

Nigeh-bân-ı sarây-ı saltanat: Saltanat sarayının bekçisi.

Nihâl-i bârver-i devha-i maârif: Ulu bilgi ağacının meyve veren dalı.

Nihâl-i hoş-hırâm-ı bâg-ı izzet: Değer bağının güzel yürüyüslü fidanı.

Nîk-hâh-ı dîn ü devlet: Devletin ve dinin iyiliğini isteyen.

Nîrû-yı bâzû-yı zafer: Zafer kolunun gücü kuvveti

Nîrû-yı Hayber-endâz: Hz. Ali gibi güçlü atıcı.

Nîsân-ı lûtf: Lütuf nisanı

Nizâm-ı âlem: Dünyayı düzenleyen, nizam veren.

Nizâm-ı devlet nusret-i me'âb: Yardım kapısı, devletin nizamı

Nizâm-ı mülk: Ülkeye nizam veren.

Nizâmü'l-mülk-i dâmâd-ı şehinşâhî: Padişahlar padişahının Nizamü'l-Mülk gibi olan damadı.

Nîze-i l'ali be-kef: Avucunda kırmızı mızrak bulunan.

Nuhbe-i devrân: Dünyanın seçkini.

Nuhbe-i devr-i zaman: Zamanın seçkini.

Nuhbe-i dūde-i selâtîn: Sultanlar soyunun seçkini.
Nuhbe-i ins ü melek: Melek ve insanların seçkini.
Nuhbe-i nev’i beşer: İnsanların en seçkini.
Nuhbe-i pâdişehân: Padişahların en seçkini.
Nuhbe-i şâhân-ı selef: Önceki padişahların seçkini.
Nûr-bahşâ-yı çeşm-i dünyâ: Dünya gözüne nur bağışlayan.
Nûr-bahş-ı çeşm-i dünyâ: Dünya gözüne nur veren.
Nûr-bahş-ı âfitâb-ı âsumân-ı cûd: Cömertlik göğünün güneşine nur bağışlayan.
Nûr-ı cebîn-i küremâ: Kerimlerin yüzünün nuru.
Nûr-ı cesîm-i zât: Kişiliğin mücessem nuru.
Nûr-ı çeşm-i azamet: Azamet gözünün nuru.
Nûr-ı çeşm-i kâinât: Kainatın gözünün nuru.
Nûr-ı çeşm-i ulemâ: Âlimlerin gözünün nuru.
Nûr-ı devlet: Devletin nuru.
Nûr-ı dīde-i ahyâr: Hayırlı insanların gözlerinin nuru.
Nûr-ı dīde-i âlem: Âlemin gözünün nuru.
Nûr-ı du’â sırr-ı Hudâ: Duaların nuru, Allah’ın hikmeti.
Nûr-ı fetânet: Fetanet nuru.
Nûr-ı Hudâ-yı tevfiik: Allah’ın nuruna uygun olan.
Nûr-ı hurşîd-i atâ: Bağış güneşinin nuru.
Nûr-ı itibâr: İtibarlı nur.
Nûr-ı mücessem: Tecessüm etmiş, nuru cisimlenmiş olan
Nûr-ı mülâhhas: Nurların özü.
Nûr-ı rahşende-i gerdûn-ı kerâmet ecrâm: Zamanın kerameti ,parıldayan nuru.
Nûr-ı saâdet: Mutluluk nuru.
Nûr-ı zât-ı hümâyûn: Mübarek nurlu kişi.
Nuşiverân-ı adl-ârâ: Adaleti süsleyen Nuşirevan.
Nutk-ı pâk: Temiz sözlü.
Nükhet-i hulk-ı safâ-âver-i vâlâ-şân: Şanı yüce mutluluk getiren huyu nükhet olan.
Nükte-fehmân: Güzel söz söyleyen.
Nükte-şinâs-ı harem-i ma’ni: Mana hareminin nüktelerinin bilen
Nüşa-i terkîb-i emniyet: Emniyet terkininin nüshası.

Ömer-savlet: Ömer gibi hücum eden.

Pâdişâhân-ı cihâmî şehriyâr-ı kâmilî: Dünya padişahlarının olgun hükümdarı.

Pâdişâhân-ı mülk-i manâ: Mana ülkesinin padişahları.

Padişâh-ı adâlet-penâh: Adalet sığınağı olan padişah.

Pâdişâh-ı âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen padişah.

Padişâh-ı âlî-câh: Yüksek makamlı padişah.

Pâdişâh-ı azam: Büyük, ulu padişah.

Pâdişâh-ı bahr ü ber: Karaların ve denizlerin hükümdarı.

Pâdişâh-ı bî-akrân: Akranı olmayan padişah.

Pâdişâh-ı ced-be-ced: Soydan padişah.

Pâdişâh-ı Cem-hadem: Cem kölesi olan padişah.

Pâdişâh-ı Cem-unvân: Cem ünvanlı padişah.

Pâdişâh-ı heft-iklîm: Yedi iklimin padişahı.

Padişâh-ı heft-kişver: Yedi iklimin padişahı.

Pâdişâh-ı kerem-nihâd u cevâd: Yaradılışında iyilik ve ömertlik bulunan padişah.

Pâdişâh-ı ma‘delet-güster: Adaletli padişah.

Pâdişâh-ı ma‘delet-kâr: Adaletli padişah.

Pâdişâh-ı ma‘delet-perver: Adalet dağıtan padişah.

Padişâh-ı muazzâm: En büyük padişah.

Pâdişâh-ı muzaffer: Zafer kazanan padişah.

Pâdişâh-ı mülk ü millet: Milletin ve ülkenin padişahı.

Padişâh-ı pâk-hâseb: Baba soyundan asil olan padişah.

Pâdişâh-ı pür-yakîn: Bilgi dolu padişah.

Pâdişâh-ı rûy-ı cihân: Yeryüzünün padişahı.

Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn: Yeryüzünün padişahı.

Pâdişâh-ı serîr-i adâlet: Adaletin başı olan padişah.

Pâdişâh-ı serîr-i mekârim: Cömertlik tahtının padişahı.

Padişâh-ı serîr-şevket: Ulu tahtın padişahı.

Pâdişâh-ı sûret ü manâ: Mana bilen,anlayan padişah.

Pâdişâh-ı şeref-bahş-ı taht-ı Osmânî: Osmanlı tahtına büyüklük veren padişah.

Pâdişâh-ı taht-gâh-ı şevket: Şevket tahtının padişahı.

Pâdişâh-ı taht-ı cûd: Cömertlik tahtının padişahı.

Pâdişâh-ı taht-ı şevket: Yücelik tahtının padişahı.
Pâdişâh-ı Tehemten-neberd: Tehemten gibi savaşçı padişah.
Pâdişâh-ı yegâne-i âlem: Dünyanın tek padişahı.
Pâdişâh-ı maşrık u magrib: Doğunun ve batının padişahı.
Pâdişeh-i adâlet-âyîn: Adaletli padişah.
Pâdişeh-i âlem: Dünyanın padişahı.
Pâdişeh-i âlî-şân: Yüce şanlı padişah.
Pâdişeh-i bî-muâdil ü Ekrem: Dengi olmayan saygın padişah.
Pâdişeh-i cân-bahş-ı heft-iklîm: Yedi iklime can bağışlayan padişah.
Pâdişeh-i cihan-sitan: Dünyayı alan padişah.
Pâdişeh-i devrân: Dünyanın padişahı.
Pâdişeh-i hâver: Doğunun padişahı.
Pâdişeh-i heft iklim: Yedi ülkenin padişahı.
Pâdişeh-i İslâm: İslam'ın padişahı.
Pâdişeh-i kible-i hâcât-ı enâm: İnsanların isteklerinin kiblesinin padişahı.
Pâdişeh-i mülk-ârâ: Ülkeyi süsleyen padişah.
Pâdişeh-i mülket-i Âl-i Osmân: Yüce Osmanlı ülkesinin padişahı.
Pâdişeh-i mün'im ü âdil: Adaletli ve nimet veren padişah.
Pâdişeh-i refetkâr: Merhametli padişah.
Pâdişeh-i sahib-nâm: Nam, şöhret sahibi padişah.
Pâdişeh-i sâhib-nâm: Nam, şöhret sahibi padişah.
Pâdişeh-i taht-gâh-ı şevket: Ululuk tahtının padişahı.
Pâdişeh-i taht-geh-i şevket: Ululuk tahtının padişahı.
Pâdişeh-i vâlâ-nâm: Yüksek, yüce namlı padişah.
Pâdişâh-ı ma'delet-ârâ: Adaleti süsleyen padişah.
Pâdişâh-ı memâlikgüşâ: Kullarını açan padişah.
Pâdişâh-ı mülk-i âsâyiş: Güvenlik ülkesinin padişahı.
Pâdişeh-i nâzenin: Zarif padişah.
Pâk vezîr-i hasenü'l-istinâs: Güzel ünsiyetli temiz vezir.
Pâk-dil ü pâk-dehen: Temiz ağızlı ve temiz gönüllü.
Pâk-fıtrat: Temiz yaratılışlı.
Pâk-gevher: Temiz cevherli.

Pâkize-dâmen: Yolsuzluklara bulaşmamış, temiz.

Paşa-yı pür-cûd: Çok cömert Paşa.

Penâh: Sığınak.

Penâh-ı cihâniyân: Dünya halkının sığınağı.

Penâh-ı devlet ü ikbâl: Bahtın ve devletin sığınağı.

Penâh-ı marifet: Marifet sığınağı.

Penâh-ı memleket: Memleketin sığınağı.

Penâh-ı saltanat-sadr: Sadrazamlık saltanatının sığınağı.

Penâh-ı şâh: Padişahlık sığınağı.

Per ü bâl-i Hümâ-yı dâd-hâhı: Adalet isteyicilik hümasının kolu kanadı.

Perr-i külâh-ı kadr: Kadir külâhının kanadı.

Pertev-bahş: Bahşedilen ışık.

Pertev-i envâr-ı Kadir: Kadir gecesinin nurlarının ışığı.

Pertev-i fahr-ı kifâyet: İktidar övücünün parıltısı.

Pertev-i mihr-i saadet: Saadet güneşinin parıltısı.

Pertev-i neyyir-i ikbâl-i cihân-tâbiş: Dünyayı süsleyen saadet nuru.

Pertev-i subh-ı himem: Himmetli sabahın ışığı.

Pertev-i subh-ı kerem: Cömertlik sabahının ışığı.

Pertev-i şevk ü şâdî: Büyük ve ferah ışık.

Pertev-i vech-i hümâyûn: Mübarek yüzünün ışıltısı.

Pervâne-i nûr-ı çerâg-ı adl: Adalet ışığının pervanesi.

Perverde-i nisân-ı ihsân: İyilik nişanı ile yetiştirilmiş.

Perverdigâr: Besleyen, besleyici: Allah.

Perveriş-yâfte-i bagçe-i nâz u na'îm: Naz ve nimet bahçesinin büyüttüğü.

Peyamber-mesned: Peygamber rütbeli, makamlı.

Peyker-i hurşîd-i mefâhir: Övünme güneşinin yüzü.

Peyker-i zihn-i selîm: Akl-ı selim güzeli.

Pîrâheni berg-i yâsemen: Gömleği yasemin yaprağı.

Pîrâye: Süs.

Pîrâye-bahş-ı bargeh-i sadr-ı azamî: Yüce sadrazamlık divanına süs veren.

Pîrâye-bahş-ı ma'delet: Adalet süs veren süsleyen.

Pîrâye-i evreng ü dîhîm-i Süleymânî: Süleyman'ın tacını ve dünyayı süsleyen.

Pîrâye-i evreng: Dünyayı süsleyen, donatan.

Pîrâye-i sadr: Sadaretin süsü.

Pîrâye-i sadr-ı nigû-nâmî: İyi güzel namlılık başköşesinin süsü.

Pîşvâ-yı saf-ı şâhân-ı cihân: Dünya şahları safının önderi.

Pür-kerem: Cömertlikle dolu.

Püş ü penâh-ı fukara: Fakirlerin arkasında olan, onların sığınağı.

Râ'yet-i azmin hümâ-yı devletin bâl ü peri: Azim sancağının, devlet kuşunun kolu kanadı.

Râbita-bend-i musâheret: Evlilik yoluyla olan akrabalığı rabt eden, evlilikle akraba olan.

Râfi-i rafz-ı Irân: İran rafiziliğini ortadan kaldıran.

Ragıb-ı ehl-i sühan: Güzel söz bilen Ragıp.

Rahş-ı bâd-pâya süvâr: Rüzgar gibi hızlı at binicisi.

Rakam-senc-i mekârim: Cömertliği değerlendiren, çoğaltan.

Râtibe-bahş-i üdebâ: Ediplerin maaşını veren.

Râyet-efrâz-ı ümem: Ümmetlerin sancak çeken.

Rayet-keş-i din: Dinin sancağını çeken.

Rây-ı İskender: İskender yolunda.

Re'fet-i âlem-i himmet: Gayret dünyasının merhameti.

Re'y-i derrâk sahibi: Çabuk anlayan, anlayışlı.

Re'y-i gurre-i pîşâni-i rüşd ü sedâd: Doğruluk ve yetkinlik alınımın beyazlığı.

Re'yi müselle-i dil-i rûşen-dilân-ı dehr: Dünyanın gönlü aydınlık olanlarının, doğruluğu herkesçe kabul edilen görüşün gönlü.

Reâyâ-perver: Halkı besleyen, seven.

Refâh-ı cihan: Dünyanın rahatlığı.

Reh-i dâd-güster: Adaletli yolda olan.

Reis-i sehâ-pîşegân-ı câh u celâl: Cömertliğin makam ve ululuk öncülerinin önderi.

Reng ü bûy-i gülbün-i gülşen-serâ-yı izz ü şân: Değer ve şan gül bahçesi fidanının rengi ve kokusu.

Resm-efgen-i beyt-i kerem: Cömertlik evinin kanununu koyan.

Resm-i âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen kanun.

Ressâm-ı nakş-endâz-ı vâsf-ı padişahî: Padişahın vasıflarını nakşeden ressam.

Ressâm-ı rukûm iffet ü dâd: Adalet ve iffet rakamlarının ressamı.

Reşhâ-pâş-ı ayn-ı re'fet: Merhamet gözünün yaşını silen.

Reşk-âver-i âyîne-i hûrşîd: Güneş aynasını kıskandıran.

Reşk-âver-i Cem: Cem'i kıskandıran.

Reşk-âver-i emsâl ü akrân: Benzerlerini ve akranlarını kıskandıran.

Reşk-âver-i kandîl-i fûrûzende-i Arş: Arşın yanan kandilini kıskandıran.

Reşk-âver-i kevâkib ü dâg-ı dil-i Peren: Peren'in gönlünün yarası ve yıldızları kıskandıran.

Reşk-i âfitâb-ı âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen güneşi kıskandıran.

Reşk-i Dârâ: Dara'yı kıskandıran.

Reşk-i Hâtem: Hatem'i kıskandıran.

Reşk-i melek: Meleği kıskandıran.

Revâc-bahş-i hüner: İtibarlı ve hünerli.

Revnaç-efrûz-ı sühan-dânî: Güzel söz bilmesi ile aydınlık veren.

Revnaç-efzâ-yı cihân: Dünyanın parıltısını arttıran.

Revnaç-efzâ-yı taht-ı âlfî-şân: Yüce şanlı tahtın güzelliğini çoğaltan.

Revnaç-fezâ-yı mülk-i hâkânî: Hakanın ülkesinin güzelliğini arttıran.

Revnaç-fezâ-yı sadr-ı vâlâ: Yüce sadaretin ışıltısını arttıran.

Revnâk-fürûz-ı sadr: Sadrazamlığa ışık veren.

Revnaç-ı sadr-ı devlet: Devlet kalbinin parıltısı.

Revnâk-ı Ali-i Osman: Yüce Osmanlı'nın parıltısı.

Revnaç-ı dîhîm: Tahtın parıltısı.

Revnâk-ı fîrûz-ı sadr-ı muallâ-yı rûzgâr: Zamanın yüce sadrazamlığına ışık veren.

Revnaç-ı gülşen-i cihân: Dünyanın gül bahçesinin parıltısı.

Revnâk-ı sadr-ı vezâret: Baş vezirlik makamının parıltısı.

Revnâk-ı saltanat: Saltanatın parıltısı.

Revnaç-ı taht-ı sa'adet: Mutluluk tahtının parıltısı

Revnaç-şiken-i gevher: Cevherin parıltısını kıran.

Risto-yı hired: Akıl Aristosu.

Rûh-ı âlem: Dünyanın ruhu.

Rûh-ı âlem-i dünyâ: Dünya âleminin canı.

Rûh-ı Cem: Cem ruhlu.

Rûh-ı ebdân-ı cihân: Dünya bedenlerinin ruhu.
Rûh-ı enfâs-ı Mesîh: Mesih soluklu, nefesli ruh.
Rûh-ı kâleb-i âlem: Âlemin kalbinin ruhu.
Rûh-ı letâfet: Latif, zarif olan.
Rûh-ı pâk: Temiz can.
Rûh-ı revân: Sevgili.
Rumûz-âmûz-ı her-kâmil: Her olgun kişinin remizlerinden anlayan.
Ruşen-dilâ: Ruşen gönüllü.
Ruşen-güher-i pâk-nijâd: Temiz soylu parlak cevherli hükümdar.
Ruşen-zamîr: Aydınlık yüzlü.
Rûyîn-ten-i zamâne: Zamanın Ruyinten'i.
Rûzgâruñ dâver-i dîn-perveri: Zamanın dini koruyan hükümdarı.
Rûz-ı rezm: Savaş günü
Rükn-i binâ-yı temkîn: Eminliğin, güvenliğin temel direği.
Rükn-i savlet: Saldırının temel direği
Rükn-Rekîn-i temkîn: Ağırbaşlılığın temel direği.
Rüknü'l-mülk: Ülkenin temel direği.
Rüstalis-i adl: Adaleti Rüstalis gibi olan.
Rüstemâne: Rüstem gibi.
Rüstem-âyin: Rüstem gibi.
Rüstem-i ablak-süvâr-ı savlet: Ablak binicisi Rüstem gibi saldıran.
Rüstem-i ceng-âzma: Savaşçı Rüstem gibi.
Rüstem-i Elbürz-gürz-i Kahraman-savlet: Kahraman gibi saldıran, topuzu Elbürz dağı olan Rüstem.
Rüstem-i meydân-ı şecâat: Yiğitlik meydanının Rüstem'i.
Rüstem-i rezm ü sehâ: Savaşın ve cömertliğin Rüstem'i.
Rüstem-reviş-i âsaf: Rüstem gibi vezir.
Rüsûm-ı saltanat: Saltanat usulü.
Sa'âdet-i ezeliyye: Ezeli mutluluk.
Saâdet-i baht-ı şehenşeh-i gâzî: Gazi olan padişahlar padişahının bahtının mutluluğu.
Sabâh-ı leyle-i râhat: Rahat gecenin sabahı.
Sabahü'l-hayr-ı nusret: Yardım sabahının hayrı.

Sabâvetde vezâretle nedîm-i şehriyâr: Çocukken hükümdarın arkadaşlıkta veziri.

Sâdât-ı dehrin serv-i ser-sebz ü hırâmâmı: Dünya efendilerinin, yeni yetişmiş, yemyeşil salınan servisi.

Sadef-i kulzüm-i îcâd: Yaratma denizinin sedefi.

Sadme-i kahrı ile mülket-i İran virân: Kahrının çarpmasıyla İran ülkesini viran eden.

Sadr: Sadrazam

Sadr-ârâ: Sadrazamlığı süsleyen.

Sadr-ârâ-yı rif‘at: Yüceliği ile sadareti süsleyen.

Sadr-ı a’lâ: Yüce sadrazam

Sadr-ı ahâlî-perver: Halkı besleyen sadrazam.

Sadr-ı âlî mazhar-ı vâsf-ı şerîf-i “Lâ-fetâ”: Lâ-fetâ vasıflarının mazharı yüce sadrazam.

Sadr-ı âlî: Yüce sadrazam.

Sadr-ı âlî-kevkeb: Yüce yıldızlı sadrazam.

Sadr-ı âlî-menkâbet: Yüce menkıbeli.

Sadr-ı âlî-rütbe: Yüce rütbeli sadrazam.

Sadr-ı âlî-şân: Yüce şanlı sadrazam.

Sadr-ı Asaf-istiklâl: Asaf gibi yetkin sadrazam.

Sadr-ı âsman-kadr: Felek değerli hükümdar.

Sadr-ı ‘atâ: Cömert sadrazam.

Sadr-ı azam: Sadrazam.

Sadr-ı azam u gâzî: Gazi ve sadrazam.

Sadr-ı azam: Büyük, ulu sadrazam.

Sadr-ı bedr-kevkeb: Dolunay yıldızının sadrazamı.

Sadr-ı bî-hemtâ-yı emced: Çok şerefli, eşsiz sadrazam.

Sadr-ı bî-nazîr: Eşsiz sadrazam.

Sadr-ı bülend-ikbâl: Yüksek talihli sadrazam.

Sadr-ı bülend-mertebe: Yüksek mertebeli sadrazam.

Sadr-ı Cem-hadem: Cem gibi köleleri olan sadrazam.

Sadr-ı Cem-kevkebe: Cem debdebeli vezir.

Sadr-ı Cem-menkabet: Cem menkıbeli sadrazam.

Sadr-ı Cem-mertebe: Cem rütbeli sadrazam.

Sadr-ı Cem-pâye: Cem rütbeli sadrazam.
Sadr-ı ciger-dâr ü cerî: Yürekli, yiğit sadrazam.
Sadr-ı cihân: Dünya sadrazamı.
Sadr-ı cihân-ârâ: Dünyayı süsleyen makam
Sadr-ı cihânbân: Dünyayı tutan (yöneten) sadrazam.
Sadr-ı cihân-bân: Dünyayı tutan (yöneten) sadrazam.
Sadr-ı cihân-gîr: Dünyayı zapteden sadrazam.
Sadr-ı dâna: Bilgin sadrazam.
Sadr-ı devlet: Devletin sadrazamı.
Sadr-ı ekrem: Saygıdeğer sadrazam.
Sadr-ı erham-ı vâlâ-mekârim: Çok cömert ve merhametli sadrazam.
Sadr-ı felek-kadr: Felek kadrindeki sadrazam.
Sadr-ı felek-kadr: Gökyüzü kadar değerli sadrazam
Sadr-ı felek-pâye: Felek rütbeli sadrazam.
Sadr-ı gerdûn-pâye: Felek rütbeli sadrazam.
Sadr-ı Güzîn: Seçkin sadrazam.
Sadr-ı güzîn: Seçkin sadrazam.
Sadr-ı güzîn-i mekrümet-âyîn: Cömertlik dağıtan seçkin sadrazam.
Sadr-ı hâkânî: Hakanın sadrazamı.
Sadr-ı Hâtem-meniş: Hâtem huylu vezir.
Sadr-ı himem-pîrâ: Gayretli, cömert sadrazam.
Sadr-ı hüküm-senc-i Felâtun-râ: Felatun düşünceli, hükümleri tartıp ölçen sadrazam.
Sadr-ı iffet-perver ü hilm: Yumuşak huylu ve iffetli sadrazam.
Sadr-ı İskender-haşem: İskender maiyetli sadrazam
Sadr-ı kâmkâr: İsteğine ulaşmış sadrazam.
Sadr-ı kâm-kâr: İsteğine ulaşmış sadrazam.
Sadr-ı kâmkâr-ı adâlet-şîâr: Adaletli, isteğine ulaşmış sadrazam.
Sadr-ı kerem: Cömertlik sadrazamı.
Sadr-ı kerem-güster: Cömert sadrazam.
Sadr-ı kerem-kâr: Cömert sadrazam.
Sadr-ı kerem-perver: Cömertlik seven sadrazam.
Sadr-ı kerem-pîrâ: Cömertliği süsleyen sadrazam.

Sadr-ı kerem-ver: Cömert sadrazam.
Sadr-ı kerîm: Cömert sadrazam.
Sadr-ı mekârim-perver: Cömertlikleri seven sadrazam.
Sadr-ı mekârim-pîşe: Cömert huylu sadrazam.
Sadr-ı mekrümet-ârâ: Cömertliği süsleyen vezir.
Sadr-ı mesûdü'l-kudûm: Uzak mutluluğun sadrazamı.
Sadr-ı muallâ: Yüksek, yüce sadrazam.
Sadr-ı muallâ-şan: Yüksek şanlı sadrazam.
Sadr-ı muazzam: Büyük, ulu sadrazam.
Sadr-ı muhterem: Saygıdeğer sadrazam.
Sadr-ı mükerrerem: Saygın sadrazam
Sadr-ı mülk-ârâ: Ülkeyi süsleyen vezir
Sadr-ı müşterî kadr: Müşterî (Mars, Jüpiter) değerli sadrazam.
Sadr-ı nigû-kâr u zî-şân: Şanlı, iyilik yapan sadrazam.
Sadr-ı nîgû-kâr-ı kişver-gîr: Ülkenin güzel, iyi iş yapan sadrazamı.
Sadr-ı nik-kadr-i kerem-vâr: İyi değerli ve cömert vezir.
Sadr-ı Pervin-alem: Pervin sancaklı sadrazam.
Sadr-ı pür-kerem: Cömertlikle dolu sadrazam.
Sadr-ı pür-kevkebe: Haşmetli sadrazam.
Sadr-ı revnak-dih-i zemîn ü zemân: Zamana ve zemine(yeryüzüne) parlaklık veren sadrazam.
Sadr-ı rûşenâ-gevher: Parlak cevherli sadrazam.
Sadr-ı sipîhr-i iclâl: Büyüklük gökyüzünün sadrazamı.
Sadr-ı sudûr-ı âlem: Dünyanın sadrazamlar sadrazamı.
Sadr-ı sûtûde-avsâf: Vasıfları övülen sadrazam.
Sadr-ı sûtûde-şiyem: Övülecek yaradılışlı sadrazam.
Sadr-ı Tâyî-menkabet: Tayî hikayeli sadrazam.
Sadr-ı vakûr-ı kerim: Cömert ve ağırbaşlı vezir.
Sadr-ı vâlâ: Yüksek mevkide bulunan.
Sadr-ı vâlâ-yı vezâret: Vezaretin yüce sadrazamı.
Sadr-ı yegâne: Tek, biricik sadrazam.
Sadr-ı zafer-medâr: Zaferin övüncü sadrazam.

Sadr-ı zamân: Zamanın sadrazamı.
Sadr-ı zîb-i vezâret: Vezirliğin süsü.
Sadr-ı zî-şân: Şanlı sadrazam
Sadr-i âlî-kadr-i zî-şan: Şanlı, yüksek değerli sadrazam.
Sadru'l-vüzerâ: Vezirlerin veziri.
Sadru's-sudûr: Sadrazamlar sadrazamı.
Sadrü'l-vüzerâ: Vezirlerin veziri.
Sadrü'l-vüzerâ-yı şeh-i zîşân-ı zamân: Zamanın şanlı padişahının vezirlerinin veziri.
Sadr-zîb-i izz ü ikbâl: İkbâl ve izzeti süsleyen sadrazam.
Safâ-pezîr: Sefa bulan, veren.
Saf-ârâ-yı megâzi:
Safâ-yı meşrebi bir bahr-ı bî-kerân: Yaradılışının saflığı uçsuz bucaksız bir deniz.
Saf-der: Düşman saflarını yaran yiğit.
Saf-der-i Cem-azamet: Cem gibi heybetli, safları yaran yiğit.
Saf-der-i Cem-menkabe: Cem hikayeli safları yaran.
Saf-der-i cihân: Dünyada düşman saflarını yaran yiğit
Saf-der-i devrân: Dünyanın safları yaran yiğidi.
Saf-der-i Faruk-güher-i Hayder-i devrân: Zamanın Faruk cevherli saf yaran Haydar'ı.
Saf-der-i ferîd: Düşman saflarını yaran biricik yiğit.
Saf-der-i Hayder-gazâ: Hz Ali gazalı, düşman saflarını yaran yiğit.
Saf-der-i Hayder-rezmâ: Savaşçı Haydar gibi safları yaran yiğit.
Saf-der-i hizebr-i salâbet: Safları yaran sağlamlık arslanı.
Saf-der-i kal'a-güşâ: Kale alan, saf yaran yiğit.
Saf-der-i pâkîze-tebâr: Temiz soylu, safları yaran yiğit.
Saf-der-i sahib-dil: Safları yaran cesur yiğit.
Saf-der-i seyyâre-haşem: Seyyare maiyetli safları yaran yiğit.
Safder-i zafer-yâb: Düşman saflarını yarıp, zafer kazanan yiğit
Safdil-i rûşen-güher: Parlak cevherli, kalbi temiz.
Saff- şikâf-ı adû: Düşman saflarını yaran yiğit.
Saff-der: Düşman saflarını yaran yiğit.
Saff-der-i himem: Gayret saflarını yaran.

Saff-der-i pür-re'fet: Merhametle dolu, safları yaran yiğit.
Saff-şikâf-ı düşmen-i dîn: Din düşmanlarının saflarını yaran yiğit.
Saf-ı vezâret: Vezaretin temiz, pak olanı.
Sâfi dil: Temiz gönüllü.
Saf-şikâf ü sipeh-ârâ: Düşman hatlarını yaran ve orduyu süsleyen.
Saf-şiken: Düşman saflarını yaran.
Saf-şiken-i kâmveran: İsteğine ulaşan, safları yaran yiğit.
Safvet-i rûy-i zemin: Yeryüzünün safveti.
Sâf-zamîr: Temiz kişi.
Sahh-ı nazûk-nakş: Nazik nakşın işareti.
Sâhib-devlet: Devlet sahibi.
Sâhib-dil: Cesur.
Sâhib-firâset: Anlayışlı.
Sâhib-hâne abd-i bâhirü'l-ihlâs: İyilik denizinin kölesine sahip.
Sâhib-hüner: Hüner sahibi.
Sâhib-i berg ü ber-i devrân: Dünya üzerindeki yaprağın sahibi.
Sâhib-i devlet: Devlet sahibi, mutlu.
Sâhib-i sâmân: Servet sahibi.
Sahib-i seyf ü kalem: Kılıcın ve kalemin sahibi.
Sâhib-i tâc (u) evreng: Taç ve taht sahibi.
Sâhib-i tîg u âlem: Dünyanın ve kılıcın sahibi.
Sâhib-i tîg u kâlem: Kılıcın ve kalemin sahibi.
Sâhib-istidâd: Yetenekli.
Sâhib-kemâl: Olgunluk sahibi.
Sâhib-kerem: Cömertlik sahibi.
Sâhib-kırân: Her zaman başarı kazanan.
Sâhib-kırân-ı âlî-şân: Yüce şanlı her zaman zafer kazanan padişah.
Sâhib-kırân-ı asr: Asrın zafer kazananı.
Sâhib-kırân-ı bahr ü ber: Karaların ve denizlerin her zaman zafer kazananı.
Sâhib-kırân-ı bezm-i âli: Yüce meclisin başarı kazanan padişahı.
Sahib-kırân-ı din-perver: Dini besleyen, zafer kazanan padişah.
Sâhib-kırân-ı kâm-yâb: İsteklerine ulaşan, her zaman başarı kazanan hükümdar.

Sâhib-kırân-ı kişver-i cûd: Cömertlik ülkesinin muradına ermiş hükümdarı.

Sâhib-kırân-ı rub'-ı meskûn: Dünyanın kara olan dörtte bir kısmında başarı kazanan.

Sâhib-kırân-ı rûzgâr: Zamanın mutlu padişahı.

Sâhib-kırânlar serveri: Her zaman başarı kazananların hükümdarı.

Sâhib-mâye-i yektâ-güher: Tek cevherin özü.

Sâhib-mürüvvet: İnsaniyet sahibi.

Sâhib-şu'ûr: Akıl sahibi.

Sâhib-tâb-ı fehim: Anlayış sahibi padişah.

Sâhib-zamân: Zamanın sahibi.

Sâhib-zuhûr-ı Mülk-i Rûm: Rum ülkesinin başa geçen hükümdarı.

Sahrâ-yı bî-pâyân-ı cûd: Sonu olmayan cömertlik ovası.

Sâib-reşk-i dâd-endîş: Adalet düşünen, doğruluğu kıskandıran.

Salâh-ı kâr-ı dünyâ: Dünya işlerini düzelten.

Sâlik-i râh-ı sedâd: Doğruluk yolunda giden.

Salvet-ârâ: Şiddetli saldırmayı süsleyen.

Sammah-ı Hâtem-masraf: ?

Sâni-i zihn ü fetânet: Fetanet ve zihnin sanatkarı.

Sârim-i migvâr-ı himem: ? keskin

Satvet-güster: Satvetli, saldırgan.

Savlet-ger-i udvân-ı Gazanfer-fer-i devrân: Zamanın Gazanfer unvanlı, düşman ordularına saldıran padişah.

Sâye-i adl: Adaletin gölgesi.

Sâye-i eltâf-ı Rabbânî: Allah'ın lutuflarının gölgesi.

Sâye-i bâl-i hüma-yı baht: Talih hümasının kalbinin gölgesi.

Sâye-i Hak halîfetu'llâh: Allah'ın gölgesi ve halifesi.

Sâye-i Hak: Allah'ın gölgesi.

Sâye-i himmet: Gayret, himmet gölgesi.

Sâye-i Hudâ: Allah'ın gölgesi.

Sâye-i ilâh: Allah'ın gölgesi.

Sâye-i lutf-ı Hudâ: Allah'ın lutfunun gölgesi.

Sâye-i lutf-ı Mevlâ: Allah'ın lutfunun gölgesi

Sâye-i Mevlâ: Allah'ın gölgesi.

Sâye-i re'fet-eser-i lutf-ı Hudâ: Allah'ın lutfunun yüce eserli gölgesi.
Sâye-i şehbâl-i saâdet: Mutluluk kanadının gölgesi, Hüma kuşunun gölgesi.
Sâye-perver: İnsanlara faydası dokunan.
Sâye-veş-i zıll-ı Hudâ: Allah'ın gölgesi gibi.
Saykal-ı âyîne-i re'y-i savâb: İsabetli düşünce aynasının cilası
Sebak-âmûz-ı ders-i hikmet-i işrâkıyan: Hikmetli derslerin parlayan muallimi.
Sebeb-i râhat-ı erbâb-ı kulûb-ı âlem: Alemin gönül sahiplerinin rahatının sebebi.
Sebüktigîn-i sebük-seng:
Sedd-i sedîd-i reh-i bidâd: Adaletsizlerin yoluna set çeken.
Sefid ü pâk-sîmâ: Beyaz ve temiz yüzlü.
Sehâb-ı kerem: İyilik bulutu
Sehâb-ı lutf: Cömertlik bulutu.
Sehâb-ı mekrümet: Cömertlik bulutu.
Seh-i adl-âzmâ: Adaleti deneyen padişah.
Selâtîn-i cihâmın bî-hemâli: Dünya sultanlarının en eşsizi.
Selîl-i celîl: Büyük erkek çocuk.
Selîm ü Kerîm: Sağlam ve cömert.
Sell-i seyf-i zafer: Zaferin kılıç çeken.
Semâhat-kîş: Çok cömert.
Semiyy-i Ahmed-i Muhtâr: Hz. Muhammed ile adaş.
Semiyy-i bânî-i beyt-i mükerrem-i settâr: Allah'ın muhterem evini kuran ile adaşın.
Semiyy-i bani-i Beytü'l-Harem-i Rabbânî: Allah'ın evini inşa edenle adaş.
Semiyy-i cedd-i Habîb-i Hudâ: Allah'ın sevgilisinin atasının adaşı.
Semiyy-i cedd-i Nebî: Hz. Muhammed'in atasının adaşı.
Semiyy-i cedd-i Nebiyy-i Kerîm: Peygamberlerin atasıyla adaş.
Semiyy-i cenâb-ı Halîl-i Hak: Allah'ın Halil'i ile adaş.
Semiyy-i dâver-i düldül-süvâr bâ-iclâl: Düldül'ün kudretli binicisinin adaşı (Hz. Ali)
Semiyy-i Fahr-ı Âlem: Alemin övüncü ile adaş.
Semiyy-i fahr-ı rüsûl: Peygamberlerin övüncü ile adaş.
Semiyy-i fahr-i âlem: Alemin övüncü ile adaş.
Semiyy-i halef-i Azer-i devrân: Azer'in oğlu Hz. İbrahim'in adaşı.
Semiyy-i mefhar-i âlem: Dünyanın övüncünün adaşı.

Semiyy-i pâk-i nebiyy-i kerîm İbrahim: Pak nebi Hz. İbrahim'in adaşı.

Semiyy-i sihr-i pâk Mustafâ-yı rûzgâr: Zamanın temiz Mustafa'sının akrabasının adaşı.

Semiyy-i şîr-i Hudâ : Allah'ın arslanı ile adaş.

Semmiyy-i bânî-i beyt-i 'Hudâ: Allah'ın evini inşa eden Hz. İbrahim ile adaş.

Ser-â-pâ mahz-ı nûr-ı sûd: Baştan ayağa fayda nurunun kaynağı.

Ser-çeşme-i rûhdur dehâni: Ağzı çeşme başının ruhudur.

Ser-dâr: Komutan.

Ser-dâr-ı ekrem: Saygın başkan, komutan.

Ser-defter: En başta bulunan.

Ser-firâzân-ı zamânîñ server-i ser-defteri: Zamanın başta gelenlerinin önderi.

Ser-firâz-ı tâc-dâran: Hükümdarların en üstünü.

Serîr-ârâ: Tahtı süsleyen.

Serîr-ârâ-yı Hâkânî: Hakanlık tahtını süsleyen.

Serîr-ârâ-yı mülk-i ma'delet: Adalet ülkesinin tahtını süsleyen.

Serîr-efrûz-ı şevket: Büyüklük tahtını aydınlatan.

Serîr-i atânın şeh-i kerem-kârı: Cömertlik tahtının cömert padişahı.

Serîr-i madeletgâh: Adaletli yerin tahtı.

Serîr-i mesned-i dîvânı mihrâb-ı temennâ: Divan makamının tahtındaki dilek mihrabı.

Serîr-i mesned-i divan-ı mihrâb-ı temennâ: İsteme mihrabının tahtı.

Serîr-i mülket-i lutf: Lütuf ülkesinin tahtı.

Serîr-i saltanat: Saltanatın başı.

Serîr-i şevketüñ şâhı: Büyüklüğün tahtının padişahı.

Serîr-zîb-i hilâfet: Halifelik tahtının süsü.

Ser-levha: Levhanın başı, liste başı.

Ser-levha-i izam: Ululuğun baş yazısı.

Ser-levha-i nüsha-i celâlet: Büyüklük nüshasının liste başı.

Ser-levha-i ra'nâ: Güzellik levhasının başlığı.

Ser-levha-i Şâh-nâme-i şân: Şan şehnamesinin başlığı.

Sermâye-i emân: Eminlik, güvenlik sermayesi.

Ser-meclis-i ikbâl: Talih meclisinin başı.

Ser-tâc-ı şehen-şâh-ı cihân-gîr: Dünyayı fetheden şahlar şahının tacı.

Server: Başkan, reis.

Server-i sâhib zuhûr: Başa geçen reis.

Serv-i çemen-i celâl kaddi: Büyüklük bahçesinin selvisi.

Seyf-i sâr: İntikam kılıcı.

Sıddîkî-sadâkat: Sıddîk sadakatlı.

Sıddîk-sadâkât: Sıddîk sadakatlı.

Sıhhat-i cism-i âlem: Dünya cisminin sıhhati, sağlığı.

Sıhr-ı cihân-bân-ı muvaffak: Allah'ın yardımıyla dünyayı tutan (yöneten) hükümdarın akrabası.

Sıhr-ı hâkân-ı muazzam: Büyük hakanın akrabası.

Sıhr-ı pâk-i dâver-i rûy-i zemîn: Yeryüzü hükümdarının temiz akrabası.

Sıhr-ı sultân-ı cihân: Dünyanın sultanının damadı.

Sıhr-ı sultân-ı muazzam: Büyük sultanın akrabası.

Sıhr-ı şâhen-şâh-ı Efrîdûn-haşem: Feridun maiyetli şahlar şahının akrabası.

Sıhr-i hâkân-ı zemân: Zamanın hakanının akrabası.

Sıhr-i hâs-ı hem-râzî: Hem akrabası hem sır ortağı.

Sıhr-i mükerrem: Saygıdeğer akraba.

Sıhr-i sultânî: Sultanın akrabası.

Sıhr-i şâhenşâh-ı a'zam: Büyük, ulu şahlar şahının akrabası.

Sıhr-i şâhenşeh-i atâ-güster: Cömert padişahlar padişahının akrabası.

Sıyt-ı fütûhâtı mukaddem:

Sikender-der-i devrân: Dünya kapısının İskender'i.

Sikender-siyer: İskender ahlaklı.

Simurg-ı ejder-efken: Ejder yıkan anka

Sîmurg-ı Kafa tefrîka-ı âşiyân veren: Kaf dağı ankasını yuvasından ayıran

Sîne-i dâd u dihişin hırz u amanı: Adaletin ve bağışlama yüreğinin koruyucusu ve sığınağı.

Sipeh-ârâ-yı zemâne: Zamanın ordu süsleyeni.

Sipeh-dâr: En büyük ordu sahibi.

Sipeh-keş-i gâzî: Ordu çeken, gazi baş kumandan.

Sipeh-sâlâr-ı efhâm: Askerlerin en büyüğü.

Sipeh-sâlâr-ı Kısırî-şan: Kısra gibi askerlerin en büyüğü, şanlısı

Sipihr-i atâ: Bağışlama göğü.

Sipihr-i devlete tâbende hurşîd-i cihân-ârâ: Devletin göğünde parlayan, dünyayı süsleyen güneş.

Sipihr-i izzetüñ mâhı: Kıymetli gökyüzünün ayı.

Sipihr-i kerem: Cömertlik göğü.

Sipihr-i madelet ü cûd: Cömertlik ve adalet göğü.

Sipihr-i madelet: Adaletin göğü.

Sipihr-i saltanatın mihr ü mehi: Saltanat göğünün güneşi ve ayı.

Sipihr-i şân: Şanlı gökyüzü.

Sipihr-menzilet: Gökyüzü rütbeli.

Sîr-i simât-ı mekremet: Cömertlik sofrasının doymuşu.

Sitâre-i sad-ahterân-ı sultânî: Sultanlığın yüksek yıldızı.

Subh-gâh-ı devlet: Devletin sabah vakti.

Subh-ı bahâr: Bahar sabahı.

Suhen-perver âsaf: Güzel söz söyleyen vezir.

Sultân İskender-serîr: İskender tahtlı sultan.

Sultân oğlu sultân: Sultan oğlu sultan.

Sultân: Sultan.

Sultân-ı âlem: Dünyanın sultanı.

Sultân-ı âlişân: Yüce şanlı sultan

Sultân-ı azam: Büyük sultan.

Sultân-ı azîmü'ş-şân: Şanlı büyük sultan.

Sultân-ı bahr u ber: Karaların ve denizlerin sultanı.

Sultân-ı cihân: Dünya sultanı.

Sultân-ı çerh-evreng: Dünyanın sultanı.

Sultân-ı dehr: Dünya'nın sultanı.

Sultân-ı deryâ-dil: Gönlü deniz gibi olan sultan, cömert sultan.

Sultân-ı devrân: Zamanın sultanı.

Sultân-ı dîn: Dinin sultanı.

Sultân-ı felek-mertebe: Felek rütbeli sultan

Sultân-ı gül: Gül sultanı.

Sultân-ı hâdimü'l-Harameyn: Mekke ve Medine'nin hizmetkarı olan sultan.

Sultân-ı hâver: Doğunun sultanı.

Sultân-ı heft iklim: Yedi iklimin sultanı.

Sultân-ı iklîm-i sühan: Söz ikliminin sultanı.

Sultân-ı İslâm: İslam'ın sultanı.

Sultân-ı kerem-perver: Cömert sultan.

Sultân-ı keremver: Cömert sultan

Sultân-ı kerîm: Cömert sultan.

Sultân-ı ma'delet: Adaletli sultan.

Sultân-ı melek-haslet: Melek huylu sultan.

Sultan-ı mu'azzam: Büyük, azametli sultan.

Sultân-ı muallâ-pâye: Yüce rütbeli sultan.

Sultân-ı mülk-i mekrümet: Cömertlik ülkesinin sultanı.

Sultân-ı Rûm u Urb u Acem: Arabın, Acem'in ve Rum'un sultanı.

Sultân-ı sâhib-taht: Taht sahibi sultan.

Sultân-ı selâtîn-i cihân: Dünya ülkelerinin sultanı.

Sultân-ı selâtîn-i zamân: Zamanın sultanlar sultanı.

Sultân-ı ser-efrâz-ı selâtin: Başını yukarı kaldıran (başı dik olan) sultanları sultanı.

Sultân-ı serîr-ârâ-yı adl ü dâd u şevket: Büyüklük ve adaleti süsleyenlerin başı olan sultan.

Sultân-ı serîr-ârâ-yı taht u şevket ü şan: Şan ve şevket tahtını süsleyen sultan.

Sultân-ı şark u garb: Doğunun ve batının sultanı.

Sultân-ı zî-şân: Şanlı sultan.

Sultân-ı zî-şân: Şerefli, şanlı sultan

Sultân-ı zî-şân: Şanlı sultan.

Sultân-i selâtîn-i cihân: Dünyanın sultanlar sultanı.

Sûre-i Nûr: Nur suresi.

Sûret-dih-i meâl-i rüsûm-ı keremverî: Cömertlik kanunlarına biçim veren.

Sûret-i akl-ı müşahhas: Müşahhas aklın resmi.

Sûret-i edvâr-ı çarhun sırr-ı muzmeri: Dönen feleğin gizli sırrının resmi görüntüsü.

Sûret-i manide şehenşâh: Mana suretinin padişahlar padişahı.

Sûriş-figen-i çârsu-yı cevheriyan: Kuyumcular çarşısına kargaşa düşüren.

Sühandân: Söz bilen, güzel söz söyleyen, şair.
Sühan-dân-ı cihân: Dünyanın güzel söz bileni.
Sühan-ı Gîv ü Peşen: Gîv ve Peşen sözlü
Sühan-perver: Güzel söz söyleyen, bilen, şair.
Sühan-şinâs: Güzel söz bilen.
Sülâle-i neseb-i Dûdmân-ı Abdullâh: Soy sülalesi Abdullah soyundan.
Süleyman-haşem: Süleyman maiyetli.
Süleymân-ı rûzgâr: Zamanın Süleyman'ı.
Süleymân-ı serîr-ârâ-yı dârü'l-mülk-i irfan: Bilgi ülkesinin tacının süsleyen Süleyman.
Süleymân-ı zamân: Zamanın Süleyman'ı.
Süleymân-ı zeman: Zamanın Süleyman'ı
Süleyman-menkabet: Süleyman menkıbeli.
Süleymân-rütbe: Süleyman rütbeli.
Süllem-i kasr-ı celâl: Büyüklük köşkünün merdiveni.
Sütûde: Övülecek değerde olan.
Sütûde haslet: Övülecek huyları olan.
Sütûde-dâver-i remz-âşnâ-yı fazl u kemâl: Olgunluk ve fazilete aşina olan övülecek hükümdar.
Sütûde-hısâl: Ahlakı övülen.
Sütûde-menkâbet: Menkıbeleri övülen.
Sütûde-neseb: Övülmeye değer soyu olan.
Sütûde-siyer: Ahlakı övülen, övülecek ahlakı olan.
Sütûde-şiyem: Yaradılışı, karakteri övülen.
Süvâr-ı eşheb-i himmet: Gayretin beyaz (kır) atının binicisi.
Süvâr-ı halbe-i himmet: Himmet, gayret yarışının at binicisi.
Şa'sa'a-i âfitâb-ı ikbâl: Talih güneşinin parıltısı.
Şâh u serdâr: Padişah ve komutan.
Şâhâne celâlet: Şahlara layık büyüklük.
Şâhân-ı âleme mihekk-i şân ü itibâr: Dünya şahlarına itibar ve şan veren mihek taşı.
Şâhân-ı cihân: Dünya padişahlar padişahı.
Şâh-bâz: Yiğit, şanlı, gösterişli adam, doğan.

Şâh-bâz-ı himmet-i vâlâ: Yüce himmetli doğan.
Şâhenşâh: Padişahlar padişahı.
Şâhen-şâh-ı devrân: Zamanın padişahlar padişahı.
Şâhenşâh-ı İskender-meâsir: İskenderin güzel eserlerini padişahı.
Şâhen-şâh-ı pür-şevket: Şevketli padişahlar padişahı.
Şâhenşâh-ı vâlâ: Yüce padişahlar padişahı.
Şâhenşeh: Padişahlar padişahı.
Şâhen-şeh: Padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i adl-güster: Adaletli padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i âlem: Dünyanın padişahlar padişahı.
Şâhen-şeh-i âlî şiyem: Yüce huylu şahlar şahı.
Şâhenşeh-i âlî-âlem: Dünyanın yüce padişahlar padişahı.
Şâhen-şeh-i âlî-neseb: Yüce soylu padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i bî-nazîr-i âlem: Alemin benzersiz şahlar şahı.
Şâhen-şeh-i dehr: Dünyanın padişahlar padişahı.
Şâhen-şeh-i devrân: Zamanın padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i dihim-vakâr: Tacıyla vakar sahibi olan.
Şâhenşeh-i evreng-i sa'âdet: Mutluluk tahtının padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i fermân-revâ: Emri kabul gören padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i kişver-sitân: Ülkeyi süsleyen padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i sâhib-vekâr: Ağırbaşlılık sahibi padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i sûtûde-vücûd: Vücudu övülen padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i yegâne: Biricik padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i zamâne: Zamanın padişahlar padişahı.
Şâhenşeh-i zî-şan: Şanlı padişahlar padişahı.
Şâh-ı adâlet-ittisâf: Adaletle vasıflanan şah.
Şâh-ı a'del: En adil padişah.
Şâh-ı adil ü kâmil: Kamil ve adil padişah.
Şâh-ı âkıbet-binâ: Sonunu inşa eden şah.
Şâh-ı âlem: Dünya padişahı.
Şâh-ı âlî : Yüce padişah.
Şâh-ı âlî-menzilet: Yüce makamlı padişah.

Şâh-ı âli-şân-ı âdil: Adaletli şanlı padişah.
Şâh-ı bahr u ber: Karaların ve denizlerin şahı.
Şâh-ı bi-adîl-i âsumân-pâye: Gökyüzü gibi payesiyle eşsiz olan padişah.
Şâh-ı bî-hem-tâ: Eşsiz padişah.
Şâh-ı ced-be-ced sultan-ı Cem-mesned: Cem rütbeli, soydan padişah.
Şâh-ı Cem-kevkebe: Cem debdebeli padişah.
Şâh-ı cihân: Dünya padişahı.
Şâh-ı Dârâ-haşmet: Dara heybetli padişah.
Şâh-ı devlet ü dîn: Din ve devletin şahı.
Şâh-ı devrân: Zamanın padişahı.
Şâh-ı dirâht-ı müntehâ: En uzak (son) ağacın padişahı.
Şâh-ı dîn-i penâh: Din sığınağı padişah.
Şâh-ı dûr-endâz : Uzak atıcıların şahı /İleri görüşlülük.
Şâh-ı ejder-savlet: Ejderha gibi düşmana saldırır.
Şâh-ı felek-câh: Felek mertebesindeki padişah.
Şâh-ı felek-kadr: Felek değerindeki şah.
Şâh-ı gayûr: Gayretli, çok çalışkan şah.
Şâh-ı gazanfer-kuvvet: Gazanfer kuvvetli padişah.
Şâh-ı gerdûn-haşem: Dünya gibi padişah.
Şâh-ı gerdûn-menzilet: Dünya rütbeli padişah.
Şâh-ı her diyâr: Bütün diyarların padişahı.
Şâh-ı himem-güster-i âlem: Dünyanın gayretli, çalışkan padişahı.
Şâh-ı hod-ârâ-yı zemîn: Yeryüzünü süsleyen padişah.
Şâh-ı hûrşîd-i gül-endâm: Güzel endamlı güneşin şahı.
Şâh-ı hü mâ: Hümanın (devletin) şahı.
Şâh-ı iklîm-i sühan: Ülkenin güzel söz söyleyen şahı.
Şâh-ı kahraman: Kahraman padişah.
Şâh-ı kerîm-i madelet-güster: Adaletli ve cömert padişah.
Şâh-ı kişver-ârâ: Ülkeyi süsleyen şah.
Şâh-ı ma‘delet-perdâz: Adaleti düzenleyen, tertipleyen padişah.
Şâh-ı mekrümet-âver: Kerem getiren şah.
Şâh-ı mekrümet-mutâd: Keremine alışılmış padişah.

Şâh-ı memleket-ârâ-yı taht-ı Osmânî: Osmanlı tahtında memleketi süsleyen padişah.
Şâh-ı mesned-i temkîn: Ağırbaşlı, rütbeli padişah.
Şâh-ı mihr-efser: Güneş taçlı padişah.
Şâh-ı Murtazâ-heybet: Heybetli seçilmiş şah.
Şâh-ı nîkû-ahter: Güzel yıldızlı padişah.
Şâh-ı rûy-ı zemin: Yeryüzünün padişahı.
Şâh-ı sâf-tıynet: Temiz yaradılışlı padişah.
Şâh-ı sehâ: Cömertlik padişahı.
Şâh-ı sühan-perdâz: Güzel söz bilen padişah.
Şâh-ı Süleymân-fer: Süleyman ışıklı padişah.
Şâh-ı şâhân: Padişahlar padişahı.
Şâh-ı şâhân-ı cihân: Dünya padişahlar padişahı.
Şâh-ı şâh-ı cihân: Dünya padişahının padişahı.
Şâh-ı şehân: Padişahlar padişahı.
Şâh-ı şehensâh-ı cihân: Dünya padişahlar padişahının şahı.
Şâh-ı şevket-engîz: Ululuk getiren şah.
Şâh-ı taht-ı adalet: Adalet tahtının şahı.
Şâh-ı vâlâ: Yüce padişah.
Şâh-ı zî-şân: Şanlı padişah.
Şâhid-i âdil: Adaletin şahidi.
Şâhid-i mülke çeşm-i bînâ: Evin gözü, ülkenin şahidi.
Şâhid-i zîbâ-yı îd-ı pür-beşâret: Çok müjdeli süslü bayram güzeli.
Şâh-reh-i tevfk: Allah'ın yardımını onunla olan.
Şahs-ı hümayûn: Mübarek şahıs.
Şahs-ı mülk ü bahtuñ çeşm-i bînâsı: Talih evinin gözü, ülkenin şahısı.
Şâh-süvâr-ı arsa-i devrân: Dünya meydanının at binen şahı.
Şâir-i mu'ciz-dehen: Güzel sözlü şair.
Şâm-ı nevvâr: Çok nurlu akşam.
Şân-ı refî'i: Yüce şan.
Şân-ı saltanat: Saltanatın şanı.
Şâyetse-i celâlet: Büyüklüğe, ululuğa layık.
Şeb-çerâğ-ı bezm-i devlet: Devlet meclisinin parlayan mumu, meşalesi.

Şeb-çerâg-ı mahzen-i hikmet: Hikmet mahzeninin mumu.
Şebistân-ı vakâr: Ağırbaşlılık odası.
Şeh-i sâhib-kırân-ı devran: Zamanın başarılı padişahı.
Şehâne gevher: Şahane cevher.
Şehân-ı rûzgâr: Zamanın padişahı.
Şehbâl-i hü mâ-yı lutf-ı Mevlâ: Allah'ın lütuf kuşunun uzun kanadı.
Şeh-bâz: Yiğit, şanlı gösterişli.
Şehbâz-ı hü mâ-himmet: Hüma gayretli doğan.
Şeh-beyt-i adâlet: Adalet evinin şah beyti.
Şeh-beyt-i dil-ârâ: Gönül süsleyen şah beyit.
Şeh-beyt-i güzîn: Seçkin şah beyit.
Şeh-beyt-i pâk-i dil-sitan: Gönül alıcı temiz şah beyit.
Şeh-dâne: İri inci.
Şehenşâh: Padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı adâlet: Adalet padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı âli-şân: Yüce şanlı padişah
Şehenşâh-ı be-nâm: Namlı, şöhretli padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı bülend-ikbâl: Talihi yüksek padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı cihân: Dünya şahlar şahı.
Şehenşâh-ı cihân-ârâ: Dünyayı süsleyen padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı cihân-ârâ: Dünyayı süsleyen padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı cihân-bahş-ı kerem-perver: Dünyaya cömertliği bahşeden padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı cihân-dâr: Dünyayı yöneten padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı cihân-perver-i derya-dil: Gönülü deniz gibi olan ve dünyayı besleyen.
Şehenşâh-ı Ferîdûn-efser: Feridun taçlı sultan
Şehenşâh-ı giran-kadr: Kadir ve itibar sahibi padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı hatâ-pûş-i atâ-bahş: Cömertlik bahşeden hata örten padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı himem-endîşe: Düşüncesi gayretler olan şahlar şahı
Şehenşâh-ı hü mâyun-pâye: En kutlu, mübarek padişah, kutlu makamlı padişah.
Şehenşâh-ı kâvî-ba'ht: Talihi kuvvetli padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı kerem-güster: Cömert padişahlar padişahı.

Şehenşâh-ı keremver : Cömert padişahlar padişahlar.
Şehen-şâh-ı kerîmü'l-âhlâk: Cömert ahlaklı padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı madelet-perver: Adaletli şahlar şahı.
Şehenşâh-ı memâlik: Ülkelerin ve memleketlerin şahı.
Şehenşâh-ı muallâ: Yüce padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı muallâ-rütbe: Yüce rütbeli şahlar şahı.
Şehenşâh-ı muallâ-taht-gâh-ı devlet-i ulyâ: Yüce devlet tahtının parlayan şahlar şahı.
Şehenşâh-ı muazzam: Büyük, ulu padişah.
Şehen-şâh-ı muazzam: Büyük, ulu padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı muzaffer: Zafer kazanan padişah.
Şehen-şâh-ı muzaffer: Zafer kazanan padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı mükerrerem: Muhterem, saygın padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı mülk-i heft-diyâr: Yedi diyar ülkesinin padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı nâmdâr: Namlı, şöhretli padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı semâ-rütbe: Gökyüzü rütbesindeki padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı ser-efrâz: Başı yüce (başı dik) padişahlar padişahı.
Şehen-şâh-ı Sikender-dârât: İskender debdebeli şahlar şahı.
Şehenşâh-ı Sikender-fer: İskender gibi padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı zafer-rehber: Zaferin rehberi olan padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı zafer-yâver: Zafer kazanan padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı zamân: Zamanın padişahı.
Şehen-şâh-ı zamân: Zamanın padişahlar padişahı.
Şehenşâh-ı zemîn: Yeryüzünün padişahlar padişahı.
Şehen-şeh: Padişahlar padişahı.
Şehen-şehân-ı zamân: Zamanın padişahlar padişahı.
Şehenşeh-ı sâhib-dil ü kader-menşûr: Cesur, kader fermanlı hükümdar.
Şehenşeh-i alî-neseb: Soyu yüce şahlar şahı.
Şehenşeh-i azamet-güster: Azametli padişah.
Şehenşeh-i berrîn: Asya ve Avrupa'nın padişahlar padişahı.
Şehen-şeh-i devr-i zamâne: Zamanın padişahlar padişahı.
Şehenşeh-i evreng-i mülket-i şevket: Heybetlilik ülkesinin tahtının padişahı.
Şehen-şeh-i gâzî ebu'l magâzî: Gaza hikayelerinin gazisi olan şahlar şahı.

Şehenşeh-i hûrşîd-bahş-ı nûr-ı nevâl: Bahşış cömertlik nuruna güneş veren padişah.

Şehenşeh-i sâhib-zamân: Zamanın kuvvetli hükümdarı.

Şehenşeh-i zafer-ârây: Zaferler kazanan padişah.

Şeh-i şâhân-ı âlem: Dünyanın hükümdarı.

Şeh-i âdil: Adaletli padişah.

Şeh-i âlem: Dünyanın padişahı.

Şeh-i âli-şân: Yüce şanlı padişah.

Şeh-i âlf-tebâr: Asil padişah.

Şeh-i bâhirü'l-iclâl u kerâmet: Keramet ve büyüklük denizinin padişahı.

Şeh-i bülend-ayâr: Yüksek rütbedeki padişah.

Şeh-i cehân: Dünyanın şahı.

Şeh-i Cemşid-efser: Cemşid taçlı padişah (veziri överken kullanmış)

Şeh-i çerh-âsitân: Felek eşikli padişah.

Şeh-i dâd-âver: Adaletli padişah.

Şeh-i dâna dil ü âdil: Adil ve gönlüyle anlayan padişah.

Şeh-i Dârâ-sipeh ü Hüsrev ü Lokmân-ferheng: Hüsrev ve Lokman bilgili, Dara ordulu padişah.

Şeh-i Dârâ-şan: Dara şanlı padişah.

Şeh-i devran: Dünyanın padişahı.

Şeh-i devrân: Dünyanın şahı.

Şeh-i devrân: Zamanın şahı.

Şeh-i dihîm-atâ: Taç bağışlayan padişah.

Şeh-i encümen-efrûz-ı nizâm-ı âlem: Cemiyeti düzene koyan padişah.

Şeh-i evreng-i mînû-reng: Mavi renkli tahtının şahı.

Şeh-i evreng-i Osmânî: Osmanlı tahtının padişahı.

Şeh-i ferhunde-şiyem: Uğurlu padişah.

Şeh-i ferruh-dem: Uğurlu zamanın mübarek padişahı.

Şeh-i gerdûn-haşem: Feleğin mahiyetli padişahı.

Şeh-i hâver-i kerem: Cömertlik doğusunun padişahı.

Şeh-i hûrşîd: Güneş padişahı.

Şeh-i hurşîd-alem: Güneş sancaklı padişah.

Şeh-i ikbâl-yâver: Yardım talihi şah.

Şeh-i iklîm hüner: Hüner ikliminin şahı.
Şeh-i islâm: İslam'ın padişahı.
Şeh-i kâmil etvâr: Olgun tavırlı padişah.
Şeh-i kâm-rân: İsteğine ulaşmış padişah.
Şeh-i kerem-kâr: Cömertliklerin şahı.
Şeh-i kişver-güşâ: Ülkeyi açan padişah.
Şeh-i kişver-sitân: Ülke alan padişah..
Şeh-i kişversitân-ı tâc-bahş: Ülkenin taç bahşedilen padişahı.
Şeh-i memleket-ârâ: Memleketi süsleyen padişah.
Şeh-i mülk-sitân: Ülke alan padişah.
Şeh-i nâdiredân: Alim, zarif padişah.
Şeh-i nâdire-dân: Seçkin padişah.
Şeh-i nusret-menâkıb: Yardımsever padişah, zafer menkıbeli padişah.
Şeh-i pâk-i mülket-i devrân: Dünya ülkelerinin temiz padişahı.
Şeh-i pür şevket: Onurlu padişah, çok haşmetli padişah.
Şeh-i pür-cûd: Cömertlikle dolu padişah.
Şeh-i Rüstem-reviş: Rüstem tavırlı şah.
Şeh-i sâhib-âsâr: Nişan sahibi padişah, eser sahibi şah.
Şeh-i sâhib-kerâmet: Keramet sahibi padişah.
Şeh-i sâhib-kıran: Her zaman zafer kazanan padişah.
Şeh-i serîr-i himem: Gayret tahtının şahı.
Şeh-i sûtûde-hisâl: Ahlakıyla övülmüş padişah.
Şeh-i şâhân-ı âlem: Dünyanın padişahlar padişahı.
Şeh-i şâhân-ı felek-mertebe: Rütbesi gök kadar yüksek.
Şeh-i şâhân-ı zamân: Zamanın padişahlar padişahı.
Şeh-i şehân-ı cihân: Dünya padişahlarının padişahı.
Şeh-i şehân-i muallâ-cenâb: Yüksek padişahlar padişahı.
Şeh-i şeref-efzâ-yı tâc u taht: Taca ve tahta şeref veren padişah.
Şeh-i şîr-salâbet: Sağlam arslan olan padişah.
Şeh-i tâbende-güher: Işık veren cevher gibi olan şah.
Şeh-i tâc-ver: Hükümdar.

Şeh-i umûr-şinâs-ı müsellemlü'l-etvâr: Tavırları herkesçe kabul gören, işlerden anlayan padişah.

Şeh-i vâlâ-mekân: Yüksek makamlı padişah

Şeh-i vâlâ-yı hudâvend-i be-nâm: Namıyla Allah'ın en yüce padişahı.

Şeh-i yektâsı heft-ıklîmüñ: Yedi iklimin tek padişahı.

Şeh-i zîbende-haşem: Maiyeti muhteşem padişah.

Şeh-i zî-şân: Şanlı padişah.

Şehinşâh-ı dâd-fermâ: Adalet buyuran padişahlar padişahı.

Şehinşâh-ı muazzam: Büyük padişahlar padişahı.

Şehinşâh-ı Süleymân-kadr-i zî-şân: Şanlı, Süleyman değerli padişahlar padişahı.

Şehinşâh-ı zamân: Zamanın padişahlar padişahı.

Şehinşeh-i âlem: Dünya şahanesi.

Şehlerin şâh-ı cûd-perdâzı: Padişahların cömertliği düzenleyeni.

Şeh-nâme-i ikbâl: Talihin şehnamesi.

Şehr-i yâr-ı heft-kişver: Yedi ülkenin padişahı.

Şehriyâr: Padişah.

Şehriyâr-ı a'zam: Büyük padişah.

Şehriyâr-ı bahr ü ber: Karaların ve denizleri sultanı.

Şehriyâr-ı büleñd-ıktidâr: Yüksek iktidarın padişahı.

Şehriyâr-ı İsâ-dem: İsâ nefesli hükümdar.

Şehriyâr-ı madelet-güster: Adaletli padişah.

Şehriyâr-ı mansûr: Allah'ın yardımıyla galip gelen padişah.

Şehriyâr-ı pür-semâhat: Çok cömert padişah.

Şehriyâr-ı vüzerâ: Vezirlerin padişahı.

Şehriyâr-ı zemâne: Zamanın padişahı.

Şehriyâr-ı zer-alem: Altın sancaklı padişah.

Şehriyâr-ı dâd-ger: İnsaflı, doğru padişah.

Şehriyâr-ı âsmân-mesned: Gökyüzü makamlı padişah.

Şehriyâr-ı Cem-haşem: Cem maiyetli padişah.

Şehriyâr-ı ma'delet-ârâ: Adaleti süsleyen padişah.

Şehriyâr-ı Süleymân şükûh: Süleyman azametli padişah.

Şehsuvâr-ı arsa-i iclâl ü devlet: Devlet ve büyüklük arsasının en iyi at binicisi.

Şehsüvâr: At binen.

Şeh-süvâr-ı alem-efrâz-ı şecâ'at: Yiğitlikte bayrak kaldıran padişah.

Şeh-süvâr-ı arsa-i şevket: Ululuk meydanının at binicisi.

Şehsüvâr-ı azamet-güster: Azametli at binicisi.

Şehsüvâr-ı felek-pâye: Felek rütbeli en iyi at binicisi padişah.

Şehsüvâr-ı rûzgâr: Zamanın en üstün süvarisi.

Şem'-i hakikat: Hakikat mumu.

Şem'-i mihrâb-ı hilâfet: Halifelik mihrabının mumu.

Şem-i cism-i şâhî: Padişahlık cisminin nuru.

Şemîm-i hulk-ı âlem-gîr: Dünyada ahlaki güzel kokan.

Şemîm-i ma'delet: Adaletin güzel kokusu.

Şemse-i cild-i mutallâ: Yıldızlı cildin şemsesi (güneş şeklinde resim)

Şems-i adâlet: Adalet güneşi.

Şems-i cihân-ârâ-yı mümtâz: Dünyayı süsleyen seçkin güneş.

Şems-i rahşân-ı semâhat: Cömertliğin parlak güneşi.

Şer' ü dînüñ Haydar'ı: Şeriatın ve dinin Hz. Ali'si.

Şerâfet-i ebedi: Sonsuz şerefe sahip.

Şeref-bahş: Şeref bahş eden.

Şeref-bahşende-i dîhîm-i sultânî: Sultanlık tahtına şeref veren.

Şeref-bahş-ı gürüh-ı pâdişâhân-ı selef: Önceki padişahlar topluluğuna şeref veren.

Şeref-bahş-ı hilâfet: Hilafete şeref veren.

Şeref-bahş-ı ser-efzârân-ı pîşin-i cihân-ârâ: Dünyayı süsleyen, başı yüce, geçmiş hükümdarlara şeref bağışlayan.

Şeref-i mesned-i re'fet: Yücelik makamının şerefi.

Şeref-i nûr-ı seher: Seher nurlarının şerefi.

Şeref-i sadr-ı mekin: Sadrazamlık makamının şerefi.

Şeref-i silsile-i pür-şeref-i hâkânî: Çok şerefli padişahlar silsilesinin şerefi.

Şeref-i şems-i kerem: Cömertlik güneşinin şerefi.

Şeref-pîrâ-yı sadr-ı kâmrânî: İsteğine kavuşma tahtının şerefli sadrazamı.

Şeref-senc-i sudûr: Sadrazamların şerefli.

Şerîat sâliki: Şeriat yolunda olan.

Şevket-âlûd: Ululuk bulaşan, yüce.

Şevketli hünkâr: Heybetli hünkar.

Şi'âr-ı mâder-zâd: Annesinin üstün oğlu.

Şiâr-ı dîn-i mübîne nigâhdâr u medâr: İslam dininin adetlerinin gözcüsü ve merkezi.

Şifâ-yı sadr-ı devlet: Devlet sadaretinin şifası.

Şihâb-ı pür-şerer: Çok kıvılcımlı gök taşı, çok cesur.

Şîr-i adl-pîşe: Adaleti huy edinmiş arslan.

Şîr-i arsâ-i heycâ: Savaş meydanının aslanı.

Şîr-i ciger-der: Ciğer paralayan arslan.

Şîr-i cihân-güşây: Dünyayı açan arslan

Şîr-i mişe-zâr-ı heybet ü satvet: Heybet ve düşmana saldırma ormanlarının arslanı.

Şîr-i ner: Erkek arslan.

Şîr-i ner-i devrân: Dünyanın erkek arsalanı.

Şîr-i neyistân-ı hüner: Hüner sazlığının arslanı.

Şîr-i sipeh-şiken: Asker kıran arslan.

Şîr-i sipîhr: Gökyüzünün aslanı.

Şîr-i vegâ-gîr: Savaşçı arslan, savaş kazanan arslan.

Şîr-nahcîr: Arslan avlayıcısı.

Şîrveş: Arslan gibi.

Şöhret ü şân-ı ulüvv-i himmet-i ehl-i kerem: Cömertlik ehlinin himmeti, yücelik şanı ve şöhreti.

Şu'â-ı re'y: Görüş ışığı.

Şu'â-i mihr-i emniyyet: Emniyet güneşinin ışığı.

Şû'le-i şemşîr-i dest-i saltanat: Saltanat elinin kılıcının parıltısı.

Şûh u sebük-pây: Hareketlerinde serbest ve ayağı çabuk olan.

Şûh-ı şeh-levend-i dil-şikâr-ı âlem-ârâ: Dünyayı süsleyen, gönül avlayan genç padişah.

Tab'ı bir bülbül-i hoş-lehçe-i irfân: Yaradılışı irfan lehçesinin hoş bülbülü, ışığı.

Tab'-ı bülendi latîf ve dil-pezîr olan: Yüce tabiatı, hoş ve gönlün beğendiği olan.

Tâb-ı meh-i adl: Adalet ayının parlaklığı.

Tâb-ı rûyî çerâg-ı gülşen-i dîn: Din gül bahçesinin nuru, parlayan yüzü.

Tâb-ı Süheyl-i cûd: Süheyl'in cömertliğinin parıltısı.

Tabîb-i illet-i âlem: Dünya hastalıklarının tabibi.

Tâbiş-i mihr-i kemâl: Olgunluk güneşinin ışıltısı.

Tâc-bahşâ-yı Ferîdûn u Kubâd: Feridun ve Kubad'a taç bağışlayan.

Tâc-bahşâ-yı ser-i Cem: Cem'in başının tacını bahşeden.

Tâc-dâr-ı saltanat: Saltanatın tac giyen padişahı.

Tâc-pîrâ-yı nîkû-kârî: İyi işlilik tacının süsleyicisi.

Tâc-ver: Hükümdar.

Tahtı dîbâce-i celâlet: Tahtı, büyüklüğün başlangıç yeri olan.

Taht-pîrâ-yı cihân-bânî: Dünyayı tutan (yöneten), tahtı süsleyen.

Taht-pîrâ-yı hilâfet: Halifelik tahtını süsleyen.

Tâk-ı ikbâli metin: Talihi sağlam kemer.

Tâli'-i sa'd-ahter: Yıldızı mutlu olan.

Tarâvet-bahş-ı devlet: Devlete tazelik veren.

Tarâvet-bahş-ı gülzâr-ı kemâl ü marifet: Marifet ve olgunluk gül bahçesine tazelik veren.

Tashîh-sâz-ı nüsha-i devlet: Devletin nüshasını iyileştiren.

Tavkî-i refî-i saltanat: Saltanatu yükseltme mührü, fermanı.

Tavri müselleme: Ağırbaşlı, herkesçe beğenilen.

Tayyibü'l-menkabe: Güzel menkıbeli.

Tehemten-i peygâr: Savaşın Tehemten'i.

Tehemten-i zûr-âzmâ-yı satvet: Saldırışı şiddetli Tehemten.

Tenhâ-rev-i râh-ı kerem: Cömertlik yolunun tenhada yürüyeni, cömertlikte eşsiz.

Terkîb-i vücûdudur celâlet: Büyüklük, ululuk vücudunun terkididir.

Tev'em-i ikbâl ü saâdet : Saadet ve ikbalin ikizi, benzeri.

Tılsım-ı dahme-i nusret kilîd-i bâb-ı cihâd: Cihat kapısının kilidi, yardım türbesinin tılsımı.

Tılsım-ı mekrûmet kân: Cömertlik tılsımının madeni.

Tılsım-ı mülk ü milel: Ülkeler, milletler tılsımı.

Tılsım-ı emn ü emân: Korkusuzluk ve güvenlik tılsımı.

Tırâz-ı haşmet: Haşmet sırması.

Tırâz-ı mesned-i izz ü şeref: İzzet ve şeref makamının değerli sırması (süsü).

Tırâz-ı râ'yet-i zer-peyker-i hurşîd-tâb: Güneş ışıltılı, altın renkli sancağın süsü.

Tırâz-ı saltanat: Saltanatın süsleyen.

Ukde-güşâyende-i eşkâl-i umûr: Devlet işlerinin problemlerini çözen.

Ulüvv-ı kadr: Kıymetli yücelik.

Ulüvv-ı şân: Şanlı.

Ulüvv-ı şân-ı Dârâ-ımtinân:Dârâ'nın şanını başına kakacak kadar dünyayı süsleyen.

Ulüvv-i rütbe-i bâlâ-yı himmet: Himmeti yüksek,rütbesi yüce.

Umde-i ecdâd-ı sürûş-ı leşker: Melekler ordusunun dayanağı, desteği.

Ummân-ı kerem: Cömertlik denizi.

Unsur-ı haşmet: Heybetin unsuru.

Unvân-tırâz-ı devlet-i sultân-ı bahr ü ber: Devlet unvanını süsleyen, karaların ve denizlerin sultanı.

Üstâd-ı isâbetkâr: İsabetli üstat.

Vahidü'l-asr u akl-ı evvel: Akıllı, zamanın devrin tek insanı.

Vâkıf-ı makâm-ı selâm: Selam makamına vakıf.

Vâlâ-cenâb: Şerefli, onurlu, yüce eşikli.

Vâlâ-güher: Yüce cevherli.

Vâlâ-pâye: Yüksek rütbeli.

Vâris-i mülk-i Süleymânî: Süleyman ülkesinin varisi.

Vâris-i mülk-i Süleymânî: Süleyman'ın ülkesininin varisi.

Vasf-ı güzîn: Seçkin vasıfları olan.

Vasf-ı pâk: Temiz vasıflı.

Vasfı pîrâye-i sad-defter ü sad-dîvan: Vasıfları yüz divana ve yüz deftere süs olan.

Vasf-ı şerîf: Şerefli vasıf.

Vâsıta-i emn ü emân: Emniyet ve güvenlik vasıtası.

Vefk-ı gerden-bend-i devran: Zamanın boyun muskası.

Vefk-ı sad-der-sad-ı tâc-ı ser-i ikbâl: Talihin başının tacının (binlerce) muskası.

Vefk-ı yemîn-i İslâm: İslam'ın sağ kolunun vefki.

Vefret-i kuvvet: Güç bolluğu.

Vehhâb-ı nakd-ı kûh kûh: Dağlar gibi hibe eden , bağışlayan.

Vekîl-i bî-adîl-i nâfizü'l-emr-i şehen-şâhî: Emri geçen padişahlar padişahının eşsiz vekili.

Vekîl-i Kerrâr: Hz. Ali gibi vekil.

Vekîl-i mutlak: Mutlak vekil.

Vekîl-i mutlak-ı âlî-cenâb: Yüce onurlunun mutlak vekili.

Vekîl-i mutlak-ı sultân-ı şark u garb: Doğunun ve batının sultanının mutlak vekili.

Vekîl-i nâfizü'l-ahkâm-ı hâkân-ı cihân-bân: Dünyayı tutan (yöneten) hakanın hükümleri geçen vekili.

Vekîl-i saltanat: Saltanatın vekili.

Vekîl-i saltanat-ı Husrev-i huçeste tirâz: Uğurlu, süslü padişahın saltanatta vekili.

Velî-i nimet-i bay-ı gedâ-yı rûzgâr: Zenginle fakirin veli nimeti.

Velû'n-ni'âm: Veli nimet.

Veliyy-i mutlak-ı kâmil: Olgunluğun mutlak velisi.

Veliyy-i ni'met: Veli nimet.

Veliyy-i ni'met-i devrân: Dünyanın veli nimeti.

Veliyy-i nimet-i âlem: Dünyanın veli nimeti.

Veliyy-i nimet-i halk-ı cihân: Dünya halkının veli nimeti.

Veliyy-i nimet-i vâlâ-himem: Yüce gayretli veli nimet.

Veliyyü'n-ni'am: Veli nimet.

Veliyyü'n-niam-ı âlem: Dünyanın veli nimeti.

Verd-i bagçe-i dâver: Padişahın bahçesinin gülü.

Vezîr ibni vezîr: Vezir oğlu vezir.

Vezîr ibn-i vezîr-i nükte-dân: Güzel söz bilen vezir oğlu vezir.

Vezîr ibni'l-vezîr: Vezir oğlu vezir.

Vezîr-i a'zam: Büyük vezir.

Vezîr-i âli-kadr: Yüce, kıymetli vezir.

Vezîr-i âlî-şân: Şerefli, onurlu vezir.

Vezîr-i âsumân-haşmet: Gökyüzü kadar haşmetli veziri.

Vezîr-i azam-ı âlî-nijad: Yüce huylu vezir-i azam.

Vezîr-i azam-ı Asaf-nazîr: Asaf gibi eşsiz vezir-i azam.

Vezîr-i azam-ı dâmâd-ı hass-ı Ahmed Hân: Ahmed Han'ın damadı ve vezir-i azamı.

Vezîr-i azam-ı gerdûn-âlem: Felek köleli vezir-i azam.

Vezîr-i azam-ı Hâtem-şiyem: Hatem yaradılışlı vezir.

Vezîr-i azam-ı mihr-iştihâr: Güneş şöhretli vezir.

Vezîr-i Bermekî-âvâze: Bermeki gibi şöhretli vezir.

Vezîr-i bî-hemtâ: Eşsiz, eşi benzeri olmayan vezir.

Vezîr-i bihter: Pek iyi vezir.

Vezîr-i bî-müdânî: Eşsiz vezir.

Vezîr-i bî-nazîr-âsaf: Benzersiz vezir.

Vezîr-i bî-nazîr-i kâmil ü dâna: Bilgi ve olgunluğun eşsiz veziri.

Vezir-i Cem-haşem: Cem huylu vezir.

Vezîr-i Cem-şiyem: Cem tabiatlı vezir.

Vezîr-i deryâ-dil: Deniz gönüllü vezir.

Vezir-i devr-i zaman: Zamanın veziri.

Vezîr-i Felâtun-şu'ûr: Eflatun gibi akla sahip vezir.

Vezir-i felek-bargah-ı mihr-âsâr: Güneş eserli gök çadırı vezir.

Vezîr-i güzîn: Seçkin vezir.

Vezir-i kâm-rân: İsteğine ulaşmış vezir.

Vezîr-i kârdân: İş bilen, işten anlayan vezir.

Vezir-i keremkâr: Cömert vezir.

Vezîr-i kerem-kâr: Cömert vezir.

Vezir-i kerem-pîşe: Cömert huylu vezir.

Vezîri lutf-ı Rabbânî: Allah'ın lutfu olan vezir.

Vezîr-i ma'delet-güster: Adaletli vezir.

Vezîr-i ma'delet-kâr: Adaletli vezir.

Vezîr-i ma'delet-pirâ: Adaleti süsleyen vezir.

Vezîr-i mâder-zâd: Anadan doğma vezir.

Vezîr-i mekârim-semir ü Ferruh-fer: Cömert, uğurlu sadrazam

Vezir-i muhterem: Saygıdeğer vezir.

Vezîr-i mu'temen: Güvenilir vezir.

Vezîr-i mülk-i dehrüñ hüsrev ü hâkâni: Dünya ülkelerinin hakanı, hükümdarı ve veziri.

Vezîr-i mümtâz: Mümtaz vezir.

Vezîr-i nâmdar: Namlı vezir.

Vezîr-i pâk-tıynet: Temiz, saf yaradılışlı vezir.

Vezîr-i pür-sehâvet: Cömertlikle dolu vezir.

Vezîr-i pür-sehâvet: Çok cömert vezir.

Vezîr-i şeh-i Cem-câh-ı cihân: Cem rütbeli padişahın veziri.

Vişâh-ı sadr-ı devlet: Devlet sadaretinin muskası.

Vücûdî âleme sermâye-i feyz-i temennâ: Vücudu dünyaya dilek feyzinin sermayesi.

Vücûdî âlemüñ nakd-i hayâtı: Varlığı dünyanın en kıymetli şeyi.

Vücûd-ı bî-nazîr: Eşsiz, benzeri olmayan varlık.

Vücûd-ı ma‘delet-pîrâ: Adaleti süsleyen kişi.

Vücûdî mâye-bahş-ı ziynet-i dîvân-ı Hakanî: Vücudu Hakan'ın divanına maya bahşeden bir zinet.

Vücûd-ı pâk: Temiz varlık.

Vücûdî rahm ü şefkat: Vücudu şefkat ve rahmet olan.

Vücûdî subh-ı cûda bâis-i rûşenter: Vücudu cömertlik sabahının parlamasına sebep olur.

Vücûdî şeref-i silsile-i şâhan: Vücudu padişahlar silsilesinin şerefi.

Vücûdî şeref-i taht-ı hilâfet: Vücudu halifelik tahtına şeref veren.

Vücudu mâye-bahş-ı intizâm-ı dîn ü devlet: Din ve devletin intizamı ona bahşedilen

Yâkût-ı zerd mihr: Solgun yakutun güneşi.

Yalın yüzli: Temiz yüzlü.

Yâr-ı gâr: Sağlam arkadaş, mağara arkadaşı (Hz. Ebubekir).

Yâver-i sâhib-hüner: Hünerli yaver.

Yed-i kerîm: Cömertliğin eli, cömert el.

Yegâne: Biricik, tek.

Yegâne-i devr-i zamâne: Zamanın biriciği, eşsizi.

Yek-dâne: Tek inci.

Yek-kalem-rev-sâz-ı sad-kişver: Bin ülkede hükmünü yürüten tek kişi.

Yek-nokta-i ser-satr-ı kemâlât: Olgunluk satırının başı, tek noktası.

Yek-tâ alem-efrâz-ı zafer-yâver-i devrân: Dünyada zaferlerle sancağını yükselten tek sadrazam.

Yektâ dür-i pâk-i sade-i kulzüm-i şân: Şanlı denizin sedefinin parlak tek incisi.

Yek-tâ süvâr-ı ma'reke-i rezm-i Hayderi: Savaş meydanının Haydar'ı, tek at binicisi.

Yektâ: Tek, biricik.

Yek-tâ: Biricik, tek.

Yektâ-neverd-i ser-zemîn-i dâveri: Dönen dünyanın biricik hükümdarı.

Yektâ-süvâr-ı arsa-i heycâ-yı rûzgâr: Zamanın savaş meydanındaki tek süvarisi.

Yem-himem: Deniz gibi cömert.

Yem-i amîk-i seha: Cömertliğin derin denizi.

Yem-i irfân-i fâyıku'l-akrân: Akranlarından üstün bilgi, irfan denizi.

Yemîn-i mülk: Ülkenin sağ eli(kolu).

Yemînü'd-devlet: Devletin uğuru.

Yem-mekremet: Cömertlik denizi.

Yenfa kerîm-i hayr-ı kîş: Hayırlı mezhebin cömert ?

Yümn-i teveccüh-i şeh-i âlem-penâh: Dünyanın sığınağı olan padişahın uğurlu teveccühü (veziri).

Yümn-i zamân-ı madelet: Adalet zamanının uğuru.

Zâhir-ayâr-ı eşref: Şereflilerin en halisi.

Zahir-haysiyet: Haysiyetli.

Zahîr-i saltanat: Saltanatın koruyucusu, yardımcısı.

Zâl-i felek Efrâsyâ-yı rûzgâr: Feleği Zal'ı Zamanın Efrasyab'ı.

Zamîme-i evrâd-ı kudsiyân: Kutsilerinin virdlerinin içeriği olan.

Zâmîn-i âsâyiş-i dehr: Dünyanın güvenliğini tazmin eden, kefil olan.

Zâmin-i emn-i devrân: Dünyaya emniyeti tazmin eden, kefil olan.

Zamîr-i hümâyûnı vâkîf-ı esrâr: Sırlara vakîf mübarek kişi.

Zamîr-i rûşeni âyîne-i ilhâm-ı Rabbânî: Allah'ın ilhamının aynasının parlak yüzlüsü.

Zamîr-i sâf: Temiz kalp.

Zât-ı akdes: En kutlu kişi.

Zâtı âleme rûh olan: Zâtı âleme can olan.

Zât-ı âlî-kadr: Yüce kadri olan kişi.

Zât-ı âlî-şân: Yüce şanlı kişi.

Zât-ı bî-adil-i melâik-sıfât: Melek yüzlü eşsiz kişi.

Zât-ı bî-hem-tâ: Eşsiz kişi.

Zât-ı bihter: En iyi kişi.

Zât-ı bî-nazîr: Benzersiz kişi.

Zât-ı büzürgvâr: Büyük, saygıdeğer kişi.

Zâtı can gibi olan: Zâtı can gibi.

Zât-ı ekrem: Saygıdeğer.

Zât-ı Ekrem: Saygın kişi.

Zât-ı hikmet-meniş: Hikmetli kişi.
Zât-ı hümayûn: Mübarek kimse.
Zât-ı keremkâr: Cömert.
Zât-ı kerem-kâr: Cömert.
Zât-ı kerem-pîşe: Cömertlik veren zat.
Zât-ı kerem-simât: Cömert sıfatlı kişi.
Zât-ı kerem-ver: Cömert.
Zât-ı kerîm: Cömert kişi.
Zât-ı kudsî: Kutsal kişi.
Zât-ı ma'delet-peymâ: Adaletli kişi.
Zât-ı mahmûdu'l-fi'âl: ?
Zât-ı mekârîm-perver-i kudsî-cenâb: Cömertlik veren, kutsal,şerefli zat.
Zât-ı memduhu's-sifât: Övülecek sıfatlı kişi.
Zât-ı mesûd: Mutluluk veren kişi.
Zât-ı müfahham: Övülen zat.
Zât-ı mükerrem: Saygın zat.
Zât-ı mün'im: Nimet veren zat.
Zât-ı müstetâb: Güzel bulunan zat.
Zât-ı pâk ü tayyib: İyi ve temiz kişi.
Zât-ı pâk: Temiz kimse.
Zâtı ser-mâye-i âsâyiş-i dîn ü dünyâ: Dünya ve dinin süsü zatının sermayesi olan.
Zât-ı sûtûde-haslet: Ahlakı övülen kişi.
Zât-ı şeref-bahş: Şerefli kimse.
Zât-ı şerîf: Yüce zat.
Zât-ı şevket-perver: Büyüklüğünü arttıran kişi.
Zât-ı vâlâ: Yüce zat.
Zât-ı zişân: Şerefli zat.
Zât-i âlî-şân: Yüce şanlı kişi.
Zât-i kerim: Kerem sahibi kişi.
(Zatı) Medâr-ı zindegi-i nâm-i âsâfi: Zatı vezirlik namına hayat verir.
(Zatı) Bâis-i emn ü emân-ı rûzgâr: Zamanın korkusuzluk ve güvenliğinin sebebi.
Zemânı mevsim-i eyyâm-ı ıyd-i kâmurânî: Mutlu bayram günlerinin mevsim zamanı.

Zemânı mevsim-i sûr: Zamanı şenlik/düğün mevsimi.

Zer-efşan: Altın saçan.

Zevrak-ı haşmetine atlas-ı gerdun yelken: Haşmet kayığına atlas göğünün yelken olduğu.

Zıll-ı atâ-yı Hak: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hak: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hakk: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hazret-i Bârî: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hudâ Hân Ahmed: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hudâ: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hudâ-yı Gaffâr: Affedici Allah'ın gölgesi.

Zıllı Hudâ-yı Settâr: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı hümâ-yı atâ: Cömertlik hümasının gölgesi.

Zıll-ı hümâ-yı devlet: Devlet kuşunun gölgesi.

Zıll-ı lutf-ı Hak: Allah'ın lutfunun gölgesi.

Zıll-ı lutf-ı Rabbânî: Allah'ın lutfunun gölgesi.

Zıll-ı pâk-ı Rabb-i izzet: Allah'ın yeryüzündeki gölgesi.

Zıll-ı Yezdânî: Allah'ın gölgesi.

Zıll-ı Hayy-i bî-endâd: Allah'ın eşsiz gölgesi.

Zıll-ı Hudâ o pâdişeh-i arş-rütbe: Arş rütbeli, Allah'ın gölgesi olan padişah.

Zıll-ı Îzid ü Settâr: Günahları örten Allah'ın gölgesi.

Zıllu'l-lâh: Allah'ın gölgesi.

Zıllullâh-ı âlem: Allah'ın yeryüzündeki gölgesi.

Zırgâm-ı vegâ: Savaş meydanının gazanferi, aslanı.

Zîb-ba'hs-i nazm-ı devlet: Devlet düzenine süs bahşeden.

Zîb-bahş-ı mesned-i vâlâ-yı rûzgâr: Yüce rütbeli rûzgârın süs bahş ettiği.

Zîb-efken-i sadr-ı himem-peymâ: Kendi yolunu ölçen, yere yıkan asaf.

Zîb-i der-i devlet-me'âb: Devletin sığınılacak yapısının süsü.

Zîb-i kemâl: Olgunluk süsü.

Zîb-i sarây-ı ma'delet: Adalet sarayının süsü.

Zîb-i taht-ı azamat: Azamet tahtının süsü.

Zîb-i taht-ı serverî: Tahtın başındaki süsü.

Zîb-i taht-ı serverî: Baştaki tahtın süsü.
Zînet-dih-i devlet: Devlete ziynet veren.
Zînet-fezâ-yı gülşen-i şevket: Şevket gül bahçesine bolluk veren zinet.
Zînet-i tâc: Tacın süsü.
Zîn-pûş-ı rahş-ı şevket: Yücelik atının eğerini örten.
Zîr-i zıll-ı lutf u cûd: Cömertlik ve lütuf tahtının gölgesi.
Zî-şân: Şanlı.
Zî-şân-ı mekârim-kâr: Cömert işli ve şanlı.
Zîver-ârâ-yı sadâret: Sadaretin süsü.
Zîver-i dîhîm-i devlet: Devlet tacının süsü.
Zîver-i dîvân-ı devlet: Devlet divanının süsü.
Zîver-i divân-ı şevket: Yücelik divanının süsü.
Zîver-i gülşen-i zîbende-i devlet: Devleti süsleyen bahçenin süsü.
Ziver-i kâşâne-i iclâl: Büyüklük köşkünün süsü.
Ziver-i sadr: Sadrazamın süsü.
Ziver-i sadr-ı kerem: Cömert sadaretin süsü.
Zîver-i sadr-ı muallâ-yı çemân-ı devlet: Devlet çimenliğinin yüce sadaretinin süsü.
Zîver-i tâc-ı saâdet: Mutluluk tacının süsü.
Ziver-i taht-ı cihân:Dünya tahtının süsü.
Zîver-tırâz-ı taht-gâh-ı re'fet ü i'tâ: Yücelik ve bağış tahtını süsleyen.
Ziyâ-ı tâlî'-i devlet: DevletinBaht** talihli ışığı.
Ziyâ-pâş-ı cihân:Dünyaya parlaklık saçan.
Ziyâ-pâş-ı cihân-ı şevket: Ululuk dünyasını parlatan.
Ziyâ-yı mısır-ı cihân: Dünya şehrinin ışığı.
Zûr-ı Hayber-endâzî: Hayber gibi güçlü atıcı.
Zübde-i eslâf-ı selâtîn-ı kirâm: Soyu temiz sultanların yerine geçen seçkini.
Zübde-i eşrâf-ı havâkîn-i kirâm: Soyu temiz hükümdarların şerefli seçkini.
Zülfekâr-ı Hayderî: Hz. Ali'nin kılıcı.
Zümre-i Bermekiyan: Halife Harun'un vezirleri.

SONUÇ

Divan edebiyatının şair bakımından en zengin dönemlerinden biri de 18. yüzyıldır. Osmanlı İmparatorluğu iç isyanlar, karışıklıklar ve çalkantılarla bu yüzyılı geçirmiştir. Ekonomik buhranlar ve savaşlar sonucunda alınan yenilgiler devletin gerilemesine neden olmuştur. Fakat bu gerileme kültürel alanda kendini göstermemiştir. Öyle ki; eski edebiyat denince akla gelen Nedim ve Şeyh Galib gibi yetenekli şairler bu yüzyılda yetişmiş ve önemli eserler ortaya koymuşlardır.

Çalışmamızın konusu olan “18. Yüzyıl Kasidelerinde Medhiye” daha önce ayrıntılı olarak incelenmemiştir. Her ne kadar yayımlanan divanlarda ve şairlerle ilgili biyografilerde kaside konusu işlenmişse de bir bütün halinde medhiyeler, bildiğimiz kadarıyla, incelenmemiştir. Daha çok genel yargularla bu tür hakkında bazı düşünceler ifade edilmiştir. Genel olarak övgülerin basmakalıp ve tekrarlanan kalıplardan ibaret olduğu söylenegelmiştir. Çalışmamızda 28 şairin divanını inceledik.

18. yüzyılda kaside önceki yüzyılın devamı olarak artan bir oranda varlığını sürdürmüştür. Çalışmamızda 18. yüzyıl şairlerinden; Nesib Dede(Ö.1714), Edirneli Kami(Ö.1722), Nedim (Ö. 1730 ?), Arpaemini-zâde Sami (Ö.1733), Şeyhülislam İshak Efendi (Ö.1734), Enis Recep Dede (Ö.1734), Mustafa Sakıb Dede (Ö.1735), İzzet Ali Paşa (Ö.1735), Raşid (Ö.1735), Seyyid Vehbi (Ö.1736), Şâkir (Ö.1742), Atf Efendi(Ö.1742), Mirza-zâde Salim (Ö.1743), Antakyalı Münif (Ö.1743), Agah(Ö.1745), Hami(Ö.1747), Neyli Ahmed(Ö.1748), Kırmırlı Rahmi(Ö.1751), Şeyhülislam Mehmed Es’ad(Ö.1753), Akovalı-zade Hatem (Ö.1754), Mehmed Emin Belig(Ö.1758), Ratıb Ahmed Efendi(Ö.1758), Nevres-i Kadim (Ö.1762), Koca Ragıb Paşa(Ö.1763), Haşmet (Ö.1768), Zübeyde Fıtnat (Ö.1780), Naşid(Ö.1791), Tokatlı Kânî (Ö.1792), Hazık Mehmed Efendi (Ö.1793), Esrar Dede(Ö.1797), Mekki(Ö.1798), Şeyh Galib (Ö.1799), Hoca Neş’et(Ö.1807), Beylikçi İzzet(Ö.1809), Enderunlu Vasıf (Ö.1810), Vak’anüvis Mehmed Pertev Efendi (Ö.?), Bağdatlı Esad(Ö.?), Vahid Mahtumî (Ö.?), Neyyir Abdülhalim Dede(Ö.?) divanları incelenmiş ve kaside bölümleri değerlendirilmiştir. Kasideler genellikle bir devlet büyüğünü övmek için yazılmıştır. Bu övgüler, padişahın ferdi özelliklerinin iyiliği, padişahın sahip olduğu güzel ahlak, onun cömertliği ve kahramanlığı ile ilgilidir. Bu kasidelerden bazıları da sadece mübalağalı övgülerle padişahı bahşiş almak amacıyla yazılmıştır.

İncelenen kasidelerde padişahlar ve sadrazamlar; kahramanlıklarıyla, cömertlikleriyle, merhametli ve adil kişilikleriyle, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi ve İslam dininin koruyucuları olmaları bakımından övülmüş adeta kusursuz insanlar olarak tasvir edilmiştir. Padişah ve sadrazamların övülen bir diğer yönü de savaşçı yetenekleridir. Onlar, düşman saflarını yaran ve zaferler kazanan cesur ve korkusuz yiğitlerdir.

Şairler, padişahları ve sadrazamları överken bazı unsurlardan yararlanarak benzetmeler yapmışlardır. Bu benzetmeler bazen gerçek, bazen de mübalağalı bir şekilde yapılmıştır. Tarihî ve efsanevî şahsiyetler, bir takım tabiat unsurları, gücü, kudreti temsil eden (arслан – kaplan) hayvanlar ve kozmik unsurlar (gökyüzü, dünya, felek, yıldızlar, güneş, ay, gezegenler, özellikle Mirrih gezegeni) benzetme öğeleri olarak kullanılmıştır. Bu benzetme öğeleri bazen onların kahramanlık, cömertlik, adalet yönlerini bazen de hükümdarlık ya da sadrazamlık yönlerini övmek için kullanılmıştır. Padişahlar ve sadrazamlar; her yönleriyle kudretli kişilerdir. Onların vasıflarının üstünlüğü herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu bakımdan yapılan benzetmelerde mübalağa kaçınılmaz olmuştur.

Kahramanlık yönleri övülürken, genellikle hiddet ve şiddet kavramları göze çarpar. Bu hususlar kahramanlığı ortaya çıkaran en önemli özelliklerdendir. Padişah veya sadrazam hiddetle saldıran, düşman saflarını yaran bir arslana veya kaplana benzetilmektedir. Böyle öfke ile saldırmaları düşmanın gözünü korkutan ve onları çabucak yok eden bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. İskender, Dârâ, Zâl oğlu Rüstem, Kahraman, Cemşid, Behram, Sam, Hüsrev ve Neriman gibi İran destanlarındaki kahramanlara telmihte bulunularak, padişah ve sadrazamlar heybet ve kahramanlık bakımından bunlara benzetilmiştir.

Padişah ve sadrazamların cömertlikleri övülürken genellikle maden kaynaklarına, denize benzetmeler yapılmıştır. Padişahın ve sadrazamın ihsan başıslayan eli denize benzetilmiş olup, bu iyiliklerin sonu olmaması da maden kaynaklarına benzetilmiştir. Cömertlikleri övülürken genellikle şairlerin ifadeleri benzerlik gösterir. Padişahlar da, sadrazamlar da kerem sahibi, mürüvvetli, himmetli ve lütufkârdırlar. Cömertlik bakımından padişah ve sadrazamlar, Arapların ünlü aşiret reisi ve şairi Hâtem-i Tâi'ye, Cafer Bermekî'ye ve Ma'an'a benzetilmişlerdir. Bunun yanı sıra şairler

padişah ve sadrazamların cömertliklerini tabiata ait unsurlarla, çiçeklere ve gül bahçelerine benzeterek övmüşlerdir. Onların cömertliği ile dünya cennete dönmüştür.

Diğer bir kavram olan adalet de padişapta ve sadrazamda bulunması gereken önemli bir vasıftır. Padişahlar ve sadrazamlar ülkeyi yönetirken, milleti gözetirken adaletli ve merhametli olmalıdır. Padişahlar ve sadrazamlar halkın huzur ve güvenliğinden sorumludur. Onları güven içinde yaşatmak için ülkeyi adaletle ve doğrulukla yönetmelidirler.

Padişahların ve sadrazamların adaleti sonsuzdur, bu açıdan denize benzetilmiştir. Onların merhametinin ışığı güneş gibidir. Doğruluk ve insafla yönettikleri ülke adeta bahar mevsimini yaşamaktadır. Adalet genellikle bahar mevsimini temsil etmektedir. Onlar sayesinde ülke bahar mevsimini yaşayan bir cennet bahçesine dönüşmüştür. Padişahların ve sadrazamların himayesi, zulüm ve haksızlıklara karşı halk için bir sığınak olmuştur.

Adaleti temsil eden başka öğeler de şairler tarafından kullanılmıştır. Bunlar terazi ve kalemdir. Yazdıkları kanunlarla memleket doğruluk, dürüstlük ve adaletle yönetilmiştir. Terazinin iki kefesinden biri doğruluğu diğeri adaleti temsil etmektedir.

Halifelik ve dindarlık kavramları da padişahların ve sadrazamların önemli vasıflarındandır. Her padişah aynı zamanda bir halife olduğu için bu yönüyle övülmüş, Allah'ın yeryüzündeki gölgesi olarak görülmüştür. Sadrazamlar da İslam dinini korumak ve yaymakla yükümlüdürler. İslam dinini din düşmanlarına karşı korumak, memleketteki Müslüman vatandaşları koruyup güven ve huzur içinde yaşamalarını sağlamak hem padişahların hem de sadrazamların görevleri arasındadır. Padişah ve sadrazam, Allah'ın emirlerine sadakatle bağlı ve Hz. Muhammed'in (s.a.v) yeryüzündeki vekilidirler.

Diğer özellikleri kadar olmasa da medhiyelerde Padişah ve sadrazamların şairlik yönüne de değinilmiştir. Padişahların hemen hemen hepsi edebiyat ile ilgili olmuş ve şiir yazmışlardır. Şairler de onların bu vasıflarını kasidelerde övmüşlerdir. Ayrıca padişah ve sadrazamların sözden nükteden anladıkları şairin ve şiirin değerini bildikleri kimi zaman abartılı bir üslupla ifade edilmiştir. Padişahların ilime ve sanata değer vermeleri, âlimleri korumaları övgüye değer bulunmuştur. Şairlerin aynı zamanda bilgin kişiler olduğunu da unutmamak gerekir.

Padişahların ve sadrazamların övgüleri yapılırken zaman zaman fiziki yapıları tasvir edilmiş, kişilik özellikleri ve huyları üzerinde durulmuştur. Yüzleri güneş ve ay gibi parlaktır, boyları servi gibidir. Güzellikleri Hz. Yusuf'a, heybette Hz. Ömer'e, kuvvet ve azametleri Hz. Ali'ye ve Zal oğlu Rüstem'e benzetilerek övülmüştür. Ancak kişiye özgü özelliklerin kasidelerde işlenmediği söylenebilir. Fiziki özellikler idealize edilmiş genel çizgileri taşır. Padişah ve sadrazam sevgili gibi tasvir edilmiştir.

Bu genel tespitlerden sonra yüzyılın padişah ve sadrazamlarına sunulan medhiyelerden elde ettiğimiz sonuçları şöyle özetleyebiliriz: III. Ahmed Han 18. yüzyıl padişahları arasında en çok övülen olmuştur. Daha sonra I. Mahmud, III. Selim ve III. Mustafa gelmektedir. İncelenen 18. yüzyıl divanlarında III. Osman ve I. Abdülhamit'e şairler tarafından sunulan kaside olmamıştır. Sadrazamlar arasından da en çok övülen Damad İbrahim Paşa'dır.

Yüzyıl padişahlarına ve sadrazamlarına baktığımızda; bazı sadrazamların yapılan övgülerin aksine özellikler taşıdığını gördük. Kasidede methedilen sadrazam adil, cömert, vezaret makamına uygun ve devlet işlerini düzenleyen biri olarak anlatılırken, gerçekte zalim, hiddet ve şiddet dolu, devlet işlerine muvaffak olamamış biri olabiliyor. Bazı kasidelerde de padişahın ağzından sadrazam övülmüştür Yani şairlerin övgüleriyle tarihi gerçekler örtüşmemektedir.

On sekizinci yüzyılda dikkati çeken diğer bir özellik de aynı kaside içerisinde hem padişahın hem de sadrazamın övgüsünün yapılmasıdır. Özellikle III. Ahmed ve Damad İbrahim Paşa örnek verilebilir. Nedim'in bazı kasidelerinde III. Ahmed'in ağzından İbrahim Paşa övülmüştür.

Sonuç olarak baktığımızda; padişahlara ve sadrazamlara sunulan bu kasideler o dönem ülkede var olması istenilen insan rol modelini ortaya koyar. Geniş bir konuyu kapsayan bu incelememiz ile 18. yüzyıl medhiyelerinin sadece padişah ve sadrazamlara sunulmuş olanlarını değerlendirmeye çalıştık. Yüzyıl kasidelerinin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için diğer devlet ricaline yazılmış örneklerinin de incelenmesi gerektiğini ifade etmek isteriz.

BİBLİYOGRAFYA

- “ KASİDE”, *Türk Ansiklopedisi*, Cilt:21, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1974.
- AÇIKGÖZ, Ali, *Beliğ Divanı, Metin-İndeks*, Yüksek Lisans Tezi,Dokuz Eylül Üniversitesi,İzmir 1994.
- AKKAYA, Hüseyin, *Nevres-i Kadim ve Türkçe Divanı*,Marmara Üniversitesi Yayınları , İstanbul 1994.
- AKSOY, Fatma Yaşar, *Divan-ı Sami (İnceleme-Metin)*,Yüksek Lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri 1992.
- ALICI, Lütfi, *Divan-ı Naşid, İnceleme-Tenkidli Metin*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi,Malatya 1998.
- ALPARSLAN, Ali, *Şeyh Galib*, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Ankara 1988.
- ALTUNEL, Melek, *Neyyir Abdülhalim Dede,Hayatı,Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*,Yüksek Lisans Tezi,Selçuk Üniversitesi,Konya 1995.
- ARBATLI, Mehmed Said,*Bağdatlı Es'ad,Hayatı, Sanatı ve Divanının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi,Tokat 2002.
- ARI, Ahmet, *Sakıb Mustafa Dede, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi,Selçuk Üniversitesi,Konya 1995.
- ARSLAN,Mehmet-AKSOYAK,İ.Hakkı, *Haşmet Külliyyatı*,Dilek Matbaacılık,Sivas 1994.
- AYDEMİR, Yaşar - KESKİN, A.G., *Türk Dünyası Edebiyat Kavramları Ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*, AKM Yay., Ankara 2004.
- AYPAY, A.İrfan,*Lale Devri Şairi İzzet Ali Paşa,Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği,Divan-Tenkidli Metin,Nigar-Name-Tenkidli Metin*,İstanbul 1998.
- AZAKLI, İmran, *Zübeyde Fitnat Hanım'ın Hayatı,Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkidli Metni*,Yüksek Lisans Tezi,Kırıkkale Üniversitesi,Ankara 1998.
- BAŞPINAR, Yakup, *Mekki Divanı'nın Transkripsiyonlu Karşılaştırmalı Metni*,Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi,Eskişehir 2002.
- BEKTAŞ, Ekrem, *Muvakkit-zâde Pertev Divânı*, Öz Serhat Yayıncılık, Malatya 2007.
- BEYZADEOĞLU, Süreyya Ali, *Sünbülzade Vehbi*, İklim Yayınları, İstanbul1993.
- CEYHAN, Adem, *Enis Receb Dede,Hayatı,Edebi Şahsiyeti ve Eserleri:Divanı*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 1990.

- CİVELEK, Sabahattin, *Agah Divanı, Edisyon-Kritikli Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon 1999.
- ÇAVUŞOĞLU, Prof. Dr. Mehmet, “Kaside”, *Türk Dili Dergisi, Türk Dili Şiiri Özel Sayısı II. (Divan Şiiri)*, Sayı: 415-416-417/Temmuz-Ağustos-Eylül, 1986.
- DADAŞ, Cevdet, *18. Asır Şairlerinden Atıf Efendi, Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne 1991.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 1993.
- DİKMEN, Hamit, *Seyyid Vehbi ve Divanının Karşılaştırmalı Metni*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 1991.
- DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Atatürk, Kültür Dil ve Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları:517, Ankara 2000.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1983.
- DOĞAN, Muhammet Nur, *Şeyhü'lislam Es'ad Efendi ve Divanının Tenkidli Metni*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.
- DOĞAN, Muhammet Nur, *Şeyhü'lislam İshak ve Divanı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 1997.
- ELİAÇIK, Muhittin, *Tokatlı Kani Divanı'nın Tenkidli Metni (Hayatı, Kişiliği, Vazifeleri, Eserleri, Dili, Sanatı ve Uslubu)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1992.
- ELMAS, Sevgi, *Rahmi (Kırımlı Mustafa), Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserler ve Divanının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne 1997.
- ERDEM, Sadık, *Neyli ve Divanı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.
- FIRAT, Selma, *Divan-i Hami-i Amidi (Tenkidli Metin-Tahlil)*, İnönü Üniversitesi, Malatya 1998.
- GÜFTA, Hüseyin, *Hazık Mehmed Efendi'nin Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1992.
- GÜNAY, Fatih, *Raşid (Vak'anüvis), Hayatı, Edebi Kişiliği, Divanının Tenkidli Metni ve İncelemesi*, Trakya Üniversitesi, Edirne 2001.
- GÜREL, Rahşan, *Enderunlu Vasıf Divanı*, İstanbul.

- GÜROL, Ayşe, *Vak'anüvis Mehmed Pertev Efendi ve Divanı (İnceleme ve Tenkidli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1994.
- HİDAYETOĞLU, Ahmet Selahattin, *Nesib Dede Hayatı, Eserleri ve Divanı'nın Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya 1996.
- HORATA, Osman, *Esrar Dede (Hayatı-Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı)*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- İNCE, Adnan, *Mirza-zade Mehmed Salim Divanı-Tenkitli Basım*, Yüksek Öğretici Kurulu Matbaası, Ankara 1994.
- İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı, Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 1999.
- İPEKTEN, Haluk, *Şeyh Gâlib-Hayatı Sanatı Eserleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 1996.
- KABAKLI, Ahmet, *Türk Edebiyatı*, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 1971.
- KAHRAMAN, Bahattin, *Vahid Mahtumi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni*, Basılmamış Doktora Tezi, 2 Cilt, Konya 1995.
- KALKIŞIM, Muhsin, *Şeyh Galip Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1994.
- KILIÇ, Atabey, *Ahmed Neyli Divanı*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir 1994.
- KILIÇ, Yasin, *Ratib Ahmed Paşa, Hayatı, Edebi Şahsiyeti, Divanının Tenkidli Metni ve İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1996.
- KÜÇÜK, Sabahattin, *Antakyalı Münif Divanı, Tenkitli Basım*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1999.
- LEVEND, Agah Sırrı, *Divan Edebiyatı (Kelimler ve Remizler, Mazmunlar ve Mefhumlar)*, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1984.
- MACİT, Muhsin, *Nedim Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- MACİT, Muhsin, *Nedim Divanı-Hayatı, Eserleri ve Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.
- MERMER, Ahmet - ALICI, Lütfi - EFLATUN, Muvaffak - BAYRAM, Yavuz - KOÇKESKİN, Neslihan, *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçay Yayınları, Ankara 2006.
- OĞRAŞ, Rıza, *Hoca Neş'et Divanı (İnceleme ve Tenkidli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1991.
- ÖZTUNA, Yılmaz, *Büyük Türkiye Tarihi*, C. 6, Ötüken Yayınevi, İstanbul 1978.
- PALA, İskender, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

- SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmanî*, (Yeni yazıya aktaran, Seyit Ali Kahraman), Numune Matbaacılık, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- ŞEN, Fatma Meliha, *Beylikçi İzzet Bey Divanı (İnceleme, Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1995.
- ŞENTÜRK, Ahmet Atilla - KARTAL, Ahmet, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2007
- ŞEMSETTİN, Sami, *Kâmus-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1996.
- ŞÜKUN, Ziya, *Farsça-Türkçe Lûgat (Gencinei Güftar-Ferhengi Ziya)*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1996.
- UZUNÇARŞILI, Ord. Prof. İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 4, Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1978.
- VARIŞOĞLU, Mehmet Celal, *Hâtem ,Hayatı, edebi Şahsiyet, Divanı'nın Tenkidli Metni ve İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1997.
- YAĞCI, Şerife, *Nevres-i Kadim Divanı ve İndeks*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir 1993.
- YAZICI, Gülgün Erişen, *Edirneli Kâmî ve Divanının Tenkidli Metni*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 1998.
- YILDIZ, Seyhan, *18. Yüzyıl Divan Şairi Şakir, Hayatı, Eseri, Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkidli Metni*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara 2002.
- YORULMAZ, Hüseyin, *Koca Ragıp Paşa Divanı (Araştırma ve Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul 1989.